

T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HASTANELERDE KURUMSAL SOSYAL
SORUMLULUK RAPORLAMASI:
BİR VAK'A ÇALIŞMASI**

Hazırlayan:

Ebru AYDEMİR

2501090265

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Yakup SELVİ

İSTANBUL 2012

Y Ü K S E K L İ S A N S

TEZ ONAYI

Adı ve Soyadı :EBRU AYDEMİR Numarası :2501090265
Anabilim/Bilim Dalı :HASTANE VE SAĞLIK KURULUŞLARINDA YÖNETİM
Danışman Öğretim Üyesi : PRF.DR. YAKUP SELVİ
Tez Savunma Tarihi : 11/06/2012 Tez Savunma Saati :10:00
Tez Başlığı : "HASTANELERDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI: BİR VAK'A
ÇALIŞMASI".

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF. DR. YAKUP SELVİ		Kabul
PROF. DR. FATİH YILMAZ		Kabul
PROF. DR. LERZAN KAVUT		Kabul
PROF. DR. AHMET KÖSE		Kabul
DOÇ.DR.CAN CÜNEYT ARSLANTAŞ		Kabul

HASTANELERDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI: BİR VAK'A ÇALIŞMASI

Ebru AYDEMİR

ÖZ

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), mal ve hizmet üreten tüm işletmelerin üretimlerinin bütün süreçlerinde, gönüllülük esasıyla göz önünde bulundurulması gereken önemli olan bir konu haline gelmiştir. Sağlık sektöründe de hastanelerin KSS konusunda yaptıkları faaliyetler artış göstermektedir.

Sağlık sektörünün önemli bir parçasını oluşturan hastanelerin, KSS yaklaşımlarının incelenmesi doğrultusunda, Türkiye'deki hastaneler arasından uygun vak'a seçimi yapılmıştır. Bu vak'a çalışmasında, elde edilen veriler küresel standartlara uygun şekilde kullanılarak, hastanelerde KSS raporlamasına örnek olması amaçlanmıştır.

Bu tez çalışması kapsamında; Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Hastaneleri'nin uyguladıkları ve uygulamakta oldukları KSS projeleri incelenmiş ve Türkiye'deki hastanelerde KSS raporlamasına bir örnek olarak "Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu 1999-2011" hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sağlık Sektörü, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması.

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY (CSR) REPORTING IN HOSPITALS: A CASE STUDY

Ebru AYDEMİR

ABSTRACT

Corporate social responsibility (CSR) has become an important subject which should be taken into consideration with the base of volunteerism in the whole production processes of all enterprises producing commodities and service. Activities carried out on CSR by hospitals show an increasing trend in the health sector as well.

A suitable case was chosen among the hospitals in Turkey in direction of studying the approaches of CSR of the hospitals establishing an important part of the health sector. Being an example of CSR reporting in hospitals by using the obtained data in conformity with the global standards is aimed in this case study.

CSR projects which have been applied and are already applied by “Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Hospitals” were investigated and “Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Corporate social responsibility Report 1999-2011” was prepared as an example for the CSR reporting in the hospitals in Turkey in the content of this thesis study.

Key words: Corporate Social Responsibility, Health Sector, Corporate Social Responsibility Reporting.

ÖN SÖZ

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS); işletmelerin, gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal ve çevresel meselelerini, örgütsel faaliyetleriyle ve tüm paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştirebildiği bir kavramdır.

KSS, Türkiye’de birçok sektörde gelişim göstermeye devam eden bir konudur. Dolayısıyla büyük şirketlerle uygulama alanı bulan kavram, her sektörde farklı düzeylerde gelişim göstermektedir. Sağlık sektöründe de KSS konusunda yapılan faaliyetlerle kavram yeni yaygınlaşmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde bu konuda yapılmış araştırma az sayıdadır.

Bu tezin hazırlanma amacı, sağlık sektöründe KSS konusunda yapılan uygulamaları ortaya çıkarmak ve Türkiye’deki hastanelerde ne gibi KSS yaklaşımları olduğuna dair bir kaynak oluşturmaktır. Tez, hem sağlık sektöründe KSS konusuna değinmekte, hem de küresel standartlara uygun alanında örnek KSS raporu ortaya koymaktadır. Tezin hazırlanma sürecinde;

Anlayış, güler yüzü ve manevi desteğiyle hep yanımda olan annem Ayşe AYDEMİR’e;

Bugünlere gelmemde maddi manevi hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen babam Yüksel AYDEMİR’e;

Kardeşim olmasına rağmen bana bir arkadaştan daha yakın olan ve beni anlayan kardeşim Erdinç AYDEMİR’e;

Sevgi, anlayış, hoşgörüsünü hiç eksik etmeden moralimi yüksek tutan ve tezi tamamlamam konusunda bana teşvikle destek veren eşim Engin GEDÜK’e;

Lisans’ta biz öğrencilerle sürekli uğraştığı yetmeyip, araştırmalarımı yapmam konusunda bana destek ve yol gösteren Dr. Güssün GÜNEŞ’e;

Her ihtiyacım olduğunda bana danışmanlığını eksik etmeyen ve beni bu bölümde yüksek lisans yapmaya teşvik eden çok sayın hocam Marziye ÜSTÜNDAĞ’a;

Bu bölüme sayesinde heyecanla başladığım, tüm yoğunluğuna rağmen her aşamada desteğini hiç eksik etmeden değerli fikirlerini benimle paylaşan saygı değer tez danışmanı hocam Prof. Dr. Yakup SELVİ’ye teşekkürlerimi sunuyorum...

İÇİNDEKİLER

ÖZ	İii
ABSTRACT	İv
ÖN SÖZ	V
İÇİNDEKİLER	Vi
TABLO LİSTESİ	X
ŞEKİL LİSTESİ	Xi
GRAFİK LİSTESİ	Xii
KISALTMALAR	Xiii
GİRİŞ	1

BÖLÜM I

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

1.1. Sosyal Sorumluluk Kavramı	4
1.1.1. Sosyal Sorumluluğun Tanımı	5
1.1.2. Sosyal Sorumluluğun Tarihsel Gelişimi	5
1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı	7
1.2.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi	10
1.2.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Ortaya Çıkmasına Neden Olan Etkenler	15
1.2.2.1. İktisadi Etkenler	15
1.2.2.2. Politik Etkenler	16
1.2.2.3. Toplumsal Etkenler	16
1.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları	17
1.3.1. Klasik Yaklaşım	17
1.3.2. Modern Yaklaşım	18
1.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Modelleri	19
1.4.1. Ackerman'ın Sosyal Duyarlılık Modeli	20
1.4.2. Davis'in Sosyal Sorumluluk Modeli	21
1.4.2.1. İşletmenin Sosyal Sorumluluk ile Sosyal Güç İlişkisi	21
1.4.2.2. İşletmenin Toplumsal Faaliyetlere Açık Olması	22
1.4.2.3. İşletmenin Sosyal Sorumluluklarının Oluşturacağı Maliyetler	22
1.4.2.4. Sosyal Sorumlulukların Müşteriler Tarafından Karşılanması	23
1.4.2.5. İşletmenin Tüzel Kişilik Olarak Sosyal Sorumlulukları	23
1.4.3. Sethi'nin Sosyal Sorumluluk Modeli	23
1.4.4. Carroll'un Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi	24
1.4.4.1. Ekonomik Sorumluluk	26
1.4.4.2. Yasal Sorumluluk	26
1.4.4.3. Etik Sorumluluk	27
1.4.4.4. Hayırseverlik/Gönüllülük Sorumluluğu	28
1.5. Kurumsal Sosyal Sorumlulukla İlişkili Diğer Kavramlar	29

1.5.1. Kurumsal Sosyal Performans (Corporate Social Performance)	29
1.5.2. Kurumsal Sosyal Duyarlılık (Corporate Social Responsiveness)	30
1.5.3. Kurumsal Hesap Verme Sorumluluğu (Corporate Accountability)	31
1.5.4. Sosyal Denetim (Social Auditing)	32
1.5.5. Kurumsal Sosyal Raporlama (Corporate Social Reporting)	33
1.5.6. Kurumsal Vatandaşlık (Corporate Citizenship)	33
1.5.7. Davranış kodları (Code of Conduct)	36
1.5.8. Paydaş Teorisi (Stakeholder Theories)	36
1.5.9. İş Etiği (Business Ethics)	38
1.6. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Kurumlara Sağladığı Faydalar ve Önemi	39
1.6.1. Saydamlık	40
1.6.2. Bilgi	40
1.6.3. Sürdürebilirlik	41
1.6.4. Küreselleşme	41
1.6.5. Kamu Sektörünün Başarısızlığı	41
1.6.6. Kârlılık	42
1.6.7. Maliyetlerin Azalması	43
1.6.8. Kadro Bağlılığı	43
1.6.9. Devlet İlişkileri	44
1.6.10. Yenilik ve Öğrenme	45
1.6.11. İtibar/İmaj	45
1.7. İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Alanları (Paydaşlar)	47
1.7.1. Ekolojik Çevreye Karşı Sorumluluk	47
1.7.2. Sosyal Çevreye Karşı Sorumluluk	49
1.7.3. Çalışanlara Karşı Sorumluluk	50
1.7.4. Yatırımcılara Karşı Sorumluluk	52
1.7.5. Siyasal Sisteme Karşı Sorumluluk	53
1.7.6. Sağlık ve Refahla İlgili Sorumluluk	55
1.7.7. Demokrasi ve İnsan Haklarıyla İlgili Sorumluluk	57
1.8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Süreci	58
1.9. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ölçümü	59

BÖLÜM II

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKLA İLGİLİ BAZI ULUSLAR ARASI STANDARTLAR

2.1. Uluslararası Standartların İncelenmesi	61
2.1.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact)	61
2.1.2. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative: GRI)	66

2.1.2.1. Küresel Raporlama Girişimi İlkeleri	67
2.1.2.2. Küresel Raporlama İlkeleri Gelişmeleri	72
2.1.3. Beyaz Bildiri (White Paper)	75
2.1.4. Yeşil Bildiri (Green Paper)	76
2.1.5. ISO14000-1 Çevre Yönetim Sistemi	78
2.1.6. ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı	80
2.1.7. Hesapverilebilirlik 1000 (AA1000: AccountAbility)	82
2.1.8. Sosyal Sorumluluk Standardı SA8000	82
2.1.9. Milenyum Deklarasyonu ve Binyıl Kalkınma Hedefleri	85
2.1.10. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri	87
2.2. Yeşil ⁺ Hastaneler	90
2.3. Dünya'daki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Örnekleri	91

BÖLÜM III

TÜRKİYE'DE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

3.1. Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışının Gelişimi	95
3.2. Türkiye'nin Kurumsal Sosyal Sorumlulukla İlgili Güçlü ve Zayıf Yönleri	97
3.3. Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Konusunda Bazı Başarılı Şirketler ve Projeler	98
3.3.1. Türkiye'de Başarılı Bir Kurumsal Sosyal Sorumluluk Araştırması	99
3.3.2. Türkiye'de Önde Gelen Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri	102
3.4. Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Raporlanması	108
3.5. Türkiye'deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kuruluşları	111
3.5.1. Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği	111
3.5.2. İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi	112
3.6. Türkiye'deki Bazı Hastanelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları ve Projeleri	113
3.6.1. Hisar Intercontinental Hospital'da KSS Projeleri	114
3.6.2. Acıbadem Sağlık Grubu'nda KSS Projeleri	115
3.6.3. Amerikan Hastanesi'nde KSS Projeleri	119

Bölüm IV

HASTANELERDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASINA YÖNELİK BİR VAK'A ÇALIŞMASI

4.1. Araştırmanın Amacı	121
4.2. Araştırmanın Kısıtlılıkları	121
4.3. Araştırmanın Yöntemi	122
4.4. Bulgular	122
4.4.1. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Kurumsal Özellikleri	123
4.4.1.1. Misyon, Vizyon ve Değerleri	123
4.4.1.2. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Tarihçesi	124

4.4.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	125
4.4.2.1. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nda Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Önemi	125
4.4.2.2. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nda Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi	126
4.4.2.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'na Sağladığı Avantajlar/Faydalar	129
4.4.2.4. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Sosyal Sorumluluk Alanları	133
4.4.2.5. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Sürecinde İzlediği Basamaklar	140
4.4.2.6. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri	142
4.5. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Projelerinin Bazı Uluslararası Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi	154
4.5.1. Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	154
4.5.2. Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	158
4.5.3. Beyaz & Yeşil Bildiri ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	159
4.5.4. ISO 14000-1 Çevre Yönetim Sistemi ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	160
4.5.5. SA8000 Sosyal Sorumluluk Standardı ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu	161
4.6. Araştırmanın Sonucu	163
SONUÇ	166
KAYNAKÇA	171
EKLER	183

TABLO LİSTESİ

Tablo-1: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi 10 Ana İlkesi	63
Tablo-2. GRI Raporlama İlkeleri	67
Tablo-3. GRI Rehberinin Bölümleri	69
Tablo 4. Profil	69
Tablo 5. Yönetim Yapısı ve Sistemleri	71
Tablo 6. Binyıl Kalkınma Hedefleri	86
Tablo 7. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri	89
Tablo 8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Liderleri Sıralaması	100
Tablo 9. Halkın Gözünden En Başarılı Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri	102
Tablo 10. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri	143

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

25

GRAFİK LİSTESİ

Grafik1. Tercih Edilen Gönüllü Çalışma Süresi	128
Grafik 2. Gönüllü Çalışma Konusu	128

KISALTMALAR

AA: AccountAbility

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BITC: Business in the Community

BM: Birleşmiş Milletler

BMKİS: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

BSR: Business for Social Responsibility

CERES: Coalition for Environmentally Responsible Economies / Çevreye. Karşı Sorumlu Ekonomiler Koalisyonu

CEO: Chief Executive Officer / İcra Kurulu Başkanı

CSR: Corporate Social Responsibility / Kurumsal Sosyal Sorumluluk

ÇSKY: Çevresel, Sosyal, Kurumsal Yönetim

FIFA: The Fédération Internationale de Football Association

GFK: Türkiye’de pazar araştırmaları konusunda bir kuruluş.

GRI: Global Reporting Initiative

ILO: International Labour Organization

IRC: Integrated Reporting Committee

ISEA: Institute for Social and Ethical Accountability

ISO: International Organization for Standardization

JCI: Joint Commission International

JCIA: Joint Commission International Accreditation

KALDER: Türkiye Kalite Derneği

KOBİ: Küçük, Orta, Büyük İşletme

KSS: Kurumsal Sosyal Sorumluluk

KŞSG: Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

LÖSEV: Lösemili Çocuklar Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEV: Milli Eğitim Vakfı

OECD: The Organization for Economic Co-operation and Development

SA: Social Accountability

SAI: Social Accountability International

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TEGEV: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı

TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele ve Ağaçlandırma

TEV: Türk Eğitim Vakfı

TKSSD: Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği

TT: Türk Telekom

UN: United Nations

UNEP: The United Nations Environment Programme

UNICEF: The United Nations Children's Fund

WBCSD: World Business Council for Sustainable Development

GİRİŞ

Kurumsal sosyal sorumluluk (KSS), sanayi devriminden günümüze sürekli gelişme gösteren bir kavramdır. KSS, işletmelerin sadece ekonomik faaliyetleriyle değil, ayrıca sosyal sorumluluk faaliyetleriyle de değerlendirilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır¹. KSS, işletmelerin sadece paydaşlarına karşı sorumluluk üstlenmesiyle sınırlı kalmamakta, bunun da ötesinde üstlendiği sorumlulukları işletme içindeki tüm süreçlere yaymak, bu şekilde yarattığı etkileri ölçmek, denetlemek ve raporlamak boyutlarını da içermektedir².

Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” kavramına önem vermelerindeki ana neden, sürdürülebilir ekonomik gelişme için işletmelerin içinde yaşadıkları ve etkin oldukları topluma ilişkin bilgi ve ilgilerini geliştirmeleri gerektiğini düşünmeleridir³.

Günümüzde küresel bir boyuta ulaşan KSS, artık işletmeler tarafından genel kabul görmektedir. KSS konusuyla işletmelerin, tüm yönetim süreçlerinde, sosyal hedefler belirlemesi ve uygulamaya koyması, aynı zamanda karar verme süreçlerinde, kural belirlemede ve bu tür eylemlerinde etik duyarlılığa ulaşması gerektiği vurgulanmaktadır⁴.

İşletmelerin yerine getirmesi gereken dört temel sorumluluk vardır:

- a) Ekonomik Sorumluluk; verimli ve kârlı olmak,
- b) Yasal Sorumluluk; kanunlara uymak,
- c) Etik Sorumluluk; kanunların ötesinde toplumsal norm ve beklentilere uyumlu davranmak,

¹ Geoffrey M. Lantos, “Boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility,” **Journal of Consumer Marketing**, 2001, 18: 7, s. 596.

² Margaret Ann Griesse, “The Geographic, Political and Economic Context for Corporate Social Responsibility in Brazil,” **Journal of Business Ethics**, 2007, 73, s. 32.

³ Coşkun Can Aktan, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s.11

⁴ Archie B. Carroll, “The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders,” **Business Horizons**, 1991, 7:8, 40 - 44

d) Hayırseverlik/Gönüllülük Sorumluluğu; toplumsal sorunların çözümü için gönüllü katkıda bulunmak, şeklindedir⁵.

KSS konusunda işletmeler üzerindeki en önemli baskı gruplarından biri, hiç şüphesiz, tüketicilerdir. Tüketicilerin, toplum ve çevre üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilecek bazı işletme faaliyetleri ve sonuçlarının, iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla ciddi boyutlara ulaştığının farkına varmasıyla, işletmeler tüketicilere karşı daha duyarlı olmak zorunda kalmışlardır⁶.

William C. Frederick ise son elli yılda kurumsal sosyal sorumluluğun; 1950 - 1960 kurumsal sosyal idare, 1960 - 1970 kurumsal sosyal sorumluluk, 1980 - 1990 kurumsal iş etiği, 1990 - 2000 kurumsal vatandaşlık gibi aşamalardan geçtiğini belirtmiştir. Sonuç olarak KSS, 21. Yüzyılda sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir^{7,8}.

Dünya nüfusunun artışıyla çevrenin ve doğal kaynakların kullanımının artması ve bununla beraber korunmasının zorlaşması, artan enerji tüketiminin karşılanması, giderek gelişen teknolojiler gibi ekolojik dengeyi olumsuz etkileyen sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır. Bu durum, tüm sağlık kuruluşlarının gerek işletme faaliyetleri ve teknik alt yapı çalışmalarında, gerekse yeni yatırım planlarında çevre sağlığına dost, doğal ve ekonomik ürünler ile uygun teknolojileri kullanarak sağlık hizmetlerinin sunulmasını gerektirmektedir. Dünyada ve ülkemizde bu teknolojileri kullanan “Yeşil+ Hastane” sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu da, KSS’nin yaygınlaşmakta olduğunun göstergesidir.

Sağlık sektörü diğer sektörlerle kıyaslandığında KSS’nin yaygınlaşması ve bu bilincin yerleşmesinde öncü görev üstlenmelidir. Ülkemizde oldukça yeni, ancak hızla ilerleyen ve etkinliği çoğalarak artan bir konu haline gelen KSS’nin sağlık sektöründeki yeri bu tez çalışmasının temelini oluşturmaktadır.

⁵ Carroll, a.e.

⁶ Ömer Torlak, “Tüketicilerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çabalarını Algılamaları,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s.85.

⁷ Anne T. Lawrence, James Weber, “How CSR Began,” **Business & Society - Stakeholders, Ethics and Public Policy**, Edition 12, New York, McGraw - Hill Companies, 2008, s.59.

⁸ Andrew Crane, Dirk Matten, Laura J. Spence, “What is CSR? Concepts and Theories,” **Corporate Social Responsibility**, Edition 1, New York, Routledge London & New York, 2008, s.56.

Bu tez çalışmasında KSS olgusu kavramsal açıdan ve farklı yönleriyle ele alınarak incelenmiştir. Bu anlamda konu ve ilişkili olan diğer kavramlar tanımlanarak ilişkilendirilmekte; tarihsel süreç içerisindeki gelişimi incelenmekte; önemi ve taraflara sağlayacağı fayda üzerinde durulmakta; bu yöndeki yeni gelişmeler incelenmekte; sosyal sorumluluk alanları açıklanmakta ve KSS süreci ve ölçümüne değinilmektedir. KSS ile ilgili Uluslararası Standartlara yer verildikten sonra dünyadaki bazı KSS çalışmaları örnek gösterilmektedir. Türkiye’de KSS anlayışının gelişimi ve güncel durumu açıklanmakta; sağlık sektörünün en önemli unsurlarından olan hastanelerde KSS faaliyetleri incelenmekte; KSS raporlamasının önemine değinilmekte ve bu tez çalışması konuya ilişkin olarak yapılan bir vak’a çalışması ile son bulmaktadır. Vak’a çalışması sonucunda Uluslararası Standartlar temel alınarak oluşturulan Türkiye’deki hastanelere yönelik bir örnek teşkil eden “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu” hazırlanmıştır. (Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu 1999 – 2011 için bakınız: Ek – 1.)

BÖLÜM I

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Küreselleşen dünyanın hızla değişen teknolojik koşulları altında yaşamlarını sürdürmek isteyen kurumlar, çevreleri hakkında daha fazla bilgi arayışı içine girmişlerdir. Bu durum gösterdikleri faaliyetlerin insani, sosyal, yasal ve ahlâki boyutlarını daha önemli hale getirmiştir. Sonuç olarak kurumlar, gerek iç gerekse dış çevrelerinin istek ve beklentilerine göre hareket etmeye yönelmişlerdir. Bu süreçte öncelikle sosyal sorumluluk kavramı ortaya çıkmış ve gün geçtikçe bu kavramın yerini KSS kavramı almıştır.

1.1. Sosyal Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk kavramı Türk Dil Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlüğü'nde "Kişinin kendi davranışlarını ya da kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi" şeklinde tanımlanmaktadır. (Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlüğü) Kişilerin hem kendisine hem de çevresine yönelik olayları kontrol altında tutma çabası ise sorumlu olma durumunu açıklamaktadır. Bir başka deyişle sorumluluk; başkalarını tanımak, onların varlığına saygı göstermek ve onların varlığını kabullenmektir.

Sosyal sorumluluk ise tüm birey ve yönetimlerin, içinde bulundukları toplumun yaşamlarını sürdürmeleri ve yaşam kalitesini artırmaları için ahlâki, ekonomik, yasal, çevresel, kültürel ve sosyal kalkınmaya destek vermesi olarak tanımlanmaktadır¹.

Sosyal sorumluluk bir örgütün tüm aşamalarda, meydana çıkabilecek olan zararlı faaliyetleri sınırlayan, ortamı koruma ve geliştirme konusundaki yükümlülükleri olarak tanımlanabilmektedir².

¹ Belgin Aydın, "Küresel İlkeler Sözleşmesine Katılan Türk Şirketlerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarının Karşılaştırmalı Analizi", 2008, (Çevrimiçi) www.mskongre.org/2008/program/html, 12 Ekim 2010.

² ÖzkanTütüncü, "SA 8000 Sosyal Sorumluluk Standardı ile İş Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki," Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, 10: 2, s. 169.

1.1.1. Sosyal Sorumluluğun Tanımı

Sosyal sorumluluk kurum ve kişilerce birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. Sosyal sorumluluk kısaca, bir işletmenin faaliyette bulunduğu ortamı koruma ve geliştirme konusundaki yükümlülükleri olarak tanımlanabilir³.

Sosyal sorumluluk, işletmenin sorunlarını çözmek ve sosyal, yasal ve politik çevreyle ilişkili fırsatları yakalamak için tasarlanan işletme stratejisinin ayrılmaz bileşenidir. Dolayısıyla, yöneticiler örgüt içi ve dış çevreyi bir bütün olarak kabul etmeli ve değerlerin uyumlaştırılmasına çaba göstermelidirler⁴.

Sosyal sorumlu olmak, bir işletmenin kârlılığında azalış ya da sosyal sorumlu olmayan işletmeye göre daha az kârlı olması anlamına gelmez. Sosyal sorumluluk, işletmelerin kâr elde etmedeki katlandığı maliyet ile kâr elde etme arasındaki dengeyi kurabilmesidir⁵.

Sosyal sorumluluk, işletmelerin faaliyette bulunduğu çevresindeki çıkar grupları ile arasındaki faaliyetlerin etkileşimi sonucu yarattığı meselelerden ortaya çıkabilmektedir⁶.

Bu tanımlara göre, işletmelerin mal ve hizmet üretmek dışında sorumluluklarının olduğu, işletmelerin sosyal paydaşlarına ve çevreye karşı sorumlu olması gerektiği görülmektedir. Sosyal sorumluluğu benimsemiş işletmeler sadece ekonomik değerlere odaklanmamakta daha geniş anlamda insani değerlere hizmet etmektedirler.

1.1.2. Sosyal Sorumluluğun Tarihsel Gelişimi

Sosyal sorumlulukla ilgili görüşler tarihin ilk dönemlerinden beri tartışılmakta ve dönemler içerisinde değişimler göstermektedir. M.S. 1100 yıllarına kadar olan, medeniyet ve dinlerle başlayan döneme “işletme öncesi dönem” de

³ Muzaffer Aydemir, “İşletmelerin İş Görenlere Karşı Sosyal Sorumlulukları ve SA8000 Standardı,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 99.

⁴ Adnan Çelik, “Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 81.

⁵ Figen Dalyan, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 45.

⁶ Keith Davis, “The Case for and Against Business Assumption of Social Responsibilities,” **Academy of Management Journal**, 1973, 16:2, s. 312.

denmektedir. Mezopotamya, Çin, Eski Yunan ve Roma olmak üzere ilk uygarlıkları kapsayan bu dönemde, toplumlar insanların kişisel yargıları, dini inançları, etik görüşleri ve çeşitli yasalarla farkında olmadan yürütülen bir sosyal sorumluluğun olduğu belirtilmektedir⁷.

Endüstri çağının başlamasıyla üretim artmış ve insanlar sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp ticaret hayatına atılarak başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya başlamışlardır. 1800'lerin sonlarında yaşanan bu gelişmeler hem Avrupa'da hem de Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) sosyal bilinç ve sorumluluk kavramını da oluşturmaya başlamıştır⁸.

Daha sonraki yıllarda KSS kavramı devletlerin ve örgütlerin koyduğu yasalar ve kurallar çerçevesinde ilerlemiştir. Bunlara örnek olarak; Osmanlı İmparatorluğu'ndaki vergi sistemi, zekât ve ahilik örgütü gösterilebilir. Sanayi Devrimi'ne kadar bu kavram farkında olunmayan bir yardımseverlik ve hayırseverlik kavramı olarak kalmıştır⁹.

1960'lı yılların başında Rachel Carson'ın "Silent Spring" adlı kitabı, işletmelerin sosyal sorumluluğuna ve çevrenin işletmeler üzerindeki etkilerine dikkat çeken önemli bir çalışmadır. 1960'lar ve 1970'lerde işletme yöneticileri bu konulara ilgi göstermeye başlamış ve işletme/yönetim okullarında sosyal sorumluluk kavramı toplumun değişen sosyal değerleri ile birlikte ABD'de önem kazanmıştır. İşletme yöneticileri, işletmelerin sosyal sorumluluklarından bahsetmeye ve işletmenin ekonomik sorunlarının yanı sıra sosyal nitelikli konulara da eğilmeye başlamışlardır¹⁰. Bu işletme liderlerinden biri olan Andrew Carnegie, çelik sektöründe çalışmaktayken işletme gelirlerinin önemli bir bölümünü eğitime ve

⁷ Nejat Özüpek, "Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk," Konya: Tablet Kitabevi, 2005, s. 16.

⁸ Ali Samed Ulu, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Bir Alan Çalışması," Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 32.

⁹ Latif Ulu, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Marka Algısına Etkisi: Bir Araştırma," İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 7.

¹⁰ Derya Kelgökmen İliç, "İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Literatür Taraması," Ege Akademik Bakış, 2010, 10:1, s. 305.

gönüllü kurumlara bağışlamıştır. Bir diğeri ise Henry Ford'dur. Henry Ford da çalışanların sağlık ihtiyaçlarına destek olan programlar geliştirmiştir¹¹.

Geçmişten günümüze işletme ve toplum ilişkileri, değişen ve gelişen çevrenin de etkisiyle farklılaşma göstermiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren işletmelerin toplum üzerindeki etkisinin güçlenmesiyle birlikte, işletmelerin aldığı kararlardaki insani, sosyal, ahlâki ve yasal boyutların önem derecesi artmıştır¹². Sosyal sorumluluk çalışmalarının kurumlar tarafından benimsenerek, hedefleri önceden belirlenmiş plan çerçevesinde, sonuçlarının raporlanacak şekilde yürütülmesiyle ortaya KSS kavramı çıkmıştır.

1.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı

1960'larda ortaya çıkan KSS tanımlamalarında, işletmelerin ekonomik ve yasal zorunluluklarının ötesinde sosyal yönünün de ele alınmaya başlandığı görülmüştür¹³.

KSS, işletmelerin üretim odaklı olduğu, faaliyetlere verimlilik ve ekonomiklik perspektifinden bakıldığı Adam Smith'in maksimum kâr anlayışının yerini topluma sorumlu davranılması anlayışına bırakmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır¹⁴.

Literatürde KSS pek çok değişik şekilde tanımlanmıştır. KSS, şirketlerin tedarik ve değer zincirleri de dahil olmak üzere faaliyetlerinin sosyal, çevresel ve ekonomik sonuçlarını açıklayan bir kavram olarak tanımlanabilir¹⁵.

Avrupa Komisyonu'nun yaptığı tanımlamaya göre KSS; işletmelerin, gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal ve çevresel meselelerini, örgütsel faaliyetleriyle ve sosyal paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştirebildiği bir kavramdır. Sosyal sorumluluk sahibi olmak sadece resmi beklentileri yerine

¹¹ William C. Giegold, "Corporate Responsibility and The Industrial Professionals," **Industrial Management**, Nov:76, 18: 6, s. 257.

¹² Seyfi Top, Akın Öner, "İşletme Perspektifinden Sosyal Sorumluluk Teorisinin İncelenmesi," **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2008, 4:7, s. 98.

¹³ John Meehan, Karon Meehan, Adam Richards, "Corporate Social Responsibility: The 3C - SR Model," **International Journal of Social Economics**, 2006, 33, 5: 6, s. 388.

¹⁴ İliç, **a.g.e.**, s. 305.

¹⁵ Joris Oldenziel, Myriam Varder Stichele, "Trade and The Need to Apply International Corporate Social Responsibility," **SOMO Discussion Paper 2**, 2005, s. 2.

getirmek değil, gönüllülüğten ileriye giderek, insan sermayesine, çevreye ve paydaşlarla ilişkilere daha çok yatırım yapmaktır^{16,17}.

KSS ile ilgili literatürde birçok akademisyen ve araştırmacının yaptığı değişik tanımlamalar yer almaktadır. Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (WBCSD)'nde KSS en makul şekilde “İşletmenin etik olarak davranması, yönetimin paydaşlar ile ilişkilerini düzenlerken sorumlu bir tutum içinde olması, yerel topluma ek olarak çalışanlarının ve ailelerinin yaşam kalitesini yükseltirken ekonomik gelişmeye katkıda bulunması” şeklinde tanımlanmıştır^{18,19}.

Dünya Bankası ise KSS'yi; “Toplumun ekonomik gelişimi, eğitimi, felaket yaralarının tedavisi, çevrenin korunması, sağlık sorunlarının çözümü ve devletlerin etrafındaki daha birçok sorunun çözülmesi konusunda bir araç” olarak tanımlamıştır²⁰.

KSS sürdürülebilir gelişme için, çeşitli iş dünyası paydaşlarını birbirine bağlayan bir sistem, yapı olarak kullanılan bir araç olarak görülmektedir²¹.

İş dünyası liderleri, devlet mensupları ve akademisyenlerin KSS ile ilgili odaklandıkları asıl konu kurallara uymak ve işin gerekliliklerini yerine getirmenin ötesinde, ahlâki ve sosyal sorumlulukların ne derece yerine getirildiği ve çevreyi koruma konusudur²².

Eğer kurumlar/işletmeler kendi iş seçeneklerini sosyal sorumluluk açısından analiz ederek buna dikkat edebilirlerse, KSS'nin, bir fiyat, bir baskı ve yükten çok

¹⁶ Commission of the European Communities, “**Implementing the Partnership for Growth And Jobs: Making Europe a Pole of Excellence on Corporate Social Responsibility**”, 2001, s.6, (Çevrimiçi) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:en:PDF> 29.08.2011.

¹⁷ Peter Dobers, Minna Halme, “Corporate Social Responsibility and Developing Countries,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2009, 16, s. 238.

¹⁸ Michael, “Corporate Social Responsibility in International Development an Overview and Critique,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2003, 10, s. 115.

¹⁹ Lance Moir, “What Do We Mean By Corporate Social Responsibility?” **Corporate Governance**, 2001, 1: 2, s. 18.

²⁰ Michael, **a.g.e.**, s. 116.

²¹ Lance Moir, Richard J. Taffler, “Does Corporate Philanthropy Exist?: Business Giving to the Arts in U.K.”, **Journal of Business Ethics**, 2004, 54, s. 151.

²² Forest L. Reinhardt, Robert N. Stavins, Richard H. K. Vietor, “Corporate Social Responsibility Through an Economic Lens,” **Review of Environmental Economics and Policy**, 2008, 2: 2, s. 219.

daha fazla olabildiğini keşfedeceklerdir. İşletmelerde KSS, önemli bir fırsat, yeniliğin bir kaynağı ve rekabetçi avantaj olabilir²³.

KSS yanlısı işletmelerin amacı sadece kâr elde etmek, para kazanmak gibi dar bir çerçevede olamaz. İşletmeler, içinde bulundukları topluma, tüketicilere ve çalışanlara karşı sosyal sorumluluğu bir zorunluluk olarak görmelidirler²⁴.

BSR (Business for Social Responsibility) ise KSS'yi "İşletmelerin etik değerlere onurlu bir şekilde uymaları, insanlara, topluma ve çevreye saygı duymaları ile gerçekleşebilecek bir yol" şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanım Dahlsrud'un yaptığı çalışmadaki literatürde bulunan 37 tanımdan biridir. Dahlsrud tarafsız bir KSS tanımı yapmanın mümkün olmadığını belirterek literatürde bulunan Avrupa ve ABD kökenli 37 tanımı incelemiş ve tanımlar arasındaki benzerliklere bakarak KSS tanımlarda beş farklı boyut olduğunu keşfetmiştir. Bu boyutlar; toplumsal, çevresel, ekonomik, gönüllülük ve paydaş boyutudur²⁵.

KSS tüm dünyanın ilgisini çeken ve küresel ekonomiye yeni ses getiren bir kavramdır. KSS'ye olan yoğun ilgi artışının sebebi iş karmaşıklığı, gelişmiş şeffaflık ve kurumsal vatandaşlık için yeni talepler, küreselleşme ve uluslararası ticaretin gelişmesi şeklinde açıklanmaktadır²⁶.

KSS çeşitli iş dünyasında, satış gelirini ve örgütsel itibarı artıran, iş riskini azaltan, iç verimliliği artıran, daha üretken iş gücünü kendisine çeken ve dolaylı olarak rakiplerinin maliyetlerini artıran bir kavram olarak da tanımlanmaktadır²⁷.

KSS, tamamen gönüllülük esasına dayanıp, hiçbir yasal zorunluluğu bulunmamaktadır. Sosyal ve çevresel fonların önem kazanmasıyla birlikte birçok işletme, yatırımcıların karar vermesine yardımcı olmak amacıyla, yıllık raporları

²³ John D. Martin, J. William Petty, James S. Wallace, "Corporate Social Responsibility: Putting the S in Value(s) - Based Management," **Value - Based Management With Corporate Social Responsibility**, Edition 2, USA, Oxford University Press, 2009, s. 116.

²⁴ A.e., s. 117.

²⁵ Alexander Dahlsrud, "How To Corporate Social Responsibility Is Defined: An Analysis of 37 Definitions," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2008, 15, s. 8.

²⁶ Dima Jamali, Ramez Mirshak, "Corporate Social Responsibility: Theory and Practice in a Developing Country Context," **Journal of Business Ethics**, 2007, 72, s. 243.

²⁷ Atle Blomgren, "Does Corporate Social Responsibility Influence Profit Margins? A Case Study of Executive Perceptions," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2010, s. 246.

kapsamında ya da ayrı bir rapor olarak çevre ve sosyal konular ile ilgili KSS raporu yayımlamaktadır. Bu nedenle raporlama standardı ya da rehberleri olmadan hazırlanan raporlar, işletmeler tarafından sadece pazarlama aracı olarak da kullanılmaktadır²⁸.

1.2.1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Tarihsel Gelişimi

Günümüzde KSS yeni bir kavram gibi görünse de, iş etiği ve işletmelerin ticari faaliyetlerinin toplumsal ve çevresel boyutları uzun süredir tartışılmaktadır. Hristiyanlık öncesi düşünürleri (Cicero ve Kautilya gibi.) ticari faaliyetlerin ahlâki ilkelere dayandırılması, hırs ve sömürünün kontrol altına alınması gerektiğini savunmuşlardır. İslamiyet ve ortaçağ Hristiyan Kilisesi tefecilik gibi bazı ticari faaliyetleri suç saymıştır. Buna ek olarak Sanayi Devrimi sonrası işletmelerin topluma karşı sorumlulukları konusunda ilk girişimlerin Hristiyan örgütleri tarafından oluşturulduğu söylenmektedir²⁹.

Sanayi devrimi sonrası dönemdeki gelişmelerine bakılacak olursa, 1900'lerin hızlı ve hareketli iktisadi hayatı 1929 yılına gelindiğinde New York Borsası'nın çökmesiyle son bulmuştur. Yaşanan panik, geride işsiz kitleler bırakarak bir ülkeden diğerine sıçramaya başlamış, işsizlik nedeniyle satın alma gücü düşmüş ve büyük işletmeler birbiri ardına kapanmaya başlamıştır. Özellikle ABD'de işletmelerin bu yıllarda dev boyutlara ulaşması ancak, buna karşılık olarak Adam Smith'in görünmez el teorisinde savunulduğu gibi toplumun refah seviyesinin ve sosyal beklentilerinin karşılanmamış olması düşünce sistemini değiştirmeye başlamıştır. Sonuç olarak işletmeler, büyüyen yapılarının topluma olan etkileri ve faaliyetlerinin sonuçlarından dolayı KSS kavramıyla karşı karşıya kalmışlardır³⁰.

Avrupa'da doğan sosyal sorumluluk tartışmaları ve uygulamaları, Kuzey ABD'de gelişmiştir. KSS kavramının ortaya çıkmasında en büyük rol Howard Bowen'e aittir. "Social Responsibilities of Businessman" adlı eserinde kavramın bir

²⁸ Daniel Tschoop, "Corporate Social Responsibility: A Comparison Between The United States and The European Union," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2005, 12, s. 56.

²⁹ Lantos, **a.g.e.**, s. 597.

³⁰ Anne T. Lawrence, James Weber, "How CSR Began," **Business & Society - Stakeholders, Ethics and Public Policy**, Edition 12, New York, McGraw - Hill Companies, 2008, s. 47.

anlamda temellerini atmış ve sosyal sorumluluğa yönelik teorik yaklaşımların yapılandırılmasını sağlamıştır. Bowen'in bu eseri, 1950'li yıllarda ABD'deki yöneticilerin uygulamalarına ve beyanatlarına geniş ölçüde yer vermiş ve kendinden sonra gelecek olan pek çok araştırmaya öncü olmuştur³¹.

1960'lı yıllarda; çalışan hakları, asgari ücret, çevreye duyarlı üretim, tüketici hakları, sigortalı çalışma vb. birçok konu ele alınmış ve bunlarla ilgili birçok öneri dile getirilmiştir. Ayrıca bu yıllarda sivil toplum örgütlerinin toplum içindeki rolü önem kazanmış, ırk ayrımı, kadın hakları gibi konularda önemli adımlar atılmıştır. 1960'lı yıllar boyunca yaşanan bu değişimlere seyirci kalmayan işletmeler de, bir takım uygulamalar geliştirerek kurumsal sosyal sorumluluklarını yerine getirmeye başlamışlardır³².

Davis ve Blomstrom, 1966 yılında yayınladıkları "Business and its Environment" isimli kitaplarında KSS'yi su şekilde tanımlamışlardır³³:

"Sosyal sorumluluk, bir kişinin karar ve faaliyetlerinin etkisinin tüm sosyal sistem içerisinde ele alınması yükümlülüğüdür. Kurumların faaliyetlerinden dolayı başka insanların da ihtiyaçları etkileniyorsa, o zaman sosyal sorumluluk uygulanabilir. Böylece kurumlar, sahip oldukları dar ekonomik ve teknik yükümlülüklerinin ötesinde bir bakış kazanırlar."

Davis, daha önce yapmış olduğu sosyal sorumluluk tanımını, 1967 yılında güncelleyerek, "etik" kavramını da tanımının içerisinde ele almıştır³⁴.

1970'lerde işletmelerde görülen başlıca KSS uygulamaları; ortaklara bilgi sağlama, iş vermede adalet, kârı paylaşma, reklamların ahlâki olması, çevreyi koruma ve faaliyetlerin topluma yapacağı etkileri düşünerek eylemde bulunma başlıkları altında sıralanabilir³⁵.

Harold Johnson (1971) "Çağdaş Toplumda İş: Kuramsal Çerçeve ve Sorunlar" (Business in Contemporary Society: Framework and Issues) isimli

³¹ Sedat Demir, "Türkiye'de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışının Gelişimi ve Unilever Örneği," 2009, Yüksek Lisans Tezi, s. 16.

³² Aktan, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi," **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 25.

³³ Archie B. Carroll, "Corporate Social Responsibility, Evolution of a Definitional Construct," **Business & Society**, 1999, 38:3, s. 272.

³⁴ A.e.

³⁵ Aktan, a.g.e., s. 25.

kitabında, KSS için birçok görüş ve tanım ortaya koymuş, bunların kritiklerini ve analizlerini yapmıştır. Johnson'ın ortaya koyduğu tanımlar, menfaatlerin çeşitliliğinden bahsetmesi ve paydaş yaklaşımı konusunda ipuçları vermesi bakımından önemlidir. Johnson'ın KSS hakkındaki yorumu şöyledir³⁶:

“Sosyal sorumlu kuruluş, menfaatlerin çeşitliliğini dengeleyen yönetim kadrosuna sahip kuruluştur. Sorumlu kuruluşlar sadece ortakların daha fazla kâr elde etmesine değil, aynı zamanda çalışanlarının, tedarikçilerinin, satıcılarının, yerel toplulukların ve tüm ulusun menfaatlerini de düşünen kuruluşlardır.”

Bazı akademisyenlerin bu yıllarda, KSS hakkındaki görüşlerinin özetleri şu şekildedir³⁷:

- a) Kâr etmek (Friedman, 1962)
- b) Kâr etmenin ötesine geçmek (Davis, 1960; Backman, 1975)
- c) Ekonomik ve yasal gerekliliklerin ötesine geçmek (McGuire, 1963)
- d) Gönüllü aktiviteler (Manne, 1972)
- e) Ekonomik, yasal ve gönüllü aktiviteler (Steiner, 1975)
- f) Ortak merkezli ve genişleyen çemberler (Ekonomik Gelişim Komisyonu, 1971;
- g) Daha geniş bir sosyal sistem anlayışı (Eells ve Walton, 1961)
- h) Belirli sosyal sorunlar için sorumluluk (Hay ve diğerleri, 1976)
- i) Sosyal cevap vermeye yol açma (Ackerman ve Bauer, 1976; Sethi, 1975)

1980'lerde ise; atıkları azaltma, geri dönüşüm, fakirlere maddi yardım, toplum sağlığına hizmet, daha iyi çalışma koşulları şeklinde sıralanabilir. Bu yıllarda KSS uygulamalarından işletmelerin sağlayacağı faydaların net olarak ifade edilmemiş olması nedeniyle genelde işletmelerin ekonomik ve kanuni sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştığı ek olarak bazı gönüllü faaliyetlerde

³⁶ Carroll, **a.g.e.**, s. 273.

³⁷ Archie B. Carroll, “A Three - Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance,” **Academy of Management Review**, 1979, 4:4, s. 499.

bulunduğu gözlenmektedir. Günümüzde ise işletmeler, KSS uygulamaları konusunda bir plan dahilinde hareket etmekte, stratejiler geliştirmektedirler³⁸.

1983 yılında Carroll daha önce yapmış olduğu tanımı revize ederek yeni bir KSS anlayışı getirmiştir³⁹:

“KSS kurumların, ekonomik olarak kârlı, kanunlara uyan, etik ve sosyal destekçi olmasını gerektirir. Kuruluşun etik olması ve sorumluluğunu toplumsal baza genişletmesi için öncelikle ekonomik olarak kârlı ve kanunlara uyan bir kuruluş olması gerekmektedir. KSS dört ayrı bileşene ayrılabilir, bunlar; ekonomik, yasal, etik ve gönüllü/hayırseverlik (filantropik) KSS’dir.”

Tanımdan anlaşılabacağı üzere, Carroll tanımında artık isteğe bağlı sosyal sorumluluk bileşenini “filantropik” terimini kullanarak gönüllülük esasına bağlamıştır.

1990’larda akademisyenler ve araştırmacılar KSS tanımını bir temel olarak ele alarak, daha başka kavramlar üzerinde çalışmaya başlamışlardır. Bu kavramlar; kurumsal sosyal performans, paydaş teorisi, iş etiği ve vatandaş kuruluş (corporate citizenship) teorileridir^{40,41}.

1990’lı yıllardaki ilk gelişme Wood (1991) tarafından kaydedilmiştir. Wood, Carroll’ın (1979) ortaya attığı ve Wartick ve Cochran’ın (1985) geliştirdiği üç boyutlu kurumsal sosyal performans modelini daha da geliştirmiş ve Carroll’ın KSS bileşenlerini kurumsal sosyal performans prensipleriyle ilişkilendirmiştir. Bu prensipler; sosyal yasalara uyumluluk (kurumsal düzey), toplumsal sorumluluk (örgütsel düzey) ve yönetsel sağduyudur (bireysel düzey). Kurumsal cevap verme kategorilerini bir sürece bağlayarak belirlemiştir. Kısacası Wood’un bu konuda ortaya attığı model daha öncekilerden çok daha kapsamlıdır⁴².

³⁸ Aktan, **a.g.e.**, s. 25.

³⁹ Carroll, **a.g.e.**, s. 286.

⁴⁰ Carroll, **a.e.**, s.289.

⁴¹ Archie B. Carroll, Kareem M. Shabana, “The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice,” **International Journal of Management Reviews**, 2010, s. 87.

⁴² Archie Carroll, George W. Beiler, “Landmarks in the Evolution of the Social Audit,” **Academy of Management Journal**, 1975, 18, s. 590.

William C. Frederick ise son elli yılda kurumsal sosyal sorumluluğun; 1950 - 1960 kurumsal sosyal idare, 1960 - 1970 KSS, 1980 - 1990 kurumsal iş etiği, 1990 - 2000 kurumsal vatandaşlık gibi aşamalardan geçtiğini belirtmiştir⁴³.

Günümüzde işletmeler sosyal sorumlulukları kapsamında Küresel İlkeler Sözleşmesi gibi belli standartları benimsemekte, daha şeffaf bir yapı kazanabilmek ve topluma ve kamuoyuna karşı daha açık olabilmek için periyodik olarak “sosyal bütçeler” yayınlamakta, düşük gelirli fakir ailelere karşılıksız yardım etmekte, toplumun geleceğini de düşünerek enerji vb. kaynaklarını kullanırken daha dikkatli olmaktadırlar⁴⁴.

Avrupa Komisyonu, 2005 yılının tüm Avrupa ülkelerinde “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yılı” olmasına karar vermiştir. Bununla birlikte Avrupa ülkeleri kendi içlerinde de bu gelişime destek olmaktadır. İngiltere, KSS konuları ile ilgilenmek üzere bir bakan atamış, Fransa kuruluşlara yıllık raporlarında faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkilerini belirtmelerini zorunlu kılmış ve Hollanda KSS çalışmaları yapan kuruluşlara destek olacağını resmi olarak belirtmiştir⁴⁵.

KSS; çalışanlar, tüketiciler, işletmeler, hükümetler ve araştırmacı medyayı içine alan paydaşların baskısına yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Böylece sosyal ve çevresel sorumlulukların raporlanması da önem kazanmıştır⁴⁶.

Özetle, işletmelerin sosyal sorumlulukları ekonomik, sosyal ve çevresel olmak üzere üçe ayrılmaktadır. KSS, “işletmenin sürdürülebilir ekonomik gelişmeye olan katkısı, çalışanlar, aileleri ve tüm toplumun yaşam kalitesini artırmaya olan bağlılığı” olarak tanımlanmaktadır⁴⁷.

⁴³ Anne T. Lawrence, James Weber, “How CSR Began,” **Business & Society - Stakeholders, Ethics and Public Policy**, Edition 12, New York, McGraw - Hill Companies, 2008, s. 59.

⁴⁴ Griesse, **a.g.e**, s. 32.

⁴⁵ Wilfried Luetkenhorst, “Corporate Social Responsibility and Development Agenda: The Case for Actively Involving Small and Medium Enterprises,” 2004, **Intereconomics**, 39: 3, 2004, s. 157.

⁴⁶ Monsma, “Equal Rights, Governance and the Environment: Integrating Environmental Justice Principles in Corporate Social Responsibility,” **Ecology Law Quarterly**, 2006, 33: 443, s. 474.

⁴⁷ Jari Kärnä, Eric Hansen, Heikki Juslin, “Social Responsibility In Environmental Marketing Planning,” **European Journal of Marketing**, 2003, 37: 5/6, s. 849.

1.2.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramının Ortaya Çıkmasına Neden Olan Etkenler

Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının ortaya çıkmasına neden olan etkenler; iktisadi, politik ve toplumsal etkenler olarak sınıflandırılabilir. Bu bölümde bu etkenler açıklanmıştır.

1.2.2.1. İktisadi Etkenler

1900'lü yılların öncesinde, büyük sanayi devriminde hakim görüş olan liberalizm, İngiltere'de doğmuş ve bahsi geçen yıllarda birçok alanda olduğu gibi iktisadi alanda da etkilerini göstermiştir. İktisadi anlamda; dış alım serbestliğini, gümrüklerin kalkmasını, serbest rekabeti savunmuş ve devletin ekonomiye müdahalesine şiddetle karşı çıkmıştır. 1929'da tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik buhran birçok toplumsal değişimin tetikleyicisi olduğu gibi iş yaşamını ve iktisadi hayatı da ciddi değişimlere itmiştir. İşletme faaliyetlerinde ve üretimde devletin rolü önem kazanmış. İşte bu değişimlerin KSS kavramının doğuşunda önemli etkisi olmuştur⁴⁸. Tarihe bakıldığında KSS anlayışının o yıllardaki uygulanış şekilleri bakımından iktisadi durumu yansıtacak birçok örnek bulunmaktadır. Örneğin Peter Frankental, Fransız devrimi yıllarında kendi çikolata fabrikasında çalıştırdığı yoksul işçilerine eğitim ve ev temin eden Joseph Rowntree isimli bir girişimciden söz etmektedir⁴⁹.

ABD'de KSS anlayışı 20. yüzyılda iyice ön plana çıkmış ve birçok kesim tarafından önemi vurgulanmıştır. Çünkü bu yıllarda ABD'deki firmalar; tekeli uygulamalarda bulunup rekabeti engelleyecek şekilde hareket etmekle suçlanmaktadırlar. Bu eleştirilere karşılık anti tröst yasalar, müşteri hakları vb. uygulamalar geliştirilmeye başlanmıştır⁵⁰.

⁴⁸ Aktan, **a.g.e.**, s. 25.

⁴⁹ Peter Frankental, "Corporate Social Responsibility - a PR Invention?," **Corporate Communications**, 2001, 6:1, s. 18.

⁵⁰ Aktan, **a.g.e.**, s. 26

1.2.2.2. Politik Etkenler

20. yüzyıl içinde, özellikle II. Dünya Savaşından sonra dünya iki kutuplu bir yapıya bürünmüştür. Diğer yandan bu yıllar tüm dünyada demokratikleşme eğilimlerinin artışa geçtiği yıllar olarak da anılmaktadır. Yine bu yıllarda insan hakları da bireyler lehine gelişmeler göstermeye başlamıştır. Bireyin toplum içindeki öneminin artması, işletmelerin de bireyleri ve toplumu daha fazla önemsemesine ve bireye bir işçi, bir tüketici, bir yatırımcı vb. olarak daha fazla önem vermelerine neden olmuştur⁵¹.

1.2.2.3. Toplumsal Etkenler

1900'lü yıllar, dünyadaki toplumların birbirleriyle etkileşim ve iletişiminin arttığı yıllardır. Bireylerin önce kendi toplumları içindeki diğer bireylerle sonra dünya üzerinde yaşayan farklı toplumlardan bireylerle iletişim ve etkileşiminin artması bireyin toplum içinde örgütlü hareket etmesini olanaklı kılmıştır. 1930'lu yıllar çalışanların sendikal haklarını elde etmeye başladığı ve daha iyi iş, ücret ve yaşam koşullarını talep etmeye başladıkları toplumsal dönüşüm yıllarıdır. Bu yıllarda bireyci ve yararcı (utilitarian) ahlâk felsefesinin yerini sosyal ahlâk anlayışı almıştır⁵².

Günümüzde küreselleşme hareketleri sonucu sınırların ortadan kalkması ve çok uluslu firmaların yerel pazarlarda etkin rol üstlenmesi toplumlar arasındaki etkileşimi ve farkındalığı da arttırmıştır. Tüm bu toplumsal dönüşümler, işletmelerin toplumun birçok farklı kesimi ile ilgili tavırlarını değiştirmesine ve toplumla daha iyi ilişkiler kurmaya gereksinim duymalarına neden olmuştur. Bu dönüşüm ve değişimlerin neticesinde çok uluslu işletmelerin toplumdaki farklı taraflarla iyi ilişkiler kurmak ve bu tarafların gözünde meşruiyet kazanma çabaları artış göstermiştir⁵³.

⁵¹ A.e.

⁵² Göksel Ataman, “İşletme Yönetimi: Temel Kavramlar & Yeni Yaklaşımlar”, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001, s. 107.

⁵³ Aktan, a.g.e., s. 26.

1.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları

Sosyal sorumluluk anlayışı “Klasik” ve “Modern” yaklaşım olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu bölümde bu yaklaşımlar açıklanmıştır.

1.3.1. Klasik Yaklaşım

Klasik sosyal sorumluluk anlayışı, işletmelerin, örgütsel amaçlarını gerçekleştirmek dışında herhangi bir yükümlülüklerinin olmadığı düşüncesine dayanmaktadır. Bu anlayışa göre verimli çalışarak kâr elde eden işletme, aynı zamanda sosyal sorumluluğunu da yerine getirmiş sayılmaktadır. İşletmeler, mevcut veya beklenen gelirlerini, sosyal sorumluluk amacıyla bazı toplumsal projelere (örneğin, fabrika bacalarına filtre takmak gibi) yatırırlarsa, iş yaratan proje yatırımlarında azalmalar, tüketici fiyatlarında ise artmalar olacaktır. Bu tür faaliyetler, işletmelerin gelirlerini önemli ölçüde azaltacak ve onların ekonomiye katkılarını olumsuz yönde etkileyecektir. Sonuç olarak tüketiciler, yani toplumun kendisi zarar görecektir⁵⁴.

Sosyal sorumluluk klasik yaklaşıma göre; “girişimcilerin, toplumun değer ve amaçları açısından arzu edilen yolları takip ederek, bu yönde kararlar vermesi ve işletme yönetiminde bağlı oldukları mecburiyetler” ile ilgilidir⁵⁵.

Kurumsal sosyal sorumluluğun klasik açıdan önde gelen savunucusu, ünlü iktisatçı Friedman’dır. Friedman, “işletmenin bir tek sosyal sorumluluğu vardır; o da işletmenin kâr’ını maksimize etmektir” demiştir. Ayrıca, bunun “mevcut yasal ve etik düzen içerisinde toplum için en iyi hizmet şekli olduğu” ileri sürülmüştür. Milton Friedman’ın “The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits” (1970) başlıklı çalışmasına göre sosyal sorumluluk uygulamaları yapmaya çalışan bir yönetici; Adaletsizdir, akılsızdır, demokratik değildir, güveni ihlal edendir ve nafîle uğraş gösteriyordur. Çünkü o, kâr elde etmek dışında bir görevlendirmeye

⁵⁴ Çelik, a.g.e. s. 76.

⁵⁵ Ünal Ay, “İşletmelerde Etik ve Sosyal Sorumluluk,” Adana, Nobel Kitabevi, 2003, s. 23 - 25.

sahip olmadığından, işverene ve devlete karşı böyle bir sorumluluğu olmadığından sosyal sorumluluk uğraşı göstermesi onu haksız göstermektedir⁵⁶.

Temel anlamda Milton Friedman'ın "The Social Responsibility of Business is to Increase its Profits" başlıklı çalışmasına (1970) dayandırılan "Maksimum kâr, toplumsal kaynakların en iyi şekilde kullanıldığını gösterir. İşletmeler ekonomik birimler olup, sosyal amaçları gerçekleştirmeye uğraşmazlar" gibi hususlar klasik düşünürlerin kendi savlarını desteklemek için ileri sürülmüştür⁵⁷.

1.3.2. Modern Yaklaşım

KSS ve modern yaklaşım denildiğinde işletmelerin, "örgütsel amaçların çok ötesinde" bir takım farklı toplumsal amaçları bulunmaktadır. Modern Sosyal Sorumluluk Anlayışı'na göre, herhangi bir işletme;

- a) Yer altı veya yer üstü bir su kaynağına zehirli atıklarını bırakmamalı,
- b) Ekolojik yapıyla barışık üretimlerde bulunmalı,
- c) İç ve dış çevrede yer alan tüm unsurları sosyal sorumluluk yönünde bilinçlendirmeli,
- d) Örgüt içi ve dışı eğitim olanaklarını geliştirmeli,
- e) İş görenlerinin tüm sorunlarına duyarlı davranmalıdır⁵⁸.

Modern yaklaşım KSS'yi daha kapsayıcı bir alan olarak görmektedir. Bu çerçevede KSS ne sadece bir model olarak ne de sadece bir yardımseverlik felsefesi değildir. KSS bunun çok ötesinde gerek çevresel gerekse de ekonomik boyutları olan örgütsel bir stratejiyi biçimlendirmekte ve bu doğrultuda planlanıp uygulamaya geçirilmektedir. Dolayısıyla modern görüş, örgütle toplum arasındaki ilişkinin sağlıklı bir çerçevede sürdürülmesini temel alır. Örgüt, kısa ve uzun dönemde gerçekleştireceği sosyal aksiyonlarla net getiri yaratacaktır. Bu açıdan sosyal

⁵⁶ Thomas Mulligan, "A Critique of Milton Friedman's Essay 'The Social Responsibility of Business is to Increase Its Profits'," **Journal of Business Ethics**, 1986, 5: 4, s. 265.

⁵⁷ Milton Friedman, "**Capitalism and Freedom**," Chicago, University of Chicago Press, 1962.

⁵⁸ Carola Hillenbrand, Kevin Money, "Corporate Responsibility and Corporate Reputation: Two Separate Concepts or Two Sides of the Same Coin?" **Corporate Reputation Review**, 2007, 10: 4, s. 263.

sorumluluğun modern yaklaşımı örgütsel tarafların görüşlerini de dikkate alan bir politika geliştirilmesini savunmaktadır⁵⁹.

Modern görüş, “Sosyo - Ekonomik Anlayış” olarak da kabul görmektedir. Modern yaklaşım düşüncesine göre, “işletmeler, toplumun yaşam standartlarını ve refah düzeyini yükseltirken, aynı zamanda kâr da elde edebilirler”. İşletmeleri sosyo - ekonomik kuruluşlar olarak ele alanlar, sosyal sorumluluk kapsamında aşağıdaki hususlara dikkat çekmektedirler⁶⁰.

- a) İşletmeler, sosyal yaşamın ayrılmaz unsurlarıdır. Bu nedenle toplumsal sorunlar ve çözümlerinde toplumun bir parçasını oluştururlar.
- b) İşletmeler, toplumsal sorunları ele alacak kaynaklara sahiptirler. Ancak toplumun yardımı olmadan kaynakların hepsini kullanamazlar.
- c) İşletmeler açısından çevre çok önemlidir. Bugün topluma yatırım yapan işletmeler, geleceğin sürekli kârını elde edecek kurumlardır.

KSS projelerinin toplumda yarattığı etkileri analiz etmek her zaman pek kolay olmayabilir. Ortaya çıkacak olan analizler subjektif olacağından pek çok farklı işletmede farklı görüş ve yaklaşımların ortaya çıkmasına ve bunların çatışmasına yol açabilmektedir. Çatışan görüşlerin önde gelenleri “kârlılık ve yardımseverlik”tir. İşletmeler KSS projelerini çalışanlarında içselleştirmeyi ve bunu stratejik planları arasında göstermeyi başarabilirlerse, hem yöneticiler hem de çalışanlar arasında projelere katılım ve teşvik artacaktır⁶¹.

1.4. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Modelleri

Geçmişten günümüze literatürde çok sayıda sosyal sorumluluk kavramı ve modeli yer almaktadır. Bunlardan en çok literatüre geçen sosyal sorumluluk modelleri aşağıda anlatılmıştır.

⁵⁹ Demir, a.g.e., s. 8.

⁶⁰ Çelik, a.g.e., s. 76.

⁶¹ Tahir Akgeyik, “İnsan Kaynakları Yönetimi Boyutuyla Kurumsal Sosyal Sorumluluk,” İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, 52. Kitap, İstanbul, 2007, s. 71.

1.4.1. Ackerman'ın Sosyal Duyarlılık Modeli

Kurumsal sosyal duyarlılık, işletmenin herhangi bir dış yaptırım olmaksızın kendiliğinden inisiyatif göstererek dışsal maliyetleri azaltıcı ve paydaşları koruyucu önlemler almasını belirtmektedir⁶².

İşletmenin sosyal çabalarının temel amacının “sorumluluk” değil de “duyarlılık” (cevaplama ve karşılama) olması gerektiğinin ileri sürülmesiyle, üç aşamalı bir sosyal duyarlılık modeli geliştirilmiştir⁶³.

a) Aşama 1: (Sosyal Sorumlulukların Politika Aşaması)

Bu aşamada işletme, içinde bulunduğu sosyal çevrenin beklentilerine öncelik verme sırasını belirlemekte, belirlenen sosyal sorunlar hakkında bilinçlenmekte, sorunlar karşısında sergileyeceği tutumu belirlemeye çalışmaktadır. Sosyal bir problemin varlığından haberdar olunması durumunda, hiçbir çıkar grubunun bu aşamada işletmeden bir yardım veya müdahale talebinde bulunmayacağını varsayarak, toplumun içinde bulunduğu sosyal sorun ile ilgili olarak işletmenin izleyeceği politikalar hakkında yazılı ve sözlü bir rapor hazırlamaktadır. Üst yönetim tarafından geliştirilen sosyal sorumluluk politikaları, izlenecek sosyal sorumluluk faaliyetleri için bir iskelet görevi oluşturacaktır⁶⁴.

b) Aşama 2: (Sosyal Sorumlulukların Öğrenme Aşaması)

Bu aşamada işletme, içinde bulunduğu çevrenin sosyal sorunlarıyla ilgilenmek, sorunları incelemek ve bu sorunlar hakkında çözüm yollarını öğrenmek için bu konunun uzmanı olan bir personeli veya gerekirse dışarıdan bir danışmanı istihdam ederek, bu konudaki hassasiyetini ortaya koymaya çalışmaktadır.

İşletme karşısına sosyal bir sorun çıktından sonra, sosyal sorumlulukları ile ilgili genel politikalarını faaliyette bulunduğu çevre ile birlikte benimser ve sorunu

⁶² Aktan, **a.g.e.**, s. 20.

⁶³ Robert Ackerman, “How Companies Respond to Social Demands,” **Harvard Business Review**, 1973, 51:4, s. 88.

⁶⁴ **A.e.**

nasıl çözeceği, nasıl bir politika belirleyeceği ve nasıl bir çalışma yapacağı konusunda sosyal sorumlu işletme davranışını öğrenmeye ve benimsemeye çalışır⁶⁵.

c) Aşama 3: (Sosyal Sorumlulukların Örgütsel Yükümlülük Aşaması)

İşletmelerde sosyal sorumlulukların uygulamaya geçirilme aşamasıdır. İşletme, belirlenen yeni sosyal politikasını bu aşamada artık kurumsallaştırır ve ilk iki aşamada öğrenilen politika ve prosedürler işletme çalışanları tarafından benimsenerek işin doğal bir parçası olarak görülerek uygulama başarıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır⁶⁶.

1.4.2. Davis'in Sosyal Sorumluluk Modeli

Keith Davis'in Sosyal Sorumluluk Modeli'ne göre; işletmelerin iş yapmak dışında sosyal sorumluluklarının olduğuna dair güçlü çok sağlam nedenler vardır. Bu konuda mevcut söylem miktarının artması nedeniyle, bu alanda seçimler yaparken seçenekleri bu şartlara göre incelemek uygun olacaktır⁶⁷.

Bu model ile Davis (1973), “kanunun bittiği yerde sosyal sorumluluk başlar” şeklindeki ifadesiyle farklı bir bakış açısı dile getirmiştir. Davis'e göre, kanunun gerektirdiklerini yapmak sosyal sorumluluk değildir, onlar her kuruluşun, her iyi vatandaşın yaptığı gibi, uyması gereken kurallardır⁶⁸.

Bu düşüncelerin ışığında, işletmelerin sosyal sorumluluğuna ilişkin bir sosyal sorumluluk modeli geliştirilmiştir. Bu modelle; toplumun refahını, işletmenin menfaatlerini koruyan ve yükselten önlemleri, işletmenin bu önlemleri niçin ve nasıl aldıklarını ve neden bağlı kalmak zorunda olduklarını açıklayan beş ana varsayım oluşturulmuştur⁶⁹.

1.4.2.1. İşletmenin Sosyal Sorumluluk ile Sosyal Güç İlişkisi

Keith Davis ve Robert Blomstrom (1975); “Sorumluluğun Demir Kanunu” olarak ifade ettiği bu ilkesine göre, uzun dönemde topluma karşı sorumlu bir

⁶⁵ Top ve Öner, **a.g.e.**, s. 105.

⁶⁶ Hulusi Demir ve Neşe Songür, “Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı,” **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1999, 2: 3, s. 158.

⁶⁷ Davis, **a.g.e.**, s. 312.

⁶⁸ **A.e.**

⁶⁹ **A.e.**

düşünce tarzıyla ellerindeki gücü toplumun ihtiyaçları doğrultusunda kullanmayan işletmelerin, bu güçlerini zaman içinde kaybetmeye mahkûm olacakları konusunda uyarmaktadır. İşletmelerin ekonomik girişimciliğinin yanı sıra diğer rolü de sosyal olarak toplum tarafından güvenilir organizasyonlar olmalarıdır. Bu güvenilir organizasyonların temel rolü, sadece organizasyon sahiplerine, müşterilerine, tedarikçi veya çalışanlarına değil, aynı zamanda toplumun bu konudaki bütün taraflarına da eşit derecede sorumlu olduklarını göstermeleri gerekmektedir^{70,71}.

1.4.2.2. İşletmenin Toplumsal Faaliyetlere Açık Olması

İşletmeler, toplumdan girdi almaya açık olan ve faaliyetleriyle ilgili topluma bilgi veren iki ucu açık bir sistem olarak faaliyet gösteren organizasyonlardır. Bu sebeple işletmeler, toplum refahının sürdürülmesi veya iyileştirilmesi için, toplumsal çevrenin temsilcileriyle işbirliği içinde olmalı ve onları dinlemeye her zaman istekli olmalıdır. Toplumun sosyal ihtiyaç ve gereksinimlerine cevap verebilecek güce, bilgi ve beceriye sahip olan işletmeler, sosyal sorunlara hassasiyetle eğilmelidir⁷².

1.4.2.3. İşletmenin Sosyal Sorumluluklarının Oluşturacağı Maliyetler

İşletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ürün veya hizmet kendilerine bir takım kazançlar getirir. Fakat bununla birlikte ortaya çıkaracakları sosyal sorunların maliyetlerini de her yönüyle hesaplayarak, uygulayacakları sosyal sorumluluk projeleri hakkında karar vermelidirler. İşletmeler sosyal sorumluluk yaklaşımlarını sergilemeden önce ayrıntılı bir maliyet/fayda analizini yapmalıdır. Sosyal sorumluluk projeleri için karar verme - gerçekleştirme süreci, işletmeye biraz sosyal maliyeti de beraberinde getirecektir. Buradaki temel sorun, oluşan maliyetlerin sosyal bir faydadan daha ağır basıp basmayacağı konusudur⁷³.

⁷⁰ A.e. s. 313.

⁷¹ Top ve Öner, a.g.e., s. 106.

⁷² Davis, a.g.e., s. 313.

⁷³ Top ve Öner, a.g.e., s. 106.

1.4.2.4. Sosyal Sorumlulukların Müşteriler Tarafından Karşılanması

İşletmenin yürüttüğü faaliyetlerden ötürü ortaya çıkacak sosyal maliyetler, ürün veya hizmetle ilişkili olarak dolaylı yoldan müşterilere yansıtılarak sosyal fayda sağlanabilir. İşletmeler sosyal sorumluluk faaliyetlerini değerlendirirken ekonomik olarak fayda sağlamayacağını düşündükleri faaliyetler söz konusu olduğunda bunu tümüyle finanse etmenin de gereksizliğini ifade etmektedir. Çünkü işletmeler varlıkların zaten topluma sosyal olarak fayda getirdiğini düşünmektedirler. Bu nedenle işletmelere, toplumsal açıdan yarar sağlayacak faaliyetlerin maliyetini, bu faaliyetlerle doğrudan ilişkili olan ürün ve hizmetin fiyatına, dolayısıyla müşterilere yansıtılmasını ileri sürmektedir⁷⁴.

1.4.2.5. İşletmenin Tüzel Kişilik Olarak Sosyal Sorumlulukları

İşletmeler, kendileri ile doğrudan ilişkili olmayan bir sosyal sorunu çözmek için topluma yardımcı olmalıdır. İşletmelerin tüzel kişilik olarak faaliyet göstermesi sebebiyle içinde bulunduğu çevrenin belirli sosyal sorunlarıyla ilgilenme sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar işletmelerin birincil sorumlulukları olmamakla birlikte ilgilenildiği oranda topluma ve işletmeye katkı sağlanabilmektedir. Böylece işletmeler, genel olarak sosyal refahı arttırılmış bir toplumdan zaman içerisinde toplumun bir bireyi olduğu için artan ölçüde fayda sağlamış olacaktır⁷⁵.

1.4.3. Sethi'nin Sosyal Sorumluluk Modeli

Sethi Sosyal Sorumluluk Modeli'nde, işletmelerin sanayileşmiş toplumlarda çevre kirliliği gibi topluma mal olan ikinci dereceden sonuçları en aza indirmeleri ve üretim sürecinde ortaya çıkan sorunları gidermekte daha fazla sorumluluk üstlenmeleri gerektiğini savunmaktadır⁷⁶.

⁷⁴ A.e.

⁷⁵ Top ve Öner, a.g.e., s. 106.

⁷⁶ Seçil Deren Het Hof, "Türkiye' de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Üçgeni: Şirketler, Toplum ve Toplum Kuruluşları," Proje No: 107K182, 2009, s. 16.

Sethi 1975 yılında “kurumsal sosyal performans” (corporate social performance) tanımını ortaya atarak, sosyal sorumluluğu bir alt tanım olarak buna bağlamıştır. Sethi’ye göre kurumsal sosyal performans “sosyal zorunluluk” (social obligation), “sosyal sorumluluk” (social responsibility) ve “sosyal yanıt verme” (social responsiveness) olarak alt bölümlere ayrılmalıdır. Sosyal zorunluluk, kuruluşların yapmakla yükümlü olduğu ekonomik ve yasal zorunluluklardan, sosyal sorumluluk ise ekonomik ve yasal zorunlulukların ötesindeki yazılı olmayan sorumluluklardan oluşmaktadır. Sosyal cevap verme, kurumların sosyal olaylara yanıt verebilme kapasitesidir^{77,78}.

Sethi’ nin bu üçlemesine göre; işletmeler piyasa ve piyasa - dışı iki tür kuvveti yanıtlar. Piyasa kuvveti karşısında işletme ürünlerini, hizmetlerini, promosyonlarını ve fiyat karışımını değişen tüketici gereksinim ve beklentilerine göre uyarlar. Yanıtın uygunluğu işletmenin kârlılığı ve büyümesiyle ölçülür. Tüm piyasa eylemlerinin bir de piyasa dışı, başka bir deyişle dolaylı sonuçları vardır. Genellikle dışsalıklar olarak anılan ve en iyi örneği çevre kirliliği olan bu ikinci dereceden sonuçlar bütün toplum tarafından üstlenilir. Bu yüzden sosyal zorunluluk, sorumluluk ve yanıtlayıcılık birbirinin içinde toplumu etkiler. İşletmeler bu dengeyi iyi sağlamalıdır⁷⁹.

1.4.4. Carroll’un Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Carroll (1991) bu piramidinde, KSS’nin ekonomik, yasal, etik ve hayırseverlik olmak üzere dört boyutu olduğunu belirtmiştir (Bkz. Şekil 1.). Bu dört farklı alan işletmelerin faaliyetlerinde çeşitli seviyelerde yoğunluk kazanmıştır bununla birlikte etik ve hayırseverlik boyutları gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır⁸⁰.

⁷⁷ Carroll, **a.g.e.**, s. 273 - 274.

⁷⁸ Prakash Sethi, “A Conceptual Framework for Environmental Analysis of Social Issues and Evaluation of Business Response Patterns,” **Academy of Management Review**, 1979, 4: 1, s. 65.

⁷⁹ Het Hof, **a.g.e.**, s. 16.

⁸⁰ Crane, Matten ve Spence, **a.g.e.**, s. 62.

Şekil 1. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Kaynak: Carroll, A. B.:“The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders,” **Business Horizons**, 1991, 7:8, s. 42.

Archie B. Carroll kurumsal sosyal sorumluluğun önem kazanmaya başlayıp gelişmeye başladığı dönemin 1950’lerde olduğunu belirtmektedir. Bu tanımın 1960’larda geniş boyutlar kazanıp, 1970’lerde ise hızla çoğaldığını, 1980’lerde yeni deneysel araştırmalar, alternatif şemalar ile yeni boyutlar kazandığını, 1990’larda bu tanımların kurumsal sosyal performansa da yer verdiğinden bahsetmektedir. Kurumsal sosyal performansın ardından yapılan araştırma ve gelişmeler kurumsal sosyal sorumluluğun modellerini ortaya çıkarmıştır⁸¹.

Carroll’un üç boyutlu KSS modelinde, akademisyenlerin ve yöneticilerin üzerinde durması gereken bazı noktalara dikkat çekilmiştir. Bunlar; kurumsal sosyal sorumluluğun içeriği, işletmelerin üzerinde durmaları gereken sosyal konular ve işletmelerin sosyal ihtiyaçlara yanıt verme konusunda benimsedikleri felsefenin neler olduğudur⁸².

⁸¹ Carroll, **a.g.e.**, s. 268.

⁸² Carroll, **a.g.e.**, s. 497.

KSS'nin geçmiş yıllardan günümüze önem kazanarak küresel bir boyuta ulaştığı artık işletmeler tarafından genel kabul görmüştür. İşletmelerin, sosyal performans perspektifinden bakıldığında sosyal hedefler belirlemesi ve uygulamaya koyması, aynı zamanda karar verme süreçlerinde, kural belirlemede ve bu tür eylemlerinde etik duyarlılığa ulaşması gerekmektedir⁸³.

İşletmelerin KSS uygulamalarının hangi düzeylerde olduğunu belirlemeye geçmeden önce, KSS piramidinde faaliyetlerin hangi düzeylerde olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. (Bkz. Şekil 1., s:25)

1.4.4.1. Ekonomik Sorumluluk

İşletmeler sosyal vatandaşlarına ürün ve hizmetler üreterek kâr sağlamak amacıyla var olmuştur. İşletmeler her şeyden önce toplumdaki en temel ekonomik birimdir. Bu sebeple temel rolleri, müşterilerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için ürün ve hizmetler üreterek kâr sağlamaktır. İşletmenin ekonomik sorumluluklarını yerine getirmeden diğer sorumluluklarını yerine getirebilmesi mümkün değildir. Carroll (1991) 'e göre ekonomik sorumlulukların unsurları şöyle sıralanmıştır^{84,85}:

- a) İşletmeler için her bir hisse payına düşecek kazanç miktarını arttırmak önemlidir.
- b) Mümkün olabildiğince en yüksek kârı elde etmek önemlidir.
- c) İşletme için güçlü bir rekabetçi pozisyon oluşturmak önemlidir.
- d) Yüksek bir operasyonel etkinlik düzeyine ulaşmak önemlidir.
- e) Başarılı bir işletme olmak için kâr sağlamak gerekmektedir.

1.4.4.2. Yasal Sorumluluk

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürürken uygulamada bulunan temel kurallar olarak federal, resmi, ve yerel hükümetler tarafından ilan edilen yasal düzenlemelere uyması gerekmektedir. İşletme ve toplum arasında "Sosyal kontrat" gerçekleşmesi, işletmenin yasanın yapısının içinde ekonomik misyonlarını takip etmek için

⁸³ Carroll, **a.g.e.**, s. 40 - 44.

⁸⁴ **A.e.**

⁸⁵ Carroll, **a.g.e.**, s. 40.

gereklidir. Yasal sorumluluklar en temel düzeydeki etik değerleri içine alan düzenlemelere uyumu gerektirmektedir. Carroll (1991)'e göre yasal sorumlulukların unsurları şöyle sıralanmıştır^{86,87}:

- a) Devletin ve yasaların beklentilerine uygun davranmak önemlidir. Yasal ve kurumsal düzenlemelere uymak önemlidir.
- b) Bir kurum olarak yasalara uyan bir vatandaş olmak önemlidir.
- c) Başarılı bir işletme yasal gereklilikleri doğru ve zamanında yerine getirendir.
- d) En azından asgari yasal gereklilikleri karşılayan ürün/hizmetlerin üretilmesi önemlidir.

1.4.4.3. Etik Sorumluluk

Toplum için iyi ya da kötü olanı ayırt edebilme duygusu olarak tanımlanabilen etik, toplumsal yaşamın bir parçası olarak güncel yaşamda olduğu gibi bilimsel alanlarda da sıklıkla tartışılan ve üzerinde durulması gereken bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır⁸⁸. Ekonomik ve yasal sorumluluklar, adillik ve adaletin hakkında etik normları ifade etmektedir. Etik sorumluluklar, işletmelerin faaliyetler ve pratiklerin üyeleri tarafından yasada belli bir düzenleme olmasa dahi toplum tarafından yapılması beklenen sorumluluklardır. Etik sorumluluklar, tüketicilerin, çalışanların, hissedarların ve toplum saygısının dürüstçe yansıtıldığı standartlar, normlar veya beklentileri ifade etmektedir⁸⁹.

İşletme yöneticileri kararlarının etiksel boyutunu dikkate almak zorundadırlar. Bu nedenle tüm faaliyetlerde etik normlar ve etik davranışın gerekliliği önemli bir sorumluluktur. Carroll (1991)'e göre etik sorumlulukların unsurları şöyle sıralanmıştır⁹⁰:

- a) Sosyal değerler ve etik normlara uygun bir şekilde davranmak çok önemlidir.

⁸⁶ Crane, Matten ve Spence, **a.g.e.**, s. 63.

⁸⁷ Carroll, **a.g.e.**, s. 41.

⁸⁸ Ay, **a.g.e.**, s. 45.

⁸⁹ Crane, Matten ve Spence, **a.g.e.**, s. 64.

⁹⁰ Carroll, **a.g.e.**, s. 41 - 42.

- b) Toplumda yeni ve gelişen normları fark etmek ve bunlara saygı göstermek önemlidir.
- c) Örgütün amaçlarına ulaşmayı engelleyebilecek etik normlardan kaçınmak önemlidir.
- d) İyi bir kurumsal vatandaş sosyal değerlere ve etik normlara uyum gösterendir.
- e) Dürüst kurum olma ve etik davranış aynı zamanda yasalara ve düzenlemelere uyumu da beraberinde getirmektedir.

1.4.4.4. Hayırseverlik/Gönüllülük Sorumluluğu

“İyi şirket ile mükemmel şirket arasında bir fark vardır. İyi bir şirket harika ürün ve hizmetler sunar. Mükemmel bir şirket ise harika ürün ve hizmetler sunmanın yanı sıra, dünyayı daha iyi bir yer yapmaya çalışır⁹¹.”

İsteğe bağlı/gönüllü sosyal sorumluluklar, toplumun kuruluşlara, etik sorumluluklardaki gibi açık bir mesaj vermeden yapılmasını beklediği sorumluluklardır. Aslında, KSS’nin bu bileşenini sorumluluk olarak adlandırmak da doğru olmayabilir. Çünkü adında da belirtildiği gibi, bu, kuruluşların bir sorumluluğu değil, isteğe bağlı olarak gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir. Yapılamadığında etik anlamda bir kınama olmaz, yazılı yasa tarafından yapılması beklenmez. Bu faaliyetler tamamen gönüllü olarak gerçekleştirilmektedir⁹².

Toplumun kuruluşlardan iyi birer kurumsal vatandaş olması için beklediği kurumsal faaliyetler isteğe bağlı/hayırseverlik sosyal sorumluluklardır. İsteğe bağlı sosyal sorumluluk faaliyetleri, insanların yaşam biçimlerini güzelleştirmeye, yaşam standartlarını arttırmaya yöneliktir. KSS’nin bu bileşenini gerçekleştirilmeyen kurumlar toplum tarafından ayıplanamaz⁹³.

Hayırseverlik davranışları, işletmenin uygun zaman ve finansal kaynak ile sanat, eğitim ve toplum konularına yönelik uygulamalar yapmasıdır. Piramidin en üstünde yer alan bu sorumlulukta amaç iyi bir vatandaş olarak işletmenin ülkesine,

⁹¹ İliç, **a.g.e.**, s. 309.

⁹² Carroll, **a.g.e.**, s. 501.

⁹³ Carroll, **a.g.e.**, s. 42.

topluma ve tüm dünyaya yararlı faaliyetlerde bulunmaktır. Carroll (1991)'e göre hayırseverlik sorumluluklarının unsurları şöyle sıralanmıştır⁹⁴:

- a) Toplumun yardımseverlik ve hayırseverlik beklentilerine uygun davranmak önemlidir.
- b) Sanatın desteklenmesi önemlidir.
- c) Çalışanların ve yöneticilerin gönüllü ve toplumsal faaliyetlerde bulunması önemlidir.
- d) Eğitimin desteklenmesi önemlidir.
- e) Toplumsal faaliyetlere destekte bulunurken temel amaç “hayat kalitesinin artırılması” olmalıdır.

1.5. Kurumsal Sosyal Sorumlulukla İlişkili Diğer Kavramlar

Konuyla ilgili yazın incelendiğinde KSS'nin birçok kavramla birlikte anıldığı görülmektedir. Bu kavramların bazıları KSS'nin bir bileşeninin ayrıntılı incelenmesi olduğu gibi bazısında da, KSS ilgili kavramın bir boyutu olmuştur. Evrim sürecinde KSS'nin farklı kavramlarla anıldığı da görülmüştür. Bu kavramların KSS ile ilişkisi bazı dönemlerde azalırken, bazı dönemlerde aynı kavramların KSS ile benzer anlama geldiği durumlar oluşmuştur. Bu kavramlar; kurumsal sosyal performans (corporate social performance), kurumsal hesap verme sorumluluğu (corporate accountability), kurumsal sosyal cevap verme/duyarlılık (corporate social responsiveness), kurumsal sosyal raporlama (corporate social reporting), vatandaş kuruluş (corporate citizenship), sosyal denetim (social auditing), paydaş teorisi (stakeholder theories), paydaş kuramı (stakeholder theory) ve iş etiği şeklinde sıralanmaktadır.

1.5.1. Kurumsal Sosyal Performans (Corporate Social Performance)

Kuruluşun toplumsal ilişkilerine yönelik gözlemlenebilir çıktılar, programlar, politikalar, sosyal sorumluluk ve sosyal tepkisellik ilkelerinin bileşimi kurumsal sosyal performans olarak tanımlanabilir. Kurumsal sosyal performans, KSS

⁹⁴ A.e.

kavramını performans bakımından ölçmeye ve modellemeye, kuruluşun finansal performansı ve sosyal performansı arasında bir bağ kurmaya çalışmaktadır⁹⁵.

Carroll, kurumsal sosyal performansı en iyi tanımlayan çalışmasını 1979 yılında yapmıştır. Bu çalışmada yaptığı tanıma göre kurumsal sosyal performans üç ana boyuttan oluşmaktadır. Bunlar⁹⁶;

- a) Sosyal sorumluluk bileşenleri,
- b) Sosyal cevap verme felsefesi,
- c) Sosyal faaliyetler olarak sıralanmaktadır.

Bu tanım çeşitli yönleriyle farklı araştırmacılar tarafından zamanla geliştirilmiştir. Bunlardan önde gelenleri Wartick ve Cochran (1985) ve ardından Wood (1991) olmuştur⁹⁷.

1.5.2. Kurumsal Sosyal Duyarlılık (Corporate Social Responsiveness)

Kurumsal sosyal duyarlılık, bir işletmenin kâr amacı doğrultusunda sürdürdüğü faaliyetleri esnasında alacağı kararlar ve yapacağı uygulamalarda, bu karar ve uygulamalardan etkilenebilecek olan (dışsal maliyet yüklenebilecek) kesimlerin, durumların göz önüne alınması anlamına gelmektedir. Kurumsal sosyal duyarlılık, herhangi bir dış yaptırım olmaksızın işletmenin kendiliğinden dışsal maliyetleri azaltıcı önlemler almasını ve paydaşları koruyucu tedbirleri yürürlüğe koymasını ifade etmektedir⁹⁸.

Kurumsal sosyal cevap verme olarak da tanımlanan kurumsal sosyal duyarlılık, halen günümüzde kabul gören, Carroll'ın KSS kavramı tanımının bir üst yapısıdır. Carroll da KSS'yi tanımlarken, KSS'yi kurumsal sosyal cevap vermenin üç boyutundan biri olarak tanımlamış ve kurumsal sosyal cevap verme için

⁹⁵ Crane, Matten ve Spence, **a.g.e.**, s. 89.

⁹⁶ Carroll, **a.g.e.**, s. 500.

⁹⁷ **A.e.**

⁹⁸ Aktan, **a.g.e.**, s. 20.

Frederick (1978)'in tanımını kullanmıştır. Buna göre kurumsal sosyal cevap verme⁹⁹.

“Kurumsal sosyal cevap verme, kurumların sosyal baskılara cevap verebilme kapasitesidir.”

Sethi (1975)'e göre; sosyal cevap verebilen kuruluşlar, gerçekleştirdiği faaliyetlerin hesabını verebilen ve yeni bir duruş belirlerken önde giden kurumlardır. Yani, sosyal cevap verebilen kurum, “gerçekleştirdiği faaliyetlerin yan etkilerini faaliyet gerçekleşmeden bilen ve onları ortadan kaldıran” kurumdur¹⁰⁰.

İbrahim ve Parsa (2005), Amerikalı ve Fransalı yöneticilerin kurumsal sosyal duyarlılıkları arasındaki farklılığı ölçmek üzere yaptıkları araştırmada, Amerikalı yöneticilerin daha çok yasalara uymak ve etik olmak konularına, Fransalı yöneticilerin de kârlılık ve hayırseverlik konularıyla ilgili oldukları ortaya çıkmıştır¹⁰¹.

1.5.3. Kurumsal Hesap Verme Sorumluluğu (Corporate Accountability)

Kurumsal hesap verme sorumluluğu kurumsal sosyal sorumluluktan farklıdır. KSS bir kimsenin belli bir şekilde hareket etmesi görevine işaret ederken, kurumsal hesap verme sorumluluğu bir kimsenin açıklama, ispatlama, veya hareketlerini raporlama görevine işaret eder. Sosyal açıklama (social disclosure) ve sosyal denetim (social auditing) kavramları, kurumsal hesap verme yükümlülüğü/sorumluluğu kavramları ile kimi zaman eş anlamlı kullanılmaktadır¹⁰².

Bir işletmenin yasal veya ahlâki nedenlerle, işletme faaliyetleri hakkında bilgi verme ve açıklama yapma sorumluluğudur. Sorumluluk bir faaliyetin yerine getirilmesi görevi iken, hesap verme ise yerine getirilen bir faaliyet hakkında bilgi verme yükümlülüğüdür¹⁰³. İşletme yönetimi ve ortaklar arasındaki hesap verme/

⁹⁹ Carroll, **a.g.e.**, s. 501.

¹⁰⁰ **A.e.**

¹⁰¹ Nabil A. İbrahim, Faramarz Parsa, “Corporate Social Responsiveness Orientation: Are There Differences Between U.S. and French Managers?” **St . John’s University**, 2005, 26: 1, s. 27.

¹⁰² Lois A. Mohr, Deborah J. Webb, “The Effects of Corporate Social Responsibility and Price on Consumer Responses,” **The Journal of Consumer Affairs**, 2005, 39:1, s. 122.

¹⁰³ Mel Wilson, “Corporate Sustainability: What Is It and Where Does It Come From?” **Ivey Business Journal**, 2003, ¾, (Çevrimiçi) www.ivey/businessjournal.com.

hesap sorma ilişkisi, vekâlet teorisine (agency theory) ve modeline (fiduciary model) dayanmaktadır ki; bu ilişkide işletme yönetimi ortaklardan vekâlet alan ve onları temsil eden taraf, ortaklar ise vekâlet veren taraftır. Ortaklar, kaynakları işletmeye emanet ederken; işletme yönetimi ise bu kaynakları ortakları temsilen en iyi şekilde yönetme sorumluluğunu taşımaktadır. İşletme yönetiminin aynı zamanda sermayenin kullanılışı ve yatırımların geri dönüşü konusunda ortaklara karşı hesap verme yükümlülüğü vardır. Kurumsal hesap verme olgusu, geleneksel vekâlet modeli ile ve ortaklarla işletme yönetimi arasındaki ilişkilerle sınırlandırılmaz. İşletmeler hem açık olarak hem örtülü olarak işleri gereği diğer paydaşlarla da aynı ilişki içindedirler. Yapılan çeşitli sözleşmeler, hesap verme sorumluluğu için temel oluşturmaktadır. Örneğin: çevre ile ilgili izinler ve ruhsatlar alınması durumunda, işletmeler bu izin ve ruhsatların koşullarına uyup uymadıkları konusunda düzenleyici kurumların denetimine tabi tutularak ilgili anlaşma hükümlerine uyup uymadıkları konusunda hesap verirler¹⁰⁴.

Arlow ve Gannon (1982)'de yaptığı ampirik çalışmaya göre, kurumsal sosyal yanıt verme ile ekonomik performans arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırma kurumsal sosyal yanıt verme yaklaşımının, organizasyonun boyutu/büyüklüğü, toplumsal konulara ilgi ve alakası ve sanayi özellikleri gibi faktörlere dayalı olduğunu göstermektedir. Sosyal tepki ve ekonomik performans arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır¹⁰⁵.

1.5.4. Sosyal Denetim (Social Auditing)

Sosyal denetim, işletmelerin KSS alanındaki uygulamalarının, sosyal raporlarda yer alabilecek ölçülebilen niceliksel değerlere dönüştürülmesi sürecinde harcanan tüm çabaları kapsayan bir anlam taşımaktadır¹⁰⁶. Bu kavram yerine “etik denetim” (ethical auditing) ve “etik muhasebe” (ethical accounting/ethical

¹⁰⁴ Lerzan Kavut, “Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevresel Raporlama: İMKB 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi,” **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, 2010, 66, s. 9.

¹⁰⁵ Peter Arlow, Martin J. Gannon, “Social Responsiveness, Corporate Structure, and Economic Performance,” **The Academy of Management Review**, 1982, 7: 2, s. 235.

¹⁰⁶ Center For Business Cultures, “Corporate Social Responsibility, The Shape of a Story 1945 - 2004,” History of Corporate Responsibility Project, **Working Paper**, 2005, No: 1, s. 12.

bookkeeping) kavramları da kullanılmaktadır¹⁰⁷. Etik denetim, şirketin iş ahlâkı ve sosyal sorumluluk konularında paydaşlara düzenli ve ölçülebilir bilgi sunması anlamına gelmektedir. KSS kavramı kapsamında faaliyet gösteren işletmelerin, hem sorumluluklarını yerine getirdiğini ispatlamak hem de bu yolla KSS kavramından umduğu faydaları elde etmek için ihtiyaç duyduğu ölçülebilir verilere ulaşmasında sosyal denetim veya etik denetim kavramı büyük önem taşımaktadır. Bunun bilincinde olan günümüz işletmeleri de bu denetimi çeşitli yollarla gerçekleştirmektedirler¹⁰⁸.

1.5.5. Kurumsal Sosyal Raporlama (Corporate Social Reporting)

Sosyal denetim ve etik denetim gibi kavramlarla eşanlamli kullanılan bir başka kavram da “sosyal raporlama”dır. Sosyal raporlama (social reporting), işletmenin sosyal sorumluluk konularındaki uygulamalarını ilgili kesimlerin (paydaşların) dikkatine sunması olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle, sosyal raporlama işletmenin sosyal konulardaki uygulamalarını toplumla paylaşması sürecidir. Sosyal raporlama özünde sosyal denetim, etik denetim gibi kavramlardan farklı değildir. Günümüzde KSS kavramının önemine değinirken vurgulanması gereken önemli bir nokta da, birçok çokuluslu işletmenin yıllık faaliyet raporlarına ek olarak sosyal raporlar yayınlaması şeklinde açıklanabilir. Sosyal raporlama kavramı henüz çok yeni bir kavram olması nedeniyle; işletmenin hangi sosyal sorumluluk uygulamalarının ölçüldüğü, verilerin nasıl toplanıp değerlendirildiği, sonuçların nasıl veya hangi ölçekle ölçüldüğü ve sonuçların kim tarafından değerlendirildiği noktalarından sorgulanmaktadır. Ayrıca raporlama ile ilgili geçerliliği tüm çevreler tarafından kabul gören standartlar da henüz oluşum aşamasındadır^{109,110}.

1.5.6. Kurumsal Vatandaşlık (Corporate Citizenship)

Kurumsal vatandaşlık işletmelerin ticari faaliyetleri esnasında tüm yasal, etik ve sosyal kurallara uyması ve toplumla arasındaki kontratın gereği olarak

¹⁰⁷ John Rosthorn, “Business Ethics Auditing: More Than a Stakeholder’s Toy,” **Journal of Business Ethics**, 2000, 27: ½, s. 10.

¹⁰⁸ Aktan, **a.g.e.** s. 21.

¹⁰⁹ Aktan, **a.g.e.**, s. 21.

¹¹⁰ Global Reporting Initiative (GRI): “**Sustainability Reporting Guidelines**,” 2002, s. 8.

kendisinden beklenenleri yerine getirmesini ifade etmektedir. Nasıl bir bireyin toplum içinde “vatandaşlık” (yurttaşlık) ödevleri var ise işletmelerin de (geniş anlamda tüm organizasyonların) paydaşlara karşı ödev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Kurumsal vatandaşlık dört ana yüzden oluşmaktadır. Bunlar; ekonomik, hukuki, etik ve gönüllülük olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde iyi bir kurumsal vatandaşlığı benimsemiş kurumlar, faydalı olmak ve fayda sağlamak, kurallara uymak, etik olmak ve gönüllü hayırseverlik işleriyle topluma geri dönüş yapmayı görev edinmiş kurumlardır¹¹¹.

Toplumların gelişimiyle işletmelerin gelişimleri paralellik göstermektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın öneminin her geçen gün arttığı günümüzde işletmelerin kalkınmadaki rolü de artmaktadır. Bununla birlikte işletmelerin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çalışmaları sadece toplum için yapılan katkıları değil aynı zamanda işletmenin varlığını sürdürebilmesinin de gerekliliğinin bir sonucudur. İşte bu noktada kurumsal vatandaşlık kavramı ortaya çıkarak, hem sürdürülebilir bir kalkınma hem de sürdürülebilir bir işletme için işletmenin bir vatandaş olarak sorumluluklarını tanımlamaktadır. 1990’ların başında ortaya çıkan kavram, sürdürülebilir kalkınma ve kurumsal sürdürülebilirlik için işletmenin bir bireyin vatandaş olarak yükümlülükleri gibi yükümlülükler taşıması gerektiğini vurgulamaktadır¹¹².

Dünya Ekonomi Forumu kurumsal vatandaşlığı, bir şirketin temel işletme faaliyetleri, sosyal yatırımları ve gönüllü programları ve kamu politikasındaki yükümlülüğüyle topluma yaptığı katkı olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle şirketlerin kurumsal vatandaşlığı hissedarlar, çalışanlar, müşteriler, işletme ortakları, hükümetler ve topluluklar gibi farklı paydaşların yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel ilişkileri yönetmedeki tarzı ile belirlenmektedir. Başka bir deyişle kurumsal vatandaşlık, şirketlerin, toplumun üyeleri olarak algıladıkları görevleri yerine

¹¹¹ Archie B. Carroll, “The Four Faces of Corporate Citizenship,” **Business and Society Review**, 1998, 100: 101, s. 2.

¹¹² Muammer Sarıkaya, Zişan Kara, “Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık,” **Yönetim ve Ekonomi**, 2007, 14: 2, s. 228.

getirmek için üstlendikleri sosyo - ekonomik aktiviteler portföyünü ifade etmektedir¹¹³.

Kurumsal vatandaşlık ve sürdürülebilir kalkınma, temel bir işletme ilkesi olarak şirketlerin toplum üzerindeki etkilerini daha fazla dikkate aldıkları yeni ekonomik sistemi anlamada bütünleyici bir role sahiptir. Bu yeni ekonomide kurumsal vatandaşlık, kısa dönemli işlemsel temele dayanan sorumluluklardan daha ziyade uzun dönemli paydaşlarla olan ilişkilere dayanan stratejik odaklanmayı vurgulamaktadır. Kurumsal vatandaşlık üç ana tema etrafında toplanmaktadır¹¹⁴:

a) Şirketlerin ticari faaliyetlerini yürütürken hukuka, ahlâk standartlarına, insan haklarına tam anlamıyla uyumlu davranmaları ve faaliyetlerinin dünyanın her yerinde çevreye verebileceği zararı en aza indirmek durumunda olduklarını kabul etmeleri ve buna uygun davranmaları,

b) Şirket faaliyetlerinin sadece şirketin içini değil, aynı zamanda piyasayı, tedarik piyasalarını, içinde bulunulan yöreyi, sivil toplum örgütlerini ve kamu sektörünü de etkilediğinin ve tüm sosyal paydaşlar ile işbirliği içinde çalışması gerektiğinin bilincinde olmaları,

c) Bu sorumluluğun en başta şirket yönetim kurulları, yönetim kurulu başkanları ve genel müdürlerinde olduğunun kabul edilmesi.

Henüz yeni bir kavram olan kurumsal vatandaşlık, işletmelerin toplumdaki artan rolleriyle birlikte artan sorumluluklarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Kurumsal vatandaşlık, işletmelerin sürdürülebilir kalkınma yolundaki pusulasıdır. Kavram, işletmenin ekonomik ve sosyal sorumluluklarını bütünleştirerek hem mevcut hem de gelecek nesillere karşı yükümlülüklerinin olduğunu vurgulamaktadır.

¹¹³ Naomi A. Gardberg, Charles J. Fombrun., "Corporate Citizenship: Creating Intangible Assets Across Institutional Environments," **Academy of Management Review**, 2006, 31: 2, s. 329 - 330.

¹¹⁴ Yılmaz Argüden, "Geleceği Şekillendirmek: Yaşam Kalitesi İçin Stratejik Düşünmek," İstanbul, Rota Yayınları, 2004, s. 154.

1.5.7. Davranış kodları (Code of Conduct)

Davranış kodlarını, işletmelerin faaliyetleri esnasında toplumdaki taraflara karşı izlemeyi taahhüt ettiği davranış kuralları olarak tanımlamak mümkündür. Bu kodlar gönüllülük ilkesi doğrultusunda kamuoyuna bilgi vermek için oluşturulur ve yayınlanır. Yayınlanmaları durumunda işletmeler açısından kanuni açıdan bağlayıcı olabilirler. Davranış kodlarının pratikteki uygulamaları genelde çalışma koşullarına ilişkin olmakta ve özellikle de günümüzde çocuk işçi çalıştırma konusunda önemli rol oynamaktadır. İşletmelerin davranış kodları, paydaşlarla olan ilişkileri düzenlemede yazılı bir rehber görevi görür. Davranış kodları işletmelerin kendileri tarafından hazırlanabileceği gibi, sivil toplum örgütleri, bir iş kolunun geneli hakkında söz sahibi olan örgütler tarafından da düzenlenebilir ve ilgili iş kolundaki işletmelerden bu kodlara uymalarını talep edebilir¹¹⁵.

Globalleşen dünyada işletmeler sosyal çevresel ve ekonomik konularda tutumlarına KSS çerçevesiyle yön verirken, bunlara ek olarak insan hakları konusunda da davranış kodları geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır¹¹⁶.

1.5.8. Paydaş Teorisi (Stakeholder Theories)

Paydaş kavramı bir şirketin amaçlarına ulaşma derecesinden etkilenen veya bunu etkileyebilen bir grup veya bir birey olarak tanımlamıştır. Paydaşlık teorisindeki temel yaklaşımlardan biri olan ahlâki/kuralcı bakış açısına göre bir işletme tüm paydaşlarına (finansal bir yarar elde etmeyenler de dahil) karşı eşit ve dürüst davranmalıdır. Bu yaklaşımı benimseyen işletmeler faaliyet raporlarında verilecek bilgiler arasına çevresel konuları da dahil etmelidirler¹¹⁷. Yöneticiler paydaşlarına güven vermeli ve işletme faaliyetlerini meşrulaştırmalıdır. İşletmenin varlığı ve devamlılığı, paydaşların işletme faaliyetlerini desteklemesine ve onaylamasına bağlıdır. Paydaşların desteği, hem işletmenin benimsediği stratejik duruşa hem de işletmenin piyasadaki stratejik konumuna bağlıdır. İşletmeler aktif veya pasif bir duruş benimseyebilirler. Aktif bir duruş benimseyen işletmeler,

¹¹⁵ Aktan, **a.g.e.**, s. 21.

¹¹⁶ Richard Welford, "Globalization, Corporate Social Responsibility and Human Rights," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2002, 9, s. 1.

¹¹⁷ Chocron, Dhaliwa, Rodrigues, Jaura ve Hroziencik, **a.g.e.**, s. 20

paydaşlarla ilişkileri geliştirmek için çaba gösterirler. Buna karşıt olarak, pasif duruş stratejisi benimseyen işletmeler, paydaşlarla ilişkileri geliştirici stratejilerle ilgilenmezler. Paydaşlara karşı benimsenen pasif duruş, düşük düzeyde sosyal performans ve düşük seviyede sosyal açıklamalarla sonuçlanmaktadır¹¹⁸.

Literatürde paydaş kavramı çok çeşitli sınıflardan oluşabilmektedir, fakat KSS açısından bakıldığında paydaş kavramının genellemelerden öte sorunsuz şekilde tanımlanması büyük önem taşımaktadır. “Dahil olan” veya “etkilenen” kelimelerine alternatif olarak “tanık” sözcüğü de paydaşı tanımlayabilir¹¹⁹.

Felsefi bir temeli olan kurumsal sosyal sorumluluğun aksine, paydaş teorisi işletmeye rekabet avantajı sağlayan bir stratejik yönetim yaklaşımıdır. R. Edward Freeman tarafından 1984 yılında yayınlanan “Stratejik Yönetim: Bir Menfaat Sahipleri Yaklaşımı” (Strategic Management: A Stakeholder Approach) adlı kitapta Freeman; paydaşları, “Bir şirketin amaçlarına ulaşmasında şirketi etkileyebilecek ya da şirketin bu amaca ulaşmasından etkilenebilecek herhangi bir grup veya kişiler” olarak tanımlamıştır. Şirket hissedarları ve çalışanları, yatırımcılar, tüketiciler, tedarikçiler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları, düzenleyici otoriteler ve hükümet şirketlerin paydaşları olarak değerlendirilebilir¹²⁰.

Paydaş kuramına göre, bir şirketin paydaşlarıyla ilişkisi ne kadar güçlü olursa o şirketin kurumsal amacına ulaşması o kadar kolay olacaktır. Şirketin paydaşlarıyla güçlü bir ilişki kurması ise güven, saygı ve işbirliği temeline dayanmalıdır¹²¹.

Paydaşların öncelikleri, hedefleri ve şirketten beklentileri farklılaşsa da ekonomik istikrarın sağlanması, çevrenin korunması ve sosyal adaletin sağlanması tüm paydaşlar tarafından destek gören hedeflerdir. Şirketin bu hedeflere yönelik politika uygulaması, paydaşları ile ilişkilerini güçlendirerek şirketin temel hedeflerini gerçekleştirmesine yardımcı olacaktır¹²².

¹¹⁸ Kavut, **a.g.e.**, s. 8.

¹¹⁹ Janita F.J. Vos, “Corporate Social Responsibility and The Identification of Stakeholders,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2003, 10, s. 141.

¹²⁰ Wilson, **a.g.e.**, s. 2.

¹²¹ İMKB, “Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler,” **İMKB İstatistik Müdürlüğü**, 2011, s. 2.

¹²² **A.e.**

Paydaş teorisi, şirketlerin neden kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımını benimsemeleri gerektiği konusunda iş dünyasının ikna edilmesinde önemli bir destek sağlamaktadır.

1.5.9. İş Etiği (Business Ethics)

İş etiği kavramı, kurumların mal ve hizmet üretiminde ve satışında ahlâki davranmalarının önemi üzerinde durmaktadır. KSS ise, şirketlerin paydaşlarına karşı sorumlu olması gerektiğine dairdir. Bu nedenle KSS konusu, işletmelerin paydaşları nasıl tanımladığı ve faaliyetlerinin paydaşlar üzerindeki etkisinin belirlenmesi, ölçülmesi ve raporlanması gerektiği üzerinde odaklanır¹²³.

İşletmeler iş ahlâkı kapsamında iç ve dış çevrelerine karşı ödev ve sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdürler. Sosyal sorumluluk, esasen iş ahlâkının gereğidir. Bir başka ifadeyle, iş ahlâkı, sosyal sorumluluğu da içeren bir anlam taşır. Bir işletme sahibinin doğru ve dürüst olması, sözünde durması, üretimde ve satış aşamalarında hileli yollara başvurmaması olması gereken ahlâki davranışlardır. Ancak işletmenin üretim yaparken gerek iç, gerekse dış çevreye karşı ödev ve sorumluluklarının da bilincinde olması gerekir. Bu da sosyal sorumluluğunun göstergesidir¹²⁴.

İş ahlâkı ile özellikle dış çevreye karşı sosyal sorumluluk kavramı bazen çatışır ve birbirleri ile uyusmayabilir. İşletmelerin iç çevreye karşı sosyal sorumluluklarıyla, kârlılık ve verimlilikleri arasında iki yönlü ve pozitif bir ilişki mevcuttur. Ancak, işletmelerin dış çevreye (topluma, devlete ve doğaya) karşı sosyal sorumlulukları, organizasyon amaçlarıyla daha fazla çatışır. Başka bir ifadeyle, doğaya ve çevreye verilen zararların tazmin edilmesi, toplumda gelir düzeyi düşük olan kesimlere sosyal yardımlarda bulunulması vs. uygulamalar işletmelerin maliyetlerini artırır ya da net kârının azalmasına neden olur. Ancak önemle belirtilmelidir ki, organizasyonun asıl amacıyla çatışsa da, sosyal sorumluluk iş ahlâkının önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır¹²⁵.

¹²³ Aktan, **a.g.e.**, s. 21.

¹²⁴ Aktan, **a.g.e.**, s. 21.

¹²⁵ **A.e.**

1.6. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Kurumlara Sağladığı Faydalar ve Önemi

Brammer ve Millington, (2005) gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar sonucunda KSS faaliyetlerinin, kuruluşların ünlerini, kârlılık derecelerini ve finansal göstergelerini, maliyetlerini, kuruluş değerini, yatırımcılarını, tedarikçilerini, var olan veya potansiyel insan kaynaklarını, sivil toplum örgütleri ve devlet ile olan ilişkilerini doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur¹²⁶.

KSS, gün geçtikçe gelişen bir kavramdır. Dolayısıyla başta müşteriler ve hissedarlar olmak üzere kurumsal paydaşların, işletme faaliyetlerinin çevre ile toplum üzerinde yarattığı olumsuz etkiler hakkında gün geçtikçe bilinçliliği artmıştır. İş dünyası buna cevap olarak KSS uygulamalarına önem vermektedir. Doğrudan işletme stratejisine dahil edildiğinde KSS, bu tür olumsuz etkileri azaltır ve ticari faaliyetlerin, bir güven ortamında, etkili, adil ve sürdürülebilir olmasını sağlar¹²⁷.

KSS temel insan ve çalışan hakları gibi evrensel değerlere odaklanmaktadır. İşletmeler bu doğrultuda bir takım kültürel, sosyal ve yasal düzenlemeleri dikkate almalıdır. Bazı araştırmacıların görüşüne göre, sadece standart ve yasaları uygulamaktan öte KSS uygulamalarını teşvik etmek sürekli gelişmeyi sağlamak ve desteklemek adına önemlidir¹²⁸.

KSS konusunu ciddiye alan işletmeler önemli kazanımlar sağlamaktadırlar. Başta, işletmelerin marka değerleri ve dolayısıyla piyasa değerleri artmaktadır. Günümüzde tüketiciler bir ürünü sadece kalitesi ve maddi değeri ile değil, bu ürünü üreten işletmelerin sosyal sorumluluk faaliyetleri ile birlikte değerlendirerek de tercih etmektedirler¹²⁹.

¹²⁶ Philip L. Fioravante, "Corporate Philanthropy: A Strategic Marketing Consideration," **Journal of Applied Business and Economics**, 2010, 11: 3, s. 189.

¹²⁷ Naig Cozannet, Helge Rieper, Yekbun Gurgoz, "Corporate Social Responsibility in Turkey: Overview and Perspectives," **Working Paper**, 2007, No:55. **a.g.e.**, s. 9.

¹²⁸ **A.e.**

¹²⁹ Cüneyt R. Güngör, "**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İşletmeye Olan Katkıları**," İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 31.

Sosyal sorumluluk projelerinde katılımcı olmak işletme personeli üzerinde olumlu etki yaparak çalışan bağlılığını arttırmakta ve aynı zamanda nitelikli işgücünün işletmeye çekilmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca kurumsal sosyal sorumluluğa önem veren işletmeler hem daha iyi şartlarda borçlanabilmekte, hem de hisse senedi değeri artmaktadır. KSS, işletmelere yeni pazarlara girme ve müşteri sadakati sağlamada kolaylıklar sağlamakta, verimlilik ve kalite artışları yaşanmakta, risk yönetimi daha etkin hale gelmektedir¹³⁰.

Keefe (2002) çalışmasında kurumsal sosyal sorumluluğun önem kazanmasına ilişkin olarak beş gelişim (trend) sıralamaktadır: “saydamlık”, “bilgi”, “sürdürülebilirlik”, “küreselleşme” ve “kamu sektörünün başarısızlığı”¹³¹.

1.6.1. Saydamlık

Günümüzde bilginin ekonomik faaliyetleri yönlendirdiği bir çağda yaşanmaktadır. Dolayısıyla işletme uygulamalarının artarak şeffaflaştığı görülmektedir. İşletmeler faaliyetleriyle ilgili iyi ya da kötü gelişmeleri daha fazla gizleyememekte, yürütülen faaliyetler medya, modern bilgi ve iletişim teknolojileri ile tüm dünyada kısa sürede duyulur, bilinir hale gelmektedir. Bu gelişmelerle kurumlar bu yeni saydamlık çağında daimi olarak bir mikroskobun altında sürekli izlenmektedir. Sonuç olarak, ekonomik faaliyetlerinde sosyal sorumluluk konusunda duyarlı olmayan ve dahası faaliyetleri dolayısıyla paydaşlara dışsal maliyetler yükleyen firmalar daha dikkatli olmak durumundadırlar¹³².

1.6.2. Bilgi

Bilgi temelli ekonomi dönemine geçiş, tüketici ve yatırımcıların, artık yatırım yaptıkları kuruluşlar hakkında daha fazla bilgiye sahip olması ve bunları daha etkili kullanmaları anlamına gelmektedir. Örneğin; müşteriler bir giyim mağazasına gelip bir marka yerine diğerini seçebilir. Bu seçim, fiyat politikası dışında işletmelerin çevredeki saygınlığına dayanmaktadır. Aynı şekilde, yatırımcılar yatırım yapacakları alanları yalnızca finansal faktörlere bağlı olarak

¹³⁰ Coşkun Can Aktan ve Deniz Börü, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 28 - 29.

¹³¹ A.e.

¹³² A.e.

değil, çevresel kriterlere bağlı olarak seçebilmektedirler. Bilginin erişebilirliğinin artması daha akılcı yatırım ve seçimler yapılarak aynı zamanda dünyanın daha sorumlu vatandaş ve kuruluşlarla çevrelenmesine olanak sağlamıştır¹³³.

1.6.3. Sürdürülebilirlik

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (WBCSD)'ne göre “sürdürülebilir gelişme”; sosyal, çevresel ve ekonomik faaliyetlere birleşiminin, uzun dönemde sürdürülebilir gelişme sağlanması için gerekli olduğudur. Sanayinin gelişmesine bağlı olarak doğanın ve çevrenin daha fazla kirlenmesi ve ekonomik kaynakların sınırsızca tüketilmesi ciddi küresel sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Yeryüzü kaynakları nüfus artışı ve sanayileşme karşısında varlıklarını koruyamamaktadır. Ekonomik faaliyetten kaynaklanan olumsuz etkilere dair artan kaygı kurumsal sosyal sorumluluğun önemini arttırmıştır¹³⁴.

1.6.4. Küreselleşme

Kurumsal sosyal sorumluluğun önem kazanmasına neden olan faktörlerden bir diğeri küreselleşmedir. Çok uluslu işletmeler gibi küresel kurumlar, KSS standartları ve sürdürülebilirlik stratejilerini dünya çapındaki faaliyetleri içerisine dahil etmek (ve bu stratejileri açıklamak ve raporlamak) için medya, hükümetler, çalışanlar, çevreciler, insan hakları grupları, hükümet dışı organizasyonlar tarafından gittikçe artan düzeyde inceleme altındadırlar. İşletmeler küreselleşme olgusuyla bir yandan sosyal sorunları çözme konusunda önemli roller üstlenirken, diğer yandan insan hakları, çevreyi koruma ve geliştirme, sağlık, iş güvenliği ve işçi sağlığı konuları gibi alanlarda KSS uygulamalarına ilgilerini artırmışlardır¹³⁵.

1.6.5. Kamu Sektörünün Başarısızlığı

Birçok gelişmekte olan ülkede, devlet kötü bir rejimle ve yönetimle idare ediliyorsa devlet başarısızlığı (governmental failure) adı verilen bir olgu ortaya çıkmıştır. Devletin başarısızlığı, piyasa kurumlarına ve kâr amacı gütmeyen gönüllü organizasyonlara daha fazla güven duyulmasına neden olmuştur. Devletin toplumsal

¹³³ A.e.

¹³⁴ Crane, Matten ve Spence, **a.g.e.**, s. 92.

¹³⁵ Aktan ve Börü, **a.g.e.**, s. 29.

yarara yönelik faaliyetlerde dahi başarısız olması özel işletmelere ve gönüllü organizasyonlara sosyal sorumluluk konusunda daha fazla görev yüklemiştir. Birçok sivil toplum kuruluşu bu konuda çalışmalar yapmaktadır¹³⁶.

KSS uygulamaları sonucunda ortaya çıkan birtakım avantajlar söz konusudur. Bunlar; “kârlılık”, “maliyetlerin azalması”, “kadro bağlılığı”, “devlet ilişkileri”, “yenilik ve öğrenme”, “itibar/imaj” şeklinde sıralanmaktadır.

1.6.6. Kârlılık

Geçmişten günümüze KSS kavramının gelişmeye başlamasıyla, KSS ve kârlılık arasındaki bağın ortaya çıkarılması için birçok araştırma yapılmıştır. 1980’li yıllara kadar yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaların bir kısmı ikisi arasında ilişki olmadığını, bir kısmı ise kesinlikle ilişki olduğunu sonuç olarak ortaya koymuştur. Aupperle, Carroll ve Hatfield tarafından incelenen bu araştırmaların büyük bir kısmında kullanılan metodolojilerde küçük örneklem, örneklem seçiminin yanlı olması, performans kriterinin yeterli olmaması, anlamlılık düzeyinin ölçülmemesi gibi sorunlar ortaya çıkmıştır¹³⁷.

Aupperle, Carroll ve Hatfield tarafından 1985 yılında yapılan araştırmada, konu üzerinde daha sağlam bir yöntem kullanılmış ve daha büyük bir örneklem uygulanmıştır. Araştırmada kuruluşların kârlılık düzeyi ile KSS arasında bir bağ bulunmadığı ortaya konmuştur¹³⁸.

Aupperle, Carroll ve Hatfield (1985)’ın yaptığı çalışmanın ardından, birçok araştırmacı KSS, kurumsal etik ve sosyal sponsorluk ile finansal performans arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Çalışmaların büyük bir kısmı finansal performans ile kurumsal sosyal faaliyetler arasında olumlu yönde doğrudan bir bağlantı olduğu sonucuna varmıştır¹³⁹. Buna örnek olarak Orlitzky (2005)’nin yaptığı araştırma gösterilebilir. Araştırma kurumsal sosyal performans ile

¹³⁶ A.e.

¹³⁷ Kenneth Aupperle, Archie Carroll ve John Hatfield, “An Empirical Examination of Relationship Between Corporate Social Responsibility and Profitability”, **Academy of Management Journal**, 1985, 28: 2, s. 446.

¹³⁸ A.e.

¹³⁹ Karen L. Becker - Olsen, Cudmore ve Ronald Paul Hill, “The Impact of Perceived Corporate Social Responsibility on Consumer Behavior”, **Journal of Business Research**, 2006, 59, s. 46 - 53.

kurumsal finansal performans yani kârlılık arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Kurumsal sosyal performans ile finansal risk azalmakta, organizasyonlar her alanda büyük faydalar sağlamaktadırlar¹⁴⁰.

Sosyal sorumluluğun kurumlara sağladığı uzun dönemde faydalılığa örnek olarak Johnson & Johnson şirketinin Tylenol olayı verilebilir. 1980 yılında bu kapsülü kullanan bir takım insanların siyanür zehirlenmesinden ölmesiyle şirket diğer müşterilerinin sağlığını korumaya yönelik ilacı piyasadan toplatmıştır. Şirketin bu hareketi kısa vadede milyon dolarlık kayba mal olsa da, üretim süreçlerinde ve satışlarında uzun vadede herhangi bir düşüş söz konusu olmamıştır. Şirket bu durumu gösterdiği sosyal sorumluluğa borçludur¹⁴¹.

1.6.7. Maliyetlerin Azalması

İşletmelerin sosyal sorumluluk kapsamında yaptığı çalışmalar ve aldığı önlemler sonucu ortaya çıkan tasarruflar maliyetlerin azalmasında ana odaktır. Bu tasarruflar; atıkların azalması, daha az enerji ve hammadde harcanması ve kaynak kullanımında daha fazla verimlilik olarak sıralanabilir¹⁴².

1.6.8. Kadro Bağlılığı

Kuruluşların örgütsel bağlılık ve çalışan istihdamı konularında başarılı olabilmeleri için insan kaynakları programlarının özenle planlanması ve uygulanması gereklidir. Bu hem çalışanların bağlılığını artırıcı hem de yeni mezunlar için tercih edilen bir kurum olma yolunda işletmelere fayda sağlamaktadır. Örneğin; eğitime yatırım yapan, çalışanların ailelerine yönelik politikalar geliştiren, teşvik edici ödüllere sahip kuruluşlarda daha fazla çalışan bağlılığı ve iş devamı görülmektedir. Böyle bir durumda var olan çalışanları geliştirmek de çok kolay olacaktır¹⁴³.

¹⁴⁰ Gail Thomas ve Margaret Nowak, "Corporate Social Responsibility: A Definition 1," Curtin University of Technology, 2006, **Working Paper Series** No: 62, s. 11.

¹⁴¹ Lawrence ve Weber, **a.g.e.**, s. 51.

¹⁴² Thomas ve Nowak, **a.g.e.**, s. 9.

¹⁴³ Chad O. Holliday, Stephen Schmidheiny ve Philip Watts, "**Walking the Talk, The Business Case for Sustainable Development**," 2002, s. 14, (Çevrimiçi)
<<http://www.wbcsd.org/web/publications/wtt/foundation.pdf>>

KSS kapsamında uygun çalışma koşulları sunma yoluyla çalışanlarının haklarının karşılanmasını sağlayan işletmeler, verim ve kalite açısından uygun performans düzeyi elde ederek daha yüksek düzeyde üretkenliğe sahip olacaklardır¹⁴⁴.

1.6.9. Devlet İlişkileri

İşletmeler için kâr elde etmek, ürün üretmek ve hizmet sağlamak gibi faaliyetlerin yanı sıra kamusal ilişkilerin de dengede tutulması gerekmektedir. İşletmelerin iş faaliyetlerini geliştirmek ve devam ettirmek çalışma lisansına bağlıdır. Bunu elde etmek de elbette politik çevrelerle iyi ilişkiler sonucu mümkün olacaktır. Kurumsal sosyal sorumluluğu ön plana çıkararak bunu elde etmek daha kolay olabilir¹⁴⁵.

Sweeney (2006) kurumların ve vatandaşların görev ve sorumluluklarına üzerine yaptığı çalışmada, kurumların sosyal sorumluluklarını yerine getirdiklerinde hem vatandaş olarak hem de kurumsal olarak sosyal fayda sağlamış olacaklarını belirtmektedir. Bu yolla kurumların “sosyal lisans” kazanacaklarını belirtmiştir¹⁴⁶.

İşletmelerin gönüllü sosyal faaliyetleri devletin üzerlerindeki kuralların hafiflemesine yarar sağlamaktadır. İşletmenin özgürlüğünün artması ve toplum yararına iyiliğin artırılması için yapılacak olan sosyal sorumluluk çalışmaları işletmenin yaşamasına da olumlu katkılar sağlayacaktır. İşletmelerin, sağlık kuruluşları, çevre, eğitim, ortaklıklar, iş ilişkileri, sponsorluklar, insan hakları, ürün kalitesi gibi pek çok alanda duyarlı davranarak kendi varlıklarına ve kârlılıklarına zarar vermeden topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilmeleri, devletin denetim gücünün hafiflemesine olanak sağlamaktadır¹⁴⁷.

İşletmeler topluma karşı olan sosyal sorumluluk faaliyetlerini yerine getirmediği takdirde işletme lisanslarının kaybedilmesi riski ile karşı karşıyadırlar. Bu davranışların beraberinde getireceği maliyetler ise;

¹⁴⁴ Oğuz Özyaral, Onur Yazar ve Ayça Tükel, “Sağlık Kuruluşlarında Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilir Kalkınma ve Finansal Boyutları,” VII. Ulusal Sağlık Kuruluşları Yönetimi Kongresi, 21 - 24 Mayıs 2009, s. 26.

¹⁴⁵ Holliday, Schmidheiny ve Watts, **a.g.e.**, s. 14.

¹⁴⁶ Thomas ve Nowak, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁴⁷ Lawrence ve Weber, **a.g.e.**, s. 51.

- a) Kirliliği temizleme maliyetleri,
- b) Para cezaları,
- c) Atık işleme maliyetlerinde artış,
- d) Hasar gören varlıklarda değer kaybına bağlı maliyetler,
- e) Yasal işlemler,
- f) Yönetmeliklerin neden olduğu gecikmeler,
- g) Kamunun gösterdiği saygıda azalma ve buna bağlı satışlardaki azalmalar,
- h) İtibar kaybı ve çevreyi kirleten işletme ünvanıyla anılmak şeklinde sıralanmaktadır¹⁴⁸.

1.6.10. Yenilik ve Öğrenme

Öğrenme ve yenilik, herhangi bir faaliyetlerin uzun vadeli varlığı açısından hayati önem taşımaktadır. Kurumların paydaşlarıyla iyi iletişimler kurarak şeffaf davranmaları, çalışma ortamlarına daha hassas olmasını ve daha kolay risk yönetimi gerçekleştirebilmesini sağlar. Bunun sonucunda kurumların önündeki bir takım engeller kalkarak, süreçler kolaylaşır ve ürün geliştirme artar. “*The Copenhagen Centre and Accountability*” isimli kuruluş, KSS üzerine çıkarttığı bir yayında “*Kesindir ki, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve halkla işbirliğine yatırım yapan kuruluşlar, kârlı iş ortaklıkları kurarken rekabet ortamında daha avantajlı olacaklardır*” demiştir¹⁴⁹.

1.6.11. İtibar/İmaj

Kurumsal itibar, kurumun geçmişteki eylemlerinin ve gelecekteki görünümünün kalıcı temsilidir ve kurumun bütünsel olarak sahip olduğu çekiciliği ifade etmektedir. İşletmelerin kuruluş politikaları içersinde KSS stratejilerinin bulunması uzun dönemde işletmeye itibar getirecektir. Bu da KSS politikalarını

¹⁴⁸ Özyaral, Yarar ve Tükel, **a.g.e.**, s. 27.

¹⁴⁹ Luetkenhorst, “**Corporate Social Responsibility and Development Agenda: Should SMEs Care?**,” 2004, Working paper No:13, s. 164, (Çevrimiçi)

<http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Publications/Pub_free/Corporate_social_responsibility_and_development_agenda.pdf>

benimseyen işletmeler için pazar payını artıracaktır. Çünkü kuruluş KSS projeleri sayesinde pazar içerisinde iyi bir imaja sahiptir¹⁵⁰.

İşletmelerin müşteriler, tedarikçiler ve daha geniş kapsamlı topluluklar tarafından ne şekilde değerlendirileceği kârlılık ve başarı düzeyleri üzerinde etki yaratacaktır¹⁵¹.

İtibar yönetimi konusundaki bir araştırma Fombrun ve Foss tarafından 1998 yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kuruma yönelik çeşitli algılamaların toplamından oluşan kurumsal itibar kavramında göstergelerin ne olduğu sorusu üzerine odaklanılmıştır. Farklı sektörlerden gelen farklı gruplara yönelik olarak yapılan bu araştırma sonucunda, elde edilen bulgulara göre kişilerin hislerini etkileyen kurum özelliklerinin altı boyutu olduğu saptanmıştır. Bunlar¹⁵²:

- a) *Duygusal Çekim*: Sevme, takdir edilme, saygı duyulma,
- b) *Ürün ve Hizmetler*: Kalite algısı, kurumun sunduğu yenilikler, değerler, kurumun ürün ve hizmetlerine duyulan güvenilirlik,
- c) *Finansal Performans*: Kurumun kârlılığı ya da finansal açıdan taşıdığı riskler,
- d) *Vizyon ve Liderlik*: Kurumların sahip olduğu vizyonun anlaşılması, sahip olduğu güçlü liderler,
- e) *İş Yeri Çevresi*: Kurumun iyi bir şekilde yönetilip yönetilmediği, çalışma şekli ve çalışanlarının kalitesi konusundaki algı,
- f) *Sosyal Sorumluluk*: Toplum, çalışanlar ve çevre açısından değerlendirildiğinde kurumun nasıl bir vatandaş olarak algılandığıdır.

Birleşik Krallık'ta kurumsal ün ve KSS üzerine yapılan bir çalışmada, KSS faaliyetlerine daha fazla yatırım yapan kuruluşların ünlerinin daha fazla olduğu,

¹⁵⁰ A.e.

¹⁵¹ Özyaral, Yarar ve Tükel, a.g.e., s. 26.

¹⁵² Cüneyt R. Güngör, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İşletmeye Olan Katkıları," İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 27.

paydaşları ile daha iyi ilişkilere sahip olduğu ve dolayısı ile finansal verilerin de olumlu yönde etkilendiğine dair sonuçlar ortaya çıkmıştır¹⁵³.

1.7. İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Alanları (Paydaşlar)

İşletmeler içinde bulundukları çevredeki paydaşlarına karşı her anlamda sorumluluk taşımaktadır. Bu bölümde işletmelerin sosyal sorumluluk alanlarına değinilmektedir.

1.7.1. Ekolojik Çevreye Karşı Sorumluluk

Ekoloji; “Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalıdır. (Büyük Türkçe Sözlük) Diğer bir deyişle: “organizmaların kendi çevresi, özellikle doğal ritim ve dönüşüm, toplumsal gelişim ve yapı, farklı türdeki canlı varlıklar arasındaki ilişki, coğrafi yayılım ve nüfus değişimleri” olarak ifade edilmektedir. (Webster Sözlüğü) Ekoloji bilim dalı, temelde, canlılarla doğa arasındaki ilişkileri incelemektedir. Doğanın canlılar ve özellikle insanlar tarafından sınır tanımayan, insafsız bir biçimde kullanılması, doğa ile yaşam arasında eskiden bu yana devam edip gelen dengenin süratle bozulmasına neden olmaktadır. Şirketlerin ekolojik çevreye olan sorumlulukları Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Stockholm Deklarasyonunda şu şekilde belirtilmiştir; “hürriyet, eşitlik ve yeterli yaşam koşulları sağlayan onurlu ve refah içinde bir çevrede yaşamak her insanın temel hakkıdır. Bugünkü ve gelecek nesiller için çevreyi korumak ve geliştirmek herkesin ortak sorumluluğudur¹⁵⁴.”

Birleşmiş Milletler Çevre Programı’nın, “dünya bize dedelerimizden kalan bir miras değil, torunlarımıza bırakacağımız bir emanettir” şeklindeki ekolojik çevre sloganı çok anlamlıdır. Dünya üzerindeki öteki canlılarla insanı birbirinden ayıran en önemli ekolojik fark, diğer canlıların var olan ekolojik koşullara uyum sağlamaya çalışması, insanların ise doğal çevre koşullarını kısmen de olsa değiştirerek denetimi altına almasıdır. Ancak ve ne yazık ki, insanın doğaya egemen olma boyutlarının

¹⁵³ Stephen Brammer ve Andrew Millington, “Corporate Reputation and Philanthropy: An Empirical Analysis”, **Journal of Business Ethics**, 2005, 61, s. 30.

¹⁵⁴ Çelik, a.g.e., s. 72.

genişlemesiyle beraber, birçok ekonomik, sosyal, politik ve çevresel sorunlar gündeme gelmeye başlamıştır. Bunların hepsine birden de “insanlığın ekolojik sorunları” adı verilmiştir¹⁵⁵.

Şirketlerin ekolojik çevreye vermiş oldukları zararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir^{156,157}:

a) Hava Kirliliği

Hava kirliliği tüm canlıların yaşamını tehdit etmekte insanlarda kanser, solunum ve akciğer hastalıkları ve kemik hastalıkları gibi rahatsızlıkları artırmaktadır. Ayrıca atmosferin kirlenmesi nedeniyle iklimlerin bozulmasına hatta bitkilerde fotosentez sürecinin tehlikeye girmesine neden olmaktadır. Dünya sıcaklığının artıp, buzulların çözülmesi, jeolojik değişmeye neden olmaktadır. Havadaki oksijen oranının azalmasıyla zararlı birtakım gazların atmosfere yayılması ve ozon tabakasının incilmesi de ayrı bir sorun kaynağıdır.

b) Su Kirliliği

Su kirliliği, su içindeki hayvanlarla, bitkisel ve bakteriyel yaşamın zarar görmesine neden olmaktadır. Ormanlar ve bitki örtüsünün bir yandan insanlar tarafından diğer yandan da hava kirliliğinin etkisiyle azalması, yeryüzündeki su dengesini olumsuz etkileyerek kuraklık ve erozyona neden olmaktadır. Bu nedenle, kolektörlerde toplanan atık suların, atık su temizleme sistemleriyle yeniden kullanılabilir hale gelmesi gerekmektedir.

c) Toprak Kirliliği

Doğanın, gerek insan ve gerekse hayvanlar için en vazgeçilmez nimeti, toprağın 10 ile 40 cm kalınlığında olan geniş bakteriyel faaliyetini kapsayan ve humus adı verilen örtüdür. Toprağın en üst kısmında olması sebebiyle en fazla zarar gören kısım da burasıdır. 2 cm kalınlığındaki humus örtüsü, ancak 200 - 300 yıllık bir zamanda oluşabilmektedir. Özellikle tarıma elverişli alanlara yapılan

¹⁵⁵ A.e.

¹⁵⁶ Sabahat Bayrak, “İş Ahlâkı ve Sosyal Sorumluluk,” İstanbul, Beta Yayınları, 2001, s. 120.

¹⁵⁷ Çelik, a.g.e., s. 72 - 73.

fabrikaların, zararlı sıvı ve katı atıklarını toprağa bırakması doğal bitki örtüsünün ortadan kalkmasına, erozyon ve toprak kayıplarına neden olmaktadır.

d) Ses (Gürültü) Kirliliği

İnsanlar için kabul edilebilir gürültü kirlilik düzeyi 90 desibel olarak belirlenmiştir. Otomobil kornaları, siren sesleri, uçak sesleri, gürültülü çalışan çeşitli aletler, ses sınırını aşan eğlence merkezleri, vb. gürültü kirliliğine neden olmaktadır. Araştırmalar gürültünün; “dengesizlik, baş ağrısı, mide bulantısı, genel endişe ve cinsel iktidarsızlık vb.” semptomlarla birleşerek psikolojik sıkıntı kaynağı olduğunu göstermektedir. Ayrıca aşırı gürültü işitme kaybına da neden olabilmektedir.

e) İklim Değişikliği

Zararlı gazların küresel iklim üzerindeki olumsuz etkilerinin ve atmosferdeki karbondioksit gazı oranının azaltılması çabalarını içermektedir.

f) Bazı Bitki ve Hayvan Türlerinin Yok Olması

Termal elektrik santralleri ve sıcak su oluşturan elektrik santralleri atık sıcak sularını civardaki göl ya da nehirlerle bıraktıklarında, bu sular nedeniyle çevresine uyum gösteremeyen canlılar ölmektedir. Ayrıca kürk hayvanlarının yoğun biçimde avlanması da bazı türlerin yok olmasını hızlandırmaktadır.

1.7.2. Sosyal Çevreye Karşı Sorumluluk

Klasik sosyal sorumluluk görüşünde bahsedildiği gibi işletmelerin temel amacı kâr etmektir. Bununla beraber işletmelerin varlıklarını devam ettirebilmeleri ve pazarda rekabetçi avantaj yakalayabilmeleri için iş dünyasının, toplumun toplumsal sorunların çözümü konusunda iş dünyasından beklentilerine duyarlı olmaları gerekmektedir. Bu duyarlılığı gösteremeyen işletmeler, tüketici boykotları gibi baskılara maruz kalmakta ve imajı kötüleşen işletmenin yeni pazara açılma şansı ortadan kalkmakta, hatta mevcut pazar payını da kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır¹⁵⁸.

¹⁵⁸ Ulu, a.g.e., s. 56.

Tüm insanların en temel hakkı “yaşama hakkı”dır. Yaşama hakkı ancak kişinin yaşanabilir bir çevrede yaşamını sürdürmesi ile ilgilidir. Seksenli yıllarda dünyanın büyük bölümünde büyüme hızı yavaşlamış, işsizlik artmış ve yaşam standartlarında ciddi düşüşler yaşanmaya başlanmıştır. Bu sorunların çözümü için, artık yerel ve ulusal çabalar da yeterli gelmemekte, küresel işbirliğinde yeni uluslar ötesi çözümlere ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır¹⁵⁹.

İşletmelerin temel sorumluluklarından biri, toplumsal normlara, değerlere ve inançlara saygılı olmak ve onları dikkate alarak faaliyette bulunmaktır. İşletmelerin bunun dışında, içinde faaliyette bulunduğu toplumun bütün bireylerine en iyi şekilde yaşama ve çalışma imkânı sağlayacak şekilde bazı faaliyetlere katkı vermeleri ve topluma yarar sağlayarak toplumsal katma değeri yükseltmeleri, yeni iş anlayışının gereğidir. Toplum işletme için hayati önem arz etmektedir. Çünkü o hem üretici hem de tüketicidir. Dolayısıyla işletmeden bazı beklentileri vardır. Örneğin firmalar yerel topluluklar açısından kazanç getirecek sosyal olarak sorumlu faaliyetleri desteklemelidirler¹⁶⁰.

İşletmelerin sosyal sorumluluklarından biri de, çevresine istihdam olanağı sağlamasıdır. Bu sorumluluk, işletmenin faaliyet gösterdiği toplumda istihdam olanakları yaratıp işsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunması olarak ifade edilebilir. Çalışanlar arasında dil, din, siyasi görüş, ırk, yaş, milliyet vb. farklılıklar gözetmeksizin işe girme olanakları sağlanmalıdır¹⁶¹.

1.7.3. Çalışanlara Karşı Sorumluluk

İşletmeler amaçlarına çalışanları sayesinde ulaşmaktadırlar. Öte yandan, işletmenin faaliyetlerinden doğrudan etkilenen en önemli kesimlerden biri çalışanlardır. İşletmenin temel kaynaklarından biri olan insan, sosyal sorumluluk uygulamalarının ilk etapta göz önünde bulundurulması gereken boyutudur. Günümüzde değerler ve beklentiler giderek değişmekte, çalışanlar sadece ekonomik değerlerle tatmin olmamakta, manevi tatmin, kendini geliştirme ve hem kendilerine hem de yakınlarına ayırabilecekleri zaman açısından çalışma hayatını

¹⁵⁹ A.e.

¹⁶⁰ Özüpek, a.g.e., s. 44 - 73.

¹⁶¹ Özüpek, a.g.e., s. 44 - 73.

değerlendirmektedirler. Çalışanlar beklentileri ve amaçları doğrultusunda tatmin edilmediyse, onlardan verimli bir çalışma ve moral beklemek olanaksızdır. Çalışanların verimli bir şekilde çalışması için, onların motivasyonunu yüksek tutucu faaliyetler düzenlemek önemlidir¹⁶².

Küreselleşme süreciyle birlikte uluslararası ticaret gerçekleştiren küresel şirketlerin, çalışanlarına karşı sorumlulukları ve bunların üçüncü dünya ülkelerinde oluşturdıkları çalışma koşulları tartışma konusu olmuştur. İstihdam olanakları ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) çeşitli düzenlemeleri mevcuttur. ILO yaptırımlarına göre, küresel, ulusal veya yerel çevrede faaliyet gösteren her işletme yönetimi, aşağıda sıralanan koşullara uymak zorundadır¹⁶³:

a) Çocukların çalışma yaş ve saatleri

15 yaşın altında çocuk iş gören çalıştırılmaz. Bu konudaki kısmi izinler, özel düzenlemelerle sınırlandırılmıştır. Bu yaşın üzerindeki çocuk iş gören eğer okula devam ediyorsa, iş için harcayacağı toplam zaman günde 10 saati (iş, okul ve ulaşım dahil) geçemez.

b) Zorla çalıştırılan iş gören

Şirket zorla iş gören çalıştıramaz veya iş görenlerin kimliklerini ya da belli bir depoziti şirkete bırakmalarını isteyemez.

c) Sendika kurma ve toplu pazarlık hakkı

İş görenler sendika kurma, sendikaya katılma ve toplu pazarlık hakkına sahiptirler.

d) Çalışma saatleri

İş görenler haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmaz. Kısa dönemli olağanüstü iş koşulları hariç fazla mesailer haftalık 12 saati geçemez.

e) Maaş ve ücretler

¹⁶² A.e.

¹⁶³ Çelik, a.g.e., s. 68.

Ücretler en azından ülkenin asgari ücret seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek düzeyde olmalıdır.

f) Sağlık ve güvenlik

Şirket sağlıklı bir çalışma ortamı sunmak, kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirleri almak, sağlık ve güvenlik eğitimini vermek, temiz sağlık merkezleri ve içilebilir su sağlamak zorundadır. Doğum ve süt izni gibi konularda yasal düzenlemelere uyulması zorunludur.

g) Ayrımcılık ve disiplin uygulamaları

İş görenler cinsiyet, etnik köken vb. nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulamaz ve iş görenlere dayak, küfür vb. fiziksel veya psikolojik baskı uygulanamaz.

h) Sakat ve eski hükümlü çalıştırma

Büyük ölçekli işletmeler başta olmak üzere, şirketlerin belirli bir oranda sakat ve eski hükümlü çalıştırmak zorunlulukları vardır.

İşletmenin ekonomik açıdan varlığını sürdürmesi ve faaliyet gösterdiği toplumdaki konumunu koruması, çalışanlara karşı sorumluluklarını öncelikle yerine getirmesiyle sağlanacaktır. Bu nedenle sosyal sorumluluklarına da ekonomik sorumlulukları kadar önem vermelidir. Kendi içinde uyumlu bir sosyal bütünlük sağlayamayan işletmelerin ekonomik alanda uzun vadede başarılı olması beklenemez. Bu nedenle, işletme en önemli üretim faktörü olan insan kaynağının, istenilen düzeyde bir etkinlikte kullanımına olanak sağlamalıdır. Ayrıca çalışma ve güvenlik alanındaki gelişmelere uygun olarak çalışanın işletmeden beklentilerine cevap verecek şekilde çalışma şartları düzenlenmelidir¹⁶⁴.

1.7.4. Yatırımcılara Karşı Sorumluluk

Yatırımcıların kurumdan temel beklentileri; kendileri için gelir elde etmesidir. Ancak, tek beklentilerini bu olarak belirlemek yanlış olacaktır. Bunun

¹⁶⁴ Tahir Akgemci, Adnan Çelik, Ş. Özgener, "Sosyal Denetim Kavramına Genel Bir Yaklaşım (Değerlendirme)," *İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2001, s. 23 - 24.

yanı sıra işletmelerin yatırımcılara karşı diğer bir sorumluluğu, yatırımcıların bilgi edinme haklarına saygılı olmaktır. Küreselleşmeyle birlikte mal ve hizmet ticareti, sınır tanımayan bir yapıya kavuşmuştur. Bunun sonucunda da yatırımcılar, dünyanın herhangi bir yerindeki işletmeye ortak olmak olanağına kavuşmuşlardır. Küreselleşmenin dolaylı bir sonucu da, yatırımcıların haklarının uluslararası ortamda korunması gerekliliğinin ortaya çıkmasıdır. Bu bağlamda yatırımcıların yatırımları karşılığında hak edilen geliri elde etmek ve yatırım yaptıkları kurumla ilgili gerekli bilgileri doğru ve güncel bir şekilde elde etmek olmak üzere temelde iki hakkından söz etmek mümkündür. İşletmelerin öncelikli rollerinin kâr elde etmek ve bunları pay sahiplerine dağıtmak olduğu bilinmektedir. Bu işletmelerin gelişmeleri ve büyümeleri için gerekli sermayeyi hissedarlar sağlayacaktır. Bunun sonucu olarak, pay sahipleri yönetimden, kâr dağıtım ya da varlık değer artışı şeklinde yatırımlarına mümkün olan en yüksek dönüşün sağlanmasını isteyeceklerdir¹⁶⁵.

Çağdaş işletmecilik ve sosyal devlet anlayışına göre; bir bireyin elinde bulunan tasarruf ve sermaye, sadece o bireyin değil toplumun malıdır. Öyleyse, birey bunu kendi yararına olduğu kadar toplumun yararına da kullanmak yükümlülüğündedir; onu harcayamaz, toplumun genel çıkarına aykırı amaçlar için kullanamaz. Böylece işletme yöneticileri sermayenin kullanımında birer emanetçi sıfatıyla ve sosyal sorumluluk bilinciyle hareket etme durumundadırlar¹⁶⁶.

1.7.5. Siyasal Sisteme Karşı Sorumluluk

Siyasal sorumluluk, bir işletmenin, herhangi bir parti veya siyasi lidere, seçim öncesi veya sonrasında desteklemesi, maddi yardımda bulunması ve o parti veya lider lehine çalışması olarak algılanmamalıdır. Ülkenin siyasal sorunları üzerine kafa yormak, bu sorunların çözüm yollarını aramak, çözüm için çeşitli çalışmalar yapmak siyasal sorumluluk içinde değerlendirilebilir. Bu gibi sorunların çözümü için çalışmalar yapmak, kampanyalar açmak, toplantı, konferans, panel vb. bilimsel faaliyetler düzenlemek ve bu gibi faaliyetler yapmak siyasal sorumluluk çalışmaları arasında değerlendirilebilir. Bu bağlamda işletmelerin sosyal

¹⁶⁵ Özüpek, a.g.e., s. 44 - 73.

¹⁶⁶ A.e.

sorumluluklarını yerine getirmelerinin en genel şekli; yerel ve ulusal yardım kuruluşları, vakıf ve dernek gibi organizasyonlar aracılığıyla bağışta bulunmaları ve eğitim ve kültür faaliyetlerini finanse etmeleridir¹⁶⁷.

Günümüz modern işletmeleri, her geçen gün eğitim, kültür ve sanata yaptıkları katkıları arttırarak yaşam kalitesini yükseltmeye çalışmaktadırlar. İşletmelerin eğitim kurumlarıyla işbirliği yapması, eğitim kurumlarına maddi ve manevi destek sağlaması, geleceğe yönelik ciddi bir katkı olarak görülmektedir¹⁶⁸.

Eğitim düzeyi dağılımındaki değişim, bir işletmenin faaliyetini en az ölçüde etkiler gibi düşünülse de işletmenin faaliyetleriyle toplumun eğitim düzeyi arasında çok yakın bir ilişki vardır. Günümüzde tüm ürün süreçleri, eğitilmiş iş gücünü gerektirir. Çalışanların eğitim düzeyi, üretkenlik ve etkinlik düzeyini etkilemektedir. Ayrıca eğitilmiş toplum bireylerinin gelirlerindeki artış tüketimi arttırmakta, bu da işletmelerin büyümesini teşvik etmektedir. Günümüz dünyasındaki tüm gelişmeler, sanayi yatırımlarının eğitim düzeyinin yüksek olduğu bölgeleri tercih ettiğini göstermektedir. Bu nedenle işletmeler, bulundukları yerdeki nüfusun eğitim düzeylerine katkıda bulunacak sosyal yatırımlara daha fazla kaynak sağlamaktadır¹⁶⁹.

İşletmeler, çeşitli kâr amacı gütmeyen dernek, vakıf ve yardım kuruluşları gibi organizasyonlar aracılığıyla bağışta bulunarak veya eğitim, kültür, sanat, sağlık, spor vb. faaliyetleri finanse ederek toplumsal görevlerini yerine getirebilirler. Ayrıca işletmeler kültür ve sanat faaliyetlerine katkı sağlayarak hem diğer işletmelerden farklı bir sorumlulukla müşteri memnuniyeti sağlama ve imaj yaratma, hem de yüksek nitelikte bir yaşamı desteklemek için kültürel etkinlikleri gerçekleştirmektedirler. Kültür ve sanat faaliyetlerini destekleyen işletmeler, sosyal sorumluluğun bu şekliyle toplumda kendilerinin diğer işletmelerden farklı bir imaj sergiledikleri inancını taşımaktadır. Günümüz işletmeleri kültürel olayların desteklenmesini, toplumsal yaşamın kalitesini arttırmaya yönelik bir yatırım olarak

¹⁶⁷ Bayrak, **a.g.e.**, s. 113.

¹⁶⁸ **A.e.**

¹⁶⁹ **A.e.**

görmektedirler. Dolayısıyla yerel müşteriler, çalışanlar ve öteki çıkar grupları bu kültürel mirasın kazançlarını paylaşmaktadırlar¹⁷⁰.

1.7.6. Sağlık ve Refahla İlgili Sorumluluk

Günümüzde bütün işletmeler, toplumun ekonomik ve sosyal refahına ve yaşam kalitesine katkıda bulunmaya ve toplumun beklentilerine cevap vermeye, bu doğrultuda insanların refahını ve iyi niyetini geliştiren programları taahhüt etmeye davet edilmektedir¹⁷¹. Birçok örgüt, toplumun sağlığı için yapılan yatırımın sadece sosyal yönden sorumluluk olmadığını, aynı zamanda işletme, çalışanlar ve toplumun tümünü içine alan herkes tarafından arzulanan önemli ve gerekli görülen bir sorumluluk olduğu inancını taşımaktadır. Sağlık ve sosyal refah projeleri işletmelerin toplumda olumlu bir izlenim yaratmasını sağlayacaktır. Bu durum işletmeyi hem çalışanlar açısından cazip kılacak hem de potansiyel yatırımcıları etkileyecektir. Ekonomik refaha katkı, işletmelerin artan kârlarını, istihdam yaratıcı alanlara kanallize etmeleri, işsizliği azaltıcı, çözücü yeni istihdam fırsatları yaratmaları, rekabette üstünlük sağlayacak şekilde teknoloji geliştirmeleri, yeni metot ve araç gelişimlerine önderlik etmeleri ile yakın ilişkilidir¹⁷².

Ekonomik ve sosyal refah konusunda işletmelerin ortaya koydukları refah ve durgunluk dönemi uygulamaları sosyal sorumluluk sorunları yaratabilmektedir. Refah dönemlerinde işletmeler, kendi işletmelerinin üretimlerini, tüketici taleplerini karşılamak için arttırmaktadır. Ancak bu şekildeki mal üretimi, yüksek oranda üretim hataları ve kalite düşüklüğüne neden olmaktadır. Ayrıca böyle bir dönemde, işletmelerin arz artışından dolayı meydana gelebilecek fiyat düşüşlerini önlemek için, kapasitesini mevcut talebi karşılayamayacak düzeyde kullanmaları bir sorumsuzluk örneği oluşturacaktır¹⁷³.

Refah dönemi dışında durgunluk dönemlerinde de sosyal sorumluluk sorunlarına tanık olunabilir. Çünkü böyle dönemlerde işsizlik artmakta ve toplam satın alma gücü düşmekte, böylelikle tüketim harcamaları azalmakta ve satışlar

¹⁷⁰ Özüpek, **a.g.e.**, s. 44 - 73.

¹⁷¹ Carroll, **a.g.e.**, s. 42.

¹⁷² Bayrak, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁷³ **A.e.**

düşmektedir. Satışların düştüğü dönemde işletmeler, kendi üretim maliyetlerini düşürmeye ve bu çerçevede yüksek kaliteli hammaddeler ikame etmeye başlamaktadırlar. Bu durum ise bir değer sorunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü ürünlerin fiyatları aynı kalır ya da çok az düşerken aksine ürünlerin kalitesi önemli ölçüde düşmektedir. İşletmelerin sosyal sorumluluk kapsamına giren toplumsal refah ile ilgili bir başka konu olarak, faaliyette bulundukları iş çevresinin fiziki altyapısıyla (yollar, köprüler, yeşil alanlar vb.) ve sosyal altyapısına (okullar, spor tesisleri, kültür merkezleri vb.) katkıda bulunmalarından söz edilebilir. Bu anlamda kültür ve sanat faaliyetlerine sponsorluk yapmaları işletmelerin sosyo - kültürel çevreye yapabilecekleri en önemli sosyal refah katkısıdır¹⁷⁴.

Sosyal sorumluluğun ekonomik ve hukuki bir boyutu olduğu kadar toplumsal bir boyutu da olduğu kabul edilmelidir. Sosyal sorumluluğun toplumsal boyutu toplum tarafından kabul edilen ya da reddedilen davranış ve faaliyetlere uymak, toplumun doğru olduğuna inandığı şeyi yapmak, zararlı olanından sakınmak, ayrıca toplumun beklentilerine cevap verecek şekilde katkı ve katılımları genişletmektir. Bu unsurlar beş madde halinde sıralanabilir¹⁷⁵:

- a) Toplumsal değerler ve etik normların beklentilerine uygun şekilde faaliyette bulunmak,
- b) Toplum tarafından uygulanmış ve uygulanmakta olan etik normları kabul etmek ve saygı duymak,
- c) Toplum normlarının işletmenin amaçlarını gerçekleştirmek için kötüye kullanılmasına engel olmak,
- d) Çalışanlardan etik olarak beklenen tutum ve davranışları gösterenleri, çeşitli yöntemlerle ödüllendirmek,
- e) Toplum ve işletme bütünlüğünün, etik yaklaşımın, yasal düzenlemelerin ötesinde olduğunu kabul etmek.

¹⁷⁴ A.e., s. 111 - 113.

¹⁷⁵ A.e., s. 114.

1.7.7. Demokrasi ve İnsan Haklarıyla İlgili Sorumluluk

İşletmeler, konjonktürel ve siyasal hesaplarla, toplumsal bütünü iradesine aykırı örgütlü ekonomik gücü kullanarak siyasi hayata müdahale etmek yerine, temiz siyaset - temiz yönetim idealiyle, insan haklarının gelişimine ve her düzeyde uzlaşma ve diyalogun vazgeçilmez kavramlar olarak hayat bulacağı, iç tutarlılığı ve yapıcılığı yüksek, zaaflardan arınmış bir demokratik zeminin oluşumuna katkıda bulunan ve düzene kavuşturan bir misyon kadar, demokratik altyapının oluşturulmasına katkıda bulunarak, demokrasinin ve katılımcı siyasal kültürün gelişmesine de güç kazandıracaklardır¹⁷⁶.

Bir demokraside karar alma sürecinin iki özelliği vardır. Birincisi, grupları etkileyen kararların yine grup üyelerinin çoğunluğu tarafından alınması; ikincisi ise, kararların tamamıyla açık ve özgür bir tartışmadan sonra alınmasıdır. Bu karar alma sürecine, bütün grup üyeleri katılabileceği gibi, temsilcileri vasıtasıyla da katılabilirler. Demokrasiyi temelde siyasi iktidarın değişimine ilişkin süreçsel bir kavram olarak algılayan yaklaşımın tersine, “katılımcı demokrasi” yi öngören bu yaklaşımdan hareket eden birçok düşünür, demokrasinin ideallerinin bir işletmede de uygulanmasını amaçlamaktadır. Çalışanların işletme ile ilgili karar alma süreçlerine katılımının sağlanması, çalışanlar ve yöneticiler arasında açık bir iletişimin yayılmasına, kişilerin kendilerini özgürce ifade edebilmelerine, eleştiri ve katkılarını dile getirmelerine imkân vermesi yoluyla demokratik ortamın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. İşyerindeki uzlaşma, anlaşma atmosferi ve çalışanlarla yöneticilerin aktif ve yapıcı iletişimleri, genelde de demokrasinin gelişimine katkıda bulunacaktır¹⁷⁷.

İnsan hakları; milliyet, cinsiyet, ırk, din veya sosyal grup ayrımı yapılmadan tüm insanlara karşı takınılacak tutumları belirleyen standartlardır. Aslında insan hakları, hükümetlerin ve devletlerin bireyler üzerindeki karar yetkilerini kısıtlamak için geliştirildiyse de birçok özel sektör uygulamalarına yön verirler ve özel sektör kararlarında belirleyici olabilirler. İnsan hakları, sadece batı veya kuzey olarak sınırlandırılan küresel bölgelerde değil, dünyanın hemen her bölgesinde ulusal ve

¹⁷⁶ A.e.

¹⁷⁷ A.e., s. 115.

uluslararası yasalarla koruma altına alınmıştır. Küresel insan hakları özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dünyanın pek çok ülkesi tarafından kabul edilmiştir¹⁷⁸.

II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan hızlı ekonomik büyüme, iş dünyasını sık sık insan hakları temasıyla karşı karşıya getirmiştir. Bu alanda yaşanan son gelişmeler şu şekilde sıralanabilir¹⁷⁹:

- a) Şirketlerin kendi bünyelerinde ve yan sanayilerinde çalıştırdıkları personelin insan haklarından ve çalışma haklarından kaynaklanan çıkarlarını gözeteceklerini prensipleri arasına sokmaları,
- b) Tüm uluslararası faaliyetlerinde insan haklarına saygılı olmaya çalışmaları,
- c) Şirketlerin insan haklarına etkileri konusunda insan hakları örgütlerinin, tüketicilerin ve medyanın artan ilgisi,
- d) Bir ulusun tümünü ilgilendiren ticaret anlaşmalarının genellikle uluslar arası insan hakları sözleşmelerini göz ardı etmeleri,
- e) Sermaye örgütlerinin yatırım yaptıkları şirketleri insan hakları standartlarına uygun davrandıkları yönünde rapor vermeye zorlamaları.

1.8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Süreci

KSS, ilgili yazında bahsettiğimiz üzere, işletmelerin üzerinde durmaları gereken bir süreçtir. Dolayısıyla bu felsefeyi benimsemiş işletmelerin izlemeleri gereken bir takım basamaklar vardır. Bunlar şu sırayı izlemektedir¹⁸⁰;

- a) Proje fikrinin doğuşu
- b) Yönetime ve çalışanlara kabul ettirme
- c) Uygun bir paydaş bulma
- d) Projenin hayata geçirilmesi
- e) Projenin takibi

¹⁷⁸Ekrem Zoroğlu, “Türk Otomotiv Sektöründe Sosyal Sorumluluk Uygulamaları,” Sakarya Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2001, s. 128.

¹⁷⁹A.e., s. 10 - 11.

¹⁸⁰Ulu; a.g.e., s. 61.

- f) Halkla ve basınla iletişim
- g) Ölçme ve değerlendirme

1.9. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ölçümü

KSS uygulamalarının işletmeler tarafından ne denli benimsendiğini ölçmeye yönelik bir takım standartlar ve indeksler bulunmaktadır. Sosyal performans ölçümü kapsamında SA 8000 Sosyal Hesap Verebilirlik Standardı bunlardan biridir. Özetle bu standardın içeriğini; çocuk iş gücü çalıştırma, gönüllülük esasında eleman çalıştırma, sağlık ve güvenlik, toplu pazarlık ve sendikalaşma özgürlüğü, ayrımcılık, disiplin uygulamaları, çalışma saatleri, ücretleme ve yönetim sistemleri oluşturmaktadır. Fortune Corporate Reputation Index'in içeriği ise yenilikçilik, finansal açıdan güçlü olma, şirket aktiflerini kullanma etkinliği, uzun vadeli yatırım değeri, becerili iş gücünü elde tutma, ürün ve hizmet kalitesi, yönetim kalitesi ve sosyal sorumluluktan oluşmaktadır. Bunların yanı sıra akademik nitelikteki ölçüm çalışmalarıyla da KSS ölçümü yapılabilir. Niteliksel Ölçüm Araçları ve Niceliksel Ölçüm Araçları ile hedef kitleye ulaşılarak, somut bilgiler elde edilerek, analizlerinin yapılması yoluyla KSS ölçümü yapılabilir¹⁸¹.

Abbott ve Monsen (1979)'in şirketlerin KSS katılımlarını ölçmek amacıyla, Fortune 500 yıllık raporlarıyla toplumsal katılımı açıklama ölçeği geliştirmek için bir içerik analizine dayalı çalışma yapılmıştır. Çıkan ölçek ve veri üç şekilde kullanılır: 1) Fortune 500'deki şirketlerin, eleştiri ve hükümet baskısına tepkilerini analiz etmek, 2) Bu tür kurumsal tepki boyutlarını analiz etmek, 3) sosyal katılım ve şirket kârlılığı arasındaki ilişkiyi analiz etmek. Kendinden bildirilen (self reported) sosyal açıklama yöntemi, KSS ölçmek için bir teknik olarak önemli avantajlara sahip bulunmuştur ve uygulandığında genellikle anlamlı sonuçlar vermiştir¹⁸².

Bu bölümde KSS'nin kavramsal olarak açıklaması yapılmıştır. Sosyal sorumluluğun KSS'ye dönüşüm süreci, KSS'nin tarihsel gelişimi, bu kavramın

¹⁸¹ Bilçin Tak, "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Ölçüm Projelerinin Oluşturulması," **Uludağ Üniversitesi ppt sunumu**, 2002, s. 8.

¹⁸² Walter F. Abbott ve R. Joseph Monsen, "On the Measurement of Corporate Social Responsibility: Self - Reported Disclosures as a Method of Measuring Corporate Social Involvement," **The Academy of Management Journal**, 1979, 22: 3, s. 514.

ortaya çıkmasına neden olan etmenler, bazı KSS modelleri, KSS'nin işletmelere sağladığı faydalar ve işletmelerin soysal sorumluluk alanları gibi konular ele alınmıştır. Bir sonraki bölümde KSS ile ilgili bazı uluslararası standartlar incelenecektir.

BÖLÜM II

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUKLA İLGİLİ BAZI ULUSLARARASI STANDARTLAR

KSS, hızla gelişen ve değişen teknoloji çağımızda küresel bir olgu haline gelmiştir. KSS'nin dünyanın her yerinde benzer koşullar altında uygulanması amacıyla belli standartlara ihtiyaç duyulmuştur. Bu bölümde bazı uluslararası standartlar incelenmiştir. Ayrıca yeni gündeme gelen “Yeşil⁺ Hastane”lerden bahsedilmiş ve Dünya’daki bazı KSS örneklerine yer verilmiştir.

2.1. Uluslararası Standartların İncelenmesi

İşletmelerin faaliyetlerini, belirli bir düzen çerçevesinde ve dünya çapında kabul görmüş bir takım kurallar bütünüyle planlamaları amacıyla oluşturulmuş bazı KSS standartlarından faydalanmaları gerekmektedir. Bu bölümde bu kapsamda geliştirilen aşağıdaki standartlar incelenmiştir;

- a) Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact)
- b) Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative: GRI)
- c) Beyaz Bildiri (White Paper)
- d) Yeşil Bildiri (Green Paper)
- e) ISO14000-1 Çevre Yönetim Sistemi
- f) ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı
- g) Hesapverilebilirlik 1000 (AA1000: AccountAbility)
- h) Sosyal Sorumluluk Standardı SA8000
- i) Milenyum Deklarasyonu ve Binyıl Kalkınma Hedefleri
- j) OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

2.1.1. Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact)

Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (BMKİS/UNGC), 2000 yılında başlatılan küreselleşmenin artan hızına paralel olarak, sürdürülebilirlik ve kurumsal sorumluluk anlayışları çerçevesinde politika üretmek ve uygulamaya geçirmek üzere oluşturulan en kapsamlı platformdur. Sözleşme iş dünyası için ortak bir kalkınma kültürü oluşturmak amacıyla evrensel ilkeler öneren, yenilikçi bir kurumsal sorumluluk yaklaşımı olarak değerlendirilmektedir. Yalnızca Birleşmiş Milletler organlarını ve sivil toplumu değil, tüm özel sektör işletmelerini ve kamu kuruluşlarını da kapsayan sözleşme; insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele konularında küresel çapta kabul görmüş on ilkeyi temel almaktadır. Bu ilkeler doğrultusunda ortak hedefler belirlenmekte ve bu hedefleri benimseyen bütün kuruluşların, hem strateji oluşturma, hem de uygulama aşamasında şeffaflığa dayanan gönüllü katılımı aranmaktadır. BMKİS üyelerinden temel evrensel ilkelere ilişkin faaliyetlerini raporlamaları ve bu alandaki performanslarını kamuoyu ile paylaşmaları beklenmektedir¹.

BMKİS; sürdürülebilir gelişmeyi ve iyi kurumsal vatandaşlık uygulamalarını destekleyen gönüllü bir girişimdir ve yasal olarak bağlayıcı değildir. Evrensel olarak kabul edilmiş prensiplere dayalı ilkeler bütünüdür fakat kurumun davranışlarını ve ilgili konulara uyumunu denetlemekle yükümlü değildir. Kurumlar ve diğer paydaşlar arasında bir iletişim ağıdır fakat bir standart, yönetim sistemi ya da yönetmelik değildir. KİS, öğrenmeye dayalı ve deneyimlerin paylaşımına açık bir forumdur. Düzenleyici bir yapıya sahip değildir ve bir halkla ilişkiler kanalı değildir².

Küresel Sözleşme'nin insan hakları, çalışma, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarındaki on ilkesi, başlıca aşağıdaki bildirgelerden türetilmiştir:

- a) Uluslararası İnsan Hakları Beyannamesi,
- b) Uluslararası Çalışma Organizasyonu'nun Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler Beyannamesi,

¹ United Nations Global Compact, “**The Ten Principles**,” (Çevrimiçi)
<<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>> Erişim Tarihi:12.12.2011.

² A.e.

- c) Rio Çevre ve Kalkınma Deklarasyonu,
- d) Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Grubu çalışmaları ve yayınlanan belge ve bildirgeler,

Küresel sözleşme, şirketlerden etki alanları kapsamında insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele alanlarında bu ilkeleri kabul etmeleri, desteklemeleri ve uygulamaya koymalarını talep etmektedir³.

KSS, dünya çapında giderek pek çok şirketin iş stratejileri arasında önemli bir unsur haline gelmiştir. Çok sayıda girişimlerin amacı şirketleri KSS konusunda gelişimlerini, uygulamalarını ve iletişimlerini desteklemektir. Küresel İlkeler Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler tarafından başlatılarak, 2000 yılından itibaren üye sayısını toplam 2900 şirketten 3800'e çıkararak büyümeye devam etmektedir. Küresel İlkeler Sözleşmesi, şirketlerin KSS stratejilerini şekillendirme, uygulama ve raporlama konusunda rolünü en iyi yerine getiren pek çok girişimden sadece birisidir⁴.

Küresel sözleşme Tablo-1'den de görüleceği gibi başlıca 10 ilkeden oluşmaktadır⁵:

Tablo-1: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi 10 Ana İlkesi

İnsan hakları	
İlke 1:	İş dünyası, evrensel düzeyde insan haklarının korunmasını desteklemeli ve saygı göstermelidir.
İlke 2:	İş dünyası, insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamalıdır.
İşgücü	
İlke 3:	İş dünyası, çalışanlarının serbest sendikalaşma ve toplu iş sözleşme özgürlüğünü desteklemelidir.
İlke 4:	İş dünyası, her türlü zorla ve zorunlu çalıştırmaya son vermelidir.
İlke 5:	İş dünyası, çocuk işçi çalıştırmaya son vermelidir.
İlke 6:	İş dünyası, işe alım ve işe yerleştirmede ayrımcılığa son vermelidir.
Çevre	

³ Hens Runhaar ve Helene Lafferty, "Governing Corporate Social Responsibility: An Assessment of the Contribution of the UN Global Compact to CSR strategies in the Telecommunications Industry," **Journal of Business Ethics**, 2009, 84, s. 479.

⁴ A.e.

⁵ United Nations Global Compact, **a.g.e.**

İlke 7:	İş dünyası, çevresel zorluklara karşı tedbir olarak başlatılan yaklaşımları desteklemelidir.
İlke 8:	İş dünyası, çevresel sorumluluğu artıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermelidir.
İlke 9:	İş dünyası, çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik etmelidir.
Yolsuzlukla mücadele	
İlke 10:	İş dünyası, fahiş fiyatlandırma, haraç ve rüşvet de dahil her türlü yolsuzluğa karşı mücadele etmelidir.

United Nations Global Compact, “**The Ten Principles,**” (Çevrimiçi)

<<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>> Erişim

Tarihi:12.12.2011.

KİS’ de yer alan ilkeler Performans Modeliyle, aşağıdaki sıralamada kurumsal uygulamaların on temel unsuru üzerine yapılandırılmıştır. Bu model kurumun vizyonu ile başlayan sürekli bir gelişim sürecinin şirket tarafından yönetilmesidir ve işletme sıralamada bahsedilen her bir unsur aracılığıyla yol alır. KİS Performans Modelinde yer alan on temel unsur şöyle sıralanmaktadır⁶:

a) Vizyon

Kurumun vizyonunda sorumlu kurumsal vatandaşlıkla ilgili bir taahhütte bulunulmasıdır. Bu bölümde paydaşların şirketten beklentileriyle ilgili olarak geliştirilen iletişim yöntemleri, başlıca ekonomik, sosyal ve çevresel eğilimler ve bunların gözden geçirilmesi, potansiyel riskleri anlama ve senaryo geliştirme girişimleri de yer almaktadır.

b) Liderlik

Şirket bünyesinde vizyonu yönetmektir. Durmaksızın değişen sosyal ve çevresel performansın geliştirilmesiyle ilgili liderlerin taahhütte bulunması çok önemlidir. Şirketler, bunun da ötesinde kurumsal vatandaşlığı bir kurumsal yönetim olgusu olarak kabul etmeli ve ilkelerin uygulanması için şirketin çabalarının üst yönetim tarafından gözetilmesini sağlamalıdır.

c) Yetkilendirme

Kurumun vizyonunu hayata geçirebilmesi amacıyla çalışanları; organize etmek, bilgilendirmek, doğruları göstermek, motive etmek, eğitmek, ödüllendirmek, dinlemek, danışmanlık yapmak ve güvenmek olgularını içermektedir.

⁶ A.e.

Yetkilendirme, bireyin değerleriyle kurumsal hedeflerin birbirleriyle uyum sağlamasına yardımcı olabilmektedir.

d) Politikalar ve Stratejiler

Kurumun mevcut politika ve stratejilerini gözden geçirerek BMKİS prensiplerine uygun hale getirmektir. Bazı şirketler kurumsal vatandaşlık politikalarını göz ardı etmektedir. Birçok şirketin çevre, insan hakları ve yolsuzlukla ilgili başlıkları da kapsayan belirli politika ve yönetim rehberleri bulunmaktadır.

e) Kaynaklar

Kurumun BMKİS ilkeleriyle ilgili taahhütlerini tehlikeye atmaksızın çalışanların hedeflerine ulaşmaları için gereksinimlerini sağlamak ve şirketin politika ve stratejilerini hayata geçirmek için gereken araçları yönetmektir. Şirketin kurumsal vatandaşlık politikaları ile bu konudaki taahhütlerine uygun biçimde finansal, insan, bilgi ve diğer kaynaklarının yönetilmesini de içermektedir.

f) Süreçler ve Yenilikler

BMKİS prensiplerinin uygulanması, bunların yenilikçi çözümlere ve iş fırsatlarına dönüştürülmesi sorunların üstüne gidilmesini de sağlayabilmektedir. Gelişimi sağlayacak kilit süreçlerin anlaşılmasını, hedeflerin belirlenmesini ve bunların kurum içinde iletişiminin yapılmasını da kapsamaktadır.

g) Değer Zincirine Etkisi

Ticari ortaklarla ilişkileri yönetmek ve onların operasyonlarını da etkilemektir. Tedarikçiler, dağıtımıcılar ve müşterilerin davranışlarının şirketin itibarı ve eninde sonunda bilançoları üzerinde de belirgin etkisi olabilmektedir. Birçok şirket kurumsal vatandaşlık politikaları ve beklentilerini iş ortaklarına duyurmaktadır. Hatta bazıları bunları sözleşmelerine dahil edip gözlem ve denetim yöntemleriyle tedarikçilerinin sosyal ve çevresel performanslarını da izlemektedir. Bir kısmı ise daha da ileri giderek eğitim, kapasite yaratma ve iyi uygulamaların paylaşımı ile tedarikçilerin sosyal ve çevresel performans düzeylerinin yükseltilmesi için onlara yardımcı olmaktadır.

h) İnsanlar Üzerindeki Etkisi

BMKİS'e katılım şirketin çalışanlarının morali de dahil olmak üzere kurumun iş gücünü etkilemektedir. Çalışmalar, başarılı sosyal ve çevresel performansın şirketin yüksek kaliteli yetenekleri istihdam etme ve korumasında olumlu etkisi olduğu kadar, aynı zamanda şirketin verimliliğini de etkilediğini göstermektedir.

i) Toplum Üzerindeki Etkisi

Bir şirketin toplum üzerindeki etkisi, Performans Modeli'nin kilit unsurlarından biridir. Bir şirketin yerel halkla işbirliği içinde olması, operasyonlarını sorunsuz bir biçimde gerçekleştirmesini ve o toplum içinde iş yapabilmesini kolaylaştırarak, sosyal lisansını korumasını sağlayabilmektedir. İlgili etkinliklerin doğasına ve derecesine bağlı olarak bazı şirketler, etki değerlendirmeleri yapmakta ve toplum üzerindeki etkilerini ölçmelerine yardımcı olacak kamuoyu araştırmalarını kullanmaktadır.

j) Raporlama

Bu unsur, şirketin ekonomik, sosyal ve çevresel performansının güvenilir biçimde ölçülmesi ve iletişiminin yapılması ile ilgilidir. Mevcut performansın izlendiği özel ölçümlerin yapılması devamlı gelişimi sağlamak için gereklidir.

Çetindamar ve Husoy (2007)'un yaptığı vak'a çalışmasına göre Küresel Sözleşmeye üye olmak, başka bir deyişle KSS gönüllüsü olmak, uzun ve kısa vadede çoklu paydaş yönetimi ile kuruma faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar sadece doğru ve etik davranışları sergileyerek çevreyi kirletmemek değildir, aynı zamanda ekonomik unsurları içermektedir. Bunlar, kaynak israfını en aza indirmek ve kurumun iş gücü maliyetlerini de azaltmaktır⁷.

2.1.2. Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative: GRI)

Küresel Raporlama Girişimi (GRI, Global Reporting Initiative), bir sürdürülebilir raporlama rehberi geliştirmek ve yaymak amacıyla 1997 yılında

⁷ Dilek Çetindamar ve Kristoffer Husoy, "Corporate Social Responsibility Practices and Environmentally Responsible Behavior: The Case of The United Nations Global Compact," **Journal of Business Ethics**, 2007, 76: 2, s. 173.

Çevreden Sorumlu Ekonomiler Birliği (CERES, Coalition of Environmentally Responsible Economies) ile Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP, United Nation Environment Programme) tarafından başlatılan ortak bir girişimdir. Küresel Raporlama Girişimiyle, işletmelerin faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını raporlamalarına yardımcı olacak standartları geliştirme hedeflenmektedir. GRI tarafından bu amaca yönelik hazırlanan Küresel Raporlama Girişimi Rehberi (GRI Rehberi/ Sürdürülebilir Raporlama Rehberi) gönüllülük esasına dayanmaktadır. Bu rehber iş dünyasının, muhasebe, çevre, insan hakları, yatırım, işgücü ve çeşitli araştırma kurumlarının aktif katılımı ile oluşturulmuştur⁸.

2.1.2.1. Küresel Raporlama Girişimi İlkeleri

GRI Raporlama Çerçevesi bir kurumun ekonomik, çevresel ve sosyal performansına dair genel kabul görmüş bir raporlama çerçevesi olarak hizmet etme amacını taşımaktadır. Her büyüklükteki, her sektördeki ve her yerdeki kurumlar tarafından kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Küçük işletmelerden, yoğun ve coğrafi olarak yaygın operasyonlar yürütenlere kadar her türden kurumun karşı karşıya kaldığı pratik uygulamaları hesaba katar. GRI Raporlama Çerçevesi genel ve sektöre özgü içeriğe sahiptir. Bunların bir kurumun sürdürülebilirlik performansının raporlanması için genel uygulanabilirliğe sahip olduğu, dünya çapında geniş bir paydaşlar yelpazesi tarafından kabul edilmiştir⁹.

GRI, raporlarda yer alması gereken bazı raporlama ilkeleri belirlemiştir. GRI rehberde, bu raporlama ilkelerini hazırlanan raporlara uygulanması gerektiğini düşünmektedir. Eğer bu ilkelerin bazıları uygulanmayacaksa bile bunların sebepleri raporda belirtilmelidir. Söz konusu ilkeler Tablo-2’de belirtilmiştir¹⁰:

Tablo-2. GRI Raporlama İlkeleri

a) Raporun Çerçevesi	b) Raporun İçeriği	c) Kalite ve Güvenilirlik	d) Raporun Ulaşılabilirliği
Şeffaflık,	Eksiksizlik,	Doğruluk,	Anlaşılabilirlik,

⁸ GRI, a.g.e., s. 1.

⁹ GRI 2000 - 2006, “Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri,” s:3, (Çevrimiçi) <<https://www.globalreporting.org/resource/library/Turkish - G3 - Reporting - Guidelines.pdf>>, Erişim Tarihi: 16.12.2011.

¹⁰ GRI, a.g.e., s. 23 - 31.

Her şeyi kapsama, Denetlenebilirlik,	Konuyla ilgili olma/ Uygunluk, Sürdürülebilir İçerik,	Tarafsızlık, Karşılaştırılabilirlik,	Zamanındalık/Güncel lik
---	---	---	----------------------------

Kaynak: Global Reporting Initiative (GRI): “**Sustainability Reporting Guidelines**,” 2002.

a) Raporun Çerçevesi

Şeffaflık: Açıklanan bilgi ile ilgili olumlu ya da olumsuz her türlü tanım, süreç, prosedür, gelişme ve varsayım raporda sunulmalıdır.

Her şeyi kapsama: Rapor sosyal paydaşların ihtiyaç duyabileceği her türlü bilgiyi içermelidir. Sosyal paydaşların ihtiyaç duyabileceği bilgileri belirlemek amacıyla işletmeler işletme faaliyetlerini etkileyen ve işletme faaliyetlerinden etkilenen sosyal paydaşlar ile iletişim kurmalıdır.

Denetlenebilirlik: Raporlanan bilgiler iç ve dış denetçilerin güvenirliklerini doğrulayabileceği bir biçimde toplanmalı ve analiz edilmelidir.

b) Raporun İçeriği

Eksiksizlik: Raporda yer alan hususlar o hususla ilgili içermesi gereken tüm bilgileri içermeli, rapordaki sınırlamalara ve kapsama uygun olmalıdır.

Konu ile ilgili olma/ Uygunluk: Raporlanan bilgiler sosyal paydaşların karar alma sürecinde ihtiyaç duydukları bilgilere yönelik olmalıdır.

Sürdürülebilir içerik: Raporda sunulan bilgiler şirketin başarımını sürdürülebilirlik bağlamı içinde sunmalı ve geniş bir içerik sağlamalıdır.

c) Kalite ve Güvenirlik

Doğruluk: Raporda yer alan bilgiler gerçeklere uygun olmalıdır.

Tarafsızlık: Rapor çeşitli önyargılardan uzak olmalı ve belirli bir eğilimde olmamalıdır.

Karşılaştırılabilirlik: Üretilen raporlar daha önce üretilen raporlarla karşılaştırılabilir olmalı, sonradan ortaya çıkan değişiklikler raporda ayrıca belirtilmelidir.

d) Raporun Ulaşılabilirliği

Anlaşılabilirlik: Bilgiler herkes tarafından açıkça anlaşılabilir olmalıdır.

Zamanındalık - Güncellik: Bilgiler sosyal paydaşlara onların bu bilgilere ihtiyaç duydukları zamanda ulaşmış olmalıdır.

GRI Rehberi 5 ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler Tablo-3’de gösterilmiştir:

Tablo-3. GRI Rehberinin Bölümleri

i)	Vizyon ve Strateji	Şirketin sürdürülebilirlik vizyon ve stratejisi
ii)	Profil	Şirketin yapısı, faaliyetleri hakkında bilgiler ve raporun kapsamı
iii)	Yönetim Yapısı ve Sistemi	Şirketin kuruluş yapısı, politikalar ve yönetim sistemleri
iv)	GRI İçerik İndeksi	Rehberin ilgili bölümlerinin raporun hangi kısmında yer aldığına ilişkin bilgiler
v)	Başarım Göstergeleri	Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımların göstergeleri

Kaynak: Global Reporting Initiative (GRI): “Sustainability Reporting Guidelines,” 2002.

Tablo-3’den de görüleceği gibi GRI Rehberi’ne göre raporlanacak unsurlar aşağıdaki şekildedir:

i) Vizyon ve Strateji

Bu bölüm işletmenin sürdürülebilirlik ile ilgili vizyon ve stratejisini içermektedir.

i.1. İşletmenin sürdürülebilir kalkınma konusundaki vizyonu ve stratejisini anlatır.

i.2. Yönetim Kurulu Başkanının raporun ana hatlarını özetleyen açıklamasını içerir.

ii) Profil

Bu bölümde işletme hakkında genel bilgiler verilmekte ve raporun kapsamı açıklanmaktadır. Tablo-4’den de görüleceği gibi, bu bölüm 5 alt başlıkta toplanmakta ve 22 maddeden oluşmaktadır.

Tablo-4. Profil

a)	Organizasyonel Profil
1	İşletmenin adı.

2	Üretilen ana ürün ve hizmetler.
3	İşletmenin operasyonel yapısı.
4	İşletmenin ana bölümleri, şubeleri.
5	İşletmenin faaliyet gösterdiği ülkeler.
6	Ortaklık yapısı.
7	Ürünlerin sunulduğu pazarın yapısı.
8	Raporlanan işletmenin büyüklüğü. (işçi sayısı, net satışlar, toplam borçlar, alacaklar,piyasa değeri, toplam varlıklar vb hususlar.)
9	Sosyal paydaşların listesi ve ilişkiler.
b)	Raporun Kapsamı
10	Rapor hakkında iletişim kurulacak kişinin iletişim bilgileri.
11	Raporlama dönemi.
12	Son raporun tarihi.
13	Raporun sınırları (ülkeler/bölgeler, ürünler/hizmetler).
14	Son rapordan bu yana ortaya çıkan önemli değişiklikler.
15	Karşılaştırılabilirliği etkileyen durumlar.
16	Daha önceki raporlarda yer alan bilgilerin yapısında ve etkilerinde ortaya çıkan değişiklikler.
c)	Rapor Profili
17	GRI ilkelerinin uygulanmasından önce alınan kararlar.
18	Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımın muhasebesinde kullanılan kriterler ve yapılan tanımlar.
19	Ekonomik, çevresel ve sosyal bilgiye uygulanan ölçüm metotlarında geçen yıldan bu yana ortaya çıkan değişiklikler.
20	Raporun doğruluğu, eksiksizliği ve güvenilirliğini sağlayan politika ve iç uygulamalar.
d)	İç denetim faaliyetleri
21	Rapor için bağımsız bir güvence sağlayan politikalar ve cari uygulamalar.
e)	Varsa bağımsız denetim raporları
22	Sosyal paydaşların işletmenin ekonomik, çevresel ve sosyal faaliyetleri hakkında edinebileceği ek bilgi ve raporlar.

Kaynak: Global Reporting Initiative (GRI): “Sustainability Reporting Guidelines,” 2002.

iii) Yönetim Yapısı ve Sistemleri

Bu bölümde işletmenin başarıım yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma vizyonunun değerlendirilebilmesi açısından yönetim yapısı ve yönetim sistemleri ile ilgili bilgiler açıklanmaktadır. Tablo-5’den de görüleceği gibi, bölüm 2 alt başlıktan ve 20 maddeden oluşmaktadır.

Tablo-5. Yönetim Yapısı ve Sistemleri

a) Yapı ve Yönetim	
1	İşletmenin yönetim yapısı.(İşletmenin kurumsal yönetim adına sürdürdüğü faaliyetler)
2	Yönetim kurulu üyelerinin bağımsız olup olmadıkları, bağımsız olanların yüzdesi.
3	İşletmenin ekonomik, çevresel ve sosyal risk ve fırsatları içeren stratejik bakışı hakkında karar verme süreci.
4	İşletmenin ekonomik, çevresel ve sosyal risk ve fırsatları tanımlama ve yönetme süreci.
5	İşletmenin finansal ve finansal olmayan amaçlarındaki başarısı ile bunun maliyeti arasındaki ilişki.
6	Organizasyon yapısı ve ekonomik, çevresel ve sosyal politikaların uygulanmasından ve denetiminden sorumlu kişiler.
7	Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımla ilgili olarak işletme içinde geliştirilen davranış kuralları, ilkeler ve misyon.
8	Ortakların yönetim kurulu üyelerine tavsiyede bulunma ve onları yönlendirme mekanizması.
b) Sosyal Paydaşlar ile İlişkiler	
9	Sosyal paydaşları tayin etmede temel yaklaşım.
10	Sosyal paydaşlar ile iletişim araçları.
11	Sosyal paydaşlar ile sürdürülen iletişimlerden elde edilen bilgiler.
12	Elde edilen bilgilerin kullanımı.
13	İşletmenin tedbirsiz yaklaşımlarının bulunması.
14	İşletmenin üye olduğu ve desteklediği ilkeler ve girişimler.
15	Üye olunan başlıca meslek kuruluşları.
16	Sosyal ve çevresel başarımla ilgili işletme politikalarına aykırı gelişmeler.
17	İşletmenin faaliyetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan dolaylı etkilerini yönetim yaklaşımı.
18	İlgili dönemde faaliyetlerin sürdürüldüğü yerlerde meydana gelen değişiklikler. (Yeni fabrika açılması, kapatılması, üretimin durdurulması vb.)
19	Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımla ilişkin program ve prosedürler.
20	Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımla ilişkin belgelendirme durumu.

Kaynak: Global Reporting Initiative (GRI): “Sustainability Reporting Guidelines,” 2002.

iv) GRI İçerik İndeksi

Bu bölümde rehberin ilgili bölümlerinin raporun hangi kısmında yer aldığına ilişkin içindekiler tablosu yer alır.

v) Başarım Göstergeleri

Bu bölüm, temel ve ek göstergelerden oluşur. Başarım göstergeleri, sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları itibarıyla gruplandırılmıştır. Başarım göstergelerinin bu şekilde sınırlandırılması nedeniyle bazı durumlarda bu göstergeler işletmelerin tüm başarımını raporlamaya yetmeyebilir. Bu açıdan dördüncü bir başarım göstergesine ihtiyaç vardır ki, bu da bütünleştirilmiş başarımıdır. Bütünleştirilmiş başarım göstergeleri işletmenin her türlü faaliyetlerini ince ayrıntılarıyla inceleyen bölümlerden oluşmaktadır.

2.1.2.2. Küresel Raporlama İlkeleri Gelişmeleri

1999 yılında yayınlanan Küresel Raporlama Girişimi, şirketlerin sundukları mal ve hizmetlerin ve çalışma koşullarının ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarda rapor edilmesine imkân sağlayan bir gönüllü KSS girişimidir. Bu rapor aracılığıyla bir tarafta yatırımcılara ekonomik performansa ilişkin bilgi verilirken, diğer tarafta ekolojik çevrenin korunmasına yönelik faaliyetler işletmeler tarafından paydaşlarına iletilmektedir¹¹.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve UNGC gibi Birleşmiş Milletler programları ile yakın işbirliği içinde çalışan, dünya çapında faaliyet gösteren, kâr amacı gütmeyen ve çoklu paydaş yapısına sahip bir kuruluş olan GRI'nin misyonu ise, küresel olarak uygulanabilir bir sürdürülebilirlik raporlaması rehberi geliştirmek ve üçlü raporlamayı (sürdürülebilirlik raporlaması) finansal raporlama gibi rutin ve karşılaştırılabilir hale getirerek yaygınlaştırmaktır¹².

Sürdürülebilirlik raporlaması, sürdürülebilir kalkınma hedefine doğru kurumsal performansla ilgili olarak ölçme, açıklama yapma ve iç ve dış paydaşlara karşı sorumlu olma uygulamasıdır. “Sürdürülebilirlik raporlaması” ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerle ilgili raporlamayı tanımlamada kullanılan diğer terimlerle (ör. üçlü sorumluluk raporlaması, kurumsal sorumluluk raporlaması, vs.) anlamdaş olan geniş bir terimdir. GRI Raporlama Çerçevesini kullanarak geliştirilen sürdürülebilirlik raporları, raporlama dönemi esnasında kurumun taahhütleri,

¹¹ GRI, a.g.e.

¹² A.e.

stratejisi ve yönetim yaklaşımı bağlamında ortaya çıkmış neticeleri ve sonuçları kapsar¹³.

GRI'nin iki yılda bir düzenlediği uluslararası konferanslarda dünyanın çeşitli ülkelerinden iş adamları, akademisyenler, hükümet yetkilileri, sivil toplum örgütü temsilcileri ve mali sektör yöneticileri bir araya gelmekte ve üçlü raporlama alanındaki gelişmeleri değerlendirmektedir. 2010 yılı Mayıs ayında gerçekleştirilen konferansta (The Amsterdam Conference on Sustainability and Transparency, 2010) raporların kıyaslanabilir olması için, GRI, UNGC ve OECD tarafından oluşturulan standartların ve "ISO 26000"nin entegrasyonunun gerekliliği üzerinde durulmuştur¹⁴.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde raporlama yapan işletme sayısının oldukça düşük ve raporların içeriğinin zayıf olduğu, işletmeleri raporlama yapmaya teşvik edecek politikalar geliştirilmesi, bu konuda hükümetlerden tüketicilere kadar her kesimin üzerine düşen görevi yerine getirmesi gerektiği konusunda görüş birliğine varılmıştır¹⁵.

Doğal kaynakları tüketen bir varlık olarak işletmeler çevresel etkileri ve çevreyi koruma faaliyetleri hakkında topluma bilgi sağlama sorumluluğuna sahiptir. Çevresel raporlama uygulandığı zaman, hangi çevresel bilgi türünün açıklanması gerektiğini incelemek ve ilgili tarafların bilgi ihtiyaçlarını analiz etmek gerekmektedir¹⁶.

Şirketlerin mali durumlarını, uluslararası kriterlere göre değerlendiren "Uluslararası Finansal Raporlama Standartları" gibi bir raporlama standardının sürdürülebilirlik konusunda da oluşturulması, üçlü performans raporlamasının zorunlu hale getirilmesi konferansta tartışılan diğer önemli konular olarak dikkat çekmektedir¹⁷.

¹³ GRI 2000 - 2006, **a.g.e.**, s. 3.

¹⁴ İMKB, "Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler," **İMKB İstatistik Müdürlüğü**, 2011, s. 7.

¹⁵ **A.e.**

¹⁶ Hikmet Ulsan, "Çevresel Raporlama Rehberleri ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler," **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2009, 14: 2, s. 181.

¹⁷ İMKB, **a.g.e.**

Konferansta GRI'nin iki temel hedefi vurgulanmıştır. Birincisi, 2015 yılına kadar bütün büyük ve orta ölçekli işletmelere çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim (ÇSKY) konularına ilişkin raporlama yapma, yapmadıkları durumda da bunun nedenini açıklama yükümlülüğünün getirilmesi; ikincisi 2020'ye kadar işletmelerin finansal raporlarının ve sürdürülebilirlik raporlarının bütünleşik tek bir rapor olarak yayınlanmasına yönelik uluslararası bir standart geliştirilmesidir¹⁸.

Bütünleşik raporlama (integrated reporting) ile ilgili temel ilkeleri oluşturmak üzere Mayıs 2010'da Güney Afrika'da "Bütünleşik Raporlama Komitesi" (Integrated Reporting Committee - IRC) kurulmuştur. IRC, raporlama ile ilgili uluslararası standartları geliştirmek için "Uluslararası Bütünleşik Raporlama Komitesi" ile birlikte çalışacaktır. Bütünleşik raporlama, Johannesburg Borsası'nın kotasyon kriterlerine de dahil edilmiştir¹⁹.

Hedberg ve von Malmberg (2003), İsveç şirketlerinin neden KSS raporlamasında GRI'yi tercih ettikleri ve KSS ve çevresel yönetime ne gibi katkı sağladığı üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre ana neden, kurumsal sosyal sürdürülebilirlik için GRI raporlama yönteminin büyük avantaj sağladığı ve dizaynının kurumun içsel ve dışsal gelişimine katkı sağlaması şeklindedir. GRI, şirketlerin kendileri hakkında birçok şeyi fark etmelerine olanak sağlarken aynı zamanda da katedilen yolu görmelerini sağlamaktadır²⁰.

Perrini (2005), KSS ile ilgili kurumsal, sosyal, çevresel ve sürdürülebilirlik raporları ile yayımlanan bilgilere finansal olmayan özgün bir bakış sunmuştur. Araştırma, doksan Avrupa şirketi arasında kurumsal sosyal açıklama uygulamalarını paydaş tabanlı kategorilere göre, serbest bilgi miktarı ve türleri (KSS temalar ve konular) açısından karşılaştırmaya ve zıtlıkları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Araştırma, kurumsal sosyal açıklamayı, şirketlerin sosyal sorumluluk ile ilgili tutum ve davranışları en doğrudan ifade edildiğinde kabul edilebilir olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu çalışmada esas olarak ortaya çıkan, firmaların açıklamaları

¹⁸ A.e.

¹⁹ A.e.

²⁰ Carl - Johan Hedberg ve Fredrik von Malmberg, "The Global Reporting Initiative and Corporate Sustainability Reporting in Swedish Companies," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2003, 10, s. 153.

belirli KSS temaları ile sınırlıdır. Araştırmanın sonucunda; operasyonel verimlilik, maksimum güvenlik, çevre koruma, kalite ve yenilik, açık diyalog, beceri geliştirme ve sorumlu vatandaşlık olmak üzere yedi ana tema ile bağlantılı olduğu saptanmıştır²¹.

2.1.3. Beyaz Bildiri (White Paper)

1990'lı yılların başından beri yenilenebilir enerji teknolojilerinin geliştirilmesi amacıyla otuz yıldan beri yürütülen topluluk araştırmaları, demonstrasyon (göstererek öğretme) projeleri ve yenilikçi programlarının bu enerjinin yaygınlaştırılmasında yeterli olmadığı, yenilenebilir enerjinin pazara girişinin hızlandırılması için kanun ve destek mekanizmaları ile bu çabaları birleştiren bir politika çerçevesine ihtiyaç duyulduğu görülmüştür²².

Bu amaçla Avrupa Konseyi ve Parlamentosu Aralık 1997'de Avrupa Komisyonu'nun Topluluk Stratejisi ve Faaliyet Planı olarak Beyaz Bildiri'yi (White Paper for a Community Strategy and Action Plan) benimsedi. Bildiride yenilenebilir enerjilerin gelişimini teşvik eden somut hedefler belirlenmiştir. Yenilenebilir enerji kaynakları ithalat bağımlılığının azaltılmasında ve kaynak güvenliğinin artırılmasında yardımcı olabilir. O tarihte yenilenebilir enerji Topluluğun brüt enerji tüketiminin yaklaşık %6'sını oluşturmaktaydı. Beyaz Bildiri ile amaçlanan ise 2010 yılında bu oranın iki katına çıkarılarak %12'ye çıkarılmasıdır. Hedefi gerçekleştirmek için 1997'den başlayıp 2003 sonuna kadar yürürlükte olan ve satın alma kampanyalarını da içeren Aksiyon Planı oluşturulmuştur. Beyaz Bildiri her bir yenilenebilir enerji teknolojisi için de hedefler koymuştur²³.

Beyaz Bildiri'den üç yıl sonra 2000 yılında "Yeşil Bildiri; enerji kaynak güvenliği için Avrupa stratejisine doğru" (Green Paper Towards a European strategy for the security of energy supply) kabul edilmiştir. Bildiride, AB enerjisinin %50'sinin ithalata bağımlı olduğu ve önlem alınmazsa bu bağımlılığın gelecek 20 - 30 yıl içinde %70'e ulaşacağı belirtilmiştir. Enerji ithalat bağımlılığının AB'nin

²¹ Francesco Perrini, "Building a European Portrait of Corporate Social Responsibility Reporting," *European Management Journal*, 2005, 23: 6, s. 611.

²² Zerrin Taç Altuntaşoğlu, "Yenilenebilir Enerji Avrupa Birliği ve Türkiye Müktesebatı," (Çevrimçi) <www.emo.org.tr/ekler/6edc1cd1f36e45d_ek.pdf> Erişim tarihi: 09.06.2011.

²³ A.e.

fiyat dalgalanmalarına daha hassas olmasına ve önlem alınmazsa kısa dönemde ulusal ekonomiler ve ticaret dengelerinde olumsuz etkilere neden olacaktır. AB'nin uzun dönem enerji temin stratejisi ve güvenliği, çevresel kaygılara saygı göstererek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlayarak vatandaşlarının refahını sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır. 2002 yılında Yeşil Bildirinin sonuç raporunda Avrupa'da kaynak güvenliğinin artırılmasında yenilenebilir enerji kaynaklarının önemli bir potansiyele sahip olduğu, ancak kullanımının artırılması oldukça büyük çaplı politik ve ekonomik çabalar gerektireceği ve bu enerji kaynaklarının ihmal edilemeyeceği sonucuna varılmıştır²⁴.

2.1.4. Yeşil Bildiri (Green Paper)

Avrupa Birliği'nde KSS yönünde ilk girişim Avrupa Toplulukları Komisyonu (Commission of The European Communities) tarafından Temmuz 2001 tarihinde atılmıştır. Komisyon kısaca "Green Paper" olarak bilinen bir döküman (*Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility*) hazırlamıştır. Söz konusu doküman içerisinde KSS, işletmelerin gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal ve çevresel meselelerini, örgütsel faaliyetleriyle ve sosyal paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştirebildiği bir kavram olarak tanımlanmıştır. Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından KSS konusunda belirlenmiş olan ilkeler şunlardır²⁵:

- a) KSS gönüllü bir girişimdir,
- b) KSS uygulamalarının şeffaf olarak yürütülmesi gereği vardır,
- c) KSS konusunda ekonomik, sosyal, çevresel ve tüketici çıkarlarının korunmasına yönelik bütünsel bir perspektif benimsenmelidir,
- d) KSS konusunda KOBİ'lerin özellikleri ve ihtiyaçları göz ardı edilmemelidir,

²⁴ A.e.

²⁵ Coşkun Can Aktan ve İstiklal Y. Vural, "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uluslararası Kuruluşlar ve Hükümet - Dışı Organizasyonlar Tarafından Sürdürülen Başlıca Girişimler," 2007, s. 11, (Çevrimiçi) <<http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale125.pdf>>

- e) KSS konusunda uluslar arası belgeler ve deklarasyonlar (ILO işgücü standartları, OECD'nin çok uluslu şirketler ile ilgili rehber ilkeleri vs.) dikkate alınmalı ve bu belge ve deklarasyonlardan yararlanılmalıdır,

Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından KSS konusunda hazırlanan rapor içinde aşağıda belirtilen strateji üzerinde de durulmuştur²⁶:

- a) KSS, özellikle gelişmekte olan ülkelerde iş dünyası ve tüm toplum üzerindeki pozitif etkileri dikkate alınarak kamuoyunun bilgilendirilmesi önem taşımaktadır,
- b) KSS, konusunda en iyi uygulamalardan yararlanılmalıdır,
- c) KSS, konusundaki girişimlerin başarısı için yönetim bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine çalışılmalıdır,
- d) KSS, çabalarının Küçük Orta Büyük İşletme (KOBİ)'lerde yaygınlaştırılmasına destek olunmalıdır,
- e) KSS, uygulamaları ve sonuçlarının şeffaflık içerisinde yürütülmesi gerekir,
- f) AB düzeyinde KSS alanın da bir Paydaşlar Forumu (Multi - Stakeholder Forum) oluşturulmalıdır,
- g) KSS, uygulamaları Avrupa Birliği politikalarına entegre edilmelidir.

Yeşil Bildiri'de KSS'nin içsel ve dışsal boyutu ayrı ayrı tartışılmaktadır. Buna göre içsel boyut KSS süreçlerini firma bazında ele alırken, dışsal boyut tüm toplum açısından ele almaktadır²⁷.

a) İçsel Boyut

Bir işletmede sosyal sorumluluk uygulamaları insana yatırım, işçi sağlığı, iş güvenliği, değişimin yönetimi gibi konularla ilgilirken, çevresel sorumluluk uygulamaları üretimde kullanılan doğal kaynakların yönetimi ile ilgilidir. KSS kavramı işletme boyutunda ele alındığında dört temel husus göze çarpmaktadır²⁸:

²⁶ A.e.

²⁷ Green Paper, "Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility," Commission of the European Communities, 2001, Brussels.

²⁸ A.e.

- a.1. İnsan kaynakları yönetimi,
- a.2. İş güvenliği ve işçi sağlığı,
- a.3. Değişime uyum,
- a.4. Doğal kaynaklar ve çevre yönetimi.

b) Dışsal Boyut

KSS'nin sınırları gerçekte bir işletmenin sınırlarının çok ötesine geçmekte, iş ortaklarını, tüketicileri, kamu otoritelerini de ilgilendiren bir boyuta erişmektedir. KSS kavramı küresel olarak değerlendirildiğinde karşımıza dört önemli husus çıkmaktadır²⁹:

- b.1. Yerel kamuoyu,
- b.2. İş ortakları,
- b.3. Üreticiler ve tüketiciler,
- b.4. İnsan hakları ve küresel çevresel faktörler

Avrupa Komisyonu Yeşil Bildiri ile bir anlamda KSS'yi tanımlamış, bunu teşvik etmeye çalışmış ve amacını, kapsamını ve çerçevesini açıkça çizmiştir. KSS'nin en iyi irdelendiği resmi belge niteliğindeki Yeşil Bildiri aynı zamanda SA 8000 Sosyal Sorumluluk Standardı ve GRI Küresel Raporlama Girişimi Rehberi'ne de atıfta bulunmuş ve işletmelere üç boyuttan oluşan raporlama yapmalarını tavsiye etmiştir³⁰.

2.1.5. ISO14000 - 1 Çevre Yönetim Sistemi

Globalleşen dünyada, artık tüketiciler beklenti ve ihtiyaçlarının maksimum düzeyde karşılanmasının yanı sıra, kendilerine ve yaşadıkları çevreye değer verilmesini, saygı gösterilmesini talep etmektedirler. Bu gelişmeler kuruluşların çevre ile etkileşimlerini kontrol altında tutabilmelerini ve çevre faaliyet ve başarılarını sürekli iyileştirebilmelerini sağlayacak yönetim sistemlerine ihtiyaç

²⁹ A.e.

³⁰ A.e.

bulunduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi'nin gelişimi böyle başlamaktadır³¹.

ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi, özünde doğal kaynak kullanımının azaltılması, toprağa, suya, havaya verilen zararların minimum düzeye indirilmesini amaçlayan, risk analizleri tabanında kurulan bir yönetim modelidir³².

ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standardı'nın hazırlanması ilk olarak 1992 yılının haziran ayında Rio' da yapılan dünya zirvesinde alınan kararlara ve Rio Sözleşmesi'nde yer alan prensiplere dayanmaktadır. Rio' da yapılan dünya zirvesinden yaklaşık 1 yıl sonra, 1993 yılında ISO tarafından, uluslararası çevre yönetim standartlarını hazırlamak üzere, yaklaşık 50 farklı ülkenin temsilcilerinden oluşan bir teknik komite kuruldu. Bu komitenin çalışmaları sonucunda, 1996 yılı Eylül ayında ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi standardı yayınlanarak hayata geçirildi³³.

ISO 14000 ile işletmelerin faaliyetlerinin yok edilmesi veya azaltılması konusu, yani ya işlemler ya çevre ikilemi ortadan kalkmıştır. ISO 14000'in getirdiği standartlar sayesinde temiz bir çevre teşvik edilirken, aynı zamanda iş dünyasının, iş hacminin ve ticaretin de büyümesi amaçlanmaktadır. ISO 14001, etkin bir çevre yönetim sisteminin temel unsurlarını tanımlamaktadır. Bu unsurlar, organizasyon yapısını, planlama faaliyetlerini, sorumlulukları, prosedürleri, süreçleri ve çevre politikasını geliştirmek, uygulamak ve gözden geçirmek için gerekli kaynakları kapsayan bir yönetim sistemini oluşturmaktadır. ISO 14001'i temel alan bir çevre yönetim sistemi her tip ve büyüklükteki işletmenin kendi ürün, hizmet ve faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini kontrol etmesine yardımcı olan bir yönetim aracıdır. Çevre yönetim sistemi, çevresel amaç ve hedeflerin

³¹ Türk Standartları Enstitüsü (TSE), "TS EN ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi/Genel Bilgilendirme," (Çevrimiçi) <<http://www.tse.org.tr/Turkish/kaliteYonetimi/14000bilgi.asp>> Erişim Tarihi: 20.08.2011.

³² Martin Chocron, Mandeep Dhaliwa, Surinder Jaura, Sergio Rodrigues ve Branislav Hroziencik, "Environmental CSR along a Publishing Supply Chain: A Case Study of Pearson PLC," **University of Southampton, 2002 - 2003 Faculty of Social Sciences School of Management**, 2003, s. 20.

³³ İge Tavmergen, "ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemleri: Uygulama Aşamaları ve Uygulayanlara Sağladığı Faydalar," 2011, 2, (Çevrimiçi) <www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/.../iso14000.doc>

belirlenmesinde ve gerçekleştirilmesinde sistemli bir yaklaşımı mümkün kılmakta ve işletmenin çevreyle ilgili politika, plan ve faaliyetleri için stratejik bir çerçeve sunmaktadır³⁴.

ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi beş Ana Standart'tan oluşmaktadır:

- a) Yükümlülük Altına Girme ve Politika: Kuruluş çevre politikasını tayin etmeli ve çevre yönetim sistemine bağlılık taahhüdünde bulunmalıdır.
- b) Planlama: Kuruluş faaliyet, ürün ve hizmetlerinin çevre boyutlarını belirlemeli, bunların önemli olanlarını seçmelidir. Taahhütlerini gerçekleştirmek için amaç ve hedefler tespit etmeli, bu amaç ve hedeflere ulaşmak için gerçekleştireceği faaliyetleri programlamalıdır.
- c) Uygulama ve İşlem: Kuruluş, çevre politikasını gerçekleştirmek, amaç ve hedeflerine ulaşabilmek maksadıyla etkin bir uygulamada bulunabilmek için gerekli yetenek ve imkânlar ile bir destek mekanizması geliştirmelidir.
- d) Kontrol ve Düzeltici Faaliyet: Kuruluş, çevre faaliyetini ve bu faaliyetteki başarı derecesini ölçmeli, izleyip değerlendirmelidir.
- e) Gözden Geçirme ve Geliştirme: Kuruluş, genel çevre faaliyetini ve bu faaliyetteki genel başarı derecesini geliştirmek amacıyla, çevre yönetim sistemini gözden geçirmeli ve sürekli olarak geliştirmelidir.

2.1.6. ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı

“ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı” şirketler, hükümetler, tüketiciler ve sivil toplum kuruluşlarından geniş kapsamlı paydaş katılımı sağlanarak geliştirilmiş ve Kasım 2010'da yayımlanmıştır. “ISO 26000 Sosyal Sorumluluk Rehberi Standardı”, “ISO 14001” ve “ISO 9001” gibi sertifikasyona tabi bir standart değildir. “ISO 26000” kurumsal sorumluluklarını yönetmek isteyen tüm kuruluşlara öncelik belirlemeden, paydaş katılımına ve raporlamaya kadar kurumsal sürdürülebilirlik yönetiminin tüm alanlarında yol gösteren rehber ilkeler sunmaktadır³⁵.

³⁴ A.e.

³⁵ http://www.iso.org/iso/social_responsibility

ISO 26000, her türlü kuruluşa boyutu, faaliyet veya konumu ne olursa olsun, rehberlik sağlayarak sosyal açıdan sorumlu bir şekilde çalıştırmak için yardımcı olacaktır. ISO 26000'in içeriği aşağıda sıralandığı gibidir³⁶:

- a) Kavramlar, terimler ve sosyal sorumluluk ile ilgili tanımlar,
- b) Arka plan, eğilimleri ve sosyal sorumluluk özellikleri,
- c) İlkeleri ve sosyal sorumluluk ile ilgili uygulamaları,
- d) Sosyal sorumluluk ile ilgili temel konular ve sorunlar,
- e) Sosyal sorumluluk konularının paydaşlar ile belirlenmesi,
- f) Kurumun etki alanı içinde, kendi politikaları ve uygulamalarıyla sosyal sorumluluk davranışını teşvik etmek,
- g) İletişim taahhütleri, performans ve sosyal sorumluluk ile ilgili diğer bilgilerdir.

ISO 26000 gibi pek çok standart, sanayileşmekte olan ülkelerin sosyal ve çevresel gerçeklerine uygulanması bakımından esnek olmalıdır. Her ülkenin sosyal ve çevresel konulara bakış açısı farklı olabileceğinden, sosyal sorumluluk konularının evrensel olarak yorumlanması zordur. Ülkeler ve büyük işletmeler tüm bu standartları koruyup geliştirmeye çaba sarf etmelidir. ISO 26000, Sosyal Sorumluluk Standardı, zorla ve çocuk işçi çalıştırma gibi önem arz eden konuları ön planda işleyen en son geliştirilmiş standarttır³⁷.

Schwartz ve Tilling (2009), KSS'nin örgütsel bağlamda ISO alanlarından biri olan, ISO 26000'in yorumlanması üzerine yaptıkları çalışmada ISO 26000'in gelişmesine olanak sağlayan durumları incelemişlerdir. İncelemede, genellikle düşük gelirli ülkelerde üretim bağlamında karşılaşılan kötü çalışma koşulları, zayıf yasal uyumluluk ve yolsuzluk gibi mevcut sorunlar ortaya çıkmıştır. Kurumların

³⁶ Oshani Perera, "How material is ISO 26000 Social Responsibility to Small and Medium - sized Enterprises (SMEs)?" **International Institute for Sustainable Development (IISD)**, 2008, s. 9.

³⁷ A.e., s. 31.

ISO 26000 Standardı gibi yeni bir standartla, sürdürülebilir gelişimi sağlamaya yönelik sorunların çözümünün sağlanabileceği vurgulanmaktadır³⁸.

2.1.7. Hesapverilebilirlik 1000 (AA1000: AccountAbility)

Hesapverilebilirlik 1000 (AccountAbility1000: AA1000); bireylerin, kurum ve kuruluşların küresel sorunlara daha iyi çözümler bulabilmeleri için yeni düşünceler, araçlar ve bağlantılar geliştirmek amacıyla çalışan uluslararası bir düşünce kuruluşudur. 1999 yılında İngiltere’de kurulmuş olan “*Sosyal ve Etik Hesap Verilebilirlik Enstitüsü*” (ISEA - Institute for Social and Ethical Accountability) isimli bir kâr amacı gütmeyen organizasyon, kurumsal hesapverilebilirlik için kullanılan dünyadaki ilk standart olan AA1000 Standartları’nı geliştirmiştir³⁹.

Dünyadaki dev şirketler, STK’lar ve kamu sektörü tarafından kullanılan AA1000 standardı KSS standartları içinde en bilinen ve en çok kullanılan standartlardan birisidir. AA1000 standardının sürdürülebilirlik anlayışı, şirketlerin paydaşlarına karşı sosyal, ekonomik ve finansal anlamda sorumlu olması anlamına gelen geniş kapsamlı sorumluluğu, şirketlerin vizyon ve misyonlarını belirlerken sadece bugünün rekabetçi pazar anlayışını değil, gelecekteki sosyal ve çevresel faktörleri de hesaba katan pazar anlayışını da göz önünde bulundurmaları gerekliliğini vurgulamaktadır⁴⁰.

AA1000, işletmelerde etik davranışın ölçülmesi ve raporlanmasına ilişkindir. Standart; planlama, hesap verme, denetleme ve raporlama, yerleştirme ve paydaşları konuya dahil etme safhalarını kapsamaktadır⁴¹.

2.1.8. Sosyal Sorumluluk Standardı SA8000

SA8000, 1997 yılında oluşturulan Social Accountability International (SAI) adlı organizasyon tarafından geliştirilmiş bir sosyal sorumluluk standardıdır. Amacı,

³⁸ Birgitta Schwartz ve Karina Tilling, “‘ISO - lating’ Corporate Social Responsibility in the Organizational Context: A Dissenting Interpretation of ISO 26000,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2009, 16, s. 289.

³⁹ Aktan ve Vural, **a.g.e.**, s. 17.

⁴⁰ Berker, “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri Üzerine Kuramsal ve Uygulamalı Bir Çalışma**,” Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 48.

⁴¹ Aktan ve Vural, **a.g.e.**, s. 17.

işletmelerde çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve belirlenen asgari standartlara uygunluğunun akredite edilmesidir. SAI, 1997 yılında yayınladığı Sosyal Sorumluluk 8000 (SA8000) Standardını 2001 yılında revize etmiş ve yeniden yayımlamıştır⁴².

SA8000 standardı, ISO 9000 serileri örnek alınarak hazırlanması nedeniyle, geçerliliği olan bir sosyal sorumluluk standardı olarak değerlendirilmektedir. SA8000, örgütlerin standartta geçen maddelerin örgüt ve tedarikçileri tarafından uygulanması, aynı zamanda standart ile uyumun kontrollerinin yapılabilmesi için politikalar, prosedürler ve uygulamaların gerekliliği üzerinde durmakta ve bu kapsamda ISO serilerine benzemektedir. SA8000 ve ISO standartları arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. SA8000 standardı daha az süreç tabanlı, daha fazla kuralcı ve sonuç odaklıdır⁴³.

SA8000 incelendiğinde; sağlık ve güvenlik, toplu sözleşme hakkı ve örgütlenme özgürlüğü, zorla çalıştırma, ayrımcılık, disiplin uygulamaları, çalışma saatleri, ücretler, yönetim sistemi ve çocuk işçiler maddeleri üzerinde durduğu ve bunları detaylandırarak incelediği görülür. Bahsedilen bu maddeler sosyal sorumluluğun boyutları olarak adlandırılmaktadır⁴⁴.

SA8000 Standardı kapsamındaki temel ilkeler aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

- a) Çocuk işgören; İşletmeler çocuk işgücü kullanımını destekleyemez. 15 yaşın altında çocuk çalıştırılmaz. Bu yaş sınırı, ILO Convention 138'e tabi gelişmekte olan ülkeler için 14'tür.
- b) Zorla çalıştırma; İşletme, hükümlüler de dahil zorla işgören çalıştıramaz, birisinin işletmede çalışması için işletmeye kimlik ya da depozit bırakmasını isteyemez. Borcuna karşılık kimse çalıştırılmaz.

⁴² A.e., s. 16.

⁴³ Tütüncü, a.g.e., s. 169.

⁴⁴ Kaewta Rohitratana, "SA 8000: A Tool to Improve Quality of Life," **Managerial Auditing Journal**, 2002, 17/1/2, s. 60.
2002: 60

- c) Sağlık ve güvenlik; İşletme, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sunmak, kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirleri almak, sağlık ve güvenlik eğitimi vermek, temiz sağlık tesisleri ve içilebilir su sağlamak zorundadır. İşletme, eğer var ise personel yurtlarının temizliğini ve güvenliğini sağlamalı ve personelin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını garanti altına almalıdır.
- d) Örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı; İşgörenler sendika kurma, sendikaya katılma ve toplu pazarlık hakkına sahiptirler. İşletme işgörenin bu haklarına saygı duymalıdır.
- e) Ayrımcılık; İşgörenler cinsiyet, etnik köken vb. nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulamaz. İşletme, sözlü ve fiziksel saldırılara, küfür ve cinsel tacize izin veremez.
- f) Disiplin Uygulamaları; İşgörelere dayak, küfür, fiziksel ve psikolojik baskı uygulanamaz.
- g) Çalışma saatleri; İşgörenler haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmaz ve kısa dönemli olağan üstü iş koşulları hariç fazla mesailer haftalık 12 saati geçemez.
- h) Maaş ve ücretler; Ücretler ülkenin asgari ücret seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek seviyede olmalıdır.
- i) Yönetim Sistemleri; Sertifika almak isteyen işletmeler kendi sosyal sorumluluk politikalarını belirleyerek yönetim sistemlerini oluşturmali ve sistemin etkin işleyişini sağlamalıdır⁴⁵.

SA 8000 Standardı'na ihtiyaç duyulmasının nedenlerini de üç ana başlık altında incelemek olanaklıdır. Bu nedenler, gelişmekte olan ülkelerdeki kötü çalışma koşullarının artık göz ardı edilemeyecek bir boyuta ulaşmış olması, sivil toplum örgütlerinin çalışma koşullarını iyileştirme yönündeki çabaları ve tasarruf sahiplerinin yatırım kararı verirken kâr kadar, aday işletmelerin sosyal

⁴⁵ Muzaffer Aydemir, "İşletmelerin İş Görelere Karşı Sosyal Sorumlulukları ve SA8000 Standardı," **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007, s. 101.

sorumluluklarına uygun faaliyet gösterip göstermediklerini de dikkate almaya başlamaları olarak sayılabilir⁴⁶.

- a) Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Kötü Çalışma Koşulları: Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki çalışma koşullarının kötülüğü, insan hakları konusunda duyarlı gelişmiş ülkelerin bazı adımlar atmasını zorunlu hale getirmiş ve SA 8000, bu zorunluluğun sonucunda ortaya çıkmıştır⁴⁷.
- b) Sivil Toplum Örgütlerinin Çabaları: Son yıllarda sivil toplum örgütleri dünya genelinde insan haklarına aykırı uygulamaların dile getirilmesinde ve önleyici girişimlerin başlatılmasında aktif bir rol oynamışlardır. Artık ABD’de satılan birçok ürünün üzerinde, ürünle ilgili çocuk işçi ve köle iş gören çalıştırılmadığına dair ifadeler görülmektedir. Bu, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere dünya genelinde kötü çalışma koşullarına karşı bilinçli bir tepkinin başladığını göstermektedir⁴⁸.
- c) Sosyal Sorumluluk Yatırım Fonları: SA 8000 Standardı’nın doğuşuna neden olan bir diğer gelişme de, milyarlar dolarlık portföyleriyle hızla büyümekte olan “Sosyal Sorumluluk Yatırım Fonları”dır. Söz konusu yatırım fonları aracılığıyla tütün, silah, vb. ürünlerin üretimini ve satışını yapan işletmeleri “yatırım yapmayarak” cezalandıran yatırımcılar, ellerindeki fonları, iş görenlerine ve çevreye duyarlı işletmelere yönlendirerek onları ödüllendirmektedirler⁴⁹.

2.1.9. Milenyum Deklarasyonu ve Binyıl Kalkınma Hedefleri

6 - 8 Eylül 2000 yılında 147 devlet ve hükümet başkanlarının da dahil olduğu 189 ulusun temsilcileri Birleşmiş Milletler’in önderliğinde bir araya gelerek Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin kabul edildiği tarihi zirveyi gerçekleştirmişlerdir⁵⁰.

⁴⁶ A.e., s. 102.

⁴⁷ A.e.

⁴⁸ A.e.

⁴⁹ A.e.

⁵⁰ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı: “Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010,” (Çevrimiçi)

<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/8990/Binyil_Kalkinma_Hedefleri_2010.pdf> Erişim Tarihi: 08.06.2011.

Binyıl Kalkınma Hedefleri (BKH), aşırı yoksulluğa ve açlığa 21. Yüzyıl içinde son vermeyi amaçlayan Binyıl Bildirgesi'ne dayanan hedeflerdir. Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi 1990'lardan bu yana yapılan ulusal, bölgesel, ve uluslararası konferansların doruğunu temsil etmektedir. Bu zirvede, katılımcı tüm ülkeler bu hedeflere ulaşmanın yoksul insanların hayatını değiştirebileceğini ifade etmişlerdir. Binyıl Kalkınma Hedefleri 1990 yılındaki durum üzerine kurulmuştur. Uluslararası kuruluşlar ve ülkeler bu hedefleri benimsemiş ve kurumsal yapılarını bu hedeflere ulaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla değiştirmeye başlamışlardır⁵¹.

BKH, insani kalkınmaya yönelik olarak yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması, tüm bireyler için temel eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadının durumunun güçlendirilmesi, çocuk ölümleri, anne sağlığı, HIV/AIDS, sıtma ve diğer salgın hastalıklarla mücadele, çevresel sürdürülebilirlik ve kalkınma için küresel ortaklık konularını içermektedir. Bu hedeflerin çoğunluğu üzerinde tüm taraflar anlaşmışlardır. Bu nedenle, göstergelerin üretilmesi konusunda, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu, uluslararası çabaların tüm taraflar üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır. 2015 yılına kadar tüm ülkelerin BKH göstergeleri çerçevesinde gerekli çalışmaları yapmaları, kendi kalkınma süreçlerine ve küresel kalkınmaya katkıda bulunmaları beklenmektedir⁵².

Binyıl Kalkınma Hedeflerini Tablo-6'daki gibi açıklamak mümkündür.

Tablo-6. Binyıl Kalkınma Hedefleri

Hedef 1: Mutlak Yoksulluk ve Açlığı Ortadan Kaldırmak	
Hedef 1.a.	1990 ile 2015 yılları arasında günlük geliri bir doların altında olan nüfusu yarıya indirmek.
Hedef 1.b.	Kadınlar ve gençler de dahil olmak üzere, herkes için insan onuruna yaraşır iş yaratmak ve tam ve verimli istihdama ulaşmak.
Hedef 1.c.	1990 ile 2015 yılları arasında açlıkla karşı karşıya olan nüfusun oranını yarıya indirmek.
Hedef 2: Herkesin Temel Eğitim Almasını Sağlamak	
Hedef 2.a.	2015 yılına kadar dünyanın her yerindeki kız ve erkek çocuklarının ilköğretim hakkından eksiksiz yararlanması.
Hedef 3: Kadınların Konumunu Güçlendirmek ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirmek	

⁵¹ A.e.

⁵² A.e.

Hedef 3.a.	Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ilk ve orta öğretimde tercihen 2005 yılına kadar ve eğitimin her düzeyinde 2015 yılına kadar ortadan kaldırmak.
Hedef 4: Çocuk Ölümlerini Azaltmak	
Hedef 4.a.	1990 ve 2015 yılları arasında, beş yaş altı çocuk ölümlerinin 2/3 oranında azaltılması.
Hedef 5: Anne Sağlığını İyileştirmek	
Hedef 5.a.	1990 ve 2015 yılları arasında gebelik, doğum ve loğusalık sırasında meydana gelen anne ölümlerinin ¾ oranında azaltılması.
Hedef 5.b.	2015 yılına kadar, üreme sağlığında evrensel erişimin sağlanması.
Hedef 6: HIV/AIDS, Sıtma ve Diğer Salgın Hastalıklarla Mücadele Etmek	
Hedef 6.a:	2015 yılında HIV/ AIDS yayılımını durdurmuş olmak ve geriletmeye başlatmak.
Hedef 6.b:	2010 yılına kadar HIV/AIDS için gerekli olan tedaviye ihtiyaç duyanların tedaviye erişiminin sağlanması.
Hedef 6.c:	2015 yılına gelindiğinde sıtmanın ve diğer salgın hastalıkların yayılımını durdurmuş olmak ve geriletmeye başlamak.
Hedef 7: Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanması	
Hedef 7.a.	Sürdürülebilir kalkınma ilkelerini ülke politikaları ve programları ile bütünleştirmek ve çevresel kaynakların yok oluşunu tersine çevirmek.
Hedef 7.b.	2010 yılına kadar önemli bir oranda düşüş sağlayarak biyo - çeşitlilik kaybını azaltmak.
Hedef 7.c.	2015 yılına kadar güvenli içme suyuna ve temel atık sistemine erişimi olmayan nüfusun oranının yarı yarıya azaltılması.
Hedef 7.d.	2020 yılına kadar gecekonduda yaşayan en az 100 milyon kişinin yaşamlarında belirgin bir iyileşmenin sağlanması.
Hedef 8: Kalkınma için Küresel Ortaklıklar Geliştirmek	
Hedef 8.a.	Açık, kurallara bağlı, tahmin edilebilir, ayrımcılık içermeyen ticaret ve finans sistemleri geliştirmek.
Hedef 8.b.	En az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarına yönelmek.
Hedef 8.c.	Denize kıyısı olmayan ülkelerin ve kalkınmakta olan küçük ada ülkelerinin özel ihtiyaçlarını ele almak.
Hedef 8.d.	Borçları uzun vadede sürdürülebilir hale getirmek için ulusal ve uluslararası önlemler almak ve kalkınmakta olan ülkelerin borç problemleriyle kapsamlı şekilde ilgilenmek.
Hedef 8.e.	Kalkınmakta olan ülkelerin önemli ilaçlara makul fiyatlarla ulaşması için ilaç şirketleri ile işbirliği yapmak.

Kaynak: DPT, “Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010,” (Çevrimiçi)
http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/8990/Binyil_Kalkinma_Hedefleri_2010.pdf

2.1.10. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

İyi kurumsal yönetim uygulamalarının şirketler ve ülke açısından önemli yararları bulunmaktadır. Konuya şirketler açısından bakıldığında, kurumsal yönetim

kalitesinin yüksek olması; düşük sermaye maliyeti, finansman imkânlarının ve likiditenin artması, krizlerin daha kolay atlatılması ve iyi yönetilen şirketlerin sermaye piyasalarından dışlanmaması anlamına gelmektedir. Konuya ülke açısından baktığımızda ise iyi kurumsal yönetim, ülkenin imajının yükselmesi, sermayenin yurt dışına kaçmasının önlenmesi, dahası yabancı sermaye yatırımlarının artması, ekonominin ve sermaye piyasalarının rekabet gücünün artması, krizlerin daha az zararlarla atlatılması, kaynakların daha etkin bir şekilde dağılması, yüksek refahın sağlanması ve sürdürülmesi anlamına gelmektedir⁵³.

Bir ülkenin kurumsal yönetim ortamını, ülkenin içinde bulunduğu genel şartlar, sermaye piyasasının gelişmişlik düzeyi ve şirket uygulamaları belirlemektedir. Ülke ile ilgili faktörler genel olarak, ekonomik durum, finansal ortam, rekabetin yoğunluğu, bankacılık sistemi, mülkiyet haklarının gelişmişliği ve benzeri faktörlerden oluşmaktadır. Sermaye piyasası ile ilgili faktörleri ise; piyasaya ilişkin düzenlemeler ve piyasanın alt yapısı, piyasa likiditesi, gelişmiş bir yatırımcı topluluğunun varlığı ve başta muhasebe standartları olmak üzere, uluslararası standartların uygulanma düzeyi oluşturmaktadır. Şirket uygulamalarında öne çıkan konular ise; finansal ve finansal olmayan bilgilerin kamuya açıklanması, pay sahiplerinin eşitliği, yönetim kurullarının uygulamaları, yönetim kurullarının bağımsızlığı ve bunlara sağlanan maddi menfaatler, sermaye yapısı, halka açıklık oranları, hisse senetlerinin likiditesi, menfaat sahiplerinin alınan kararlara katılım düzeyi, şirketin çevreye duyarlılığı ve sosyal sorumluluk düzeyidir⁵⁴.

27-28 Nisan 1998 tarihlerinde Bakanlar düzeyinde toplanan OECD Konseyi, ulusal hükümetler, ilgili diğer uluslararası kuruluşlar ve özel sektör ile birlikte, OECD'den kurumsal yönetim (corporate governance) ile ilgili bir dizi standart ve yol gösterici ilke geliştirmesini talep etmiştir. Bu amaçla, OECD, üye ülkelerin konu ile ilgili görüşlerinden hareketle bağlayıcı olmayacak ilkeleri geliştirmek üzere

⁵³ Sermaye Piyasası Kurulu (SPK): “**Kurumsal Yönetim İlkeleri**,” 2003, (Çevrimiçi) <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=66&fn=66.pdf&submenuheader=null> Erişim Tarihi: 20.08.2011.

⁵⁴ A.e.

Kurumsal Yönetim Geçici Özel Çalışma Grubu’nu (Ad-Hoc Task Force on Corporate Governance) oluşturmuştur⁵⁵.

OECD’ye üye ülkelerdeki ulusal girişim deneyimlerinden yararlanılarak, OECD Kurumsal Yönetim ilkelerinin hazırlanması sağlanmıştır. Bu ilkelerin hazırlanmasında Mali Piyasalar Komitesi, Uluslararası Yatırım ve Çokuluslu İşletmeler Komitesi, Sanayi Komitesi ve Çevre Politikaları Komitesi gibi bir dizi OECD komitesi de yer almıştır. Bunun yanı sıra, OECD üyesi olmayan ülkeler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF), iş dünyası, yatırımcılar, sendikalar ve diğer ilgili taraflardan gelen zengin katkılardan da yararlanılmıştır⁵⁶.

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri 5 ana alandan oluşmaktadır. Bu alanlar Tablo-7. de belirtildiği gibidir:

Tablo-7. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri

1	Hissedarların Hakları	Kurumsal Yönetim Hissedarların Haklarını korumalıdır.
2	Hissedarların Adil Muamele Görmesi	Kurumsal yönetim, azınlık ve yabancı hissedarlar dahil, bütün hissedarlara eşit muamele yapılmasını güvence altına almalıdır. Bütün hissedarlar haklarının ihlali karşısında yeterli bir telafi ya da tazminat elde etme fırsatına sahip olmalıdır.
3	Kurumsal Yönetimde Doğrudan Çıkar Sahiplerinin Rolü	Kurumsal yönetim, doğrudan çıkar sahiplerinin haklarını yasalarda belirtildiği şekilde tanımalı, servet ve yeni iş alanları yaratmada şirketlerle doğrudan çıkar sahipleri arasında etkin bir işbirliğini sağlamalı ve mali olarak güçlü işletmelerin ayakta kalmasını teşvik etmelidir.
4	Kamuoyuna Açıklama Yapma ve Şeffaflık	Kurumsal yönetim, mali durum, performans, mülkiyet ve şirketin idaresi dahil, şirketle ilgili bütün maddi konularda doğru ve zamanında açıklama yapılmasını güvence altına almalıdır.
5	Yönetim Kurulu’nun Sorumlulukları	Kurumsal yönetim, şirketin stratejik rehberliğini, yönetim kurulu tarafından yönetimin zamanında etkin denetimini, yönetim kurulunun şirkete ve hissedarlara karşı hesap verme zorunluluğunu teminat altına almalıdır.

Kaynak: TÜSİAD, “Kurumsal Yönetim İlkeleri,” Haziran 2000, (Çevrimiçi)
<<http://www.oecd.org/daf/corporate/principles/htm>> Erişim Tarihi: 20.12.2011.

⁵⁵ TÜSİAD, “Kurumsal Yönetim İlkeleri,” Haziran 2000, (Çevrimiçi)
<<http://www.oecd.org/daf/corporate/principles/htm>> Erişim Tarihi: 20.12.2011.

⁵⁶ A.e.

Raporda; Kurumsal Yönetim İlkeleri bağlayıcı olmamakla birlikte, ülkelerin ve şirketlerin kendi kurumsal yönetim rejimlerini gözden geçirerek bu ilkeleri benimsemeleri kendi çıkarları gereği olduğu vurgulanmaktadır⁵⁷.

2.2. Yeşil⁺ Hastaneler

Sürdürülebilir bir sağlık altyapısı kurmak, sağlık sektöründeki ekonomik ve ekolojik talepleri bir arada karşılamak gibi büyük bir zorluğu ifade etmektedir. Sürdürülebilirlik, müşterilerin daha iyi seçim yapmalarına yardımcı olmak, maliyetleri ve kaynakları yönetmek, daha kaliteli ürünler yaratmak ve uzun dönemli operasyonlar için şirketin karlılığını geliştirmek üzere maliyeti azaltırken ürünlerin ve hizmetlerin müşterilerin ihtiyaçlarını karşılamaları gerektiği anlamına gelmektedir⁵⁸. Sürdürülebilir bir sağlık altyapısının kurulmasını mümkün kılan bir dizi unsur aracılığıyla “Yeşil⁺ Hastaneler”, enerji tasarrufu sağlanması ve karbon gazı emisyonlarının azaltılmasından çok daha fazlasını ifade etmektedir. Yeşil⁺ Hastaneler ile verimli, kaliteli ve çevre dostu bir kurum olarak hastalara ve topluma en iyi hizmet sunulmuş olacaktır⁵⁹.

Enerji maliyetleri yükseldikçe ve daha zorlu çevresel gereksinimler talep edildikçe, çevre dostu teknolojilere yatırım yapmanın hastanelere sunduğu maddi ve manevi faydaları oluşmaktadır. Maddi faydalar, enerji, malzeme ve süreç maliyetlerindeki büyük tasarrufları ifade ederken manevi faydadan kasıt ise, hastanelerin hastalar, çalışanlar ve genel kamuoyu gözündeki imajının olumlu yönde gelişmesidir⁶⁰.

Bir hastanenin bulunduğu bölgeyi düşünelim: Hastane, bina otomasyonu ile desteklenen modern altyapısı ile akıllı ısıtma, havalandırma ve klima sistemlerinin uyumlu çalışması ile enerji maliyetlerini %40’a varan oranlarda azaltırken aynı zamanda hasta konforunu da artırmış olacaktır. “Yeşil⁺ Hastane”ler, veri yönetiminden teşhise, tedaviden bina ve hasta güvenliğine kadar bir hastanenin

⁵⁷ A.e.

⁵⁸ Deloitte Center for Energy Solutions, “Her Şirket Bir Enerji Şirketidir,” **Deloitte Türkiye**, 2011, s. 2.

⁵⁹ Siemens A.Ş., “**Yeşil⁺ Hastaneler**,” 2011, (Çevrimiçi)

<http://www.siemens.com.tr/i/AssetS/saglik/yesil_hastaneler/Binder_yesil.pdf > Erişim Tarihi: 13 - 14.5.2011.

⁶⁰ A.e.

kalitesini gösteren unsurları ön plana çıkaran bir ortam yaratmaktadır. “Yeşil⁺ Hastane”ler, mümkün olan en iyi tıbbi tedavinin sunulmasına, değerli kaynakları verimli bir şekilde kullanmaya ve hastalar için mümkün olan en yüksek konfor ve rahatlığı oluşturmaya yardımcı olmaktadır⁶¹.

“Yeşil⁺ Hastane”lere örnek olarak Dünya’da; Sittard Hollanda’da bulunan Orbis Medisch Centrum (Orbis Tıp Merkezi), Cali Kolombiya’da bulunan Centro Medico Imbanaco Hastanesi, Almanya’da bulunan Bremerhaven / Reinkenheide Klinik Merkezi ve yine Almanya’da bulunan Erlangen Üniversite Hastanesi örnek verilebilir⁶².

2.3. Dünya’daki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Örnekleri

Dünya’nın birçok ülkesinde hayat bulan bu KSS çalışmalarıyla kurumlar, yasalara, çevresel ve toplumsal değerlere duyarlı davrandıklarını, iletişime ve bilgiye açık olduklarını böylece bölgesel ve toplumsal sorunların çözümüne katkı sağladıklarını göstermektedirler.

Günümüzde KSS konusunda birçok Dünya markası başlattıkları ve yaptıkları projelerle topluma duyarlı olma konusunda sosyal çevreye örnek olmaktadır. Bunlardan önde gelen birkaç şirket şöyle sıralanmaktadır:

a) Dell

Bilgisayar parçaları geri dönüşümü, doğrudan maddi yardım, mamullerinin daha uzun süreli ve çevreye zarar vermeyecek şekilde tasarlamak gibi projeleri olmuştur⁶³.

b) Mc Donald’s

Olimpiyat gençlik kampı sponsorluğu, yapılan satışlardan 1 dolar gibi bir para kesilerek hayır kurumlarına yardım, geri dönüşümlü ambalaj kullanmak, Mc Donald’s evi olarak tasarlanan bir evde çocukları hasta olan ailelere kalacak yer

⁶¹ A.e.

⁶² A.e.

⁶³ Philip Kotler ve Nancy Lee, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk,” İstanbul MediaCat Yayınları, 2006, s. 42.

temin edilmesi, doğal afetlerde bedava yemek yerleri hazırlama, çocuk ölümlerinin azaltılması için çalışmalar gibi faaliyetlerde bulunmaktadır⁶⁴.

c) Adidas

“Bir Kırmızı Top Bir Çocuğun Hayatını Kurtarabilir”, “Kırmızı Toplar İle Mutlu Çocuklar” sloganlarıyla, az gelişmiş ülkelerdeki çocukların gelişimine katkıda bulunmak amacıyla projeler üreten Uluslararası İnsani Yardım Organizasyonu Right to Play, Adi Dassler Fon ve dünyaca ünlü futbol yıldızı Zinedine Zidane ile anlaşma yapmıştır. Adidas’ın dünyayı sporla daha güzel bir hale getirmek amacıyla oluşturduğu Adi Dassler Fon ve oluşturulan bu işbirliği, çocuklara daha güzel bir yaşam sunmayı amaçlamaktadır. Bu işbirliği ile; Afrika, Asya ve Ortadoğu’daki 20 ülke çocuklarının daha iyi koşullarda yaşam sürmesi için 275.000 adet Right To Play logolu kırmızı top üretilecek ve bu topaların satışından elde edilen gelirin tamamı fona aktarılacaktır⁶⁵.

d) DHL

DHL, sosyal sorumluluğunu Kenya ve Doğu Afrika bölgesi için dünyanın değişik ülkelerinden bir araya gelen DHL Gönüllüleri ekibiyle devam ettirmektedir. 15 gün süreyle Kenya’da UNICEF’in ihtiyaçlarına göre belirlenecek tıbbi malzemeler bu ülkelere DHL’in lojistik desteği ile ulaştırılacaktır. Birleşmiş Milletler (BM) ile çeşitli projelerde daha önce de ortaklaşa çalışmalar sürdüren Deutsche Post World Net, şimdi de bu projeyle Kenya ve Doğu Afrika’nın açlıkla mücadelesine yardım sağlayacaktır (11 Eylül 2006)⁶⁶.

e) Unilever

Şirket, ihracat gelirleri yaratmak, kayıt içi ekonomiye katkıda bulunmak ve ülkenin ekonomik açıdan zor dönemlerinde yatırımları durdurmamak gibi hedefler belirlemiş durumdadır⁶⁷.

f) Hewlett Packard (HP)

⁶⁴ A.e.

⁶⁵ Beyla Y. ve Ekibi, “Dünyadan Örneklerle KSS Çalışmaları,” (Çevrimiçi) <<http://www.beyazsosyalsorumluluk.com/Content.aspx?cid=46>> Erişim Tarihi: 24.07.2011.

⁶⁶ A.e.

⁶⁷ A.e.

HP, KSS'nin bir şirketin kendi çalışanları ile başladığını ve iş ortaklarına ve tedarikçilere uzandığını düşünmektedir. HP aynı zamanda, KSS konusunda faaliyet gösteren “The Center for Corporate Citizenship” ve “CSR” gibi gönüllü kuruluşlar da işbirliği yapmaktadır⁶⁸.

g) Philip Morris

Toplumsal sorumluluk alanındaki politikası doğal afetler, mülteci hareketleri gibi beklenmedik olaylar karşısında hükümetler ve sivil örgütlerle işbirliği yapmaya yöneliktir⁶⁹.

h) Shell

Faaliyet gösterdiği tüm ülkelerde toplumun yaşam kültürünün artması ve devletin yeterince kaynak ayıramadığı konular için projeler gerçekleştirmek amacındadır⁷⁰.

i) Siemens

KSS anlamında yaptığı çalışmaları anlatmak ve bu konuda şeffaf olmak amacıyla, bilançonun yanı sıra, “Kurumsal Vatandaşlık Raporu” ve “Çevre Raporu” yayınlamaktadır⁷¹.

j) Coca Cola

Şirketin global stratejisi kapsamında özellikle spor ve eğitim alanındaki toplumsal projeler ön plana çıkmaktadır. 1928 yılındaki ilk Amsterdam Olimpiyatları'nın sponsoru olan Coca - Cola, 1930 yılındaki ilk Dünya Kupası'ndan bu yana da FIFA'yı desteklemektedir⁷².

k) Ericsson

Global projesi olan Ericsson Response kapsamında, Türkiye ve çevre bölgelerde meydana gelebilecek afetler sonrasında kriz yönetiminde kullanılmak

⁶⁸ A.e.

⁶⁹ A.e.

⁷⁰ A.e.

⁷¹ A.e.

⁷² A.e.

üzere “Acil İletişim Sistemi” projesini Türkiye’de, Turkcell ile birlikte hayata geçirmiştir⁷³.

1) TNT Ekspres

Geleneksel olarak dört yıldır devam eden ve kütüphaneler haftasında başlayan “Kitap Toplama Kampanyası” ile TNT Ekspres çalışanlarından ve müşterilerinden toplanan kitapları ihtiyacı olan okullara göndermektedir⁷⁴.

⁷³ A.e.

⁷⁴ A.e.

BÖLÜM III

TÜRKİYE’DE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK

Küresel pazar içinde faaliyetlerini sürdürerek gelişmekte olan Türkiye’deki işletmeler de KSS konusunda bilinçlenmeye devam etmektedir. Bu konuda önde gelen pek çok kurum çalışmalarını başarıyla sürdürmekte ve bu çalışmalarını toplumla paylaşmaktadır. Bu bölümde Türkiye’de KSS anlayışının gelişimi, KSS konusunda önde gelen şirketler ve bu şirketlerin projeleri incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye’de KSS konusunda faaliyetlerini sürdüren kuruluşlar da incelenmiştir. Sağlık sektöründe KSS uygulamalarını incelemek amacıyla da bazı hastanelerin KSS yaklaşımları ve projelerine yer verilmiştir.

3.1. Türkiye’de KSS Anlayışının Gelişimi

Türkiye’deki sivil toplumun hem kısa hem de uzun bir tarihi olduğu, KSS çalışmalarının ise hem Osmanlı vakıf kültürü, hem de 1980’lerde başlayan Batılılaşma çabalarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Osmanlı Devleti’nin kent kurmak için gerekli sosyal ve kültürel faaliyetleri sürdürmeyi delege ettiği vakıf müessesesi, İslami öğretinin gereği olan hayırseverlik faaliyetlerini yerine getirmenin yanı sıra, Osmanlı’da özel miras hukuku bulunmadığı için varlık sahibinin aile üyelerine mal ve mülk bırakmasına dolaylı bir şekilde yardımcı olmuştur. Cumhuriyet döneminde sosyal refahı sağlayan kurumun devlet olduğunun kabul edilmesiyle vakıfların rolü sona ermiş, ancak 1980’lerden sonra ekonomik liberalleşme ile iş dünyası yeniden canlanmaya başlamıştır¹.

KSS’nin, Türkiye’nin karşılaştığı birtakım sorunlara cevap getirme potansiyeline sahip olmasına rağmen, Türkiye’de, ne KSS kavramı, ne de bu kavramın uygulamaları iyi tanınmaktadır. Şirketler, genelde hayırseverlik veya eğitim, sanat ve spor dallarındaki sponsor faaliyetleriyle sınırlı kalan “KSS benzeri” faaliyetleri destekleyerek, aslında kendi ticari faaliyetlerinin toplum ve çevre

¹ Peren Özturan, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Vak’a Analizi Çalışması: Türkiye’deki 5 Şirket ve 5 STK’nın İncelemesi,” (Çevrimiçi)
<[http://www.step.org.tr/images/UserFiles/File/KSS%20Vak’a%20Analizi_P_Ozturan%20\(2\).pdf](http://www.step.org.tr/images/UserFiles/File/KSS%20Vak’a%20Analizi_P_Ozturan%20(2).pdf)>,
Erişim Tarihi: 20.12.2011.

üzerinde yarattığı etkilerle fazla ilişkisi olmayan etkinlikleri desteklemektedir². Toplumun iş dünyasından eğitim, sağlık, çevre ve aile içi şiddet konularında destek ve çaba beklediğinin farkına varan pek çok şirket günümüzde bu alanlarda etkin çözümler sunan çalışmalar yürütmektedir ve bu konudaki bilinç yükselmektedir³.

Şirketlerin “KSS benzeri” faaliyetleri hayata geçirirken baz alınan konuların birçoğunun sosyal, kurumsal yönetim ya da çevre gibi belli bir konuya odaklanması, KSS kavramının kendine özgü sistemli ve kapsamlı yapısını eksik bırakmaktadır. Ancak, sivil toplum ve iş dünyasının KSS konusundaki performansını yükseltmek için istek ve bilinçliliğinin yavaş yavaş arttığına dair bazı olumlu işaretler de bulunmaktadır⁴.

KSS konusuna yoğunlaşmış şirket ve kuruluşların çektiği başlıca sıkıntılara örnek olarak, profesyonel ve destekleyici uzmanlık ile eğitilmiş çalışan eksikliği ve gerekli banka kredilerine erişim zorluğu verilmektedir. Bu durum, özellikle, Türk özel sektörünün %99,9’unu oluşturan KOBİ’ler için geçerlidir⁵.

Türkiye’de faaliyet gösteren uluslararası kuruluşların birçoğu KSS ile ilgili konularda etkinken, bu kuruluşlar, KSS kavramının teşviki için kullandıkları kelime dağarcığı ve tanımlar arasında bir uyum sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, bu kuruluşlar, kendi aralarında koordine olmakta ve aynı zamanda birbirlerini, teknik, finansal kaynak ve araçlar bakımından tamamlamakta da başarı gösteremedikleri bilinmektedir⁶.

Özdemir’in (2002) “Özel Sektörün KSS Anlayışı: Türkiye’deki İlk 10 Şirket Üzerine Bir İnceleme” çalışmasıyla, KSS anlayışının Türk şirket kültüründe edindiği yerle ilgili genel bir değerlendirmeye ulaşmak amaçlanmıştır. Bu çalışma bazında, şirketlerin genelinde, KSS kavramının, şirket kültürü olarak benimsenmediği izlenimi edinilmiştir. Şirketlerin bazıları ise KSS’yi, bir zorunluluğu yerine getirmek gibi algılamakta veya yalnızca sivil toplum kuruluşlarıyla gerçekleştirilen faaliyetler olarak algılamaktadır. KSS alanında

² Cozannet, Rieper ve Gurgoz, **a.g.e.**, s. 10.

³ Özturan, **a.g.e.**

⁴ Cozannet, Rieper ve Gurgoz, **a.g.e.**, s. 10.

⁵ **A.e.**

⁶ **A.e.**

STK'larla işbirliğine gidilse de bunun daha çok sponsorluk biçiminde olduğu görülmüştür. Sponsorluk çalışmaları da daha çok eğitim, çevre, kültür - sanat ve spor alanlarında gerçekleştirilmiş olup, insan hakları, sosyal adalet, kurumsal yönetim, ekonomik kalkınma, kentleşme kültürü ve işyerlerindeki koşulların iyileştirilmesi gibi uluslararası arenada KSS alanına dahil edilen konu başlıkları, çalışmadaki şirketlerin ilgi alanı dışında kalmıştır⁷.

Avrupa Birliği (AB) uyum süreciyle şirketler, KSS Raporu yayınlamak durumunda kalmışlardır. Bu nedenle, araştırmanın yapıldığı yıllarda (2002 - 2003) KSS anlayışı yerleşmemiş olsa da günümüzde daha iyi durumdadır.

3.2. Türkiye'nin Kurumsal Sosyal Sorumlulukla İlgili Güçlü ve Zayıf Yönleri

Avrupa Birliği, gittikçe KSS kavramına uygun ürün ve hizmetlerine yönelen, cazip ve büyüyen bir pazardır. Ayrıca AB, Türkiye'nin, sürdürülebilir bir gelecek elde etmesi yolunda, en önemli partnerlerinden birini teşkil etmektedir. Ancak, bu işbirliğinin kurulması, Türk Hükümet ve makamlarının olduğu kadar özel sektör ve mali kuruluşların da, sürdürülebilirlik ilkelerini, uygulama ve politikalarına tamamiyle geçirmelerini gerektirmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda ortaya çıkan durum analizi, Türkiye'nin doğru yolda ilerlediğini göstermesine rağmen, ülkenin halen, kurumsal yönetim, ekonomik devamlılık, toplum ve çevre sağlığı gibi zor meselelerle karşı karşıya geldiğinin de altını çizmektedir. Aynı zamanda, Batı toplumlarında, tüketici ve sivil toplum örgütleri, KSS faaliyetlerinin hayata geçirilmesinde önemli birer araçken, Türkiye'de, bu kuruluşlar halen, yeterli bilgi donanımı ve üretim sektörü üzerinde yapıcı bir baskı kurabilecek kapasiteye sahip olmadığı görülmektedir. KSS kavramının da teşvik ettiği gibi, özel sektör ile kamu sektörünün arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, bu tür sorunlara verilebilecek cevaplardan biri niteliğindedir⁸.

⁷ Gülhan Özdemir, "Özel Sektörün Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışı: Türkiye'deki İlk 10 Şirket Üzerine Bir İnceleme," **STEP Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışması**, TÜSEV 2005, s. 2.

<<http://www.step.org.tr/images/UserFiles/Image/dokumanlar/STEPSonYanRaporlar/STEP%20Kurumsal%20Sosyal%20Sorumluluk%20Calismasi.pdf>> Erişim Tarihi: 17.12.2011.

⁸ Cozannet, Rieper ve Gurgoz, **a.g.e.**, s. 9 - 10.

Şirketlerin daha bilinçli uygulamalar geliştirebilmeleri, ayrıca çevresel ve sosyal konularda ciddi sorunlarla baş etmek amacıyla yenilikçi çözümler üretebilmeleri için, Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin yanı sıra, Türk üretim ve finans sektörünün giderek uluslararası pazara ve yabancı sermayeye açılması da önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir⁹.

KSS kavramının geliştirilmesi için gereken baş ilkelerin temelini oluşturan dinamik, güçlü bir kurumsal hayırseverlik kültürü ile uzun bir geçmişe dayanan kalite geleneğiyle Türk şirketleri bu konuda başarı sağlayacaklardır¹⁰.

3.3. Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Konusunda Bazı Başarılı Şirketler ve Projeler

Türk iş dünyası KSS anlamında incelendiğinde, bilinç ve uygulamalar konusunda bir gelişme sağlanması, ancak kamu makamları, özel sektör ve sivil toplum arasında, etkin bir ortaklığın kurulmasıyla mümkün olabileceği düşünülmektedir. Bu gelişme, yalnızca yüksek beklentileri olan Avrupa ve ABD ihracat pazarlarının değil, aynı zamanda “yeşil teknoloji” ithalatının da sunduğu fırsatlardan yararlanacaktır. Ayrıca, şirketler uluslararası ağlarını kullanmada gereken kapasiteyi gösterebilmeleri durumunda, KSS konusunda söz konusu gelişme daha da hızlı bir şekilde meydana gelecektir¹¹.

Şirketlere yalnızca bilgi ve eğitim hizmetlerinin erişiminde kolaylık sağlamakla kalınmamalı, ayrıca onlara teknik destek ile mali hizmet vermek için de çaba sarf edilmelidir. Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi Türkiye'nin en fakir bölgelerinde faaliyet gösteren KOBİ'ler olmak üzere, işletmelerin özel ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Ayrıca, Türkiye'nin bölgesel entegrasyonu için ülkenin mevcut kamu stratejisi de desteklenmelidir¹².

Türkiye'nin AB'ye giriş süreci, kuşkusuz, bu uzun soluklu proje için devamlılığı sağlanabilir olumlu bir araç olacağı düşünülmektedir¹³.

⁹ A.e.

¹⁰ A.e.

¹¹ A.e.

¹² A.e.

¹³ A.e.

3.3.1. Türkiye’ de Başarılı Bir Kurumsal Sosyal Sorumluluk Araştırması

Capital dergisinin, (GFK) ile birlikte 2005 yılından bu yana gerçekleştirdiği “Sosyal Sorumluluk Liderleri” araştırması, halk ve iş dünyasının gözünde Türkiye’deki şirketlerin performansını ortaya koymaktadır. Son yıllarda üst düzey yöneticilerin ve iş sahiplerinin bizzat liderlik ettiği, markalaşmaya giden ve iletişim düzeyi yükseltileen projelerin sayısının artmasıyla birlikte, sıralamada değişiklikler olmakta ve bazı şirketlerin atağı dikkati çekmektedir¹⁴.

Vehbi Koç, “Hayat Hikayem” adlı kitabında, bundan yaklaşık 40 yıl önce gerçekleştirdiği bir projeyi şu sözlerle aktarmaktadır¹⁵:

“ Hayatımda elde edebildiğim başarıyı Allah’a, yurduma, değerli çalışma arkadaşlarımla işbirliğine ve çalışma sevgime borçluyum. Kurduğumuz Koç Grubu şirketleri gelişirken, kafamda iki büyük amaç olgunlaşmıştı. Bunların biri, uzun yılların emeği olan şirketlerimizi sürekli ve verimli çalışmayı sağlayacak şekilde yeniden düzenlemektir. Bu amaçla Koç Holding’i kurduk. İkinci amacım da sosyal hizmet ve bağışlarımızı kurumlaştırmak ve böylece bunların benden sonra da sürekliliğini sağlamaktır. Bu ikinci amacım Vehbi Koç Vakfı’nı kurduğum zaman gerçekleştirdim. Vakfın ana sözleşmesini 17 Ocak 1969 günü noter huzurunda imzaladım.”

40 yıl önce Türkiye’de sosyal sorumluluk kavramının başına “kurumsal” kelimesinin gelmesini sağlayacak bu önemli adımı atan Vehbi Koç, sonraki yıllarda Aile Planlama Vakfı başta olmak üzere çeşitli vakıfların kuruluşuna öncülük etmiş, KSS alanında liderliği üstlenmiştir. Koç’un bu adımını sonraki yıllarda başta Sabancı ve Eczacıbaşı olmak üzere Türkiye’nin büyük grupları da izlemiştir. Bir zamanlar “hayır işi” olarak gerçekleştirilen projeler, sosyal sorumluluk konsepti kapsamında hayata geçirilir hale gelmiştir¹⁶.

Son yıllarda ise şirketler bu projeleri, CEO ve işverenlerin liderlik ettiği, iş hedeflerine konulan projeler haline getirmişlerdir. Türk Telekom’un “Türkiye İçin

¹⁴ Capital Dergisi, “Sıralama Ataklarla Değişiyor,” **Capital Dergisi**, 2010, (Çevrimiçi) <<http://www.capital.com.tr/siralama - ataklarla - degisiyor - haberler/21231.aspx>> Erişim Tarihi: 10.06.2011.

¹⁵ A.e.

¹⁶ A.e.

Değer” adıyla başlattığı ve projelerini ortaya koyduğu iletişim kampanyası, bunun en son örneğini oluşturmaktadır¹⁷.

Türkiye’de KSS alanına yönelen ve yatırım yapan şirketler arttıkça, Capital’in gerçekleştirdiği ‘Türkiye’nin Sosyal Sorumluluk Liderleri’ araştırmasına ilgi de artmaktadır. 2005 yılından bu yana GFK Türkiye ile birlikte gerçekleştirilen bu çalışma, KSS konusunda ortaya çıkan bu bilincin ölçümlenmesi açısından alanında bir ilki oluşturmaktadır¹⁸.

2010 yılında halk genelinden 1317, iş dünyası genelinden 270 yönetici sıfatındaki kişinin katıldığı araştırma, KSS konusunda en beğenilen şirketleri, projeleri ve liderleri ön plana çıkarmaktadır. “Türkiye’nin Sosyal Sorumluluk Liderleri” araştırmasıyla şirketler, halkın ve iş dünyasının kendilerini ne kadar takip ettiğini, hangi projelerin takdir topladığını, en önemlisi en fazla hangi alanlarda yapılan KSS çalışmalarının beğenildiğini anlama şansına sahip olmaktadır¹⁹.

Halk geneline yönelik yapılan araştırma, Türkiye’nin 7 coğrafi bölgesini temsilen seçilmiş 14 ilin kentsel kesimlerinde 1317 kişi ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçları ve bir önceki yıla göre kıyaslanması Tablo-8.’de gösterilmiştir²⁰.

Tablo-8. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Liderleri Sıralaması

Halk Gözünde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Liderleri					
2010 Sıralaması			2009 Sıralaması		
Şirket	Katılımcıların Tercih %		Şirket	Katılımcıların Tercih %	
1	Sabancı Holding	60,8	1	Sabancı Holding	50,1
2	Turkcell	53,4	2	Koç Holding	45,9
3	Koç Holding	49,0	3	Turkcell	21,3
4	Ülker	34,4	4	Ülker	19,7
5	Arçelik	30,1	5	Arçelik	14,5
6	Eczacıbaşı Holding	15,0	6	Eczacıbaşı Holding	10,1
7	Avea	10,3	7	Akbank	9,4

¹⁷ A.e.

¹⁸ A.e.

¹⁹ A.e.

²⁰ A.e.

8	Coca Cola	7,6	8	Doğan Holding	6,6
9	Doğan Holding	7,3	9	İş Bankası	5,8
10	Garanti Bankası	7,0	10	Efes Pilsen	5,3
11	İş Bankası	6,8	11	Beko	4,6
12	Doğuş Holding	5,9	12	Avea	4,5
13	Vestel	5,8	13	Anadolu Hayat Emeklilik	4,1
14	Anadolu Hayat Emeklilik	5,6	14	Doğuş Holding	3,8
15	Zorlu Holding	4,6	15	Hürriyet	3,5
16	Türk Telekom / Hürriyet	4,1	16	Vestel	3,3
17	Efes Pilsen	3,7	17	Zorlu Holding	3,2
18	Milliyet	3,3	18	Garanti Bankası	3,1
19	Sanko Holding	3,0	19	Coca Cola	2,8
20	Eti / Aygaz	2,9	20	Milliyet	2,6

Kaynak: Capital Dergisi, “Sıralama Ataklarla Değişiyor,” **Capital Dergisi**, 2010, (Çevrimiçi) <<http://www.capital.com.tr/siralama - ataklarla - degisiyor - haberler/21231.aspx>> Erişim Tarihi: 10.06.2011.

Araştırmaya göre; iş dünyasının yüzde 48,4’ü Turkcell’i, halk genelinin yüzde 60,8’i Sabancı Holding’i KSS konusunda en başarılı şirketler olarak seçmiş durumdadır. Halk geneli yüzde 53,4’lük oranla Turkcell’i başarılı bulurken, geçen yılın 2’ncisi olan Koç Holding bu yıl yüzde 49’luk tercih oranıyla 3’üncü sıraya yerleşmiş durumdadır. Koç Holdingi, yüzde 34,4’le Ülker, yüzde 30,1’le de Arçelik takip etmektedir. Halk gözünde sosyal sorumluluk alanında en başarılı ilk 20 şirket sıralamasına bu yıl geçen yıl listede olmayan Türk Telekom, 15’inci, Sanko 19’uncu, Eti ve Aygaz ise 20’nci sıradan girmişleridir²¹.

İş dünyası genelinde ise geçen yılın 3’üncüsü Eczacıbaşı Holding bir basamak yükselerek yüzde 26,2’lik oranla 2’nci olurken, Eczacıbaşı Holding’i Koç Holding yüzde 24,9, Garanti Bankası yüzde 20,4, Sabancı Holding ise yüzde 19’luk tercih oranıyla izlemektedir²².

²¹ A.e.

²² A.e.

KSS kapsamında kampanya başlatan işletmelerin halkın gözünden değerlendirilmesi ise Tablo-9'daki gibidir²³:

Tablo-9. Halkın Gözünden En Başarılı Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri

Halk Geneline En Başarı Sosyal Sorumluluk Projeleri							
2010 Sıralaması				2009 Sıralaması			
Kampanya		Şirket	%	Kampanya		Şirket	%
1	Baba Beni Okula Gönder	Milliyet	23,5	1	Baba Beni Okula Gönder	Milliyet	21,1
2	Haydi Kızlar Okula	Unicef	12,2	2	Haydi Kızlar Okula	Unicef	15,7
3	Aile İçi Şiddete Son	Hürriyet	7,1	3	Aile İçi Şiddete Son	Hürriyet	11,4
4	Yaşasın Okulumuz	Show TV	3,5	4	Türkiye Çöl Olmasın	Tema	5,2
5	Eğitimde Gönül Birliği	Arçelik	3,0	5	Eğitime Yüzde 100 Destek	Türk Telekom	3,3
6	Hayata Artı Gençlik Programı	Coca - Cola	2,6	6	Geleceğimiz Erimesin	Tema	2,2
7	Kardelenler - Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları	Turkcell	2,0	7	Kardelenler - Çağdaş Türkiye'nin Çağdaş Kızları	Turkcell	1,9
8	Osteoporozdan Korunmak İçin Sağlık İçin Sağlıklı Süt İçin	Tetropark	1,6	8	Burs Takviyeleri	Sabancı Vakfı	1,7
9	Geleceğimiz Erimesin	Tema	1,4	9	Eğitimde Gönül Birliği	Arçelik	1,3
10	Güneydoğu Anadolu B. Yaz Anaokulları ve Aile Destek Projesi	Vodafone Vakfı ve AÇEV	1,3	10	İnsana Saygı, Trafikte Saygı	ToyotaSA	1,2

Kaynak: Capital Dergisi, "Sıralama Ataklarla Değişiyor," **Capital Dergisi**, 2010, (Çevrimiçi) <<http://www.capital.com.tr/siralama - ataklarla - degisiyor - haberler/21231.aspx>> Erişim Tarihi: 10.06.2011.

3.3.2.Türkiye’de Önde Gelen Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri

Sosyal ve sorumluluk kelimeleri ilk okunduğunda toplumsal ya da topluma dair bir ifadeyi çağırırsa da bir o kadar markaya katma değer sağlamaktadır. Çevreden eğitime, sağlıktan yoksulluk problemine kadar geniş bir alanda projeler, çok uluslu şirketlerde uzman danışmanlar eşliğinde seçilmekte ve markaya neler kazandıracağı, satışları ne kadar artıracığı da hesaplanarak hayata geçirilmektedir.

²³ A.e.

“Halkın Gözünden Başarılı KSS Projeleri” Tablo-9’da da görüldüğü üzere, sosyal sorumluluk projeleri, Türkiye’de de özellikle son yıllarda büyükten küçüğe birçok firmanın literatürüne ve bütçe kalemlerine girmiş durumdadır. Bunlar çok geniş ölçekte uygulanan ve büyük miktarlar ayrılarak yapılan projelerden, daha yerel ve bölgesel projelere kadar uzanmaktadır. Şu anda üzerinde çalışılan sosyal sorumluluk projelerinin sayısının 100’e yakın olduğu söylenmektedir. Bunlardan başarılı örnekler aşağıdaki gibi sıralanmıştır²⁴:

a) Turkcell - Kardelenler - Çağdaş Türkiye’nin Çağdaş Kızları

Bu projede, ailelerinin maddi yetersizliği nedeniyle öğrenimlerine devam edemeyen kız çocuklarına eğitimde fırsat eşitliği sağlanıp, genç kızların meslek sahibi ve ufku açık bireyler haline gelmeleri amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye genelinde 5 bin kız öğrenciye öğrenim bursu sağlanmıştır²⁵.

b) Boyner Grubu - Nar Taneleri

Nar Taneleri Projesi, kadın - erkek eşitliğinin sağlanması, kadın yoksulluğunun önlenmesi, dezavantajlı grupların sosyal uyumu, gençlerin ve kadınların istihdamına yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Nar Taneleri projesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’na bağlı yetiştirme yurtlarında yetişen 18 - 24 yaş arası genç kadınların hayata ve istihdama hazırlanmasını hedeflemektedir.

Proje, Çalışan Gönüllülüğü Ödülleri kapsamında, Türkiye’nin en iyi inovasyon projesi seçilmiştir. “Avrupa Çalışan Gönüllülüğü Ödülleri” 17 Mart 2011 tarihinde Londra’da, 21 ülkenin en iyi projelerinin yarıştığı törende, “Nar Taneleri” örnek proje seçilmiştir²⁶.

c) Doğan Holding - Aile İçi Şiddete Son

Kadınlar ve çocuklara karşı aile içindeki şiddet uygulamalarını sonlandırmayı amaçlamaktadır. Kampanyanın en önemli ayaklarından birini bir eğitim projesi oluşturmaktadır. Şehirleri semt semt dolaşan eğitim otobüsleri,

²⁴ Businews, “Sosyal Sorumluluk Projeleri Hem Topluma Yarıyor, Hem De Şirketlere,” 2010, (Çevrimiçi) <<http://www.businews.eu/tag/avon/>>, Erişim Tarihi: 16.06.2011

²⁵ A.e.

²⁶ A.e.

binlerce kadın ve erkeğe eğitim vererek toplumu bilinçlendirmektedir. Büyük bir gönüllü topluluğu ise, kadınlara şiddete maruz kaldıklarında yapmaları gerekenleri, başvurabilecekleri yerleri anlatarak onlara destek olmaktadır²⁷.

d) Doğan Holding - Baba Beni Okula Gönder

Milliyet gazetesinin kız çocuklarının okula kazandırılması amacıyla başlattığı proje kapsamında şu anda öncelikli olarak 19 ilde çalışmalar yürütülmektedir. Bu illerde kız yurtları yapılıp, kız çocuklarına eğitim bursları sağlanmaktadır. Kız çocuklarını okula göndermek istemeyen ailelerin ikna edilmesine çalışılarak kampanya yürütülmeye çalışılmaktadır²⁸.

e) Koç Holding - Ülkem İçin

Engelliler için çocuk parkı yapmak, okul tadilatı, laboratuvar kurulumu, bilgisayar bağışi ve kütüphane yapımı gibi birçok sosyal sorumluluk projesi, Koç Topluluğu bayilerinin gönüllü katkılarıyla gerçekleştirilmektedir. Topluluk şirketleri, çalışanları ve bayileri 81 ilde 250'ye yakın sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirmiştir²⁹.

f) Koç Holding - Meslek Lisesi Memleket Meselesi

Bu kampanya ile başta devlet ve özel sektörün konuya ilgisinin çekilip mesleki eğitimin özendirilmesi amaçlanmaktadır. Kampanya kapsamında çeşitli illerdeki meslek liselerinin alet, teçhizat ihtiyaçları karşılanarak, öğrencilere Koç Holding bünyesindeki şirketlerde staj imkânı sağlanmaktadır³⁰.

g) Arçelik - Eğitimde Gönül Birliği

Türkiye genelindeki yatılı ilköğretim bölge okullarından 200 bin öğrenci ve 6 bin öğretmene ulaşılması amaçlanan proje ile öğrencilerin eğitim ve gelişim standartlarının yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Projenin “Gönüllü Aile Birliği Platformu”, “Öğrenci Bireysel Gelişim Programı”, “Öğretmene Destek ve Eğitim

²⁷ A.e.

²⁸ A.e.

²⁹ A.e.

³⁰ A.e.

Programı”, “Onlar da Çocuktı” ve “Arçelik Eğitim Bursu” gibi alt projeleri bulunmaktadır³¹.

h) Aygaz - Dikkatli Çocuk Kampanyası

Okullar ziyaret edilerek ilköğretim çağındaki çocukların yangın, deprem, trafik, ilk yardım ve ev kazalarına karşı bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Buna yönelik eğitimler düzenlenmektedir³².

ı) Aygaz - Ev Kazalarına Karşı Uyarıyor

Bu sosyal sorumluluk projesi, acil vakaların üçte birini oluşturan ev kazaları konusunda halkı bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye çapında düzenlediği seminerlerle ev kadınlarının ev kazaları ve LPG kullanımı konusunda bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Kampanyanın daha geniş bir kitleye ulaştırılması için, web sitesi ve danışmanlık hattı kurularak, isteyen herkese gönderilen “Ev Kazaları Başucu Kitabı” hazırlanmıştır³³.

i) Sabancı Holding Brisa - Farım da Açık Yolum da

Brisa’nın “Bridgestone” markası ile yürüttüğü bu kampanya, dünyanın en iyi sosyal sorumluluk projesi ödülünü almıştır. Trafik kazalarının önüne geçilmesi amacıyla başlatılan sosyal sorumluluk projesi kapsamında, önce İstanbul’da daha sonra diğer illerdeki benzin istasyonlarına gelen sürücülere tek tek gündüz farının yararları anlatıldı. Otomobillerine diğer sürücülere örnek olması için “Farım da hep açık yolum da” yazılı etiketler yapıştırılarak bilinç oluşturulması amaçlanmıştır³⁴.

j) Doğuş Holding Doğuş Otomotiv - Trafik Hayattır

Kampanyasıyla toplumu trafik kurallarına karşı bilinçlendirmeyi hedeflemektedir. Doğuş Çocuk ve Doğuş Otomotiv, çocukların araç içi can güvenliğinin sağlanması ve ölüm - yaralanma oranlarının azaltılmasını hedefleyen “Arka Koltuk Benim” projesinin devamı olan kampanyada özellikle televizyon

³¹ A.e.

³² A.e.

³³ A.e.

³⁴ A.e.

reklamlarıyla çocukların arka koltukta oturtulması, kırmızı ışıktaki durulması gibi temel trafik kurallarına uymalarını sağlamayı amaçlamaktadır³⁵.

k) HSBC - HSBC Gönüllüleri Projesi

HSBC Gönüllüleri projesiyle, 3 yılda 30 bin çocuğa ulaşarak farklı ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmıştır. Yoksul bölgelerdeki okullara bilgisayar, kitap, soba, mobilya yardımının yanı sıra, okulların boya, badana ve tadilat işlerini de üstlenmiştir. Ayrıca çocuk esirgeme kurumlarındaki kimsesiz çocuklara kıyafet, oyuncak yardımının yanı sıra çocukları tatile, tiyatroya veya yemeğe götürme gibi faaliyetlerle toplumla bütünleşmelerini sağlamayı amaçlamaktadır³⁶.

l) Opet - Temiz Tuvalet Kampanyası

Türkiye’de yapılan en uzun soluklu sosyal sorumluluk projelerinden biridir. Proje kapsamında eğitim vermeye devam eden OPET Eğitim Ekibi, yurt genelinde 72 ili gezerek 1 milyon kilometre yol kat etmiştir. 1700 saat eğitimle 300 bin’in üzerinde kişi doğru ve temiz tuvalet kullanımı konusunda bilgilendirilmiştir.

Tüm Türkiye’de tuvalet temizliğinin önemine dikkat çekmek ve hijyen bilincini arttırmak amacıyla yola çıkan bu proje 2004 yılında Uluslararası Halkla İlişkiler Derneği’nin “Golden World Awards” yarışmasında “Sosyal Sorumluluk Projeleri” kategorisinde birinciliğe layık görülmüştür³⁷.

m) P&G Prima - Bilinçli Anne Sağlıklı Bebek

Bebeklerin sağlıklı gelişmesi ve büyümesi konusundaki toplumsal bilinci yükseltmeyi hedefleyen proje ile yeni doğum yapmış annelerin bilinçlendirilmesi ve eğitimi, annelerin sağlık hizmetlerine talebinin artırılması, bebek ve çocuk ölümlerinin azaltılması, erken çocukluk döneminde gelişimin desteklenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması amaçlamaktadır. Bebeklerin doğdukları ilk anlarda hastanede yanlarında olunarak ailelere, bebeklerinin sağlıklı gelişimine yönelik

³⁵ A.e.

³⁶ A.e.

³⁷ A.e.

temel bakım ve sağlık bilgileri proje ekibi tarafından yüz yüze verilerek, “Bilinçli Anne Sağlıklı Bebek” eğitim kitapları dağıtılmaktadır³⁸.

n) Avon - Meme Kanseriine karşı Bilinçlendirme Mücadelesi

Avon’un 1992 yılından beri 50 ülkede meme kanseri ile mücadelede erken teşhisin önemini tüm kadınlarla paylaşmak ve erken teşhis yöntemleri ile kadınları tanıştırmak için yürüttüğü projedir. Avon kampanyasının Türkiye ayağını oluşturan çalışmalar sonunda oluşturulan fonlarla devlet hastanelerine mamografi cihazları bağışlanmaktadır. Kadınlar hastalık ve mücadele yöntemleri konusunda bilinçlendirilmektedir³⁹.

o) Procter & Gamble - Ergenlik Dönemi Değişim Projesi

Ergenlik döneminde yaşanan fiziksel, ruhsal ve sosyal değişimler konusunda genç kızlar ve annelerinde bilinç yaratmak amaçlı olan bu projenin yanı sıra şirket, “Gençlerde Hijyen ve Cilt Sağlığı” adlı diğer projeyle de ergenlik dönemindeki gençleri hijyen ve kişisel bakım konusunda da bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır⁴⁰.

ö) Türk Telekom (TT) - Türkiye’ye Değer

Sürdürülebilir projelerle Türkiye için değer yaratmak için yola çıkan şirket TT Okulları, TT İnternet Evleri, TT Spor Okulları ve E - Fatura ormanları gibi çeşitli projeleri bir arada yürütmektedir⁴¹.

p) Ülker - Herkes İçin Futbol

Türk Milli Basketbol takımına ve Fenerbahçe Basketbol Takımı’na sponsor olarak spora verdiği önemi gösteren Ülker, çocukların zihinsel ve bedensel gelişimine spor yoluyla katkıda bulunmak için “Herkes İçin Futbol” projesini yürütmektedir⁴².

³⁸ A.e.

³⁹ A.e.

⁴⁰ A.e.

⁴¹ A.e.

⁴² A.e.

r) Vodafone - İlk Adım Programı

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün okul öncesi eğitime %100 erişim hedefine destek olmak ve süreci hızlandırmak amaçlı bu proje ile bugüne kadar 414 anasınıfına ve 53 bin anne - çocuk ve öğretmene ulaşılmıştır⁴³.

3.4. Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamalarının Raporlanması

Sosyal sorumluluk raporlaması, işletme ve paydaşlar arasındaki iletişim, öğrenme ve karar alma süreçlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Sosyal raporlamanın amacı, işletmenin faaliyetlerinin ekonomik, çevresel ve sosyal sonuçlarını sosyal paydaşlar ile paylaşması, yani bu anlamda sosyal paydaşların beklentileri ölçüsünde kamuyu aydınlatma görevini yerine getirmesi, ama aynı zamanda işletmelere sosyal ve çevresel başarımlarına bağlı olarak yeni politikalar geliştirmesine olanak sağlamasıdır⁴⁴.

Günümüzde çok uluslu şirketlerin büyük çoğunluğunun KSS uygulamalarının refahın küresel düzeyde korunması ve gelecek nesillere aktarılabilmesi somut hedefini içeren sürdürülebilir kalkınmayı desteklediği görülmektedir. Bu nedenle sosyal sorumluluk raporlaması genellikle sürdürülebilirlik raporlaması olarak da adlandırılmaktadır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi sosyal sorumluluk raporlaması geleneksel finansal raporlamanın kapsamını toplumsal fayda yönünde genişletmekte ve aynı zamanda menfaat sahiplerine finansal konularda hesap verme şeklinde ifade edilebilecek geleneksel rolün ötesinde işletme sorumluluklarının genişletilmesi anlamını taşımaktadır⁴⁵.

Türkiye’de yapılan araştırmalarda, kurumların KSS faaliyetlerine gösterdikleri önemin gün geçtikçe arttığı gözlemlenmiştir. Ancak yine de, “Türkiye’de Kurumsal Filantropi” başlıklı raporda belirttiği gibi şirketlerin bu

⁴³ A.e.

⁴⁴ Banu Başar, Mehmet Başar, “Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye’deki Durumu,” **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2006, 2, s. 214.

⁴⁵ A.e.

konuda hedef kitle belirlemede ve hangi projelere, nasıl destek verecekleri konusunda net bir stratejileri olmadığı anlaşılmıştır⁴⁶.

Özel sektörün kurumsal sosyal sorumluluğu üzerine Türkiye’de önde gelen 10 şirketin incelenmesiyle, şirketlerin genelinin, KSS kavramını, şirket kültürü olarak benimsemediği izlenimi edinilmiştir. Faaliyet raporlarına ulaşamadığı takdirde irtibata geçilen kurumsal iletişim birimleri ve/veya halkla ilişkiler departmanlarıyla yapılan görüşmelerden edinilen izlenimlere göre de, şirketlerin bazıları KSS’yi, bir zorunluluğu yerine getirmek gibi algılamakta veya KSS’yi yalnızca sivil toplum kuruluşlarıyla gerçekleştirilen faaliyetler olarak algılamaktadır. STK’larla işbirliğine gidilen faaliyetlerin genellikle sponsorluk biçiminde olduğu, faaliyetlerin daha çok eğitim, çevre, kültür - sanat, spor alanlarında gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. İnsan hakları, sosyal adalet, kurumsal yönetim, ekonomik kalkınma, kentleşme kültürü ve işyerlerindeki koşulların iyileştirilmesi gibi uluslararası arenada KSS alanına dahil edilen konu başlıkları, araştırmaya dahil edilmiş şirketlerin ilgi alanı dışında kalmıştır⁴⁷.

Kurumsal Yönetim İlkeleri’nin açıklanmasıyla, Türkiye’deki halka açık şirketler Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)’nca, “Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Raporu”nu hazırlamak ve yıllık faaliyet raporlarında ve internet sitelerinde bu rapora yer vermekle yükümlü tutulmuşlardır. Bu rapor ilk kez halka açık şirketlerin 2005 yılında yayımlanmış bulunan 2004 yılı faaliyetlerine ilişkin faaliyet raporlarında yer almıştır. Bu çerçevede Türkiye’deki halka açık şirketlerin sosyal sorumluluk açıklamalarının faaliyet raporlarında ve web sitelerinde yapıldığı anlaşılmaktadır⁴⁸.

Avrupa Birliği uyum süreciyle Türkiye’deki şirketler, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu” yayınlamak durumunda kalmışlardır. Gün geçtikçe kurumların KSS konusunda bilinci artmaktadır. KSS’yi bir kültür olarak benimsemiş şirketler, bunu GRI, SA8000, AA1000, Kurumsal Yönetim İlkeleri gibi biçimlerde

⁴⁶ Özdemir, **a.g.e.**, s. 7.

⁴⁷ **A.e.**, s. 8.

⁴⁸ Barış Angay, “Halka Açık Şirketlerde Sosyal Raporlama ve Türkiye Uygulaması,” **Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2006, s. 130.

raporlamakta ve yeterlilikleri doğrultusunda Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne üye olmaktadır. Bu da ülkelerin gelişimine ve şirketlerin sürdürülebilirliğine ileriye dönük olumlu faydalar sağlamaktadır.

Dünyada birçok işletme sosyal sorumluluk raporunu ya da diğer adıyla sürdürülebilirlik raporu hazırlamaktadır. Bu işletmelerin bu raporları hazırlama nedenleri ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır⁴⁹:

- a) Belirli hedeflere doğru ilerlemeyi izleme olanağını arttırması,
- b) Çevresel stratejilerin uygulanmasını kolaylaştırması,
- c) İşletme içinde çevresel konularda daha fazla bilinçlenmenin sağlanması,
- d) İşletme mesajının işletme içinde ve dışında açık olarak ifade edilebilmesi,
- e) Şeffaflıktan dolayı kredi değerliliğinin artması,
- f) Maliyet tasarruflarının ve verimlilik artışının sağlanması; çalışan moralinin, işletmenin itibarının ve iş geliştirme fırsatlarının artması.

İşletmelerin sosyal sorumluluk raporu hazırlamama nedenleri ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır⁵⁰:

- a) İşletmeye sağlayacağı faydalar hakkında kuşku duyulması,
- b) Rakiplerin raporlama yapmaması,
- c) Doğrudan satışlara ve kara yansımaması,
- d) İşletmenin hali hazırda çevresel performansı ile ilgili iyi bir itibarının olması,
- e) Çevresel konular ile ilgili birçok iletişim yolunun bulunması,
- f) Çok pahalı olması,
- g) Doğru kriterleri seçmenin ve bütün işlemler ile ilgili tutarlı verileri bir araya getirmenin zor olması,
- h) İşletmenin itibarına zarar vereceği düşüncesinin bulunmasıdır⁵¹.

⁴⁹ Ans Kolk, "A Decade of Sustainability Reporting: Developments and Significance," **International Journal of Sustainable Development**, 2004, 3: 1, s.53.

⁵⁰ A.e.

3.5. Türkiye’deki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kuruluşları

Türkiye’de KSS konusunda iş dünyasına ve topluma fayda sağlamak amaçlı faaliyetleri yürüten en önemli kuruluşlardan biri “Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği”dir. Bir diğeri de; OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde Türkiye’de uygulanan ve TUSİAD tarafından belirlenen “SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri”dir. Bu bölümde bu kuruluşlar incelenmiştir.

3.5.1. Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği

KSS, sadece özel sektörün uluslararası pazarlarda daha rekabetçi olabilmesi, çalışanların iş süreçlerine daha etkin katılması, çevrenin korunması, sivil toplum - özel sektör işbirliklerinin gelişmesi için fayda sağlamamakta, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi ve toplumsal alanda başarıya ulaşabilmek için son derece önem taşımaktadır. Bu amaçla tüm kişi ve kuruluşların sosyal paydaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirmesi gerekmektedir⁵².

Türkiye Kurumsal Sosyal Sorumluluk Derneği (TKSSD), kurum ve kuruluşların sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal başarı çerçevesinde yürüttükleri çalışmaları değerlendirmeleri ve bu alanlardaki performanslarını diğer indeks katılımcılarıyla ile kıyaslamalarını sağlamak amacı ile KSS Türkiye İndeksi’ni geliştirmiştir⁵³.

KSS Türkiye İndeksi; Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve çevresel şartları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. İndeks, işletmelerin ekonomik, sosyal, çevresel ve raporlama - denetim alanlarında performanslarını ölçmelerini ve geliştirmelerini hedeflerken, aynı zamanda KSS’yi bir iş stratejisi olarak kabul eden işletmelere, sosyal, ekonomik ve çevresel taahhütlerini açıklama imkânı sağlamaktadır⁵⁴.

⁵¹ Başar, a.g.e., s. 214.

⁵² Türkiye KSS Derneği: “KSS Türkiye İndeksi,” (Çevrimiçi) <<http://www.kssd.org/Endeks.asp>> Erişim Tarihi: 20.12.2011.

⁵³ A.e.

⁵⁴ A.e.

KSS Türkiye İndeksi, her sektördeki ve her büyüklükteki şirketin kullanımına uygun olarak BITC'nin (Business in the Community) desteği ile hazırlanmıştır⁵⁵.

TKSSD tarafından oluşturulan indeks, Kurumsal Strateji, Yönetim ve Süreçler, Ekonomik Etki, Sosyal Etki, Çevresel Etki ve Raporlama - Denetim olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Anket soruları hazırlanırken uluslararası indeksler ve Türkiye'nin yerel dinamikleri göz önünde bulundurulmuştur⁵⁶.

3.5.2. İMKB Kurumsal Yönetim İndeksi

Kurumsal yönetim ilkelerini uygulama prensipleri SPK tarafından belirlendiği üzere yapılmaktadır. SPK tarafından belirlenen düzenlemeler çerçevesinde, derecelendirme kuruluşları işletmelerin ilkeleri uygulama durumunu saptayarak bir değer atamaktadır. Bu değer kapsamında işletmelerin kurumsal yönetim indeksine dâhil olup olamayacağı belli olmaktadır. Derecelendirme kuruluşlarının kurumsal yönetim açısından değerlendirdiği işletmelere 10 üzerinden en az 6 puan vermeleri durumunda işletme indekse dâhil olmaktadır. Ayrıca indeksin yayınlanabilmesi için en az 5 işletmenin 10 üzerinden 6 puanı hak etmesi gerekmektedir. 31 Ağustos 2007 tarihinde geçerli kurumsal yönetim notunu alan 5 işletme ile birlikte İMKB tarafından indeks hesaplanmaya alınmıştır. Bu indeksin amacı geçerli nota sahip işletmelerin indeksin temel kurallarına göre fiyat ve getiri performanslarını ölçmektir⁵⁷.

İlkelerin hazırlanmasında birçok ülkenin düzenlemeleri incelenmiş, başta 1999 yılında yayınlanan "OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri" olmak üzere, dünyada benimsenmiş ve tavsiye edilen genel esaslar ile ülkemizin kendine özgü koşulları dikkate alınmıştır. OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde Türkiye'de uygulanan ve TUSİAD tarafından belirlenen SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri; pay

⁵⁵ A.e.

⁵⁶ A.e.

⁵⁷ Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), "Kurumsal Yönetim İlkeleri," 2003, (Çevrimiçi) <<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=66&fn=66.pdf&submenuheader=null>> Erişim Tarihi: 20.08.2011.

sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri, yönetim kurulu olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu ilkeler aşağıdaki gibi açıklanmaktadır⁵⁸:

a) Şeffaflık (Transparency)

Şirketin finansal performansı, kurumsal yönetimi, hissedarlık yapısı hakkında yeterli, doğru ve kıyaslanabilir bilginin zamanlı bir şekilde açıklanmasıdır.

b) Hesapverebilirlik (Accountability)

Yönetime ilişkin kural ve sorumlulukların açık bir şekilde tanımlanması, şirket yönetimi ve hissedar menfaatlerinin paralelliğinin yönetim kurulu tarafından gözetilmesidir.

c) Sorumluluk (Responsibility)

Şirket faaliyeti ve davranışlarının ilgili mevzuata, toplumsal ve etik değerlere uygunluğunun sağlanmasıdır.

d) Adillik (Fairness)

Azınlık ve yabancı hissedarlar dahil olmak üzere hissedar haklarının korunması ve tedarikçilerle yapılan sözleşmelerin uygulanabilirliğinin sağlanmasıdır.

Yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda, 2005 yılından bu yana ülkemizde değerlendirilmeye tabi tutulan halka açık şirketler, gerek web sitelerinde yayınladıkları bilgiler gerekse kurumsal yönetim raporları göz önünde bulundurularak incelenmektedir⁵⁹.

3.6. Türkiye’deki Bazı Hastanelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımları ve Projeleri

Dünya nüfusunun artışıyla çevrenin ve doğal kaynakların kullanımının artması ve bununla beraber korunmasının zorlaşması, artan enerji tüketiminin karşılanması, giderek gelişen teknolojiler gibi ekolojik dengeyi olumsuz etkileyen

⁵⁸ TÜSİAD, “Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi,” Aralık 2002, s. 35, (Çevrimiçi)
<http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/kurumsalyonetim.pdf> Erişim Tarihi: 20.08.2011.

⁵⁹ A.e.

sorunlar ile karşı karşıya kalmış durumdayız. Bu sorunların çözümü ise toplumda ancak çevre bilincinin oluşturulması ile mümkün olacaktır.

Tüm sağlık kuruluşlarının üzerine düşen görev ise; gerek işletme faaliyetleri ve teknik alt yapı çalışmalarında, gerekse yeni yatırım planlarında çevre sağlığına dost, doğal, ekonomik ürünler ile uygun teknolojileri kullanarak hizmetlerini sunmaktır. Türkiye’de bu bilinçle hareket eden hastanelere örnek olarak, Hisar Intercontinental Hospital, Acıbadem Sağlık Grubu ve Amerikan Hastanesi gösterilebilir. Bu bölümde belirtilen hastanelerin KSS üzerine yaptıkları faaliyetler anlatılmaktadır.

3.6.1. Hisar Intercontinental Hospital’de KSS Projeleri

Türkiye’de sağlık sektöründeki gelişmelerin günden güne artış gösterdiği bu dönemde, hastaneler için kaliteli, ekonomik, hastalara ve topluma fayda sağlayan hizmetler sunmak kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda Hisar Intercontinental Hospital, kuruluşunun birinci yılında Joint Commission International Akreditasyonu (JCI) almaya hak kazanan bir hastanedir. Bu akreditasyon, hastanenin kalite, güvenlik ve sürekli iyileştirmedeki kararlılığının; verilen sağlık hizmetlerinin uluslararası kalite standartlarına uygunluğunun göstergesidir⁶⁰.

Kurum misyonunu aşağıdaki gibi belirlemiştir:

“İnsanın en önemli varlık olduğu bilinciyle, uluslararası kalite standartlarında sağlık hizmeti üreterek hasta memnuniyetini üst seviyelere getirmektir. Genel ve tıbbi ahlâk kurallarından ödün vermeden ırk, cins, din ayrımı yapmaksızın insan hayatına sonsuz saygı duymak, yetenekli ve deneyimli kadromuzla dünya standartlarında hizmet veren referans sağlık kurumu olmayı hedefliyoruz. Hastanemizde üst düzey teknoloji kullanımı ile hizmet sunulmaktadır. Hastalarımızın konforu için her türlü önlemler alınmış olup, talepler hemen değerlendirilip hasta odaklı olarak çözümlenmektedir.”

Hisar Intercontinental Hospital'in son dönemde desteklediği sosyal sorumluluk projeleri veya düzenlediği etkinliklere bakıldığında, hedefleri arasında olan halk eğitimlerini, gerek görsel basında yer alarak, gerekse eğitsel programlara

⁶⁰ Joint Commission International (JCI): “Joint Commission International Accreditation Policies,” **Joint Commission International Accreditation Standards for Hospitals**, 3. Baskı, U.S.A., 2008.

katılarak ve hastane içinde ve dışında gerçekleştirilen toplantılarla sürdürdüğü görülmektedir. Sağlıklı nesiller için anne adayları eğitimleri, özellikle göz ve diş sağlık taramaları sürdürülmektedir. Büyük kentlerde site yaşamına geçmekle ihtiyaç haline gelen sağlık danışmanlığını revirlerinde ve çeşitli iletişim kanallarıyla yürütmektedir⁶¹.

Her doğan bebeğe bir ağaç Hisar Intercontinental Hospital ve Çekmeköy Belediyesi'nin ortak yürüttüğü proje kapsamında Hisar Hospital'de dünyaya gelen tüm bebekler adına, belediyenin belirlediği alanlarda ağaç dikimi yapılmaktadır. Hastane, "Ağaçlandırma Projesi"nin devam edeceğini, sosyal sorumluluk projelerinde yer almaktan memnuniyet duyduklarını ifade etmiştir. Hastane sosyal sorumluluk kapsamında, çeşitli eğitimler düzenlemiş, kan bağış kampanyalarına destek vererek işbirliği içine girmiş ve ağız, diş ve göz sağlığı taramaları yapmıştır⁶².

3.6.2. Acıbadem Sağlık Grubu (ASG)'de KSS Projeleri

Türkiye'de ve dünyada sağlık hizmetlerinin gelişimini sürekli olarak izleyip, uluslararası kabul görmüş standartları, yöntem ve uygulamaları ülkemize getirmeyi, tıbbın gelişimine aktif olarak katkıda bulunmayı, sağlık hizmeti sunumunda yeni iş modelleri geliştirmeyi hedefleyen bir diğer hastane de Acıbadem Sağlık Grubu'dur.

ASG misyonunu aşağıdaki gibi belirlemiştir:

"Acıbadem Sağlık Grubu olarak misyonumuz, toplumun yaşam kalitesini yükseltmek ve tıbbın gelişimine katkı sağlamak üzere; koruyucu ve iyileştirici sağlık hizmetlerini, tıbbın ulaştığı en üst düzeyde, yaygın ve bütünlük bir yapı içinde, uygun ekonomik koşullarda topluma sunmak, sağlık bilimleri alanındaki akademik çalışmalara ve bilimsel araştırmalara olanak sağlayarak, sağlıkla ilgili her konuda yeni bilgi ve uygulamaların geliştirilmesini desteklemek, kendilerini mesleklerine adanmış, üstün nitelikli, insana değer veren hekimler ve sağlık uzmanları yetiştirmektir."

Acıbadem Sağlık Grubu kalite iyileştirme ve hasta güvenliği yaklaşımını güçlendirmek için JCI akreditasyon standartları ve ISO 9001 Kalite Yönetim

⁶¹ Hisar Intercontinental Hospital: **"Hisar Intercontinental Hospital, Teknolojik Gelişmeleri Yakından İzliyor,"** (Çevrimiçi) < <http://www.hisarhospital.com/arama> > Erişim Tarihi: 01.02.2011.

⁶² A.e.

Sistemi gerekliliklerini kullanmaktadır. ASG, 31 Ocak - 4 Şubat 2005 tarihlerinde JCI tarafından gerçekleştirilen denetim ile Acıbadem Kadıköy, Bakırköy, Kozyatağı Hastaneleri, Bağdat Tıp Merkezi, Etiler Tıp Merkezi, Soyak Polikliniği ve Merkez Laboratuvarı ile sistem olarak akredite olmuştur⁶³.

Toplunun milli eğitimine ve sağlığına katkıda bulunmak, toplumun yardımlaşma duygularını geliştirmek amacıyla, sağlık bilimleri alanındaki akademik çalışmalara ve bilimsel araştırmalara olanak sağlayan, sağlıkla ilgili her konuda yeni bilgi ve uygulamaların geliştirilmesini destekleyen “Acıbadem Eğitim Sağlık Vakfı” kurulmuştur⁶⁴.

ASG’nin KSS projeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

a) Eğitim bursları

Acıbadem Eğitim Sağlık Vakfı, sağlık Bilimlerinde okuyan başarılı öğrencileri maddi/manevi desteklemek amacıyla her yıl belirli sayıda başarılı öğrenciye geri ödemesi olmaksızın burs vermektedir. Ayrıca her sene yurtiçi ve yurtdışı kongrelere katılan, bilimsel yayınlarda yer alan hekimlere de katkı sağlanmaktadır.

b) Palyaço terapisi

Acıbadem’in gönüllü doktor ve hemşire palyaçolarının görev aldığı tıbbi animasyon hizmetiyle, hastane ortamında yaşanan sıkıntıyı, kaygıyı, mutsuzluğu çocuklar ve yetişkinler için en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

c) Badem çocuk tiyatrosu

2002 yılında çocukların doktor ve hastane korkularını yenmelerine destek olmak amacıyla yaratılan sevimli kahraman “Badem Çocuk”ın kitapları, 2003 yılı içerisinde “Parmaklarım Konuşuyor” isimli tiyatro oyununa uyarlanmıştır. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü’nün desteğiyle, “Badem Çocuk Tiyatrosu” tiyatro salonu elverişli birçok okulda çocuklarla buluşturulmuştur.

⁶³ Acıbadem Sağlık Grubu, “Sosyal Sorumluluk Projeleri,” (Çevrimiçi)
<<http://www.acibadem.com.tr/SosyalSorumluluk.asp>> Erişim tarihi: 01.08.2011.

⁶⁴ A.e.

d) Temiz eller kampanyası

“Temiz Eller Hayat Kurtarır” sloganıyla el yıkama alışkanlığını arttırmaya ve el yıkamanın toplumsal bir alışkanlık haline gelmesini desteklemeye yönelik bir kampanya yapılmıştır. El yıkama kampanyası kapsamında, el yıkama alışkanlığının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar, “Parmaklarım Konuşuyor” Çocuk Tiyatrosu ve ilkokul /anaokullarında yapılan bilinçlendirme eğitimleri, açık hava tanıtımları gibi faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

e) Kanser destek grupları

Kanser hastalığıyla yaşayanları, fiziksel ve psikolojik açıdan pek çok sorun beklemektedir. ASG’de oluşturulan “Kanser Destek Grupları”yla kanser tanısı konmuş, tedavi gören ya da takip sürecinde olan hastalara destek olmak hedeflenmektedir. Kanserle mücadele edenlere yönelik profesyonel destek verilebilmesi amacıyla kurulan gruplar, her hafta psikolog eşliğinde toplanmaktadır.

f) E - geçmiş olsun

Acıbadem’de tedavi gören hastalara yakınları tarafından gönderilen online “geçmiş olsun” dilekleri, TEMA Vakfı’na yapılan bağış sayesinde, asırlarca yaşayıp hayat verecek ormanlara dönüşmektedir. Böylece önemli bir kaynak, toplum ve ülke için, anlamlı ve kalıcı bir değere, ağaç fidanına dönüşmektedir.

g) Terry Fox Koşusu

Terry Fox koşusu her yıl kanser araştırmalarının finansmanına destek sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bu koşu kemik kanserine yakalanarak henüz 18 yaşındayken sağ bacağı kesilen ve protez bacakla “Umut Maratonu”na katılan Terry Fox’un ölümünden bu yana tam 21 yıldır düzenlenmektedir. ASG her yıl bu projeye destek vermektedir.

h) Bilimsel toplantılar

Sağlık Bilimleri alanındaki akademik çalışmalara ve bilimsel araştırmalara olanak sağlayarak, sağlıkla ilgili her konuda yeni bilgi ve uygulamaların geliştirilmesini desteklemek amacıyla, kurum içi ve kurum dışından konuşmacıların

ve misafirlerin katıldığı hekim ve hemşirelere yönelik eğitim toplantıları düzenli olarak düzenlenmektedir.

ı) Toplum sağlığına yönelik eğitimler

Acıbadem, toplumun sağlıklı bireylerden oluşması, sağlıklı kuşakların yetişmesi ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için, toplumu bilinçlendirmek, sorunlara yardımcı ve rehber olabilmek amacıyla hastanelerinde pek çok farklı eğitim programı ve kurslar düzenlemektedir. Bunlara örnek olarak; İlk Yardım Kursu, Doğuma Hazırlık Kursu, Diyabet Eğitimi ve Sigarasız Yaşam Programı gibi eğitimler verilebilir.

i) Sağlık söyleşileri

Acıbadem, çeşitli sağlık konularında sürekli halka yönelik sağlık söyleşileri düzenlemektedir. Acıbadem’de, 2005 yılı ilk 11 ayında 79 adet halka yönelik sağlık söyleşisi düzenlenmiştir. Bunlardan 7’sini Harvard Medical International ile ortaklaşa düzenlenen, Harvard hekimlerinin katılımıyla gerçekleşen Harvard Tıp Günleri oluşturmaktadır. Söyleşilere 3000’in üzerinde katılımcı katılmıştır.

j) Sağlık taramaları

ASG’de koruyucu hekimlik sorumluluğu kamuya açık etkinliklerle yerine getirilmektedir. Kan şekeri ölçüm taramaları, halka yönelik kanser taramaları, çocuklarda erken yaşta omurga eğriliklerini belirlemek için okullarda taramalar yapılmıştır.

k) Hasta eğitim merkezi

2005 yılında ASG’de hasta ve hasta yakınlarına yönelik bir “Hasta Eğitim Merkezi” açılmıştır. Merkezde her türlü güncel bilgi, sağlıkla ilgili 25 farklı konuda süreli yayın, görsel materyal (CD/ DVD, video vb) ücretsiz olarak sunulmaktadır.

l) Diyabet okulu

Acıbadem, toplumun sağlıklı bireylerden oluşması, sağlıklı kuşakların yetişmesi ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için, toplumu bilinçlendirmek, sorunlara yardımcı ve rehber olabilmek amacıyla hastanelerinde pek çok farklı

eğitim programı ve kurslar düzenlemektedir. Diyabet okulu da bu eğitimlerden biridir.

3.6.3. Amerikan Hastanesi’nde KSS Projeleri

Türkiye’de uluslararası standartlarda ve kalitede tıbbi bakım sağlayabilmek için “Sürekli Kalite Geliştirme” uygulamalarına önem vererek topluma hizmet veren bir diğer hastane de Amerikan Hastanesi’dir.

Amerikan Hastane’si misyon ve vizyonunu aşağıdaki gibi belirlemiştir⁶⁵:

“Misyonumuz; çalışanlarımızın kişisel ilgisi, tecrübe, teknoloji ve takım ruhuyla kaliteli sağlık hizmetleri sağlamaktır. Vizyonumuz; Türkiye ve bölgede sağlık bakım hizmeti konusunda ‘Mükemmellik Merkezi’ olarak tanınmaktır.”

Amerikan Hastanesi, sosyal sorumluluk üzerine faaliyetlerini, topluma katkıda bulunmak amacıyla kurulan sosyal sorumluluk proje ekibindeki gönüllü çalışanlarıyla hayata geçirdiklerini belirtmektedirler. ISO 9001, JCI ve ISO 14001 belgeleri bulunan Amerikan Hastanesi, hasta bakımı, güvenliği ve memnuniyetini sağlamanın yanı sıra çevre sağlığı ve toplum sağlığının da göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır⁶⁶.

Koç Grubu içinde var olan Amerikan Hastanesi de grubun çeşitli faaliyetlerine destek vermektedir. Koç Grubu, sosyal sorumluluk olgusunun öneminin ve toplumda oynadığı hayati rolün bilinciyle, eğitim, sağlık, kültür ve çevre alanlarında birçok değerli projeye destek olmaktadır⁶⁷.

Amerikan Hastanesi’nin yanı sıra, Koç Grubu’nun bu ülkeden kazandığını yine bu ülkeye vermesi gerektiği anlayışıyla desteklediği farklı sosyal sorumluluk projeleri arasında; Türkiye’nin gelişmesine 800 milyon dolarlık bir yatırım yapan Vehbi Koç Vakfı, Koç Üniversitesi yanı sıra Koç Okulları, TEV (Türk Eğitim Vakfı), TEGEV (Türk Eğitim Gönüllüleri Vakfı, İstanbul ve Ankara’daki Rahmi M. Koç Müzeleri gibi sosyal sorumluluk projeleri sayılabilir⁶⁸.

⁶⁵ Amerikan Hastanesi, “**Amerikan Hastanesi Kalite Standartları**,” (Çevrimiçi) <<http://www.amerikanhastanesi.org/TR/Hakkimizda/Kalite.aspx>> Erişim tarihi: 01.08.2011.

⁶⁶ A.e.

⁶⁷ A.e.

⁶⁸ Divan, “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk**,” (Çevrimiçi)

Bu bölümde KSS'nin Türkiye'deki durumu bir çok yönüyle ele alınmıştır. Bir sonraki bölümde “ Türkiye'deki Hastanelerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlamasına Yönelik Bir Vak'a Çalışması” anlatılacaktır.

Bölüm IV

HASTANELERDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK RAPORLAMASI UYGULAMASINA YÖNELİK BİR VAK'A ÇALIŞMASI

KSS'nin gün geçtikçe daha da artan önemi ülkemizdeki çeşitli sektörlerde de giderek artış göstermektedir. Bu doğrultuda, KSS raporlaması da kurumlar için büyük önem arz etmektedir. Bu bölümde sağlık sektöründe KSS konusundaki gelişmeler ele alınmış ve bir vak'a çalışması yapılmıştır.

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu vak'a çalışmasının amacı; Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Hastaneleri'nin uyguladıkları ve uygulamakta oldukları KSS projelerinin incelenmesi ve Türkiye'de hastanelerin KSS uygulamalarının raporlanmasına bir örnek olması amacıyla "Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu 1999 - 2011"nin hazırlanmasıdır. Bu kapsamda Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Yönetiminden izin alınarak çalışmalara başlanmıştır. (Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Tez Çalışması Onam Belgesi için bakınız: Ek - 2.)

4.2. Araştırmanın Kısıtları

Kurumsal sosyal sorumluluk, Türkiye'de gelişmekte ve yeni gündeme oturan bir konudur. Dolayısıyla büyük şirketler ile uygulama alanı bulan kavram, her sektörde de yaygınlık göstermemektedir. KSS konusunda Türkiye'de yapılan araştırma sayısı azdır. Türkiye'nin KSS'ye bakışı, güncel durumu, yapılan uygulamalar konusunda kaynak azlığı araştırmanın kısıtlarını oluşturan unsurlardır.

Sağlık sektöründe KSS konusu yeni gündemde tutulan bir konudur. Dolayısıyla bu konuda yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır. Bu da araştırmanın diğer bir kısıtını oluşturmaktadır.

KSS konusunda henüz yeni adımlar atılmaya başlandığından Türkiye'de KSS raporu hazırlayan ve düzenli olarak kamuya paylaşan bir hastane bulunmamaktadır. Raporun hazırlanma aşamasında yararlanılacak bir örnek

bulunmadığı için diğer bir kısıt da bu noktada oluşmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda, bu kısıtları gidermeye bir başlangıç olarak sayılabilecek bu vak’a çalışması yapılmasına karar verilmiştir. Bu vak’a çalışmasının önemli bir amacı da, Türkiye’de Sağlık Sektörü’nde KSS konusunda bundan sonra yapılacak olan çalışmalara bir örnek teşkil etmesidir.

4.3. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır⁶⁹.

Bu tez çalışmasında, Nitel araştırma desenlerinden birisi olan örnek olay incelemesinden faydalanılmıştır. Farklı kaynaklarda durum çalışması, vak’a çalışması ve İngilizce adıyla “case study” olarak da anılmaktadır. Örnek olay incelemesi/vak’a çalışması, tek bir olayı veya birkaç olayı derinlemesine incelemek demektir. Bazen bir zaman dilimindeki sosyal olaylar da incelenebilir. Diğer bir tanımla vak’a çalışması bir ortamın, tek bir kişinin, tek bir tür dökümanın veya olayın ayrıntılı olarak incelenmesidir⁷⁰.

Tez çalışmasına vak’a olarak Kadıköy Şifa Sağlık Grubu (KŞSG) seçilmiştir. Bu vak’a çalışması yapılması sürecinde, Kadıköy Şifa Sağlık Grubu İşletme Direktörü Olay Küçükdeveci ve Medikal Arşiv ve SİM Sorumlusu Sezen Dinas ile birebir görüşmeler yapılarak bilgiler edinilmiş ve kurumun kayıt arşivinden faydalanılmıştır. Kurumun internet sitesi <www.kadiköysifa.com> de fikir ve bilgi edinilmek amacıyla kullanılmıştır.

4.4. Bulgular

Kadıköy Şifa Sağlık Grubu İşletme Direktörü Olay Küçükdeveci ile yapılan görüşmelerde, vak’a çalışmasının temelini oluşturan bilgileri edinmeye yönelik tarafımdan hazırlanan bilgi edinme formu kullanılmıştır. Edinilen bilgiler ve

⁶⁹ Hasan Şimşek ve Ali Yıldırım, “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri,” Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000, s. 19.

⁷⁰ Yıldız Uzuner, “Niteliksel Araştırma Yaklaşımı”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1999, s. 184.

sağlanan dökümanlar incelenerek bir format oluşturulmuş ve bu bölümde açıklanmıştır.

4.4.1. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nun Kurumsal Özellikleri

Vak’a çalışmasının ilk bölümünde KŞSG’nin kurumsal özelliklerini oluşturan hastanenin misyon, vizyon ve değerleriyle, tarihçesinden bahsedilmektedir.

4.4.1.1. Misyon, Vizyon ve Değerleri

KSS uygulamalarının giderek her sektörde yaygınlaşmasıyla sağlık sektörünün en büyük paydaşlarından hastanelerde de buna yönelik çeşitli projeler ve aktiviteler görülmektedir.

Kadıköy Şifa Sağlık Grubu misyonunu aşağıdaki gibi belirlemiştir;

“Deneyimli, takım ruhu içinde çalışan dinamik kadromuz ile kaliteli sağlık hizmeti verir, paydaşlarımıza ve topluma sürekli değer yaratırız.”

Kadıköy Şifa Sağlık Grubu vizyonunu ise şu şekilde belirlemiştir; “KŞSG” olarak vizyonumuz, Türkiye’de sağlık hizmetinde farklılık yaratarak lider olmaktır.”

KŞSG içinde bulunduğu sağlık hizmeti sektöründe kendilerini farklı ve değerli kılan bir takım ilkeler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

a) Hasta Odaklılık

- a.1. Hizmetler “Hasta Memnuniyeti” ilkesinden yola çıkılarak sunulmaktadır.
- a.2. Hasta ve yakınlarına çağdaş sağlık hizmetlerini dil, din, ırk, milliyet ve cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin verilmektedir.
- a.3. Hastaların ihtiyaç, talep ve beklentilerini en üst seviyede karşılayabilmek için sağlık hizmetleri, kabul görmüş standartlar örnek alınarak sunulmaktadır.

b) Sürekli Kalite Gelişimi

b.1. Kalite bir yaşam biçimi olarak benimsenerek, sunulan her hizmette en üst kalite anlayışı hedef alınmaktadır.

b.2. Gelişime, dünyaya ve değişime açık, öncü girişimcilik ruhu taşınmaktadır.

b.3. Kalitenin sürekli geliştirilmesi gerektiğine inanılmaktadır.

c) Katılımcı Yönetim

c.1. Hastanenin yönetim anlayışı insana saygıya dayanmaktadır.

c.2. Hastanenin en değerli kaynağı ve en önemli yatırımı insandır.

c.3. Çalışanların her konuda katılımcı olmalarını sağlar, fikirlerini söyleme ve bilgi edinme hakkına sahip olduklarına inanılmaktadır.

d) Ekip Ruhu İçinde Çalışmak

d.1. Hasta memnuniyeti ile çalışan memnuniyetinin kesiştiği noktada nitelikli sağlık hizmeti sunulacağına inanılmaktadır.

d.2. İş arkadaşlarıyla ilişkilerde saygı, sevgi, paylaşım ve işbirliğine önem verilmektedir.

d.3. Başarı ve başarısızlıkta sorumluluk paylaşılmaktadır.

d.4. İş ahlâkının ilkeleri kurumun iş yaşamının en temel unsurunu oluşturmaktadır.

4.4.1.2. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nun Tarihçesi

KŞSG, ilk yatırımı ve İstanbul Anadolu yakasının ilk özel hastanesi olan Kadıköy Şifa Kadıköy Hastanesi’ni kurmuş, Eylül 2005’te Kadıköy Şifa Ataşehir Tıp Merkezi ile hizmet noktalarını genişletmiştir. Kadıköy Şifa Ataşehir Tıp Merkezi 2005’ten itibaren; Günöbirlik Cerrahi, Acil servis ve Ambulans, Kaliteli Yaşam Polikliniğı ve birçok branşta ayakta tedavi hizmetleri sunmaktadır. Ağustos 2010’dan itibaren toplam 10.000 metrekairelik kapalı alan üzerinde, 87 yatakla Kadıköy Şifa Ataşehir Hastanesi olarak hizmet vermektedir.

KŞSG, 35 yıllık deneyimi ve bilgi birikimi, sürekli yenilenen teknolojisi, uzman tıbbi ve idari kadrosu ve multi - disiplinler yapısıyla birçok alanda hizmet

vermektedir. Bunlar; çocuk ve erişkin acil servisleri, ambulans hizmetleri, ileri teknolojiye sahip ameliyathaneleri, erişkin ve yenidoğan yoğun bakım üniteleri, koruyucu hekimlik uygulamaları, ayakta ve yatarak tedavi hizmetlerini veren birimleri, görüntüleme merkezleri, laboratuvar ünitelerinden oluşmaktadır.

4.4.2. Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

Bu bölümde KŞSG'nin KSS'ye bakış açısı ve önemi, Carroll'un KSS Piramidi'ne göre incelenmesi, KSS'nin KŞSG'ye sağladığı fayda/avantajlar, KŞSG'nin sosyal sorumluluk alanları, KŞSG'nin KSS sürecinde izlediği basamaklar, son olarak da KŞSG'nin KSS projelerine değinilmektedir.

4.4.2.1. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nda KSS Kavramı ve Önemi

Kadıköy Şifa Sağlık Grubu kurumsal sosyal sorumluluk konusuna bakış açısı aşağıda belirtildiği gibidir;

“Kadıköy Şifa Sağlık Grubu olarak, misyonumuz gereği topluma ve paydaşlarımıza fayda yaratmak, yaratılan olumsuz etkileri azaltmak, sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlara destek vermek amacı ile çalışırız. Faaliyetlerimizi bu amaca uygun olarak sürdürmek için ana kaynağımızı çalışanlarımızdan alır, yaratılacak faydayı gönüllülük esası çerçevesinde sürdürürüz. Kurum olarak gönüllülük esasına dayalı faaliyetlerin topluma her konuda fayda yaratacağına inanır, çalışanlarımızı destekleriz.”

Yapılan incelemelerde, KŞSG kuruluşundan bu yana toplumun ihtiyacı olan konularda sorumluluk hissederek çeşitli faaliyetler içinde olduğunu görülmektedir. Bu faaliyetler kapsamında Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA), Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV), Türk Eğitim Vakfı (TEV), Meme Vakfı (MEVA) gibi pek çok gönüllü kuruluşun çalışmalarına destek vermiştir.

2008 yılı itibarıyla KSS konusundaki faaliyetlerini bir çatı altında toplamak ve belli bir sistem içinde sürdürmek için öncelikle çalışanlarına bir anket uygulamış,

gönüllülük çalışmalarının hangi alanda sürdürülmesi, ne tür projeler içinde olunması, hangi Sivil Toplum Kuruluşları ile işbirliği yapılması vb. konularda çalışanların görüşleri alınmıştır. Daha sonra karar verme, planlama, uygulama ve denetleme fonksiyonlarını yerine getirebilmek için Genel Müdür başkanlığında tıbbi ve idari süreç yöneticilerinden oluşan “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Komitesi” oluşturularak çalışmalara başlanmıştır. Komite, Özel Sektör Gönüllüler Derneği’ne kurumsal üye olunması konusunda ilk kararını alarak, derneğin sürdürdüğü KSS projelerinin içinde var olmak, oluşturduğu platformlarda paylaşılan iyi uygulama örneklerinden çıkarım sağlamak ve kendi aktiviteleri için profesyonel bir destek almayı hedeflemiştir.

4.4.2.2. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nda Kurumsal Sosyal Sorumluluk Piramidi

Carroll’un KSS piramidinde, işletmelerin faaliyetlerinin hangi düzeylerde olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Önceki bölümlerde de anlatıldığı gibi KSS’nin ekonomik, yasal, etik ve hayırseverlik olmak üzere dört boyutu vardır. Bu bölümde KŞSG’nin KSS Piramidinin boyutlarına göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

a) Ekonomik Sorumluluk

KŞSG’nin KSS Piramidi çerçevesindeki ekonomik sorumluluğu incelendiğinde; hizmet verdikleri kişilere ve paydaşlarına sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan sorumluluklarının bilincinde hareket ettikleri ve bu yöndeki sorumlulukları yerine getirme konusunda başarılı bir kurum oldukları görülmektedir.

KŞSG enerji ekonomisini, hem ekonomik hem de çevre duyarlılığı açısından öncelikli alan olarak belirlemiştir. Kullanım alanlarını minimize ederek mimari yapıyı asgari şekilde kullanmayı tercih etmiş, olası ısı kayıplarını engelleyici mimari önlemler ile akıllı bina otomasyon sistemi yatırımı sayesinde tüm sistemlerin daha verimli çalışmasını sağlamıştır. Ayrıca elektrik alt yapılarında teknolojik sistemler ile reaktif enerji tüketim miktarları minimize edilmiş hem ülkemize ve hem dünyaya katma değer yaratılması sağlanmıştır. Tüm bu yaklaşımlar ve yatırımlar sayesinde yüksek enerji tüketimleri ve maliyetler en başından engellenmiştir.

b) Yasal Sorumluluk

Yapılan incelemelerde; KŞSG yasal gereklilikleri doğru ve zamanında yerine getirme konusunda başarılı kurum oldukları görülmektedir. Yasal açıdan bağlı olarak çalışılan Sağlık Bakanlığı Özel Hastaneler Yönetmeliği gerekleri yerine getirilerek hizmet verilmesi ve yapılan değişikliklere uyum süresinin en azda tutulması ilke olarak kabul edilmiştir. Eş zamanlı olarak Maliye Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına uygun çalışmak amacıyla bağımsız bir hukuk ofisiyle anlaşılmış, sürekli denetimlerle hiçbir ayrıntı gözden kaçırılmadan yasal gerekliliklerin yerine getirilmesi sağlanmaktadır.

c) Etik Sorumluluk

KŞSG yöneticileri, hekimleri ve çalışanları verdikleri hizmetin her aşamasında toplumun gereklerini etik düzenlemelerle insan hak ve hürriyetlerine uygun olarak yerine getirmeyi, benzer hizmet veren diğer kurumlarla olan ilişkilerde ve rekabette etik kurallara uygun hareket etmeyi temel amaç edinmiştir. Bu konuda, çalışmalar ve uygulamalar sırasında gelişebilecek olası problemleri değerlendirmek üzere “Etik Komite” oluşturulmuştur.

d) Hayırseverlik/Gönüllülük Sorumluluğu

Yapılan incelemelerde KŞSG’nin, kuruluşundan bu yana toplumun ihtiyacı olan konulara yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirdiği görülmektedir. Uygun zaman ve finansal kaynak ile sağlık, eğitim, çevre vb. konularda hayırseverlik/gönüllük sorumluluklarını belirli bir düzen içinde işletmektedir.

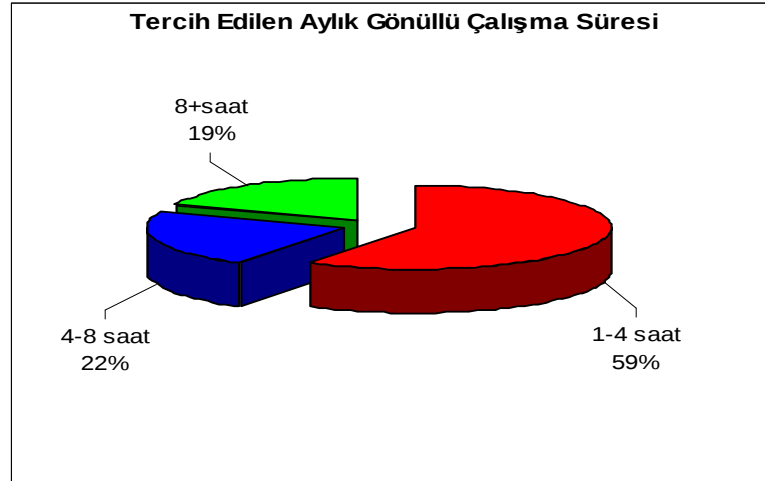
KŞSG’nin gerçekleştirdiği bu kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri, Eylül 2008’den itibaren sistematik bir biçimde ele alınmaya başlanmıştır. Genel Müdür başkanlığında, tıbbi ve idari süreç yöneticilerinden oluşan “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Komitesi”nin oluşturulması bu çalışmaların ilk adımını oluşturmaktadır. Daha sonra, aktif olarak çalışmalarını izlemek üzere 3 gönüllü çalışan ile bir “Çalışma Grubu” oluşturulmuştur.

Eylül 2009’da “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Komitesi” üyeleri ve tüm üst düzey yöneticiler “Gönüllülük ve Özel Sektörde Gönüllülük Çalışmaları” konulu

toplantıyla bu konudaki mevcut bilgilerini genişletmeyi amaçlamışlardır. Ekim 2009’da aynı içerikteki bilgiler kurumun her üç hizmet noktasında, 27 ayrı oturumda tüm çalışanlarla “Gönüllülük Toplantıları” adı altında paylaşılmıştır. Bu toplantılar sonrasında 131 çalışan KŞSG’nin sürdüreceği projelerde yer almak üzere “Şifa Gönüllüsü” olmuştur.

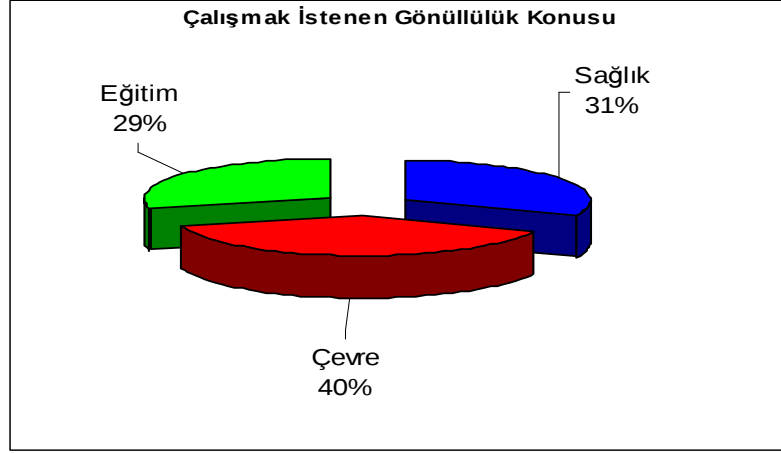
KŞSG, KSS gönüllü çalışanlarının bu faaliyetlerle ilgili “Tercih Edilen Aylık Gönüllü Çalışma Süresi” ve “Çalışmak İstenen Gönüllülük Konusu”nu belirlemek üzere anket çalışması yapmışlardır. (Gönüllülük Bilgi Formu ve Gönüllü Çalışma Saati Formu için bakınız: Ek-3, Ek-4) Anket sonuçlarına göre; gönüllüler çalışmak istedikleri konuları ve ayıracakları zamanları Grafik 1. ve Grafik 2’deki gibi tanımlamışlardır:

Grafik 1. Tercih Edilen Gönüllü Çalışma Süresi

KŞSG KSS gönüllü çalışanları arasında yapılan anket çalışması sonuçlarına göre 131 çalışandan %19’u aylık 8+ saat, %22’si 4-8 saat, % 59’u 1-4 saat gönüllü çalışabileceklerini belirtmişlerdir.

Grafik 2. Gönüllü Çalışma Konusu

KŞSG gönüllü çalışanlarının KSS projeleri arasından çalışmak istedikleri konuyu belirlemek üzere yapılan anket çalışmasında alınan sonuçlara göre %40'ı çevre, %31 sağlık, %29 eğitim alanında çalışmak istediklerini belirtmişlerdir.

4.4.2.3. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'na Sağladığı Avantajlar/Faydalar

KSS uygulamaları sonucunda ortaya çıkan, “kârlılık”, “maliyetlerin azalması”, “kadro bağlılığı”, “itibar/imaj” gibi işletmeye fayda sağlayan birtakım avantajlardan önceki bölümlerde bahsedilmişti. Bu avantajların KŞSG'ye ne gibi katkı sağladıkları bu bölümde incelenmiştir.

a) Kârlılık

KŞSG, KSS projeleriyle kurumda kâr artışı sağlanıp sağlanmadığı konusunda herhangi bir ölçüm yapmadıklarını belirtmişlerdir. Kuruma ekonomik bir avantaj sağlama beklentisi çalışmaların yapılma gerekçelerinde son sıralarda yer almaktadır. KSS çalışmaları topluma fayda yaratma, çalışanların motivasyonunu artırma ve kuruma bağlılığını oluşturma, marka değerini ve bilinirliğini arttırma gibi konular ön planda tutularak yapılmaktadır.

b) Maliyetlerin azalması

KŞSG'nin, KSS kapsamında maliyetlerin azalmasına yönelik yapılan incelemelerde ortaya çıkan tasarruflar; atıkların azalması, atıkların bertarafı, daha az ve ekonomik enerji kullanımı ve verimlilik gibi konulardadır. Kurumun bu konuda aldığı birçok önlemler bulunmaktadır.

Hastaneler için oluşturulan “Atık Yönetim Planı”, tüm atıkların çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden kaynağında ayrı olarak toplanması, ünite içinde taşınması, geçici depolanması, taşınması ve bertaraf edilmesine yönelik çalışmaların hukuki, idari ve teknik esaslarının belirlenerek uygulanmasına yönelik bir gerekliliktir.

KŞSG’de “Atık Yönetim Planı” dâhilindeki tıbbi, tehlikeli atık, evsel, cam, kağıt, elektronik kart, pil/akü gibi tüm atıkların bertaraf ve geri dönüşümleri yönetilerek çalışanların, hastaların ve çevre sağlığının korunması sağlanmaktadır. Ayrıca atık yönetimi planına ek olarak, atıkların azaltılmasına, tüm kaynakların kontrollü kullanımına ve çevre bilincinin yayılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Kurumda tıbbi atıkların azaltılmasına yönelik performans ölçülmektedir, bunun için yatak/gün başına tıbbi atık miktarı izlenmektedir. Tehlikeli atık olarak sınıflandırılan film banyo solüsyonlarının geri dönüşümünün sağlanması için Sağlık Bakanlığı’nın öngördüğü firmalarla anlaşarak, kullanımları sonrasında bertaraf edilmek üzere depolanmaktadır. Kadıköy Şifa Kadıköy Hastanesi ve Ataşehir Cerrahi Tıp Merkezinde CR - kuru banyo sistemi kullanımı ile atık su oluşumu engellenmektedir. Su kullanımında tüketim miktarlarını düşürmek amacıyla, konfor kaybı olmadan, basınç arttıran su tasarruf aparatları kullanılmaktadır.

Birçok kurumda olduğu gibi, KŞSG’de da tüm kağıt atıklar toplanarak geri dönüşümleri sağlanmaktadır. Kurumda bu uygulamaya ek olarak, müsvedde ve kağıt atık olarak ayrılan, tek yüzü kullanılmış A4 çıktıları biriktirilerek, bloknot haline getirilmekte ve kurum içerisinde değerlendirilmektedir. Bu sayede ikinci kez işlenerek kullanılır hale gelen kağıtlar tam anlamıyla işlevini kaybettikten sonra geri dönüşüm için toplanmaktadır. Ayrıca kağıt israfını azaltmak amacıyla kurum içinde sistemsal bir yönetim yapısı kurgulanmış, elektronik ortamda tüm iletişim imkânları sağlanarak, gereksiz ve kontrolsüz çıktı alınmasının önüne geçilmiştir. Yazılı çıktı alınması gereken haller için ise, daha az kartuş tüketen printer cihazları kullanılarak ve gerek duyulmadıkça renk baskı alınmaması sağlanarak daha ekonomik bir çözüm üretilmiştir.

Mevcut sistemlerde enerji ekonomisi sağlamak amacıyla yapılan iyileştirme çalışmalarında, çevre ile uyumlu çözümlerden tasarruflu ampuller ve zaman ayarlı aydınlatma malzemeleri kullanılmaya başlanmış, aydınlatma anahtarları ayrıştırılarak konfor kaybı olmadan kullanıcılar tarafından lüzumsuz kullanımların önüne geçilmesi sağlanmıştır. Çalışma alanlarında ise bilgisayarların mesai çıkışlarında kapatılması, stand - by modunda monitörlerin kapatılması, ısıtıcı ve çay - kahve makinesi gibi yüksek akım çeken elektrikli cihazların gerekmedikçe kullanılmaması gibi konularda çalışanların da katılımlarıyla enerji tasarruf eylemleri gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde, kaynakların tükenmesi, yenilenebilir, sınırsız temiz enerji kaynaklarının ve bu konuda yapılan yatırımların önemini gün geçtikçe arttırmaktadır. Sağlık sektöründe ise, temiz enerji ilk kurulum, işletim maliyetleri ve fiziksel alan gereksinimleri gibi sebeplerden ötürü, henüz kullanılan bir yöntem değildir. Buna karşın, temiz enerji kullanımının geleceğin enerji üretim teknolojisi olduğu gerçeği yadsınamaz. KŞSG’da, bu konuda yapılan iyileştirmeler, yatırım planları, yeni teknoloji ürünleri seçimi gibi faktörler konuya verdikleri önemi göstermektedir.

c) Kadro bağlılığı

Literatürde yapılan araştırmalarla eğitime yüksek yatırıma, çalışanların ailelerine yönelik politikalara, teşvik edici ödüllere sahip kuruluşlarda daha fazla çalışan bağlılığı ve iş devamı görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bu konuda KŞSG’nin uygulamaları incelendiğinde, KSS projelerinin kurum çalışanlarına birçok fayda sağladığını belirtmişlerdir. Çalışanlardan aldıkları geribildirimler ise aşağıdaki gibidir;

- c.1. Profesyonel/mesleki ve kişisel gelişim sağlandı,
- c.2. Profesyonel liderlik geliştirildi,
- c.3. Organizasyon, motivasyon artışı sağlandı,
- c.4. Değişime açıklık, ekip çalışması, yaratıcılık konularında artış oldu,
- c.5. Duyarlılık, iletişim, esneklik, hoşgörü artışı sağlandı,

c.6. Sosyalleşme; sosyal farkındalığın artması sağlandı,

c.7. Sivil toplum kuruluşlarıyla doğru işbirlikleri yapılması sağlandı.

KŞSG, çalışanlarının topluma fayda ve katkı yaratmak için gönüllülük esasıyla gerçekleştirmek istedikleri projeleri tanımlamak amacıyla “KSS Proje Öneri Prosedürü” geliştirmişlerdir. Bu doğrultuda çalışanların önerileri komite tarafından değerlendirilerek, hayata geçirilmektedir. Böylece hem çalışanların motivasyonu artırılmış olmakta, hem de çalışanların örgütsel bağlılıkları arttırılmaktadır.

Çalışanlar projeye göre çeşitli şekillerde ödüllendirilmektedir. Ayrıca yılda bir kez enflasyon artış oranına ve performans kriterlerine bağlı olarak maaş artışı mevcuttur. Tüm çalışanlar KŞSG’deki muayenelerden ücretsiz yararlanmakta olup, yapılacak tüm işlemlerde kendisi ve birinci derece yakınları için %50 indirimden faydalanmaktadır. Deneme süresini tamamlayan her personel senede bir defa ayrıntılı bir check - up taramasından geçmektedir.

KŞSG, çalışanlarının kadro bağlılıklarını artırmak amacıyla izlediği yönetim prensipleri ise aşağıda sıralandığı gibidir;

c.1. Fırsat eşitliği ile çalışanların tüm haklarını korunmaktadır.

c.2. Çalışan memnuniyetine önem verilmektedir.

c.3. Çalışanların bilgi düzeylerini arttırmaya ve sürekli gelişmelerini sağlamaya yönelik eğitimlere önem verilmektedir.

c.4. Çalışan performans değerlendirmesi objektif yöntemlerle yapılarak sürekli geri bildirim verilmektedir.

c.5. Çalışanların katılımını arttırmak için tüm ekip çalışmalarında yer almalarına fırsat sunulmaktadır.

c.6. Kariyer planlamasıyla, insan gücü planlaması ve organizasyonu adil bir şekilde yapılması sağlanmaktadır.

c.7. Çalışanların motivasyonunun artması için ödüllendirme yapılarak, ödüllendirilenler çalışanlara duyurulmaktadır.

c.8. Topluma katkı konusunda çalışanlara örnek olunmakta, onların da katkıda bulunmaları sağlanmaktadır.

c.9. Çalışanların kaynaşmasına katkıda bulunan sosyal etkinlikler düzenlenmektedir.

c.10. Adil ücretlendirme ve sosyal hak olanakları sağlanmaktadır.

d) İtibar/imaj

KSS ve kurumsal ün ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar, KSS faaliyetlerine önem veren kurumların ünlerinin daha fazla olduğu yönündedir. KŞSG'nin yaptığı KSS faaliyetlerinin kurumsal imaja katkısı aşağıda belirtildiği gibidir;

d.1. Toplum gözünde kurumun itibarına katkı sağlaması,

d.2. Şirketlerin dürüstlük ve güvenilirliğine katkı sağlaması,

d.3. Pozitif çalışma ortamı sağlaması,

d.4. Kalifiye çalışanların kazanılmasına katkı sağlaması,

d.5. Çalışanların gözünde kurum itibarı, örgütsel bağlılık ve üretkenliğin artması,

d.6. Sosyal konuların kurumsal kültüre entegrasyonunun sağlanması.

4.4.2.4. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Sosyal Sorumluluk Alanları

Her işletme içinde bulunduğu çevredeki paydaşlarına karşı sorumluluk taşımaktadır. Bu bölümde KŞSG'nin sosyal sorumluluk alanları ekolojik çevre, sosyal çevre, çalışanlar, siyasal sistem, sağlık ve refah, demokrasi ve insan hakları olmak üzere altı boyutta incelenmiştir.

a) Ekolojik çevre

Toplum, işletmelerin ekolojik çevreye verdiği, hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, gürültü kirliliği, iklim değişikliği, bazı bitki ve hayvanların türlerinin yok olması gibi ekolojik dengeyi olumsuz etkileyen sorunlar karşı karşıyadır. Artan dünya nüfusunun etkisiyle doğal kaynakların ve çevrenin korunması, artan enerji tüketimlerinin karşılanması zorlaşmıştır. Bu sorunların çözümü ise, toplumda çevre

bilincinin yaygınlaşması ve çevre sağlığına dost teknolojilerin geliştirilmesiyle mümkün olacaktır. KŞSG Hastaneleri'nin çevre kirliliğini önlemeye yönelik politikaları incelendiğinde bu konuda geniş kapsamlı önlemler alındığı görülmüştür.

KŞSG, gerek işletme faaliyetleri ve teknik alt yapı çalışmalarında, gerekse yeni yatırım planlarında çevre sağlığına dost, doğal, ekonomik ürünlerle uygun teknolojileri kullanmayı, araştırmayı ve hayata geçirmeyi benimsemektedir. Tüm sağlık kuruluşlarının üzerine düşen de, bu çevre bilinciyle hizmetlerini sunmaktır.

Hastaneler, çevre sağlığı açısından öncelikli olarak, faaliyetleri sırasında ortaya çıkan her tür atığın, oluşumu, bertaraf edilmesi ve/veya geri dönüşümü süreçlerini, çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetmekle yükümlüdür. KŞSG, bu amaçla ünite içi atık yönetim planı oluşturmuş ve faaliyetlerini bu plan dâhilinde sürdürmektedir.

Hastaneler için oluşturulan “Atık Yönetim Planı”, tüm atıkların çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden kaynağında ayrı olarak toplanması, ünite içinde taşınması, geçici depolanması, taşınması ve bertaraf edilmesine yönelik çalışmaların hukuki, idari ve teknik esaslarının belirlenerek uygulanmasına yönelik bir gerekliliktir.

KŞSG’de, radyoloji birimlerinde kullanılan cihazların çevreye yaydığı zararlı (radyasyon, elektromanyetik) etkileri minimize etmek için standartlar ve yönetmeliklerle belirlenmiştir. Alınan önlemlerle hem hasta, hem de çalışanların güvenliği sağlanmaktadır. X - ray ışını üreten cihazların bulundukları oda, kurşun kaplama yöntemiyle yalıtılarak, dış alanlara verebilecek tehlikeler giderilmekte ve etkinlikleri Türk Atom Enerji Kurumu tarafından ölçülerek belgelendirilmektedir.

Genel olarak hastanelerdeki alanlar; tam steril, yarı steril ve steril olmayan alanlar olarak üç kısma ayrılmaktadır. KŞSG’de, bu alanların sterilizasyon ve/veya dezenfeksiyonu ve tüm alanlarda enfeksiyondan korunma amaçlı birçok çalışmayla gerekli önlemler alınmaktadır. Steril bölgelerde alana özel kıyafetler ve aksesuarların kullanımı, uygun dezenfektanlar ile sterilizasyon yapılması, el dezenfektanlarının kullanımı, sensörlü muslukların ve sabunlukların kullanımı, dokunmatik sensörlü kapılardan giriş yapılması gibi yöntemler uygulanmaktadır.

Ayrıca steril alanlarda kullanılan tıbbi cihaz, ekipman/aksesuar ve tüm malzemelerin steril edilerek takip edilmesi yöntemiyle enfeksiyon riskleri bertaraf edilmektedir. Steril olmayan alanlarda ise, günlük olarak yapılan temizlik uygulamaları, alanlara özel dezenfektan kullanımı ve sürekli kontrollerle enfeksiyondan korunma sağlanmaktadır. Kurumda kullanılmakta olan temizlik kimyasalları, çevre ve insan sağlığına zarar vermeyen meyve asidi özelliğiyle, temizlik/bakım yapılacak yüzeylerde herhangi bir korozyona, zarara sebep olmaması, ilgili tüm kalite belgelerine sahip ve çevreyle uyumlu ürünler olması sebebiyle tercih edilmiştir.

Kuruma ait çamaşırlar, su ve enerji tüketimini azaltmak amacıyla özel bir firma tarafından kurum dışında yıkanmaktadır. Böylelikle atık suların da ortadan kalkmasıyla çevreye olumlu katkı sağlanmaktadır.

Su kullanımında tüketim miktarlarını tasarruflu tüketim bilinciyle düşürmek amacıyla, konfor kaybı olmadan, basınç arttıran su tasarruf aparatları kullanılmıştır. Kullanılan suyun kalitesi ve depolanma koşullarının takibi için rutin ölçümler yetkili kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca hastanenin sıcak suyunu temin eden kazan dairesinin de sıcaklık farklılıkları da izlenerek kullanma suyunun bakteri üretmesi takip edilmektedir.

Yüksek tıbbi teknoloji cihazları, üretim ve çalışma prensiplerinden kaynaklanan bazı riskleri de beraberinde getirmesine karşın, sağlık hizmetinin kalitesini ve etkinliğini güçlendirmektedir. Bu tip cihazlar yine yasa ve yönetmelikler ışığında, hasta ve çalışan güvenliği açısından ilgili standartlara göre işletilmeli ve sürekli olarak denetlenmelidir. Örneğin; kurumun sterilizasyon ünitesinde kullanılmakta olan Etilen oksit cihazının çalışması sonrası oluşan atık gazın havaya karışmasından 2dk. sonra çözülerek zararsız hale gelmesi, standartlara uygun olarak bakır boruyla çatıdan açık havaya karışması sağlanmaktadır. Çalışan güvenliği açısından ise ortama ETO gazı sızma oranları ölçülmektedir.

Yapılan ve planlanan tüm çalışmaların kuruluşların çalışanları tarafından benimsenmesinin ve anlaşılması önemlidir. KŞSG'de bu doğrultuda, enerji kullanımının önemi konusunda farkındalık yaratmak ve ilgi uyandırmak amacıyla Nisan ayında tüm Kadıköy Şifa çalışanlarına, kullanılan su, elektrik, doğalgaz,

kırtasiye vb. kaynakların tasarrufuna yönelik fikirlerinin projelenmesine ve hayat bulmasına fırsat verecek olan “Tasarruf” konulu bir “Bireysel Öneri Sistemi Yarışması” düzenlenmiştir. Ayrıca, kurumda çevre ve insan sağlığını koruma bilinci konusunda farkındalık yaratılarak, her kademedeki çalışana yayabilmek adına gönüllülük esasına dayalı bir “Kadıköy Şifa Çevre Kulübü” kurulmuştur.

b) Sosyal çevre

KŞSG, “Tüm insanların en temel hakkı ‘Yaşama Hakkıdır’, bunun için kurumların sosyal çevreye saygılı olması gerekmektedir” görüşünden yola çıkarak, sosyal çevreyi kapsayan paydaşlarına yönelik faaliyetleri bu bölümde incelenmiştir.

Hastaneler, insanların sağlığına kavuşmalarına vesile olurken, çevre sağlığının bozulmasına neden olmamalı, kişilerin yaşam kalitelerine olumsuz etki etmemelidirler. Her bireyin sağlıklı bir ortamda ve çevrede yaşama ile çalışma hakkı olduğu düşüncesinden yola çıkarak, tüm sağlık kurumları üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirme bilincinde olmalıdır. KŞSG, mesleki hastalık risklerine karşı (radyasyon, cıva, toksik gazlar vs.) personeli korumaya yönelik önlemler alınmaktadır ve düzenli eğitimler verilmektedir.

Hastanelerde verilen hizmet kalitesinin iyi ve yüksek olmasında teknik altyapı büyük önem taşır. Bu da eksiksiz bir teknik altyapı yatırımını şart kılar. Bu üretken güçler seçilirken, insan sağlığına ve çevreye minimum zarar verecek sistemlerin uygulanmasına dikkat edilmesi gerekir.

KŞSG Hastanelerinde oluşan çevre kirliliğinin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla, atıkların ayrıştırılmasına, geri dönüşümlerine, kullanılan her türlü malzemenin (temizlik, tıbbi malzeme, sarf malzeme vs.) kalite standartlarına uygun ve dozunda kullanılmasına, kullanılan teknolojilerin seçimine ve insan üzerindeki etkileri konusuna hassasiyetle yaklaşılmakta, azami dikkat gösterilmektedir.

Sağlık sektöründe teknoloji ve altyapı yatırımlarının önemi yadsınamaz. Ancak insan faktörü de unutulmamalıdır. Çalışanların düzenli eğitimlerden geçmesi, hem hizmet kalitesini, hem de dikkatli ve duyarlı olunması gereken tüm konulara karşı gerekli hazırlığı sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Ekolojik bir sorun olan

evre kirliliğine karşı uygulanan ve uygulanabilecek çözüm yöntemlerini tek başına bir sağlık kurumunun üstlenmesi mümkün değildir. Yasa ve yönetmeliklerle de zorunlu hale getirilen uygulamalar, yetkili kamu ve özel kurumlar ile işbirliği içerisinde çalışarak sürdürülmeli ve geliştirilmelidir.

Hastane içinde, çalışma alanlarında ve özellikle steril alanlarda karşılaşılabilecek enfeksiyon kaynaklarıyla mücadele edilirken, uygun sanitasyon koşullarının sağlanması gerekir. Bunun için de, rutin inceleme ve araştırma sonrasında genel hijyen ve haşere kontrolü sağlayan kimyasal ve kimyasal olmayan birçok kontrol yöntemi uygulanmaktadır. KŞSG’de hijyen gerektiren alanlarda, hava yoluyla bulaşan enfeksiyonların önüne geçmek amacıyla hijyenik klima ve havalandırma sistemleri kullanılmaktadır. Ameliyathanelerde de kullanılmakta olan bu sistemler sayesinde steril alanlardaki hava akışının stabil tutulması ve dışarıdan hava yoluyla giren mikroorganizmaların hepa - filtrasyon, laminair flow vb. gibi yöntemlerle temizlenerek taze ve temiz havanın ortam içerisine verilmesi prensibiyle enfeksiyon ve hijyen kontrolü sağlanmaktadır. Kullanılan sistemlerin bakımı, temizliği ve periyotlarına göre filtre değişiklikleri yapılarak steril alanların sürekliliği sağlanmaktadır. Ortamdaki steril havanın uygunluğu ise, standartların öngördüğü periyotlar ile partikül ölçümleri ve sızdırmazlık testleri yapılarak takip edilmektedir.

KŞSG’nin sosyal çevresinde bulunan toplumun faydalanması amacıyla, 2006 yılında Caferağa Spor Salonu önündeki park alanı Kadıköy Şifa Kadıköy Hastanesi’nce projelendirilerek yeniden düzenlenerek halkın kullanımına açılmıştır.

Son olarak; KŞSG alışanlarının çevreye yönelik var olan duyarlılığını, farkındalığını arttırmak ve geliştirmek için planlı, sürekli, izlenebilir ve raporlanabilir aktiviteler yapmak amacıyla 2009’da başlangıçta 19 gönüllü Şifa’lının üye olduğu “Kadıköy Şifa evre Kulübü” kurulmuştur. İlk olarak amaç belirlenmiş, logo seçilmiş, çalışma gruplarına ayrılarak aktiviteler planlanmıştır.

c) alışanlar

ILO’ya göre küresel, ulusal veya yerel çevrede faaliyet gösteren her işletme yönetiminin uyması gereken koşullar bulunmaktadır. Yapılan incelemelerde

KŞSG'nin, buna yönelik SA8000 Standardının gereklerini yerine getirmek amacıyla SA8000 Standardı kapsamındaki temel ilkelere uyumu kapsamındaki faaliyetlerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür;

c.1. Çocuk işgören; KŞSG Hastanelerinde çocuk işgücü kullanımı desteklenmemekte ve 15 yaşın altında çocuk çalıştırılmamaktadır.

c.2. Zorla çalıştırma; KŞSG Hastanelerinde, hükümlüler de dahil zorla işgören çalıştırılmamaktadır. Borcuna karşılık kimse zorla çalıştırılmaz.

c.3. Sağlık ve güvenlik; KŞSG Hastanelerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmış, son teknoloji malzemeler ile kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirler alınmıştır. İşletme, personel güvenliğini sağlamakta ve personelin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını garanti altına almaktadır. Örnek verilecek olursa; tüm personel hastanede muayenelerden ücretsiz yararlanmakta olup, yapılacak tüm işlemlerde kendisi ve 1.derece yakınları için %50 indirimden faydalanmaktadır. Deneme süresini tamamlayan her personel senede bir defa ayrıntılı bir check - up taramasından geçmektedir.

c.4. Örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı; KŞSG Hastanelerinde çalışanların fikir, hak ve özgürlüklerine saygı duyulduğunu davranılmaktadır.

c.5. Ayrımcılık; KŞSG Hastanelerinde çalışanlar cinsiyet, etnik köken vb. nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulmamaktadır. İşletme, sözlü ve fiziksel saldırılara, küfür ve cinsel tacize karşı hassas davranmaktadır. Ayrıca kadın - erkek eşitliği konusunda da duyarlı davranmaktadırlar. Örneğin; “Yönetim Kadının da Hakkıdır” bildirgesini imzalamışlardır.

c.6. Disiplin Uygulamaları; KŞSG Hastanelerinde çalışanlara sözlü, fiziksel ve psikolojik baskı uygulanmamaktadır.

c.7. Çalışma saatleri; KŞSG Hastanelerinde çalışanlar haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmamaya özen gösterilmekte ve kısa dönemli olağan üstü iş koşulları hariç fazla mesailer haftalık 12 saati geçmemektedir.

c.8. Maaş ve ücretler; KŞSG Hastanelerinde ücretler ülkemizin asgari ücret seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek seviyededir.

Yılda bir kez enflasyon oranında performans değerlendirmesine göre maaş artışı mevcuttur.

c.9. Yönetim Sistemleri; KŞSG Hastaneleri kendi sosyal sorumluluk politikalarını belirleyerek yönetim sistemlerini oluşturmuş ve sistemin etkin işleyişini sağlamaya çalışmaktadırlar.

KŞSG çalışanlarının sosyal faaliyetlere katılım sağlayıp, bir arada keyifli vakit geçirebilmeleri için motivasyonel amaçlı etkinlikler düzenleyen “Şifa Kulüp” bulunmaktadır. Şifa Kulüp organizasyonları gönüllü çalışanlarca planlanmakta ve yine çalışanlardan gelen önerilerle şekil almaktadır. Yapılan etkinlikler arasında; kültür ve doğa gezileri, turnuvalar, yemek ve tiyatro organizasyonları yer almaktadır.

d) Siyasal sistem

Yapılan incelemelerde KŞSG’nin, ülke sorunlarıyla ilgili çalışmalar yaparak, yerel, ulusal vakıf veya dernekler aracılığıyla bağışta bulunmak, eğitim ve kültür faaliyetlerine finansal katkı sağlamak gibi alanlarda birçok KSS çalışmaları bulunmaktadır. Bu faaliyetler kapsamında Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA), TEGEV, TEV, Meme Vakfı (MEVA) gibi pek çok Sivil Toplum Kuruluşunun çalışmalarına destek vermektedir.

KŞSG’nin işbirlikleri arasında; Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Huzurevleri, Engelli Merkezleri, Okullar, LÖSEV, Sigarasız Yaşam Derneği, Kadıköy Gençlik ve Spor Müdürlüğü, Paşakapısı Cezaevi, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Rotary Kulübü, Eğitim Gönüllüleri Vakfı ve Unicef de yer almaktadır.

KŞSG, belirli dönemlerde KSS Anketi Değerlendirmesi yaparak yeni dönemde uygulanacak olan projeler için alt yapı oluşturmak amacıyla çalışanlarının fikirlerini almaktadır.

e) Sağlık ve refah

KŞSG, sağlık ve sosyal refah projelerinin toplumda olumlu bir izlenim yaratmasını sağladığını belirtmektedirler. Bu konuda KŞSG hastanelerinin yapmış olduğu KSS faaliyetlerinden aldıkları geri bildirimlerin ve teşekkür mektuplarının kendilerini çok mutlu ettiklerini ifade etmektedirler. (Teşekkür mektupları için bakınız: Ek- 5)

f) Demokrasi ve insan hakları

KŞSG, hastanelerinde milliyet, cinsiyet, dil, din, ırk veya sosyal grup ayrımı yapılmaksızın insan haklarının gerekleri uyguladıklarını dile getirmektedir.

Türkiye Kalite Derneği (KalDer)'in düzenlediği ve Birleşmiş Milletler Eski Genel Sekreteri Kofi Annan'ın katılımıyla gerçekleştirilen 16. Kalite Kongresi'nde “Küresel İlkeler Sözleşmesi” gündeme gelmiştir. Bu çalışmanın bir parçası olarak 17. Kalite Kongresi Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Network Toplantısı'nda “Yönetim Kadının da Hakkıdır” temalı ve evrensel değerlerin yer aldığı bir bildirge katılımcılarla paylaşılmıştır. İlk kez tanıtılan bildirge, pek çok uluslararası çalışma örgütü tarafından destek görmüştür.

Mart 2009'da Türkiye'nin ve iş dünyasının uluslararası alanda sürdürülebilir bir rekabet içinde olmasına destek vermek, insan kaynakları politikalarına girdi oluşturmak, çalışmaların yasa yapıcılar tarafından kabul görmesini ve dikkate almasını sağlamak üzere, özel sektörde konusunda lider ulusal ve uluslararası kurumlar tarafından imzalanmıştır. KŞSG'de, küreselleşme olgusu içinde Türkiye'nin daha fazla demokratikleşmesi; sürdürülebilir bir kalkınma gerçekleştirebilmesi; insan haklarına saygılı ve farklılıkların katma değerini iyi kullanabilen bir işgücü oluşturması için yönetimde kadın - erkek eşitliğinin önemli olduğuna inanılmaktadır. Dolayısıyla KŞSG bu bildirgeye imza atan yaklaşık 50 kuruluştan biri olmuştur. (“Yönetimde Kadın Erkek Eşitliği” Bildirgesi için bakınız: Ek-6)

4.4.2.5. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Sürecinde İzlediği Basamaklar

İşletmelerin KSS sürecinde izlemeleri gereken bir takım basamaklar vardır. Bunlar özetle; Proje fikrinin doğuşu, yönetime ve çalışanlara kabul ettirme, uygun bir paydaş bulma, projenin hayata geçirilmesi, projenin takibi, halkla ve basınla iletişim, ölçme ve değerlendirme şeklinde sıralanmaktadır. KŞSG, KSS faaliyetlerini düzene koymak amacıyla “Proje Öneri Prosedürü” geliştirmişlerdir. (Proje Öneri Prosedürü için bakınız: Ek-7) Bu prosedürün içeriği aşağıda sıralandığı gibidir;

a) Proje Öneri Kriterleri

KŞSG kurum olarak KSS faaliyetlerini daha düzenli ve planlı yapmak amacıyla bu kriterleri belirlemişlerdir. KSS faaliyetlerini planlamadan önce bu kriterleri göz önünde bulundurarak gönüllü çalışanlarının önerilerini değerlendirmektedirler.

- a.1. Proje konusunun KŞSG vizyon, misyon ve değerleri ile tamamen örtüşmesi gerekmektedir.
- a.2. Toplumun ihtiyaç duyulan bir alanına hizmet veriyor olması gerekmektedir.
- a.3. Proje, tamamen gönüllülük esası ile yapılıyor olmalıdır.

b) Proje Önerisi Yapma ve Değerlendirme

KŞSG, KSS gönüllü çalışanlarının yaptıkları öneriler değerlendirilirken hangi aşamalardan geçtiği ve konu seçimi aşamasında önemli olan noktalar aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

- b.1. Proje önerisi yapmak isteyen çalışan “KSS Proje Öneri Formu”nda bulunan bilgileri eksiksiz olarak doldurarak KSS Komite Sekreteri’ne iletmektedir.
- b.2. KSS Komite Sekreteri öneri konusunda ön bir değerlendirme yaparak proje içeriğinde yeteri kadar açık olmayan alanlar varsa öneri sahibiyle bir değerlendirme sürecinden geçirerek tamamlamaktadır.
- b.3. Proje önerisi herhangi bir bütçe içeriyorsa gerekli fizibilite komiteye sunulmadan yapılmalı ve gerekli ön onaylar alınmalıdır.

b.4. Öneriler doğrudan KSS Komitesine sunulmakta ve yapılan değerlendirmeler konusunda öneri formunun arka yüzü doldurulmaktadır. Komite değerlendirme sürecinde proje içeriğinde özüne bağlı kalmak kaydıyla küçük revizyonlar yapabilmektedir. Bu revizyonlar öneri sahibiyle paylaşarak proje son haline getirilmektedir.

b.5. Proje son hale getirildikten sonra Genel Müdürlük onayına sunulmaktadır.

b.6. Genel Müdür onayı alınan proje için planlamadan ve işleyiştten sorumlu bir proje yöneticisi seçilir. Proje yöneticisi, projenin özelliğine göre proje sahibi olabileceği gibi, Kadıköy Şifa Gönüllüleri içinden de seçilebilir. Öneri sahibinin proje yöneticisi olmaması durumunda proje uygulama ekibinde olması tercih edilir.

b.7. Proje süresi tamamlandıktan sonra kısa bir raporla yapılan faaliyetler, görev alan gönüllüler, gönüllü çalışma saati formu, varsa görseller vb. bilgilerle birlikte KSS Komite Sekreterine iletilerek süreç tamamlanmaktadır.

b.8. Her yılsonunda yapılan öneriler, proje liderlikleri ve gönüllü çalışma saatleri komite tarafından değerlendirilerek hem İnsan Kaynakları Müdürlüğü'ne bireysel performansa olumlu yansıma sağlaması için bildirilmekte, hem de ilgili çalışanlar komite tarafından ödüllendirilmektedir.

b.9. Herhangi bir nedenle kabul edilmeyen proje önerisi için KSS Komitesi tarafından öneri sahibine reddetme nedenlerini de belirten bir teşekkür mektubu verilmektedir.

4.4.2.6. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri

KŞSG, eğitime ve sağlığa destek projeleri, çevre sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik projeler gibi birçok alanda KSS faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu projelerin uygulanış sırasına göre açıklaması Tablo-10'da gösterildiği gibidir.

Tablo-10. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri		
a) Eğitime Destek Projeleri	b) Sağlığa Destek Projeleri	c) Çevreye Yönelik Projeler
1. Eğitime %100 Destek 2. Kariyer Yolculuğuma Başlıyorum 3. TNT Kitap Toplama Kampanyası 4. Sağlıklı Okul Projesi 5. Arkadaşlık Eğitimi 6. İlyardım Eğitimi 7. Kullanılabilir Durumdaki Giysi, Küçük Ev Eşyaları, Kitap ve Oyuncak Toplama Kampanyaları 8. Yalnız oyuncaklar 9. Kitap Kampanyası 10. Meraklı Kitaplar 11. Halka Açık Bilgilendirme Eğitimleri 12. Sürekli Uygulanan Eğitim Programları 13. Sağlık Profesyonellerine Yönelik Bilgi Paylaşımları	1. Gölcük Sahra Hastanesi 2. Göz Taraması 3. Diş Taraması 4. Ücretsiz Sünnet Kampanyası 5. Öteki Bizimkiler 6. Kimsesiz Çocuklara Yardım Kampanyası 7. İlaç Toplama Kampanyası 8. Sağlık Eğitimleri 9. Pakistan Yardım Bekliyor 10. LÖSEV Gazetesi 11. Bir Çocuğun Hayatından Daha Değerli Bir Hediye Olabilir mi? 12. Dünya Gönüllü Kan Bağışı Kampanyası	1. Yaş Günü Etkinliği 2. Kadıköy Şifa Çevre Kulübü 3. Çevre Kulübü İlk Etkinliği 4. 5 Haziran Dünya Çevre Günü Aktivitesi 5. Çocukları Korumak Geleceği Korumaktır 6. 670 Metal Kutuyu Getir Bisikleti Götür 7. Suyunu Boşa Harcama

Kaynak: KadıköyŞifa Sağlık Grubu:
<www.kadiköysifa.com>

“Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımımız,” <

a) Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nda Eğitime Destek Projeleri

a.1. Eğitime %100 Destek

Milli Eğitim Bakanlığı’nın “Eğitime %100 Destek” Kampanyası çerçevesinde Kayseri’de, 24 derslikli, 800 öğrenci kapasiteli “Adviye - Ahmet Eminoglu İlköğretim Okulu” yaptırılarak, 2004 - 2005 öğretim yılında hizmete açılmıştır. Açılıştan kısa bir süre sonra da tüm öğrencilerin kullanımına sunmak üzere bilgisayar laboratuvarı oluşturulmasına katkıda bulunulmuştur.

KŞSG, Kadıköy - Moda’da bulunan “Muhsin Adil Binal İlköğretim Okulu”nun bina tadilatına katkıda bulunmuş ve bilgisayar laboratuvarı oluşturulmasına destek vermiştir.

Sağlık sektörünün ihtiyacı olan nitelikli insan gücüne destek vermek amacıyla, “Okan Üniversitesi” ile işbirliği yapılarak Eylül 2006’dan itibaren “Okan Üniversitesi Sağlık Yöneticiliği Yüksek Lisans ve Sertifika Programları”na kayıtlı öğrencilere kurumun tüm birimlerinde staj yapma olanağı sağlanmıştır.

a.2. Kariyer Yolculuğuma Başlıyorum

KŞSG tarafından, Nisan 2009’da VISA Avrupa sponsorluğunda TEGEV tarafından 6. 7. 8. sınıf öğrencilerine eğitim ve kariyer olanaklarını keşfetmelerini sağlamak amacıyla yürütülen “Kariyer Yolculuğuma Başlıyorum” projesi kapsamında, ilköğretim çağındaki 17 çocuk misafir edilmiştir. İdari ve tıbbi alanlardan oluşan bir saha ziyaretinden sonra, idari birim yöneticileri ve doktorlar meslekleri konusunda bilgi paylaşımlarında bulunmuştur.

a.3. TNT Kitap Toplama Kampanyası

KŞSG, Ağustos 2006 ve Eylül 2009’da TNT Ekspres işbirliğiyle gerçekleşen kitap toplama kampanyasına, kurum çalışanlarının katılımıyla toplanan kitaplar bağışlanmıştır. Çalışanların katkısıyla toplanılan hikaye, roman ve ders kitapları TNT Ekspres işbirliğiyle Güneydoğu’da ihtiyaç sahibi okullara gönderilmiştir.

a.4. Sağlıklı Okul Projesi

KŞSG, 2009 - 2010 Öğretim yılı başında kurumsal üyesi olduğu Özel Sektör Gönüllüler Derneği aracılığıyla Kemal Berktaş İlköğretim Okulu’nda “Sağlıklı Okul Projesi” başlatmıştır. Okul Küçükbakkalköy’de, 24 öğretmen ve 4 çalışanıyla 735 öğrenciye eğitim hizmeti vermektedir. Proje kapsamında öğrencilerin, öğretmenlerin, okul çalışanlarının ve velilerin temel sağlık bilgilerinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.

a.5. Arkadaşlık Eğitimi

Ocak 2010’da KŞSG Psikoloğu Fatma Tosun tarafından geliştirilen ve Kadıköy Şifa Eğitim Takımı üyelerinin de içinde olduğu 2. ve 3.sınıf öğrencileri için “Arkadaşlık Eğitimi” verilmiştir. Küçük öğrencilere arkadaşlık ilişkilerinde hangi davranışların önemli olduğu verebilmekle birlikte, arkadaşlık ilişkilerini ve becerilerini geliştirmeye yönelik paylaşımlar yapılmıştır. Eğitim bir ay arayla aynı öğrencilere Şubat 2010’da tekrarlanmıştır. Eğitim sonunda öğrencilerden, öğretmenlerden ve Kadıköy Şifa Eğitim Takımı üyelerinden olumlu geri bildirimler alınmıştır.

a.6. İlk Yardım Eğitimi

Mart 2010’da öğretmenler, veliler ve öğrencilere “İlk Yardım Eğitimi” verilmiştir. Eğitim, küçük yaş grubundaki çocukların kolaylıkla anlayabileceği ve akıllarında kalabileceği bir içeriğe dönüştürülerek, öğrencilerin hem acil durumlarda ne yapabileceklerini öğrenmeleri, hem de keyifli vakit geçirmeleri sağlanmıştır.

a.7. Kullanılabilir Durumdaki Giysi, Küçük Ev Eşyaları, Kitap ve Oyuncak Toplama Kampanyaları

KŞSG’de, İnsan Kaynakları Birimi öncülüğünde 2007 yılından itibaren her yıl düzenli olarak kullanılabilir durumdaki giysi, küçük ev eşyaları, kitap ve oyuncak toplama kampanyası düzenlenmektedir. Toplanan eşyalar Kadıköy Şifa Gönüllüleri tarafından cinslerine göre ayrıştırılarak gruplanmakta, daha sonra bağış yapılacak sivil toplum kuruluşuna götürülerek teslim edilmektedir. Böylece atıl durumdaki bu tür eşyalar ihtiyaç sahibi kişilere ulaştırılarak hem ekonomik hem de sosyal fayda yaratılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında; Haziran 2009’da KŞSG çalışanlarının katkısıyla, kullanılabilir durumdaki giysi, küçük ev eşyaları, kitap ve oyuncaklardan oluşan 2715 parça eşya toplanmış ve Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı’nın Nahıl Dükkanı’nda satılarak gelir elde edilmesi ya da vakfın İstanbul, Marmara Deprem Bölgesi, Diyarbakır ve Mardin’de kurduğu 22 Kadın ve Çocuk Merkezi’nde ihtiyaç sahiplerine dağıtılması amacıyla bağışlanmıştır.

a.8. Yalnız Oyuncaklar

GEA Arama Kurtarma Ekibi’nin başlattığı “Yalnız Oyuncaklar” kampanyasına KŞSG tarafından destek verilmiştir. Bu kampanyada çocukların oynamadığı, yalnız kalmış, küçük tamiratlarla düzeltilebilecek oyuncakları getirmeleri istenmiştir. KŞSG bu oyuncakları, ihtiyacı olan çocuklara karne hediyesi olarak ulaştırmayı hedeflemiştir. 28 Ocak 2011’de sonlandırılan kampanyada 2 koli oyuncak toplanmıştır. İhtiyacı olan çocuklara GEA aracılığıyla ulaştırılan bu oyuncaklar için tüm gönüllülere teşekkür edilmiştir.

a.9. Kitap Kampanyası

Şubat 2011’de Kadıköy Şifa çalışanlarından bir gönüllünün talebiyle “Kitap Kampanyası” başlatılmıştır. Bu kampanyada Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileriyle ortak çalışılmıştır. Pediatri servisinde yatmakta olan çocuklara kütüphane kurulması için başlatılan kampanyaya destek verilmiştir. Tüm Kadıköy Şifalıların desteğiyle 3 koli kitap, yazı tahtası, boya kalem ve boyama kitabı amaca ulaştırılmak üzere Trakya Üniversitesi’ne gönderilmiştir.

a.10. Meraklı Kitaplar

KŞSG, Özel Sektör Gönüllüler Derneği’nin başlattığı “Meraklı Kitaplar” projesi, Nisan 2011’de Kadıköy Muhsin Adil Binal İ.Ö.O’nun 3. ve 4. sınıf öğrencileri ve gönüllülerle gerçekleştirilmiştir. 4 hafta süren etkinlikte, öncelikle çocukların yaratıcılıklarını geliştirmeyi amaçlayan oyunlarla başlanmış, sonra da kitap okumayı onlara sevdirmek amacıyla eğlenceli hale getirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son gününde çocukların okudukları kitabın kaçınıcı sayfasında kaldıkları sorusuna hep bir ağızdan doğru cevap verdiklerinde ve önceki sayfalardaki ayrıntıları hatırladıklarında ekinliğin faydalı olduğu kanaatine varılmıştır. Okumaya başlanılan kitabı hastanenin yemek firması Sofra’nın hazırlamış olduğu kurabiyeler ve LÖSEV’den alınan takvimlerle birlikte çocuklara hediye edilerek proje tamamlanmıştır.

a.11. Halka Açık Bilgilendirme Eğitimleri

Mayıs 2006’da; Hemşirelik Haftası kapsamında “Neden Normal Doğum, Neden Anne Sütü” konulu seminer, Stres Control Sports Center “Sağlıklı Beslenme” konulu eğitim,

Ocak 2007’de; KASDAV işbirliğı ile “Menopoz” konulu söyleşi,

Şubat 2007’de; Ataşehir Mozaik Çarşı’da “Acil Durumlarda İlk Yardım ve Evde Bakım” semineri,

Mart 2007’de; KASDAV işbirliğıyle “Aile Planlamasında Güncel Yaklaşımlar” konulu söyleşi, Ataşehir Mozaik Çarşı’da “Ergen Jinekolojisi ve Psikolojisi” semineri,

Nisan 2007’de; KASDAV işbirliğıyle “Reflü” konulu söyleşi,

Mayıs 2007’de; KASDAV işbirliğiyle “Meme Kanseri ve Risk Faktörleri” konulu söyleşi,

Haziran 2007’de; KASDAV işbirliğiyle “Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar” konulu söyleşi,

Kasım - Aralık 2007’de; Hayat Kimya (Molped) işbirliği ile İstanbul’da 6 ilköğretim okulunda toplam 1320 öğrenciye “Ergenliğe Geçiş” eğitimleri,

Kasım 2009’da; Nihat Işık İlköğretim Okulu velilerine Acil Doktoru ve Acil Hemşiresi ilk yardım eğitimi, Crea/Kont Bilişim çalışanlarına Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Uzmanı tarafından domuz gribi ve korunma yöntemleri konusunda eğitim verilmiştir.

a.12. Sürekli Uygulanan Eğitim Programları

Doğum Öncesi Anne Eğitimleri: 30 hafta ve üstü gebelere gebelik ve doğum sonrası beslenme, yeni doğan anne - bebek ilişkisi, anne sütünün önemi ve emzirme teknikleri, bebek bakımı ve banyosu vb. konuları kapsayan eğitim programıdır.

Gebe Eğitimleri: 20 - 22. haftasını tamamlayan gebelerin, gebelik evreleri, bebeğin durumu, vücuttaki değişimler, dikkat edilmesi gerekenler, normal/sezeryan doğum, doğum sonrası karşılaşılabilecek sorunlar vb. konuları kapsayan eğitim programıdır.

Uygulamalı Emzirme Eğitimleri: Anne sütüyle beslenmeyi desteklemek amacıyla Kadıköy Şifa’da doğum yapan tüm annelere hastanede bulundukları süre içinde verilen eğitim programıdır.

Evde Anne - Bebek Ziyaretleri: Kadıköy Şifa’da doğum yaptıktan sonra taburcu olan annelere “Anne - Bebek Uyum Sürecinin Kolaylaştırılması” ve ihtiyaç duydukları konularda bilgilendirilmesi amacıyla kendi evlerinde verilen eğitimlerdir.

a.13. Sağlık Profesyonellerine Yönelik Bilgi Paylaşımları

KŞSG tarafından geleneksel olarak her yıl kadın sağlığı panelleri düzenlenmektedir.

Kasım 2001’de; “Obstetrik ve Jinekoloji” konulu panel düzenlenmiştir.

Aralık 2002’de; “Menapozda Güncel Yaklaşımlar” konulu panel düzenlenmiştir.

Kasım 2006’da; “Alt Genital Sistem Prekanseroz Lezyonları” konulu panel düzenlenmiştir.

Kasım 2007’de; “Infertilitede Güncel Yaklaşımlar” konulu panel düzenlenmiştir.

Kasım 2008’de; “Perinatolojide Sorunlar ve Güncel Yaklaşımlar” konulu panel düzenlenmiştir.

Kasım 2009’de; “Menopoz ve Ürojinekolojide Güncel Yaklaşımlar” konulu panel düzenlenmiştir.

b) Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nda Sağlığa Destek Projeleri

b.1. Gölcük Sahra Hastanesi

17 Ağustos 1999 depreminden sonra Gölcük’te “Kadıköy Şifa Sahra Hastanesi” kurulmuştur. Dünyanın dört bir yanından gelen doktorlar ve sağlık çalışanlarının hizmet verdiği sahra hastanesinde 21 Ağustos –19 Eylül 1999 tarihleri arasında 6163 kayıtlı hastaya ayaktan ve yatarak tedavi hizmeti verilmiştir.

b.2. Göz Taraması

Nisan 2002’de, Yeni Kadıköy Lions Kulübüyle birlikte, Küçükyaşı Yetiştirme Yurdu’nun çocukları göz taramasından geçirilmiştir.

b.3. Diş Taraması

Mayıs 2004’te, Gazete Kadıköy işbirliğiyle, Kanuni Sultan Süleyman İlköğretim Okulu’nda diş taraması gerçekleştirilerek, 500 öğrenciye diş sağlığı hakkında eğitim verilmiştir.

b.4. Ücretsiz Sünnet Kampanyası

2003 yılından başlayarak günümüze kadar sürdürülen ve Kadıköy Belediyesi tarafından organize edilen ücretsiz sünnet kampanyasına destek verilerek, her yıl artan sayıda ihtiyaç sahibi çocuk sünnet edilmiştir. 2008 yılında 100 çocuk, 2009 ‘da ise 50 çocuğun sünnet operasyonu gerçekleştirilmiştir.

b.5. Öteki Bizimkiler

Mart 2007’de Kadıköy Belediyesi Barış Manço Kültür Merkezi’nde gerçekleşen Down Sendromlu çocukların başarı hikayelerinin yer aldığı “Öteki Bizimkiler” fotoğraf sergisinin düzenlenmesi sağlanmıştır.

b.6. Kimsesiz Çocuklara Yardım Kampanyası

Eylül 2007’de kurum içinde yapılan duyurular kanalıyla çalışanlardan toplanan maddi kaynaklar kullanılarak okul eşyaları ve okul gereçleri Kartal Emrullah Turanlı Çocuk Esirgeme Kurumu’na teslim edilmiştir.

b.7. İlaç Toplama Kampanyası

Eylül 2009’da düzenlenen tarihi geçmiş, kullanılmayan ya da ihtiyaç fazlası ilaçların toplanmasına yönelik bir kampanya düzenlenmiştir. Bu kapsamda tüm çalışanların evlerinde bulunan ilaçlarla birlikte hastane eczanesi ve servislerde atıl durumda bulunan toplam 510 kutu ilaç toplanmıştır. Tarihi geçmiş ilaçlar ayrılarak Kadıköy Belediyesi Ataşehir Geçici Hayvan Bakım Merkezi’ne teslim edilmiştir. Kullanıma uygun durumdaki ilaçlar öncelikle LÖSEV yetkilileriyle paylaşarak, lösemili çocuklar ve ailelerinin ihtiyaçlarına uygun olarak kullanılması için gönderilmiştir. LÖSEV’in ihtiyacı dışındaki ilaçlar ise ücretsiz olarak ihtiyaç sahiplerine verilmek üzere Sarıgazi Sağlık Ocağı yetkililerine götürülerek teslim edilmiştir.

Mart 2011’de, evlerimizde kullanılmayan ve tarihi geçmiş ilaçlar toplanıp, Kadıköy Belediyesi’ne teslim edilmiştir.

b.8. Sağlık Eğitimleri

Kasım 2009’da Nihat Işık İlköğretim Okulu velilerine KŞSG’nin Acil hekiminin desteğiyle “İlkyardım ve Yaralanmalar” konusunda eğitim verilmiştir.

Temmuz 2010’da 26 Kadıköy Şifa Gönüllüsünün desteği ile 2000 adet Bedensel Engellilerle Dayanışma Derneği Broşürünün vatandaşlara ulaşması sağlanmıştır.

b.9. Pakistan Yardım Bekliyor

KŞSG’de, Eylül 2010’da “Pakistan Yardım Bekliyor” kampanyasıyla toplanan bakliyatlar, Türk Kızılay’ı Marmara Afet Müdahale ve Lojistik Merkezi aracılığıyla Pakistan’a ulaştırılmıştır.

b.10. LÖSEV Gazetesi

Ekim, Kasım ve Aralık 2010 aylarında, Lösev’in 2011 yılı duvar ve masa takvimlerinden 365 adet satılarak, lösemili çocukların tedavisine destek olunmuştur. 55 Kadıköy Şifa Gönüllüsünün desteğiyle 1008 adet Lösev Gazetesinin vatandaşlara ulaşması sağlanmıştır.

b.11. Bir Çocuğun Hayatından Daha Değerli Bir Hediye Olabilir mi?

KŞSG, hasta ziyaretlerinde çiçek yerine, LÖSEV’in desteğiyle iyileşen gençlerin ve tedavi gören lösemili çocukların annelerinin el emeğiyle Ispanak Üretim Atölyeleri’nde ürettikleri İSPANAK markalı ürünlerin satışına destek vermektedir.

LÖSEV’in annelerinin el emeği, Ispanak ürünleri arasında yer alan, kız ve erkek bebekler, taraftar bebekler, yaşam sertifikaları ve “Hoş Geldin Bebek” sertifikalarından oluşan hediye seçenekleri, hasta ziyaretlerinde anlamlı bir hediye alternatifi oluşturmaktadır.

Uzun vadede, projenin tüm sağlık kurumlarına ve bu imkânı sağlayabilecek diğer kuruluşlara örnek olması ve satış noktalarının çoğalması hedeflenmektedir.

b.12. Dünya Gönüllü Kan Bağışı Kampanyası

14 Haziran Dünya Gönüllü Kan Bağışı gününü takip eden 15 Haziran 2011 günü, Dr. Aylin İzat ile birlikte geliştirilen ve birçok kişiye hayat verecek olan Kan Bağışı Kampanyası, Kadıköy Şifa Ataşehir Hastanesinde gerçekleştirilmiştir. Sağlık sektörü çalışanlarınca olarak kanın ne kadar önemli, kaynağı sadece insan olan ve elde edilmesi için başka alternatif olmayan bir tedavi aracı olduğu çok iyi bilinmektedir. Kızılay ile gerçekleştirilen bu organizasyona KŞSG çalışanları ve yakınları, hasta ve yakınları ve kan bağışlamak isteyen tüm gönüllüler davet edilmiştir. 61 gönüllü (4 dışarıdan, 57 sağlık çalışanı) bağışçının katılımıyla

gerçekleşen kampanyada 35 ünite kan alımı gerçekleşmiştir. Kızılay'dan gelen ekiple yapılan değerlendirmede, sayıdan çok memnun olduklarını belirtmişler ve KŞSG'nin konuya hassasiyeti ve duyarlılığı için teşekkürleriniiletmişlerdir. KŞSG'nin hedefi; bu yıl ilki gerçekleştirilen bu kampanyayı Geleneksel Kadıköy Şifa etkinliklerinden biri haline getirmektir.

c) Kadıköy Şifa Sağlık Grubu'nda Çevreye Yönelik Projeler

c.1. Yaş Günü Etkinliği

KŞSG, Mayıs 2008'den başlayarak bir yıl boyunca tüm çalışanlarının doğum günlerini onlar adına TEMA'nın öncülüğünde Uşak Hatıra Ormanı'nda bir adet fidan dikilmesini sağlayarak kalıcı ve doğaya katkılı bir hediyeyle kutlamaktadır. Mayıs 2009'dan itibaren benzer bir başka topluma ve çevreye katkı yaratacak hediyeyle hatırlamayı sürdürmektedir.

c.2. Kadıköy Şifa Çevre Kulübü

KŞSG çalışanlarının, çevreye yönelik var olan duyarlılığını, farkındalığını arttırmak ve geliştirmek için planlı, sürekli, izlenebilir ve raporlanabilir aktiviteler yapmak amacıyla kurulmuştur. Çalışma grupları üye arkadaşların önerisiyle, çevreye olan duyarlılığın giderek azaldığı günümüzde, bu olumsuz etki nedeniyle nesli tükenmekte olan bitki ve hayvan türlerinden seçilmiştir. Gruplar aşağıda belirtilen şekilde sıralanmaktadır:

c.2.1. Grup Likya Orkideleri

Amanos Dağları, Mersin ve Gülnar bölgelerinde yetişen ve doğada nadir bulunan bir çiçek türü olan Likya Orkidesinden günümüzde yalnızca 200 tane kalmıştır. Doğa Derneği çiçeğin korunması ve türünün devamının sağlanması amacıyla halen bir proje sürdürmektedir.

Grubun çalışma alanı; temizlik ürünlerinin (kağıt, sıvı vb.) çevreye uygun seçilmesi ve kullanımı konusundaki çalışmalardan oluşmaktadır.

c.2.2. Grup Ters Laleler

Hakkari'nin Cilo Dağları'nda yetişen "Ters Lale", dünyanın en nadide çiçeklerinden biridir. Boyu 75 cm'yi bulan, her dalında 6 lalenin ters büyüdüğü

doğa harikası çiçek, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu'nca koruma altına alınmıştır.

Grubun  alışma alanı; kağıtların özenli kullanılması ve toplanması konusundaki çalışmalardan oluşmaktadır.

c.2.3. Grup Telli Turnalar

155 - 180 cm kanat açıklığında ve 85 - 100 cm uzunluğunda olan bir turna türüdür. Türkiye'de şu anda 11 telli turna vardır ve nesli tükenmekte olan kuşlar arasındadır.

Grubun  alışma alanı; elektrik ve diğer enerjilerin çevreye duyarlı kullanılması konusundaki çalışmalardan oluşmaktadır.

c.2.4. Grup Kar i ekleri

Bu  i ek, 1300 - 1800 m arasındaki açık alanlarda, Toros Dağları, Maraş ve Erzincan dolaylarında yetişir. Ocak sonundan Mart sonuna kadar  i ek açan bitkinin çiçekleri altın sarısı renktedir ve soğuğa dayanıklıdır.

Grubun  alışma alanı; Tıbbi, plastik, pil vb. atıkların toplanması konusundaki çalışmalardır.

c.3.  evre Kulübü İlk Etkinliği

 lkbahar dönemi dikim süresinin dolmasına çok az bir süre kalması nedeniyle aktivite sadece Kadıköy şifa  evre Kulübü üyeleriyle gerçekleştirilmiş ve Mayıs 2009'da şile Orman İşletme Genel Müdürlüğü desteğiyle Yeşil Vadi Köyü'ne fıstık çamı fidanı dikimi yapılmıştır.

c.4. 5 Haziran Dünya  evre Günü Aktivitesi

5 Haziran Dünya  evre Günü'nde  ocuk polikliniklerinden hizmet alan ve hastanede o gün dünyaya gelen bebeklere, Yeşil Adımlar  evre Eğitim Derneği desteğiyle temin edilen Global Water Partnership (Küresel Su Ortaklığı), Avrupa Komisyonu -  evre Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler  evre Programı, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu, T.C.  evre ve Orman Müdürlüğü vb.

önde gelen kuruluşların sponsorluğunda hazırlanmış “Akdeniz’de Su” adlı eğitici bilgi ve deneylerin yer aldığı kitabın dağıtımı üstlenilmiştir.

Kurum içinde ise; tekrar kullanılabilir durumdaki kağıtlardan küçük bloknotlar yaptırılarak, 5 Haziran Dünya Çevre Günü’nü kutlayan mesajla birlikte tüm çalışanlara dağıtılmıştır. Böylece tekrar kullanılabilir durumdaki kağıtların daha etkili toplanması konusunda bir farkındalık yaratılmıştır. Ayrıca her üye çevreye katkı yaratacak kısa bilgilendirme mesajları hazırlayarak haftalık olarak çalışanlarla paylaşmıştır.

c.5. Çocukları Korumak Geleceği Korumaktır

Kadıköy Şifa Çevre Kulübü; üyelerinin her ay sembolik katılımlarıyla Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı Bolluca Çocuk Köyü’nün “Çocukları Korumak Geleceği Korumaktır” kampanyasına katkıda bulunmak üzere bir çalışma başlatmıştır. Kulüp, Temmuz 2009’da üyelerinin katılımıyla başlattığı bu kampanyayı kısa sürede kurum geneline yaymayı ve “Koruncuklar’a” daha fazla katkı sağlamayı hedeflemektedir.

c.6. 670 Metal Kutuyu Getir Bisikleti Götür

KŞSG, çocuklara çevre bilincini aşlamak ve geri dönüşümü sağlamak amacıyla, Ataşehir Belediyesi’nin başlattığı “670 metal kutuyu getir bisikleti götür” kampanyasına katılmıştır. Bu kampanyada; 670 adet metal kutu geri dönüşüm tesisinde işlendiğinde 1 adet bisikletin metal aksamını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra; doğaya verilen zarar engellenmiş, enerjiden tasarruf edilmiş, atık miktarı azaltılarak çöp işlemleri kolaylaştırılmış, geleceğe ve ekonomiye yatırım yapılmıştır.

Kadıköy Şifa çalışanlarınca 835 adet metal kutu toplanarak, Ataşehir Belediyesine teslim edilmiştir.

c.7. Suyunu Boşa Harcama

Günümüzün önemli bir sorunu haline gelen “Küresel Isınma” ve beraberinde getirdiği su ve çölleşme problemi için toplumsal farkındalığın ve önlemlerin artırılmasına katkıda bulunmak amacıyla TEMA Vakfı tarafından yürütülen “Suyunu Boşa Harcama” kampanyasına KŞSG tarafından da destek verilmiştir.

Bu kapsamda; evde su tasarrufunun 10 basit yolu ile ilgili kısa bilgilendirme mesajlarının bulunduğu broşür hazırlanmıştır, broşürler ve sponsor bir firmanın bağışladığı contalar KŞSG hizmet noktalarında dağıtılmıştır.

4.5. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Projelerinin Bazı Uluslararası Standartlara Uygunluğunun Değerlendirilmesi

İş dünyası faaliyetlerini, belirli bir düzen çerçevesinde oluşturulmuş ve dünya çapında kabul görmüş bir takım KSS standartlarından faydalanarak yapmaktadırlar. Hastanelerde de bu standartlar çerçevesinde faaliyetler planlanmalıdır. Tez çalışmasının bu bölümünde; KŞSG'nin gerçekleştirdiği projelerinin, uluslararası standartlara uygunluğu incelenmiştir.

4.5.1. Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

Küresel İlkeler Sözleşmesi, küreselleşmenin zorluklarıyla mücadele etmek için kamunun ve özel sektörlerin yanı sıra, çeşitli BM kuruluşlarını ve sivil toplumu bir araya getiren uluslararası gönüllü bir kurumsal vatandaşlık ağıdır. Gün geçtikçe çeşitli ülkelerden sözleşmenin şartlarını yerine getiren ve imzalayan ülkelerin sayısı artmaktadır. Ülkemizde sağlık sektöründe hastane bazında sözleşmeyi imzalayan işletme pek azdır. Bu bölümde KŞSG'nin, BMKİS'in ilkelerine uygunluğu incelenmiştir.

a) İnsan hakları

BMKİS'in insan haklarıyla ilgili iki ana ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler ve KŞSG'nin ilkelere uyumu aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir.

İlke 1: *İş dünyası, evrensel düzeyde insan haklarının korunmasını desteklemeli ve saygı göstermelidir,*

İlke 2: *İş dünyası, insan hakları ihlallerinin suç ortağı olmamalıdır,*

KŞSG'nin hastaneleri kurumsal davranış, tutum ve değerleri yönünden incelendiğinde BMKİS'in İnsan Hakları ilkelerine uyum gösterdiği görülmektedir. KŞSG, ayrımcılığa gitmeme, çalışanlarına eşit davranma ve eşit çalışma şartları sağlama, çalışanların fikirlerini özgürce ifade edebilme, güvenli ve sağlıklı iş ortamı

sağlama, insana değer verme ve farklılıklara saygı duyma konularında hassasiyet gösterdiklerini belirtmektedir.

KŞSG, çalışanların haklarının korunması ve eşitlik konusunda, 17. Kalite Kongresi Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Network Toplantısı'nda "Yönetim Kadının Hakkıdır" temalı ve evrensel değerlerin yer aldığı bildirgeye imza atarak buna önem verdiklerini göstermiştir. KŞSG de, küreselleşme olgusu içinde Türkiye'nin daha fazla demokratikleşmesi; sürdürülebilir bir kalkınma gerçekleştirebilmesi; insan haklarına saygılı ve farklılıkların katma değerini iyi kullanabilen bir işgücü oluşturması için yönetimde kadın - erkek eşitliğinin önemli olduğuna inanmaktadır.

KŞSG, eğitime, sağlığa ve çevreye yönelik kampanyalar, projeler geliştirerek kurum olarak sosyal sorumluluklarını yerine getirmektedir.

Proje Öneri Formu, Gönüllü Çalışma Saati Formu, Gönüllülük Bilgi Formu gibi formlarla çalışanlarının fikir özgürlüğüne saygı gösterilmektedir.

Her bireyin sağlıklı bir ortamda ve çevrede yaşama ile çalışma hakkı olduğu düşüncesinden yola çıkarak KŞSG, tüm sağlık kurumlarının üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme bilincinde olmaları gerektiğini savunmaktadır. Buna yönelik, mesleki hastalık risklerine karşın (radyasyon, civa, toksit gazları vs.) personeli korumaya yönelik önlemler alınması gerektiğinin altını çizerek, gerekli eğitimlerin verilmesini sağlamak ve çevreyi sürekli takip etmektedir.

b) İşgücü

Bu bölümde, BMKİS'in işgücü ile ilgili dört standardı ile KŞSG değerlendirilmiştir.

İlke 3: İş dünyası, çalışanlarının serbest sendikalaşma ve toplu iş sözleşme özgürlüğünü desteklemelidir,

İlke 4: İş dünyası, her türlü zorla ve zorunlu çalıştırmaya son vermelidir,

İlke 5: İş dünyası, çocuk işçi çalıştırmaya son vermelidir,

İlke 6: İş dünyası, işe alım ve işe yerleştirmede ayrımcılığa son vermelidir,

BMKİS'in işgücüne yönelik ortaya koyduğu ilkelerin içinde; ayrımcılık yapmama (yaş, cinsiyet, politik görüş, medeni durum, milliyet vb.), çalışanları eğitme, geliştirme ve destekleme, çocuk işçi çalıştıran şirketlerle iş yapmama, çalışanlara fikirlerini yazılı ya da sözlü ifade etme hakkı verme, çalışanların kararlara katılımını sağlama, sözleşme ve sosyal güvenlik sağlama, ücretlerin ve sosyal hakların adil dağılımını sağlama, uygun çalışma saatleri uygulama, nitelikli insan kaynağını işletmede tutabilme ve geliştirme gibi unsurlar yer almaktadır.

KŞSG bu ilkelere yönelik, fırsat eşitliğiyle çalışanlarının tüm haklarını korumaya çalışarak ve çalışan memnuniyetine önem vermektedir. Buna yönelik "Çalışan Memnuniyet Anketi" uygulamaktadır. Çalışanların sürekli gelişmelerini sağlamak için eğitime önem vermektedir. İlk günden itibaren başlayan oryantasyon eğitimleri, hizmet içi eğitimler ve düzenlenen konferanslarla çalışanların bilgi düzeylerini arttırmaya çalışmaktadır. Çalışan performans değerlendirmesini objektif yöntemlerle yapmaya çalışarak, sürekli geri bildirim vermektedir. Her yıl performansa yönelik maaş artışı enflasyon oranı baz alınarak uygulanmaktadır.

KŞSG, çalışanlarına kariyer planlaması yapmakta ve işgücünün adil bir şekilde organizasyonunu sağlamaktadır. Yönetimde kadın - erkek eşitliğine önem verilmektedir. Çalışanların motivasyonunun artırılması için ödüllendirme sistemi uygulanmakta ve ödül alan çalışanlar duyurulmaktadır. Çalışanların kaynaşmasına katkıda bulunan sosyal etkinlikler düzenlenmekte ve desteklenmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın onayladığı şekilde çalışma saatleri uygulanmaktadır. İstatistiksel olarak kadın - erkek çalışan verileri her yıl güncellenir ve eşitlik sağlanmasına özen gösterilmektedir.

c) Çevre

KŞSG Hastaneleri'nde BMKİS'in Çevre Prensibi çok geniş kapsamlı ele alınmaktadır. Bu bölümde çevreye yönelik ilkeler ve KŞSG'nin bu ilkelere uyumu incelenmiştir.

İlke 7: *İş dünyası, çevresel zorluklara karşı tedbir olarak başlatılan yaklaşımları desteklemelidir,*

İlke 8: İş dünyası, çevresel sorumluluğu artıracak her türlü faaliyete ve oluşuma destek vermelidir,

İlke 9: İş dünyası, çevre dostu teknolojilerin gelişmesini ve yaygınlaşmasını teşvik etmelidir,

KŞSG’de, çevreyi koruma, çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratacak durumları önleme, azaltma ve çevre sorumluluğunu geliştirecek geliştirici girişimlerde bulunmak adına “Kadıköy Şifa Çevre Kulübü” kurulmuştur. Kulüp üyelerinin ve çalışanların da katılımıyla birçok etkinliğe imza atılmıştır. (Bkz. “Kadıköy Şifa Sağlık Grubu’nun Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri”)

Atıkların geri dönüşümüne yönelik, hastaneler için oluşturulan “Atık Yönetim Planı”na uyulmakta, tüm atıkların çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden kaynağında ayrı olarak toplanması, ünite içinde taşınması, geçici depolanması, taşınması ve bertaraf edilmesine yönelik çalışmaların hukuki, idari ve teknik esaslarının belirlenerek uygulanması sağlanmaktadır.

Doğal kaynakların tutumlu kullanılması ve enerji, elektrik, su ve doğal gaz gibi kaynakların tasarrufuna özen gösterilmektedir. Örneğin; Enerji kullanımının önemi konusunda farkındalık yaratmak ve ilgi uyandırmak amacıyla tüm KŞSG çalışanlarına, kullanılan su, elektrik, doğalgaz, kırtasiye vb. kaynakların tasarrufuna yönelik fikirlerinin projelenmesine fırsat verecek olan “Tasarruf” konulu bir Bireysel Öneri Sistemi Yarışması düzenlenmiştir.

KŞSG’de atık yönetim planı dahilindeki tıbbi, tehlikeli atık, evsel, cam, kağıt, elektronik kart, pil/akü, toner ve kartuş gibi tüm atıkların bertaraf ve geri dönüşümleri sağlanmaktadır. Bilimsel araştırmalar ve teknolojik gelişmeler takip edilerek çevresel kirlenme önlenmekte ve çevreyle dost teknolojiler kullanılmaktadır. KŞSG’de temiz enerji projelerinin incelenmesi ve araştırılması konusunda çalışmalar yürütülmektedir.

d) Yolsuzlukla mücadele

BMKİS’in yolsuzlukla mücadeleyle ilgili tek ilkesi bulunmaktadır. Bu ilke kapsamında KŞSG, aşağıdaki gibi değerlendirilmiştir.

İlke 10: *İş dünyası, fahiş fiyatlandırma, haraç ve rüşvet de dahil her türlü yolsuzluğa karşı mücadele etmelidir.*

KŞSG Hastataneleri'nde, yolsuzlukla mücadele - ahlâk prensibi konusunda titiz bir tutum sergilenmektedir. Bu konuda; kurumun adına ve ürettiği hizmetin adına zarar vermeme, şeffaf olma, çevrede güven duygusu uyandırma, ahlâka uygun davranışlarda ve uygulamalarda bulunma, doğru ve dürüst davranışlar sergileme, tüketici tatmini sağlamak, çalışanların işgal ettikleri pozisyonları kişisel ya da kurumsal çıkarları için kullanmamalarını sağlama gibi konulara özen gösterilmektedir.

4.5.2. Küresel Raporlama Girişimi (GRI) ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

İşletmelerin faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını raporlamalarına yardımcı olacak standartları geliştirmek amacıyla, GRI tarafından hazırlanan GRI Rehberi/Sürdürülebilir Raporlama Rehberi gönüllülük esasına dayanmaktadır. İş dünyasında birçok farklı sektör şirketleri bu rehberi kullanarak faaliyetlerini raporlamaktadır. Ülkemizde bu raporu kullanan şirketlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

KŞSG Hastaneleri BMKİS'in ilkelerinin pek çoğuna uyum sağlayan bir kuruluş olarak GRI'nin kendileri için fayda sağlayacağını düşünmektedir. GRI genel içerik olarak 5 bölümden oluşmaktadır ve rapor hazırlanırken bu hususlar göz önünde bulundurulmaktadır.

- a) Vizyon ve Strateji: Şirketin sürdürülebilirlik vizyon ve stratejisi.
- b) Profil: Şirketin yapısı, faaliyetleri hakkında bilgiler ve raporun kapsamı.
- c) Yönetim Yapısı ve Sistemi: Şirketin kuruluş yapısı, politikalar ve yönetim sistemleri.
- d) GRI İçerik Endeksi: Rehberin ilgili bölümlerinin raporun hangi kısmında yer aldığına ilişkin bilgiler.
- e) Başarım Göstergeleri: Ekonomik, çevresel ve sosyal başarımların göstergeleri şeklindedir.

KŞSG Hastaneleri'nin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu, GRI kriterleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Hastanelere yönelik hazırlanan örnek raporlama oluşturmak amacıyla “KŞSG Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu” hazırlanmıştır. (KŞSG Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu bu tezin ekindedir.)

4.5.3. Beyaz & Yeşil Bildiri ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

Beyaz ve Yeşil Bildiriyle ilgili literatürde daha önce de bahsedildiği üzere; önce Avrupa Konseyi ve Parlamentosu 1997’de Avrupa Komisyonu’nun Topluluk Stratejisi ve Faaliyet Planı olarak Beyaz Bildiri’yi benimsemişti ve bildiride yenilenebilir enerjilerin gelişimini teşvik eden somut hedefler belirlenmişti. Beyaz Bildiri’den üç yıl sonra 2000 yılında “Yeşil Bildiri; enerji kaynak güvenliği için Avrupa stratejisine doğru” kabul edilmişti. Söz konusu doküman içerisinde kurumsal sosyal sorumluluk, işletmelerin gönüllülük esasına dayalı olarak sosyal ve çevresel meselelerini, örgütsel faaliyetleriyle ve sosyal paydaşlarıyla olan etkileşimleriyle bütünleştirebildiği bir kavram olarak tanımlanmaktaydı.

KŞSG KSS faaliyetleriyle, çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan Beyaz ve Yeşil bildiri’nin pek çok gereğini yerine getirmektedir. İnsan kaynakları yönetimi tarafından, iş güvenliği ve işçi sağlığı, değişime uyum, doğal kaynaklar ve çevre yönetimi, insan hakları ve küresel çevresel faktörler gibi konularda projeler yürütülmekte, eğitim ve araştırmalarla gündem yakından izlenmektedir. KŞSG’nin Beyaz ve Yeşil Bildiriye yönelik uygulamaları değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır;

KŞSG’de, enerji ekonomisi yapılması amacıyla öncelikli olarak kullanım alanları minimize edilmekte, mimari yapı asgari şekilde kullanılmaktadır. Tavan yükseklikleri ve mekân genişlikleri gibi fiziksel koşullar, olması gerektiği kadar ferah ve konforlu tasarlanarak alan tasarrufları sağlanmaktadır. Dış cephe giydirme, izolasyon ve mantolama gibi uygulamalarla yapılarak ısı kayıpları önlenmektedir. Kullanılmakta olunan akıllı bina otomasyon sistemi yatırımı sayesinde binada bulunan tüm akıllı cihazlar tek noktadan kontrol edilerek, insan faktöründen kaynaklı ihmallerin önüne geçilmektedir. Bu gibi uygulamalarla, ısıtma - soğutma sistemlerinin dış ortama yaydığı ısı kontrollü olarak azaltılmış ve tüm sistemlerin

daha verimli çalışması sağlanmıştır. Ayrıca elektrik alt yapılarında kompanzasyon panoları kullanımıyla reaktif enerji tüketim miktarları minimize edilerek toplam tüketimdeki kullanılmayan enerjinin hem ülkemize ve hem dünyaya katma değer yaratması sağlanmaktadır.

4.5.4. ISO 14000 - 1 Çevre Yönetim Sistemi ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemi, özünde doğal kaynak kullanımının azaltılması, toprağa, suya, havaya verilen zararların minimum düzeye indirilmesini amaçlayan, risk analizleri tabanında kurulan bir yönetim modelidir⁷¹.

Hastanelerde verilen hizmet kalitesinin iyi ve yüksek olmasında teknik altyapı büyük önem taşır. Bu da eksiksiz bir teknik altyapı yatırımını şart kılar. Bu üretken güçler seçilirken, insan sağlığına ve çevreye minimum zarar verecek sistemlerin uygulanmasına dikkat edilmesi gerekir. KŞSG, gerek işletme faaliyetleri ve teknik alt yapı çalışmalarında, gerekse yeni yatırım planlarında çevre sağlığına dost, doğal, ekonomik ürünler ile uygun teknolojileri kullanmayı, araştırmayı ve hayata geçirmeyi benimsemektedir.

KŞSG Hastaneleri'nde oluşan çevre kirliliğinin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla, atıkların ayrıştırılmasına, geri dönüşümlerine, kullanılan her türlü malzemenin (temizlik, tıbbi malzeme, sarf malzeme vs.) kalite standartlarına uygun ve dozunda kullanılmasına, kullanılan teknolojilerin seçimine ve insan üzerindeki etkileri konusuna hassasiyetle yaklaşılmakta, azami dikkat gösterilmektedir.

Hastaneler için oluşturulan, tüm atıkların çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden kaynağında ayrı olarak toplanması, ünite içinde taşınması, geçici depolanması, taşınması ve bertaraf edilmesine yönelik aşamaları içeren “Atık Yönetim Planı”na, tüm Kadıköy Şifa Hastaneleri'nde uyulmaktadır.

⁷¹ Chocron, Dhaliwa, Rodrigues, Jaura ve Hroziencik, **a.g.e.**, s. 20.

KŞSG’de, çevreye duyarlılık konusunda bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Günümüzün önemli bir sorunu haline gelen “Küresel Isınma” ve beraberinde getirdiği su ve çölleşme problemi için toplumsal farkındalığın ve önlemlerin artırılmasına katkıda bulunmak amacıyla TEMA Vakfı tarafından yürütülen “Suyunu Boşa Harcama” kampanyasına destek verilmiştir. Bu kapsamda; “Evde su tasarrufunun 10 basit yolu” ile ilgili kısa bilgilendirme mesajlarının bulunduğu broşür hazırlanarak ve basılmıştır. Broşürler ve sponsor bir firmanın bağışladığı contalar, KŞSG hizmet noktalarında dağıtılmıştır.

KŞSG’de Geri dönüşümü mümkün olan tüm cam atıklar toplanarak geliri Darülaceze’ye bağışlanmak üzere Türkiye Şişe Cam Fabrikaları’na gönderilmektedir. Pil atıklar Kadıköy Belediyesi’nden temin edilen özel kutularda toplanarak çevreye olumsuz etki yaratmadan yok edilmeleri sağlanmaktadır. Kâğıt atıklar depolanarak Lokman Hekim Sağlık Vakfı’na gönderilerek ihtiyaç sahibi kişilere ücretsiz sağlık hizmeti verilmesine katkıda bulunmaktadır. Radyoloji ünitelerinde kuru banyo sistemi kullanılarak, alınmayan röntgen filmleri uygun imha koşullarına göre yok edilmek üzere anlaşmalı olunan kuruma gönderilmektedir. Tıbbi atıklar çevreye zarar vermemeleri için atıklar yönetmeliğine uygun olarak özel alanlarda depolanarak ve imha edilmek üzere İstanbul Belediyesi’ne teslim edilmektedir.

2005 yılında Kadıköy Şifa Kadıköy Hastanesi’nin bulunduğu alanda fiziki ve çevresel koşulları nedeniyle kurum ve çevre halkı tarafından yaşanan ulaşım ve otopark konusunda sorunlarını çözmek amacıyla Kadıköy Belediyesi Trafik Müdürlüğü’yle ortak çalışmalar yapılmış ve çözüm yolları değerlendirilerek uygulamaya alınmıştır. 2006 yılında Caferağa Spor Salonu önündeki park alanı Kadıköy Şifa Kadıköy Hastanesi’nce projelendirilerek yeniden düzenlenmiş ve halkın kullanımına açılmıştır.

4.5.5. SA8000 Sosyal Sorumluluk Standardı ve Kadıköy Şifa Sağlık Grubu

SA8000 standardı, ISO 9000 serileri örnek alınarak hazırlanmış, dolayısıyla geçerliliği yüksek olan bir sosyal sorumluluk standardı olarak değerlendirildiğinden

söz etmiştik. SA8000 incelendiğinde; sağlık ve güvenlik, toplu sözleşme hakkı ve örgütlenme özgürlüğü, zorla çalıştırma, ayrımcılık, disiplin uygulamaları, çalışma saatleri, ücretler, yönetim sistemi ve çocuk işçiler maddeleri üzerinde durduğu ve bunları detaylandırarak incelediği görülür. Bahsedilen bu maddeler sosyal sorumluluğun boyutları olarak adlandırılmaktadır⁷².

KŞSG'nin SA8000'e uyumu "Çalışanlar" kısmı anlatılırken de incelenmişti. KŞSG'nin SA8000 Standardı kapsamındaki temel ilkelere uyumu şöyledir:

- a) *Çocuk işgören*; KŞSG Hastaneleri'nde çocuk işgücü kullanımı desteklenmemekte ve 15 yaşın altında çocuk çalıştırılmamaktadır.
- b) *Zorla çalıştırma*; KŞSG Hastaneleri'nde, hükümlüler de dahil zorla işgören çalıştırılmamaktadır. Borcuna karşılık kimse zorla çalıştırılmaz.
- c) *Sağlık ve güvenlik*; KŞSG Hastaneleri'nde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmış, son teknoloji malzemeler ile kaza ve yaralanmaları önleyici tedbirler alınmıştır. İşletme, personel güvenliğini sağlamakta ve personelin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını garanti altına almaktadır. Örnek verilecek olursa; tüm personel hastanede muayenelerden ücretsiz yararlanmakta olup, yapılacak tüm işlemlerde kendisi ve 1.derece yakınları için %50 indirimden faydalanmaktadır. Deneme süresini tamamlayan her personel senede bir defa ayrıntılı bir check - up taramasından geçmektedir.
- d) *Örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık hakkı*; KŞSG Hastaneleri'nde çalışanların fikir, hak ve özgürlüklerine saygı duyulduğu davranılmaktadır.
- e) *Ayrımcılık*; KŞSG Hastaneleri'nde çalışanlar cinsiyet, etnik köken vb. nedenlerden dolayı farklı muameleye tabi tutulmamaktadır. İşletme, sözlü ve fiziksel saldırılara, küfür ve cinsel tacize karşı hassas davranmaktadır. Ayrıca kadın - erkek eşitliği konusunda da duyarlı davranmaktadırlar. Örneğin; "Yönetim Kadının da Hakkıdır" bildirgesini imzalamışlardır.

⁷² Rohitratana, a.g.e., s. 60.

- f) *Disiplin Uygulamaları*; KŞSG Hastaneleri'nde çalışanlara sözlü, fiziksel ve psikolojik baskı uygulanmamaktadır.
- g) *Çalışma saatleri*; KŞSG Hastaneleri'nde çalışanlar haftalık 48 saatten fazla çalıştırılmamaya özen gösterilmekte ve kısa dönemli olağan üstü iş koşulları hariç fazla mesailer haftalık 12 saati geçmemektedir.
- h) *Maaş ve ücretler*; KŞSG Hastaneleri'nde ücretler ülkemizin asgari ücret seviyesinde ve personelin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek seviyededir. Yılda bir kez enflasyon oranında performans değerlendirmesine göre maaş artışı mevcuttur.
- i) *Yönetim Sistemleri*; KŞSG Hastaneleri kendi sosyal sorumluluk politikalarını belirleyerek yönetim sistemlerini oluşturmuş ve sistemin etkin işleyişini sağlamaya çalışmaktadırlar. Önceki bölümlerde de anlattığımız gibi dernek ve vakıf üyelikleri, çeşitli kuruluşlarla işbirlikleri bu yöndedir. Bunlara ek olarak; Kadıköy Şifa Hastaneleri, topluma değer yaratma misyonu ve farklılık yaratmaya yönelik vizyonu doğrultusunda, 2005 yılında tanıştığı EFQM Mükemmellik Modeli kapsamında sektöre örnek olacak çalışmalar gerçekleştirerek, hedeflerini büyüterek mükemmellik yolculuğunu sürdürmüştür.

Kadıköy Şifa Hastaneleri, ilk çalışmalarından hemen sonra belgelendirme niyetini ortaya koyarak, 2007 yılında “Mükemmellikte Yetkinlik 4 Yıldız Belgesi” alarak, Türkiye’de bu belgeyi kazanan ilk özel hastane olmuştur. Kalite çalışmalarını kesintisiz biçimde sürdürerek, 2009’da hedef yükselterek “Ulusal Kalite Ödülü” için başvurmuş ve 2009 yılında KalDer Ulusal Kalite Büyük Ödülü’ne layık görülmüştür.

4.6. Araştırmanın Sonucu

Sağlık sektörünün önemli bir bölümünü oluşturan hastanelerin KSS’ye bakış açıları ve konuya dair uygulamalarının incelenmesi amacıyla bir vak’a çalışması yapılmıştır. Bu vak’a çalışmasının amacına uygun sonuç vermesi maksadıyla, vak’a seçiminde Türkiye’de KSS konusunda önemli projelerde yer almış bir hastane olmasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda tez çalışmasına vak’a olarak Kadıköy

Şifa Sağlık Grubu (KŞSG) seçilmiştir. Vak’a çalışmasının yapıldığı süreçte, KŞSG yönetimiyle görüşmeler planlanarak birebir görüşmeler sonucunda elde edilen verilere vak’ada uygun şekilde yer verilmiştir. Elde edilen veriler, tezin önceki bölümlerinde de bahsedilen KSS ile ilgili bazı uluslararası standartlara göre incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda da KŞSG için KSS raporu oluşturulmuştur.

KŞSG’de vak’a çalışmasının yapıldığı süreçte KSS’ye yönelik elde edilen olumlu bilgilerin yanı sıra yapılan KSS çalışmalarının belli bir sistematığının olmadığı ve KSS ile ilgili bir standardın benimsenmediği görülmüştür. KSS’nin yeni gündemde olan bir konu oluşu ve yapılan uygulamaların KSS’nin hangi alanına girdiğinin bilinmemesi kurumların KSS konusunda eksik kalmasına sebep olmaktadır. KSS’nin kavramsal olarak eksik bilinmesi de yapılan faaliyetlerin aslında ne derece önemli olduğunun farkında olunmamasına yol açmıştır.

Türkiye’de KSS’nin hastanelerin yönetim stratejileri arasına girmemiş oluşu yapılan uygulamaların “KSS benzeri” faaliyetler şeklinde sınırlı kalmasına sebep olmaktadır. KŞSG ile yapılan görüşmelerde, yapılan KSS faaliyetlerinin arşivlenmiş olması elde edilen bilgilerin KSS alanlarına göre gruplanması ve değerlendirilmesi bakımından faydalı olmuştur. Fakat KSS alanlarının teorik eksikliği, bu faaliyetlerin belli bir sistemle kurumun hangi sosyal alanına girdiğinin farkındalığını eksik bırakmıştır. Bu vak’a çalışmasıyla amacın sadece ülkemizde de şu anda olduğu gibi KSS benzeri faaliyetler yapılması olmadığı anlatılarak, sistemli bir şekilde yapılması gerektiği vurgulanmıştır. KŞSG’nin KSS faaliyetlerinin de sistemli bir şekilde değerlendirilerek Küresel İlkeler Sözleşmesinin insan hakları, işgücü, çevre ve yolsuzlukla mücadele gibi alanlarına göre gruplanması ve GRI’nın de gereklerine uyularak rapor hazırlanması gerektiği anlatılmıştır. Ayrıca sektörün diğer hastanelerine de KSS raporlaması yapılması konusunda farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Hastanelerde KSS raporlamasının önemini vurgulamak ve diğer hastanelere de bu konuda örnek olması hedeflenen “Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu 1999 - 2011” bu vak’a çalışmasının temel sonucunu oluşturmaktadır. Raporun GRI gibi dünya çapında geçerliliği olan standartlara göre

irdelenerek yapılmış olması, KSS'nin sağlık sektöründe göz ardı edilmemesi gereken bir olgu olduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Kurumsal sosyal sorumluluk, Avrupa’da doğan, ancak gelişimini ABD’de gerçekleştiren, işletmelerin hem iç, hem de dış çevresindeki tüm sorumluluk alanlarına karşı ahlâklı ve sorumlu davranmasını ve bu yönde kararlar alıp uygulamasını benimseyen bir olgudur.

Günümüzde KSS, geleneksel/klasik yaklaşımının çok daha ötesinde kendine yer bulmaktadır. Günümüz işletmeleri, ekonomik amaçlarının ve stratejilerinin yanı sıra çağdaş bir takım girişimlerde ve faaliyetlerde bulunmak zorundadır. Bunların başında da KSS kapsamında yapacakları uygulamalar gelmektedir. Bu bağlamda işletmeler ekonomik kuruluşlar değil, sosyo-ekonomik kuruluşlar olarak görülmektedir.

KSS, bilgi temelli ekonomiye geçişin hızla devam etmesi, küreselleşme olgusu ve işletmelerin faaliyetlerinde şeffaflık ilkesini benimsemeye başlamasıyla daha da ön plana çıkmıştır. Literatürdeki birçok araştırmanın sonucu işletmelerin KSS’ye vermiş oldukları önemin gün geçtikçe daha da arttığını ispat etmektedir. KSS’ye önem veren ve bu doğrultuda projeler yapan işletmelerin birçok alanda bunun faydasını gördüğü bilinmektedir.

Türkiye’de sağlık sektöründeki gelişmelerin günden güne artış gösterdiği bu dönemde, hastaneler için kaliteli, ekonomik, hastalara ve topluma fayda sağlayan hizmetler sunmak kaçınılmaz olmuştur. Tüm sağlık kuruluşlarının üzerine düşen, gerek işletme faaliyetleri ve teknik alt yapı çalışmalarında, gerekse yeni yatırım planlarında çevre sağlığına dost, doğal, ekonomik ürünler ile uygun teknolojileri kullanarak hizmetlerini sunmaktır.

Günümüzde artık, sürdürülebilir bir sağlık altyapısının kurulmasını mümkün kılan bir dizi unsur aracılığıyla Yeşil⁺ Hastaneler, enerji tasarrufu sağlanması ve karbon gazı emisyonlarının azaltılmasından çok daha fazlasını ifade etmektedir. Yeşil⁺ Hastaneler ile verimli, kaliteli ve çevre dostu bir kurum olarak hastalara ve topluma en iyi hizmet sunmak amaçlanmaktadır.

Tüm bu gelişmelerin ışığında Türkiye’nin sağlık sektöründe kurumsal sosyal sorumluluğun hangi düzeyde olduğuna yönelik net bir veri yoktur. Sağlık

sektörünün önemli bölümünü oluşturan hastanelerin KSS'ye bakış açısı ve uygulamalarının incelenmesi ve buna yönelik KSS raporu oluşturma konusunda, nitel bir araştırma yöntemi olan vak'a çalışması yöntemiyle bir vak'a çalışması planlanmıştır. Literatürde elde edilen verilere göre, Türkiye'de özel sektörün önde gelen hastaneleri KSS konusunda yakın zaman içinde bir takım çalışmalar içinde bulunmaktadır.

Tezde bahsedilen hastanelerin katkıda bulundukları KSS projeleri ve faaliyetleri incelendiğinde ağırlıklı olarak eğitim, sağlık ve çevreyle ilgili konulardan oluştuğunu görmek mümkündür. Bu faaliyetler henüz birkaç kurumda yürütülse de günden güne önem kazanmakta olan KSS kavramı sağlık sektöründe de çeşitli alanların yönetim planlarında yer almaya başlayacaktır.

Hastaneler, insana ve topluma fayda sağlanan en önemli kurumlardır. Bu kurumların KSS konusunda hassasiyetinin derecesi insana verilen değer de aynı ölçüde artmasını sağlayacaktır. KSS'nin amaçlarından biri de insana değer vermektir.

Türk İş Dünyası KSS konusunda başarılı şirketler ve projeler incelendiğinde, bu konuda bilinç ve uygulamaların gelişimi kamu makamları, özel sektör ve sivil toplum arasında etkin bir ortaklık kurulmasıyla sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Türkiye'de KSS anlayışının gelişimine bakıldığında sağlık sektörünün geri sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Bu durumlar göz önüne alındığında sağlık sektörünün ülkemizde sektörel anlamda ne kadar geniş bir yer kapladığını düşünürsek, KSS konusunda da bir o kadar yapılan çalışmaların sayısı fazla olmalıdır. Yapılan çalışmaların raporlamasının da yapılmasıyla çevre ve topluma örnek vatandaş kuruluşlar olmaları sağlanmalıdır. Bu tez çalışmasının ana amaçlarından biri de hastanelere örnek bir KSS raporunun sunulmasıyla onların bu konuda farkındalığına katkı sağlamaktır.

KSS raporlamasıyla ilgili dünyadaki örnekler incelendiğinde raporların kapsamının belirlenmesi açısından en tercih edilen yöntemin GRI Küresel Raporlama Girişimi Rehberi olduğu görülmektedir. Bu rehber diğer rehber ve standartlara göre çok daha geniş bir kapsam sunmakta, hangi hususların

raporlanacağını bölümler ve maddeler şeklinde ayrıntılı olarak belirtmekte, işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörlerle göre ayrı kılavuzlar içermekte ve karşılaştırılabilir raporlar hazırlanmasına olanak sağlayan esnek bir yapı sunmaktadır. Bu açıdan KSS raporlarının kapsamının belirlenmesinde kullanılabilecek yöntemler içinde sosyal paydaşların beklentilerini en üst düzeyde karşılayan raporlama biçiminin GRI Küresel Raporlama Girişimi Rehberine bağlı kalınarak rapor üretilmesi olduğu görülmektedir.

Bu tez çalışmasının vak'asını oluşturan KŞSG'nin KSS raporu oluşturulurken faydalanan yöntem ise, GRI'nin yanı sıra sosyal raporların kapsamının işletmeler tarafından belirlenmesi yöntemidir. Rapor hazırlanırken göz önünde bulundurulacak noktalar; raporun içeriği, kurumun değerleri, kaliteye bakış açısı, KSS ile ilgili stratejileri, KSS proje ve faaliyetleri, paydaşlar, çalışma hayatı, insan hakları ve çevre politikaları ve son olarak da Küresel İlkeler Sözleşmesi'ne uyumu şeklindedir. Buradan da anlaşılacağı üzere uluslararası bir çok standart incelenerek kurumlar kendilerine uygun KSS raporu oluşturmayı başarabilirler.

Kurumlar ilk raporlamalarını oluşturduktan sonra sürekli gelişim ve değişimin bir sonucu olarak ortaya çıkan durumlara raporlarında yer vererek, raporun sürekliliğini sağlamalıdır. Bu uygulamayla kurumların geçmişe ait verileri sürekli güncellenecek ve gelecekle ilgili plan ve stratejilerine büyük ölçüde yol gösterecektir. Böylelikle KSS de dahil dünyada gelişen her duruma karşı kendilerini güncel tutmuş olacaklardır.

Hastanelerde KSS raporlaması yapılmasıyla daha sağlıklı bir toplumun oluşmasına katkı sağlamanın yanı sıra, kurumsal anlamda da topluma karşı vatandaşlık görevi yerine getirilmiş olacaktır. Böylelikle kurumlar daha duyarlı oldukça toplumun da farkındalığı artacaktır.

Sonuç olarak kurumsal sosyal sorumluluk raporlamasının, Türkiye'deki diğer hastanelere de örnek olması amacıyla hazırlanan raporun indeks planının içinde yer alması gereken bilgiler aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

Kurumsal Sosyal Sorumluluk Rapor Taslağı

1) Yönetim Kurulu Başkanı'nın Mesajı

(Raporun giriş kısmına yönetim kurulu başkanının yazısı konularak kurumsal stratejilerine yönelik açıklama yapılmalıdır.)

2) Raporun Kapsamı

(Raporun son tarihi, raporlama dönemi, sınırları,raporda yer alan KSS faaliyetlerine ve kurumsal bilgilere kısaca değinilmelidir.)

3) Değerler

(Raporun bu bölümüne sağlık hizmeti sektöründe kendilerini farklı kılan değerleri yazılmalıdır.)

4) Kalite Yönetimi

(Raporda kurumun kalite yönetimi konusunda izlediği yol, yaptıkları çalışmalar, varsa aldığı kalite belgeleri açıklanmalıdır.)

5) Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal Yönetim Yapısı

(Raporun bu kısmında kurumun KSS stratejisi, yaptığı işbirlikleri, KSS yönetimi, bu zamana kadar gerçekleştirdikleri ve hedefleri, paydaşları ve sosyal sorumluluk alanları ve KSS çalışmaları aşağıdaki gibi gruplandırılarak anlatılmalıdır.)

a) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Stratejisi

b) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yönetimi

c) Gerçekleştirilenler ve Hedefler

d) Paydaşlar

e) Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışmaları

i) Eğitime Destek Faaliyetleri

ii) Tarih, Kültür ve Sanat Etkinlikleri

iii) Sağlığa Destek Faaliyetleri

6) İnsan Haklarına Saygı Politikası

(Raporun bu bölümünde evrensel insan hakları bildirisine ne denli uyulduğu, nelere dikkat edildiği açıklanmalıdır.)

7) Çalışma Hayatı

(Raporunda kurumun insan kaynaklarını nasıl yönettiği, çalışanlarının gelişimleri ve eğitimleri konusundaki çalışmalarına değinilmelidir.)

8) Çevre Politikası

(Raporun bu bölümünde kurumun çevreye yönelik faaliyetleri, uyduğu standartlar, izlediği çevre politikası açıklanmalıdır.)

9) Küresel İlkeler Sözleşmesi ve Kurumun Değerlendirilmesi

(Raporun son bölümünde Küresel İlkeler Sözleşmesi'nin insan hakları, işgücü, çevre ve yolsuzlukla mücadele ilkelerine göre değerlendirmesi yapılmalıdır.)

Yaşam sorumluluk gerektirmektedir. İçinde yaşadığımız toplumda, ülkemizde yaşam kalitesinin arzulanılan düzeye gelmesi için kişisel ve kurumsal olarak sosyal sorumluluğumuzu yerine getirmeliyiz. Gelişmiş bir ülke olabilmek için, Türkiye'nin de hem “kurumsal sosyal sorumluluk” kavramını yaşayan, hem de bu konunun öncülerinden olduğunu iyi anlatabilen ve özellikle sağlık sektöründe faaliyette bulunan şirketlere ihtiyacı vardır.

KAYNAKÇA

- Abbott W. F., Monsen R. J.: “On the Measurement of Corporate Social Responsibility: Self - Reported Disclosures as a Method of Measuring Corporate Social Involvement,” **The Academy of Management Journal**, 1979, 22: 3, s: 501 - 515.
- Ackerman, R. W.: “How Companies Respond to Social Demands,” **Harvard Business Review**, 1973, 51:4, s: 88 - 98.
- Acıbadem Sağlık Grubu: “**Sosyal Sorumluluk Projeleri**,”
< <http://www.acibadem.com.tr/SosyalSorumluluk.asp> >
Erişim tarihi: 01.08.2011
- Altuntaşoğlu, Z.T.: “**Yenilenebilir Enerji Avrupa Birliği ve Türkiye Müktesebatı**,”
< www.emo.org.tr/ekler/6edc1cd1f36e45d_ek.pdf >
Erişim tarihi: 09.06.2011
- Akgemci T., Çelik A.,
Özgener, Ş.: “Sosyal Denetim Kavramına Genel Bir Yaklaşım (Değerlendirme),” **İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 2001, s: 23 - 24.
- Akgeyik, T.: “İnsan Kaynakları Yönetimi Boyutuyla Kurumsal Sosyal Sorumluluk,”
İ.Ü. İktisat Fakültesi Sosyal Siyaset Konferansları, 52. Kitap, İstanbul, 2007.
- Aktan, C.C.: “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Aktan, C.C., Börü, D.: “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düşüncesinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Aktan, C. C., Vural, İ.Y.: “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uluslararası Kuruluşlar ve Hükümet - Dışı Organizasyonlar Tarafından Sürdürülen Başlıca Girişimler**,” 2007,
< <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale125.pdf> > s: 4 - 27.
- Amerikan Hastanesi: “**Amerikan Hastanesi Kalite Standartları**,”
< <http://www.amerikanhastanesi.org/TR/Hakkimizda/Kalite.aspx> > Erişim tarihi: 01.08.2011.
- Angay, B.: “Halka Açık Şirketlerde Sosyal Raporlama ve Türkiye Uygulaması,” **Marmara Üniversitesi Bankacılık ve**

- Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**, 2006, s: 130.
- Argüden, Y.: **“Geleceği Şekillendirmek: Yaşam Kalitesi İçin Stratejik Düşünmek,”** İstanbul, Rota Yayınları, 2004.
- Arlow P., Gannon M. J.: **“Social Responsiveness, Corporate Structure, and Economic Performance,”** **The Academy of Management Review**, 1982, 7: 2, s: 235 - 241.
- Ataman, G.: **İşletme Yönetimi: Temel Kavramlar & Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001.
- Aupperle K.E., Carroll A.B.,
Hatfield J.D.: **“An Empirical Examination of Relationship Between Corporate Social Responsibility and Profitability,”** **Academy of Management Journal**, 1985, 28: 2, s: 446 - 463.
- Ay, Ü.: **“İşletmelerde Etik ve Sosyal Sorumluluk,”** Adana, Nobel Kitabevi, 2003.
- Aydemir, M.: **“İşletmelerin İş Görenlere Karşı Sosyal Sorumlulukları ve SA8000 Standardı,”** **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Aydıntan, B.: **“Küresel İlkeler Sözleşmesine Katılan Türk Şirketlerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarının Karşılaştırmalı Analizi,”** www.mskongre.org/2008/program/html, Erişim Tarihi: 12 Ekim 2010.
- Başar, B., Başar, M.: **“Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye’deki Durumu,”** **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2006, 2, s: 213 - 230.
- Bayrak, S.: **“İş Ahlâkı ve Sosyal Sorumluluk,”** İstanbul, Beta Yayınları, 2001.
- Becker - Olsen K.L.,
Cudmore B.A., Hill, R.P.: **“The Impact of Perceived Corporate Social Responsibility on Consumer Behavior,”** **Journal of Business Research**, 2006, 59, s: 46 - 53.
- Berker, B.: **“Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri Üzerine Kurumsal ve Uygulamalı Bir Çalışma,”** Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Beyla Y. ve Ekibi: **“Dünyadan Örneklerle KSS Çalışmaları,”** <http://www.beyazsosyalsorumluluk.com/Content.aspx?cid=46> Erişim Tarihi: 24.07.2011.

- Blomgren, A.: “Does Corporate Social Responsibility Influence Profit Margins? A Case Study of Executive Perceptions,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2010, doi: 10.1002/csr.246
- Brammer S., Millington A.: “Corporate Reputation and Philanthropy: An Empirical Analysis”, **Journal of Business Ethics**, 2005, 61, s: 29 - 44.
- Businews: “Sosyal Sorumluluk Projeleri Hem Topluma Yarıyor, Hem De Şirketlere,” 2010, (<http://www.businews.eu/tag/avon/>), Erişim Tarihi: 16.06.2011
- Carroll, A. B.: “A Three - Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance,” **Academy of Management Review**, 1979, 4:4, s: 497 - 605.
- Carroll, A. B.: “The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders,” **Business Horizons**, 1991, 7:8, s: 39 - 48.
- Carroll, A. B.: “The Four Faces of Corporate Citizenship,” **Business and Society Review**, 1998, 100: 101, s: 1 - 7.
- Carroll, A. B.: “Corporate Social Responsibility, Evolution of a Definitional Construct,” **Business & Society**, 1999, 38:3, s: 268 - 295.
- Carroll A.B., Beiler G.W.: “Landmarks in the Evolution of the Social Audit,” **Academy of Management Journal**, 1975, 18, s: 589 - 599.
- Carroll A.B., Shabana K.M.: “The Business Case for Corporate Social Responsibility: A Review of Concepts, Research and Practice,” **International Journal of Management Reviews**, 2010, s: 85 - 105.
- Chocron M., Dhaliwal M.,
Hroziencik B., Jaura S.,
Rodrigues S.: “Environmental CSR along a Publishing Supply Chain: A Case Study of Pearson PLC,” **University of Southampton, 2002 - 2003 Faculty of Social Sciences School of Management**, s: 18 - 20.
- Capital Dergisi: “Sıralama Ataklarla Değişiyor,” **Capital Dergisi**, 2010 <<http://www.capital.com.tr/siralama-ataklarla-degisiyor-haberler/21231.aspx>> Erişim Tarihi: 10.06.2011.
- Center For Ethical

- Business Cultures: “Corporate Social Responsibility, The Shape of a Story 1945 - 2004,” History of Corporate Responsibility Project, **Working Paper**, 2005, No: 1.
- Cozannet N., Rieper H.,
- Gurgoz Y.: “Corporate Social Responsibility in Turkey: Overview and Perspectives,” **Working Paper**, 2007, No:55.
- Commission of the European Communities: “**Implementing the Partnership for Growth And Jobs: Making Europe a Pole of Excellence on Corporate Social Responsibility**,” <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0136:FIN:en:PDF>> Erişim Tarihi: 29.08.2011.
- Crane A., Matten D.,
- Spence L.J.: “What is CSR? Concepts and Theories,” **Corporate Social Responsibility**, Edition 1, New York, Routledge London & New York, 2008.
- Çelik, A.: “Şirketlerin Sosyal Sorumlulukları,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Çetindamar D., Husoy K.: “Corporate Social Responsibility Practices and Environmentally Responsible Behavior: The Case of The United Nations Global Compact,” **Journal of Business Ethics**, 2007, 76: 2, s:163 - 176 (SSCI)
- Dahlsrud, A.: “How To Corporate Social Responsibility Is Defined: An Analysis of 37 Definitions,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2008, 15, s: 1 - 13.
- Dalyan, F.: “Kurumsal Sosyal Sorumluluk,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Davis, K.: “The Case for and Against Business Assumption of Social Responsibilities,” **Academy of Management Journal**, 1973, 16:2, s: 312 - 322.
- Deloitte Center for Energy Solutions: “Her Şirket Bir Enerji Şirketidir,” **Deloitte Türkiye**, 2011.
- Demir H., Songür N.: “Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı,” **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1999, 2: 3, s: 158.
- Demir, S.: “**Türkiye’de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışının Gelişimi ve Unilever Örneği**,” 2009, Yüksek Lisans Tezi.

- Divan: **“Kurumsal Sosyal Sorumluluk,”**
<<http://www.divan.com.tr/TR/About/Social-Responsibility/>> Erişim Tarihi: 02.08.2011.
- Dobers P., Halme M.: **“Corporate Social Responsibility and Developing Countries,” Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2009, 16, s: 238.
- Fioravante P.L.: **“Corporate Philanthropy: A Strategic Marketing Consideration,” Journal of Applied Business and Economics**, 2010, 11: 3, s: 189 - 206.
- Frankental, P.: **“Corporate Social Responsibility - a PR Invention?,” Corporate Communications**, 2001, 6:1, s: 18 - 23.
- Friedman, M.: **“Capitalizm and Freedom,”** Chicago, University of Chicago Pres, 1962.
- Gardberg N. A.,
Fombrun C.J.: **“Corporate Citizenship: Creating Intangible Assets Across Institutional Environments,” Academy of Management Review**, 2006, 31: 2, s: 329 - 346.
- Global Reporting Initiative
(GRI): **“Sustainability Reporting Guidelines,”** 2002.
- GRI 2000 - 2006: **“Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri,”**
<https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish - G3 - Reporting - Guidelines.pdf>, Erişim Tarihi: 16.12.2011.
- Giegold, C. W.: **“Corporate Responsibility and The Industrial Professionals,” Industrial Management**, Nov:76, 18: 6, s: 5.
- Green Paper: **“Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility,” Commission of the European Communities**, 2001, Brussels.
- Griesse, M. A.: **“The Geographic, Political and Economic Context for Corporate Social Responsibility in Brazil,” Journal of Business Ethics**, 2007, 73, s: 21 - 37.
- Güngör, C.R.: **“Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarının İşletmeye Olan Katkıları,”** İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Hedberg, C.J.,
von Malmberg, F.: **“The Global Reporting Initiative and Corporate Sustainability Reporting in Swedish Companies,”**

- Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2003, 10, s: 15 - 164.
- Het Hof, S. D.: “**Türkiye’ de Kurumsal Sosyal Sorumluluk Üçgeni: Şirketler, Toplum ve Toplum Kuruluşları**,” Proje No: 107K182, 2009.
- Hillenbrand C., Money K.: “Corporate Responsibility and Corporate Reputation: Two Separate Concepts or Two Sides of the Same Coin?” **Corporate Reputation Review**, 2007, 10: 4, s: 261 - 277.
- Hisar Intercontinental Hospital: “**Hisar Intercontinental Hospital, Teknolojik Gelişmeleri Yakından İzliyor**,”
< <http://www.hisarhospital.com/arama> > Erişim Tarihi: 01.02.2011.
- Holliday C.O., Schmidheiny S., Watts P.: “**Walking the Talk, The Business Case for Sustainable Development**,” 2002, s:14. < <http://www.wbcsd.org/web/publications/wtt/foundation.pdf> >
- İbrahim N.A., Parsa F.: “Corporate Social Responsiveness Orientation: Are There Differences Between U.S. and French Managers?” **St . John’s University**, 2005, 26: 1, s: 27 - 33.
- İliç, D.K.: “İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Literatür Taraması,” **Ege Akademik Bakış**, 2010, 10:1, s: 303 - 318.
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası: “Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler,” **İMKB İstatistik Müdürlüğü**, 2011, s: 1 - 11.
- Jamali D., Mirshak R.: “Corporate Social Responsibility: Theory and Practice in a Developing Country Context,” **Journal of Business Ethics**, 2007, 72, s: 243.
- Joint Commission International (JCI): “Joint Commission International Accreditation Policies,” **Joint Commission International Accreditation Standards for Hospitals**, 3. Baskı, U.S.A., 2008.
- KadıköyŞifa Sağlık

- Grubu: “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Yaklaşımımız,**” <www.kadiköysifa.com> Erişim Tarihi: 31.07.2011
- Kavut, L.: “Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevresel Raporlama: İMKB 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi,” **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, 2010, 66, s: 1 - 36.
- Kärnä, J., Hansen E.,
Juslin H.: “Social Responsibility In Environmental Marketing Planning,” **European Journal of Marketing**, 2003, 37: 5/ 6, s: 848 - 871.
- Kolk, A.: “A Decade of Sustainability Reporting: Developments and Significance,” **International Journal of Sustainable Development**, 2004, 3: 1, s: 51 - 64.
- Kotler P., Lee N.: “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk,**” İstanbul MediaCat Yayınları, 2006.
- Lantos, G.M.: “Boundaries of Strategic Corporate Social Responsibility,” **Journal of Consumer Marketing**, 2001, 18: 7, s: 595 - 630.
- Lawrence A.T., Weber J.: “How CSR Began,” **Business & Society - Stakeholders, Ethics and Public Policy**, Edition 12, New York, McGraw - Hill Companies, 2008.
- Luetkenhorst, W.: “Corporate Social Responsibility and Development Agenda: The Case for Actively Involving Small and Medium Enterprises,” 2004, **Intereconomics**, 39: 3, s: 157.
- Luetkenhorst, W.: “**Corporate Social Responsibility and Development Agenda: Should SMEs Care?,**” 2004, Working paper No:13
<http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Publications/Pub_free/Corporate_social_responsibility_and_development_agenda.pdf>
- Martin J.D., Petty J.W.,
Wallace J.S.: “Corporate Social Responsibility: Putting the S in Value(s) - Based Management,” **Value - Based Management With Corporate Social Responsibility**, Edition 2, USA, Oxford University Press, 2009.
- Meehan J., Meehan K.,
Richards A.: “Corporate Social Responsibility: The 3C - SR Model,” **International Journal of Social Economics**, 2006, 33, 5: 6, s: 388.

- Michael, B.: "Corporate Social Responsibility in International Development an Overview and Critique," **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2003, 10, s: 115.
- Mohr L.A., Webb D.J.: "The Effects of Corporate Social Responsibility and Price on Consumer Responses," **The Journal of Consumer Affairs**, 2005, 39:1, s: 121 - 147.
- Moir, L.: "What Do We Mean By Corporate Social Responsibility?" **Corporate Governance**, 2001, 1: 2, s: 18.
- Moir L., Taffler R.J.: "Does Corporate Philanthropy Exist?: Business Giving to the Arts in U.K.," **Journal of Business Ethics**, 2004, 54, s: 149 - 161.
- Monsma, D.: "Equal Rights, Governance and the Environment: Integrating Environmental Justice Principles in Corporate Social Responsibility," **Ecology Law Quarterly**, 2006, 33: 443, s: 474.
- Mulligan, T.: "A Critique of Milton Friedman's Essay ' The Social Responsibility of Business is to Increase Its Profits'," **Journal of Business Ethics**, 1986, 5: 4, s: 265 - 269.
- Oldenzil J., Stichele M.V.: "Trade and The Need to Apply International Corporate Social Responsibility," **SOMO Discussion Paper 2**, 2005.
- Özdemir, G.: "Özel Sektörün Kurumsal Sosyal Sorumluluk Anlayışı: Türkiye'deki İlk 10 Şirket Üzerine Bir İnceleme," **STEP Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışması**, TÜSEV 2005. <<http://www.step.org.tr/images/UserFiles/Image/dokumanlar/STEPSonYanRaporlar/STEP%20Kurumsal%20Sosyal%20Sorumluluk%20Calismasi.pdf>> Erişim Tarihi: 17.12.2011.
- Özturan, P.: "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Vak'a Analizi Çalışması: Türkiye'deki 5 Şirket ve 5 STK'nın İncelemesi," [http://www.step.org.tr/images/UserFiles/File/KSS%20Vak'a%20Analizi_P_Ozturan%20\(2\).pdf](http://www.step.org.tr/images/UserFiles/File/KSS%20Vak'a%20Analizi_P_Ozturan%20(2).pdf), Erişim Tarihi: 20.12.2011.
- Özüpek, N.: "**Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk**," Konya: Tablet Kitabevi, 2005.
- Özyaral O., Yazar O., Tükel A.: "**Sağlık Kuruluşlarında Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Sürdürülebilir Kalkınma ve Finansal**

- Boyutları,” VII. Ulusal Sağlık Kuruluşları Yönetimi Kongresi, 21 - 24 Mayıs 2009, s: 25 - 29.**
- Perera, O.: “How material is ISO 26000 Social Responsibility to Small and Medium - sized Enterprises (SMEs)?” **International Institute for Sustainable Development (IISD)**, 2008, s: 1 - 32.
- Perrini, F.: “Building a European Portrait of Corporate Social Responsibility Reporting,” **European Management Journal**, 2005, 23: 6, s: 611 - 627.
- Reinhardt F.L., Stavins R.N.,
- Vietor R.H.K.: “Corporate Social Responsibility Through an Economic Lens,” **Review of Environmental Economics and Policy**, 2008, 2: 2, s: 219 - 239.
- Rohitratana, K: “SA 8000: A Tool to Improve Quality of Life,” **Managerial Auditing Journal**, 2002, 17/1/2, s: 60 - 64.
- Rosthorn, J.: “Business Ethics Auditing: More Than a Stakeholder’s Toy,” **Journal of Business Ethics**, 2000, 27: ½, s: 9 - 19.
- Runhaar H., Lafferty H.: “Governing Corporate Social Responsibility: An Assessment of the Contribution of the UN Global Compact to CSR strategies in the Telecommunications Industry,” **Journal of Business Ethics**, 2009, 84, s: 479 - 495.
- Sarıkaya M., Kara Z.: “Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık,” **Yönetim ve Ekonomi**, 2007, 14: 2, s: 221 - 233.
- Schwartz M.S., Carroll A.B.: “Corporate Social Responsibility: A Three Domain Approach”, **Business Ethics Quarterly**, 2003, 13:4, s: 503.
- Schwartz B., Tilling K.: “‘ISO - lating’ Corporate Social Responsibility in the Organizational Context: A Dissenting Interpretation of ISO 26000,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2009, 16, s: 289 - 99.
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK): “**Kurumsal Yönetim İlkeleri**,” 2003, <<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=66&fn=66.pdf&submenuheader=null>> Erişim Tarihi: 20.08.2011.
- Sethi, S. P.: “A Conceptual Framework for Environmental Analysis of Social Issues and Evaluation of Business

- Response Patterns,” **Academy of Management Review**, 1979, 4: 1, s: 63 - 74.
- Siemens A.Ş.: ““Yeşil+ Hastane”ler,” 2011,
<http://www.siemens.com.tr/i/AssetS/saglik/yesil_hastaneler/Binder_yesil.pdf > Erişim Tarihi: 13 - 14 Mayıs 2011.
- Şimşek H., Yıldırım A.: “**Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**,” Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000.
- Tak, B.: “İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Ölçüm Projelerinin Oluşturulması,” **Uludağ Üniversitesi ppt sunumu**, 2002.
- Tavmergen, İ.: “**ISO 14000 Çevre Yönetim Sistemleri: Uygulama Aşamaları ve Uygulayanlara Sağladığı Faydalar**,”
<www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/.../iso14000.doc>
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı: “**Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye 2010**,”
<http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/8990/Binyil_Kalkinma_Hedefleri_2010.pdf> Erişim Tarihi: 08.06.2011.
- Thomas G., Nowak M.: “Corporate Social Responsibility: A Definition 1,” Curtin University of Technology, 2006, Working Paper Series No: 62, s: 1 - 20
- Türkiye KSS Derneği: “**KSS Türkiye İndeksi**,”
<<http://www.kssd.org/Endeks.asp>> Erişim Tarihi: 20.12.2011.
- Top S., Öner A.: “İşletme Perspektifinden Sosyal Sorumluluk Teorisinin İncelenmesi,” **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2008, 4:7, s: 97 - 110.
- Torlak, Ö.: “Tüketicilerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çabalarını Algılamaları,” **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 4. Baskı, İstanbul, İgiad Yayınları, 2007.
- Tschopp, D.J.: “Corporate Social Responsibility: A Comparison Between The United States and The European Union,” **Corporate Social Responsibility and Environmental Management**, 2005, 12, s: 55 - 59.
- Türk Standartları Enstitüsü (TSE): “**TS EN ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi/Genel Bilgilendirme**,”

- <<http://www.tse.org.tr/Turkish/kaliteYonetimi/14000bi lgi.asp>> Erişim Tarihi: 20.08.2011.
- TÜSİAD: **“Kurumsal Yönetim İlkeleri,”** Haziran 2000,
(<http://www.oecd.org/daf/corporate/principles/htm>
- TÜSİAD: **“Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi,”** Aralık 2002,
<http://www.tusiad.org/_rsc/shared/file/kurumsalyonetim.pdf> Erişim Tarihi: 20.08.2011.
- Tütüncü, Ö.: **“SA 8000 Sosyal Sorumluluk Standardı ile İş Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişi,”** Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008, 10: 2, s: 169 - 199.
- Ulu, A.S.: **“Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Bir Alan Çalışması,”** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Ulu, L.: **“Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Marka Algısına Etkisi: Bir Araştırma,”** İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Ulusarı, H.: **“Çevresel Raporlama Rehberleri ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler,”** Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2009, 14: 2, s: 181 - 206.
- United Nations Global Compact: **“The Ten Principles,”**
<<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>> Erişim Tarihi:12.12.2011.
- Uzuner, Y.: **“Niteliksel Araştırma Yaklaşımı,”** Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1999.
- Vos, J.F.J.: **“Corporate Social Responsibility and The Identification of Stakeholders,”** Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 2003, 10, s: 141 - 152.
- Wilson, M.: **“Corporate Sustainability: What Is It and Where Does It Come From?”** Ivey Business Journal, 2003, 34,
www.ivey/businessjournal.com,
- Welford, R.: **“Globalization, Corporate Social Responsibility and Human Rights,”** Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 2002, 9, s: 1 - 7.

Zoroğlu, E.:

“Türk Otomotiv Sektöründe Sosyal Sorumluluk Uygulamaları,” Sakarya Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2001.

EKLER

Ek - 1. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu

1999 – 2011

Ek - 2. Kadıköy Şifa Sağlık Grubu Tez Çalışması Onam Belgesi

Ek - 3. Kadıköy Şifa Gönüllü Çalışma Saati Formu

Ek - 4. Kadıköy Şifa Gönüllülük Bilgi Formu

Ek - 5. Teşekkür Mektupları

Ek - 6. Yönetim Kadının da Hakkıdır Bildirgesi

Ek - 7. Kurumsal Sosyal Sorumluluk Proje Öneri Formu